

Η ΠΟΜΠΗΙΑ ΚΑΙ ΟΙ ΠΟΜΠΗΙΑΝΟΙ

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ' *

Η ΟΙΚΙΑ

Πάρατος καὶ Πάνσαξ. — Πρόδομος καὶ περίστυλον. — Ἡ οἰκία ἀνοικοδομημένη καὶ ἀναπληθυσμένη — Οἱ δοῦλοι, τὸ μαγειρεῖον, ἡ τράπεζα. — Πῶς διήρχετο τὴν πρῶταν ὁ Πομπηϊανός. — Καλλωπισμὸς Πομπηϊανῆς. — Δεῖπνον ἰδιωτικόν, κατάλογος φαγητῶν, συνδαιτυμόνες. — Ἡ οἰκία τοῦ πτωχοῦ καὶ τὰ ἀνάκτορα τῆς Ρώμης.

Ὅπως σπουδάζη τις τὴν ἀρχαίαν οἰκίαν, θὰ διέλθῃ μόνον πῆλγίως τὴν ὁδὸν τῶν Βελανειῶν. Οὕτω φθάνει τις εἰς τὴν κατοικίαν τοῦ ἀγορανόμου Πάνσαξ· οὗτος τοῦλάχιστον κατὰ τὴν κοινὴν γνώμην εἶναι ὁ ἰδιοκτήτης τοῦ οἴκου τούτου, εἰ καὶ κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ κοινὸν ἀπατᾶται ὡς πρὸς τοῦτο. Ἐπιγραφὴ τις ἐπὶ τοῦ στύλου τῆς θύρας ἤγαγεν εἰς τὴν πλάνην ταύτην. Ἡ ἐπιγραφὴ εἶχεν ὡς ἐξῆς: Pansam aedilem Paratus rogat. Οἱ πρῶτοι ἀρχαιοδιδραὶ μετέφρασαν οὕτω: Ὁ Πάρατος ἐπικαλεῖται τὸν ἀγορανόμον Πάνσαν. Ἀλλ' οἱ πρῶτοι ἀρχαιοδιδραὶ ἠπατήθησαν, διότι ὤφειλον νὰ μεταφράσωσι: Ὁ Πάρατος ζητεῖ ὡς ἀγορανόμον τὸν Πάνσαν. Δὲν ἦτο τοῦτο πικράπισιν ἐπίκλητις ἀλλὰ ψηφοδέλτιον. Πολλὰς ἀκριτοῦς προνομίας ἐπιγραφὰς ἀνεγνώσαμεν. Ἡ ψηφοφορικὴ ἐτοιχοκολλᾶτο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ὡς καὶ παρ' ἡμῖν.

Οὕτως ὁ οἶκος, εἰς ὃν θὰ εἰσέλθωμεν, οὐδόλω; εἶναι τοῦ Πάνσα, οὕτινος τὸ ὄνομα, ὡς ἀγορανόμου προταθῆν, εὐρηται εἰς πλεῖστα ἄλλα μέρη ἀλλὰ πολλῶ μᾶλλον ὁ τοῦ Πάρατου, ὅστις, ὅπως ὑποδείξῃ τὸν ὑποψήφιον τῆς ἐκλογῆς; του, ἔγραψε τὸ ὄνομά του ἐπὶ τοῦ στύλου τῆς θύρας του. Αὕτη εἶναι ἡ γνώμη μου, ἀλλ' ἐπειδὴ διὰ τῆς μεταβολῆς τῶν ἡδὴ παραδεδεγμένων ὀνομάτων τὰ πάντα δύνατ' εἶναι τις νὰ συνταράξῃ, δὲν ἀμφισβητῶ πλέον· εἰσέλθωμεν λοιπὸν εἰς τὸν οἶκον Πάνσα τοῦ ἀγορανόμου.

Ἡ οἰκία αὐτοῦ δὲν εἶναι μὲν ἡ μᾶλλον κεκοσμημένη, εἶναι ὅμως ἡ κανονικωτέρη τῆς Πομπηϊα;ς, ἡ ἥττον συμπεπλεγμένη, ἡ ἀπλούστερον τελειοτέρη. Οὕτω πάντες οἱ ὀδηγοὶ δεικνύουσι αὐτὴν ὡς πρότυπον οἴκου ἀναγνωρίσας τὸ ὅτι καλῶς ποιοῦσι, θὰ πράξω ὡς αὐτοί.

Κατὰ τί διέφερε ἡ κατοικία Πομπηϊανοῦ μικρᾶς οἰκίας ἢ σκηνῆς σημερινῆς; Κατὰ χίλις πράγματα, ἕτινα ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν καὶ κατὰ

* Ὅρα σελ. 356

πᾶν βῆμα θ' ἀνακαλύπτωμεν, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τοῦτο, ὅτι ἐστρέφετο πρὸς τὰ ἔσω οἴοναι συμπτυσσομένη. Δὲν ἦτον, ὡς λέγουσιν τινες, ὄλιγος ἀκονίωνητος τῆς ὁδοῦ, καὶ ὅτι οὐδὲν ἐφαίνετο αὐτῆς ἐκτὸς μεγάλου κεχρωματισμένου τοίχου, ἐν εὐθείᾳ ὑψηλοῦ παραπετάσματος· ἐπειδὴ αἱ ἀνω ὀροφαὶ τῶν πομπητικῶν οἰκιῶν σχεδὸν ὀλοτελεῶ, κατέβησαν, δὲν δυνάμεθα νὰ βεβηλώσωμεν, ὅτι δὲν εἶχον παράθυρα βλέποντα πρὸς τὴν δημοσίαν ὁδόν. Ἀνέφερον ἤδη ὑμῖν περὶ τῶν κρεμαμένων ἐξωστῶν, ἐξ ὧν αἱ ὠρκαὶ δεσποινίδες ἠδύναντο νὰ θεωρῶσι τοὺς διαβάτας. Βεβηλῶς ὅμως τὰ ἰσόγεια πατώματα τὰ ὠραιότερα καὶ μᾶλλον συχνάζόμενα ἐνδαιτήματα, συνεῖχον τὰ δωμάτια τῶν πέριξ τῶν δύο ἐσωτερικῶν αὐλῶν, καὶ ἐστρεφον τὰ νῶτα πρὸς τὴν ὁδόν. Τῶν δύο τούτων αὐλῶν ἕνθεν καὶ ἕνθεν κειμένων, ἢ τοῦ μετώπου ἀνέλιξις ἦτο μηδαιμινὴ ἀπέπνυτο τοῦ βάλθου τῆς οἰκίας.

Αἱ αὐλαὶ ἐκαλοῦντο πρόδομος καὶ περίστυλον. Δύναται τις εἰπεῖν ὅτι ὁ πρόδομος ἦτο τὸ δημόσιον, τὸ δὲ περίστυλον τὸ ἰδιαιτέρον τοῦ οἰκήματος μέρος, ὅτι τὸ πρῶτον ἀνήκε τῷ κόσμῳ, τὸ δὲ δεύτερον τῇ οἰκογενεῖα. Ἡ διαίρεσις αὕτη ἀντιστοιχεῖ σχεδὸν πρὸς τὴν διαίρεσιν τοῦ ἑλληνικοῦ οἴκου εἰς ἀνδρονῆτιν καὶ γυναικωνῆτιν. Περὶ τὸν πρόδομον ἔκειντο κατὰ σειρὰν ἐν γένει τὰ δωμάτια τὰ διὰ τοὺς ξένους καὶ τοὺς πελάτας προωρισμένα, περὶ δὲ τὸ περίστυλον τὰ διὰ τὴν οἰκογένειαν.

Ἀρχίζω ἀπὸ τοῦ προδόμου (trium). Ἐφθάνε τις εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ διὰ τινος στενῆς διόδου, τοῦ προθύρου (prothyrum), τοῦ ὁποῦ ἢ δίφυλλος θύρα ἦνοιγεν ἐπὶ τοῦ πεζοδρομίου Αἱ θύραι ἐκάησαν, δύναται τις ὅμως νὰ ἐννοήσῃ ἐκ τῶν ζωγραφικῶν ὅτι ἦσαν ἐκ ὀρυθῆς, μὲ λεπτὰ φανώματα δι' ἐπιχρῶσαν ἡλίων κεκοσμημένα, ἐφ' ὧν προσηρτάτο κρίκος δι' οὗ ἀνέσυρον αὐτάς, ἔφερον δὲ καὶ μικρὸν τι παράθυρον πρὸς τὰ ἄνω, δι' οὗ εἰσέδουε τὸ φῶς πρὸς τὸν διάδρομον· ἦνοιγον πρὸς τὰ ἔσω, ἐκλείοντο δὲ δι' ὀχέως ὅστις πίπτων καθέτως εἰσῆρχετο εἰς τὸ ἔδαφος.

Εἰσέρχομαι διὰ τοῦ δεξιῦ ποδὸς κατὰ τὴν ρωμαϊκὴν συνήθειαν (κακὸς οἰωνὸς ἐθεωρεῖτο τὸ διὰ τῆς ἀριστερᾶς εἰσέρχασθαι) καὶ χαίρειζω ἐν πρώτοις τὴν τοῦ κτωφλίου ἐπιγραφὴν (salve), ἣτις μοὶ λέγει τὸ καλῶς ὦριτες. Τὸ θυρωρεῖον (cella ostiarii) ἔκειτο συνήθως παρὰ τὴν εἴσοδον, καὶ συχνάκις ἔδενον ἐνταῦθα τὸν δούλον, τοῦθ' ὅπερ ἐκράτει μὲν αὐτὸν ἀναμφιβόλως εἰς τὴν θέσιν του, τὸν ἠμποδίζε ὅμως ἀπὸ τοῦ νὰ τρέξῃ κατόπι τῶν κλεπτῶν. Ἀντὶ τούτου συχνάκις ἐπηγρύπνει ἀπλοῦς κύων ἢ κύων διὰ ψήφων εἰκονισμένος, ὡς φαίνεται ἕκτινος λίαν καλῶς διατετηρημένης ἐπιγραφῆς, ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως ἀποκειμένης καὶ φερούσης τὸ περίφημον cave canem.

Ὁ πρόδομος δὲν ἦτο αὐτόχρομα αὐλή, ἀλλὰ μεγάλη ἐστεγασμένη αἰθουσα, εἰς τὸ κέντρον τῆς ὁποίας ἠνοίγετο μεγάλη τετράγωνος ὀπή. Οὕτως ὁ ἀήρ καὶ τὸ φῶς διεχέοντο ἐλευθέρως ἐν τῇ εὐρείᾳ ταύτῃ αἰ-

θούσῃ, ἢ δὲ βροχὴ κατέπιπτεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἢ ἐστάλαζεν ἐκ τεσσάρων κτωφερῶν στεγῶν ἐντὸς μαρμαρίνης λεκάνης impluvium καλουμένης, ἐξ ἧς μετεδίδοτο εἰς μεγάλην τινὰ δεξαμενὴν, τῆς ὁποίας τὸ στόμιον ἔτι καὶ νῦν φαίνεται. Ἡ ὀροφὴ ἐστηρίζετο συνήθως ἐπὶ μεγάλων ἐγκρασιῶν δοκῶν ἐν τοῖς τοίχοις ἐμπεπηγμένων· οὕτως ὁ πρόδομος ἦτον τοῦ πάλαιου συρμοῦ καὶ ἐλέγετο τοσκανικός. Ἐνίοτε ἡ ὀροφὴ ἠρείδετο ἐπὶ κίωνων ἐστήμενων κατὰ τὰς τέσσαρας γωνίας τοῦ impluvium· τὸ ἀνοιγμα τότε ἠδύνητο, καὶ ὁ πρόδομος καθίστατο τετράστυλος. Καὶ ἄλλων εἰδῶν προδόμους ἀναφέρουσιν οἱ συγγραφεῖς, τὸν κορινθιακὸν πλουσίως διακεκοσμημένον, τὸν diplyvium, καὶ ἄλλ' ἢ ὀροφὴ ἀντὶ νὰ κλίνη πρὸς τὰ ἔσω, ἔκλινε πρὸς τὰ ἔσω ῥίπτουτα τὴν βροχὴν εἰς τὴν ὁδόν· τὸν testudinatum, καθ' ὃν ἡ ὀροφὴ ἐτρημάτιζε μέγα χελώνης ὄστρακον κτλ. Ἀλλὰ τὰ εἶδη ταῦτα τῶν ὀροφῶν, καὶ πρὸ πάντων τὸ τελευταῖον ἦταν σπάνια, πάνταχού δὲ σχεδὸν ἐδέσποζεν ὁ τοσκανικός πρόδομος, ἰδίᾳ δὲ ἐν τῇ τοῦ Πάνας οἰκίᾳ.

Στῆτε παρὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ διαδρόμου, τὰ νῶτα πρὸς τὴν ὁδὸν ἔχοντες ἐστραμμένα, καὶ θέλετε ἰδεῖ ὀλόκληρον τὴν μικρὰν ταύτην αὐλὴν καὶ τὰ παρηρτήματα τῆς. Ἐνοεῖται, ὅτι ἡ ὀροφὴ ἠρανίσθη, ἢ ἔκρηξις ἔκαυσε τὰς δοκούς, οἱ κέρχοι καταπίπτοντες ἐθραύθησαν, καὶ οὐ μόνον οὗτοι, ἀλλὰ καὶ τὰ ἐν εἰδει φοινικοφύλλων καὶ κεφαλῶν λεόντων προπήγματα τὰ τὸ βροχερὸν ὕδωρ εἰς τὸ impluvium μεταγγίζοντα. Μόνον ἡ λεκάνη καὶ τὸ μεσότοιχον τὸ δεικνύον τὰς διαίρεσεις τοῦ ἰσογαίου μένουσιν. Ἀνακαλύπτει τις κατὰ πρῶτον μέγα χώρισμα εἰς τὸ βάλθος, μεταξὺ ἐνὸς χωρίσματος μικροτέρου καὶ ἐνὸς διαδρόμου, πρὸς δὲ καὶ δεξιῶν παράπλευρα δωμάτια. Ἐκ τῶν ὀκτῶ τούτων δωμάτων, τὰ ἐξ πρῶτα, τρία δεξιόθεν καὶ τρία ἀριστερόθεν, ἦσαν κοιτῶνες (cubicula). Ὅτι ἐκπλήττει ἡμᾶς εἶναι ἡ σμικρότης τῶν· μόλις ὑπῆρχε θέσις διὰ τὴν κλίνην, συχνάκις φαινομένην ἐκ τινος ὑψώματος λιθοκτίστου, ἐφ' οὗ ἔθετον στρώματα ἢ δερμάτια προσβάτων. Αἱ κλίναι πολλάκις ἦσαν χαλκίνας ἢ ξύλιναι ὡς αἱ ἡμέτεραι¹. Οἱ κοιτῶνες οὗτοι ἐφωτιζόντο καὶ ἀερίζοντο ἐκ τῆς θύρας, ἢ ἀπὸ Πομπηϊκῶν πιθανῶς ἀνοιχτῆν κατὰ τὸ θέρος.

Παρηπλεύρως τῶν κοιτῶνων ἔκειντο τὰ πτερὰ (alae), ἐν οἷς ὁ Πάνας (ἢ ὁχι ὁ Πάρατος) ἐδέχετο τὴν πρῶταν τοῦς ἐπιτικεπομένουσιν αὐτὸν φίλους, πελάτας, παρησίτους. Αἱ αἰθουσαι αὗται θὰ ἦσαν πλουσίως διακεκοσμημέναι, ἐστρωμέναι διὰ ῥομβοειδῶν μαρμαρίων καὶ πλήρεις ἐδρῶν καὶ διδωνίων. Ἡ εἰς τὸ βάλθος μεγάλη αἰθουσα ἦτο τὸ γραμματοφυλάκιον (tablinum) τὸ ὁποῖον ἐχώριζε ἢ μᾶλλον συνέδεε τὰς δύο αὐλάς καὶ δι' οὗ ἀνέβαινε τις διὰ δύο βυθμίδων εἰς τὸ περίστυλον. Ἐν τῷ γραμματοφυλα-

¹ Κατὰ τὴν τελευταίαν ἐν Πομπηίᾳ ἐπίσκεψίν μου, ὁ E. Mantel ἐπεσκεύαζε χαλκίνην κλίνην μὲ δύο θέσεις, νεωστὶ εὐρεθείσαν.

κίω τούτω, επιδεικτικῆ αἰθούσῃ, διατηροῦντο τὰ ἀρχεῖα τῆς οἰκογενείας καὶ ἦσαν ἀνηρητημένα ἀπὸ τῶν προγόνων εἰκόνες (imagines majorum) δμοιώματα κήρικα ἐκθεικζόμενα διὰ μεγαλοπρεπῶν ἐπιγραφῶν. Εἶδετε, ὅτι αὐταὶ πομπωδῶς ἠκολούθουν τὰς ἐκφοράς. Οἱ Ῥωμαῖοι δὲν ἀπηξίουσαν τὰς κενοδόξους τχύτας παραστάσεις. Κατὰ τοσοῦτον μᾶλλον ἐτίμων τοὺς προγόνους των, καθόσον ἀρίστηντο τούτων διὰ τῆς διαδοχῆς τῶν αἰώνων καὶ τῆς καταπτώσεως τῶν ἡθῶν.

Ἄριστερὰ τοῦ γρχμυκτοφυλακείου ἠνοίγετο ἡ βιβλιοθήκη, ἐν ἣ ἀνεῦρον τόμους σχεδὸν καθ' ὅλοκληρίαν ἐφθικμένους· δεξιά δ' ἔκειντο οἱ fauces, ἦτοι στενὸς διάδρομος, ὁδηγῶν εἰς τὸ περιστύλον.

Οὕτω μία αἰθουσα ἐπιδεικτικῆ, δύο τῆς ὑποδοχῆς, μία βιβλιοθήκη, καὶ ἐξ κοιτῶνες διὰ τε τοὺς δούλους καὶ τοὺς ξένους· πάντα ταῦτα κείμενα κίκλω αἰθούσῃ· ἀνωθεν φωτιζομένης, διὰ λευκοῦ ψηφιδωτοῦ μετὰ μελανοῦ πλέγματος ἐστρωμένης καὶ διὰ τινος μαρμαρίνης λεκάνης δικεκοσμημένης· ἰδοὺ ὁ τοῦ Πάνσα οἶκος.

Ἄς ἐκπῶμεν νῦν περὶ τοῦ διαδρόμου (fauces). Δωμάτιόν τι φέρει πρὸς τὸν διάδρομον τοῦτον, χρησιμεῖον εἰς ἐξάρτημα τῆς βιβλιοθήκης· εἷναι· κοιτῶν, ὡς φαίνεται ἐκ τινος κοιλώματος εἰς τὸ βῆθος τοῦ τοίχου κατασκευασμένου διὰ τὴν κλίνην. Ἐν βῆμα ἀκόμη καὶ φθάνω εἰς τὸ περιστύλον.

Τὸ περιστύλον ἦτο πρχμυκτικὴ αὐλὴ ἢ κῆπος ὑπὸ στηλῶν περιεκλωμένος καὶ στοὰν ἀποτελῶν. Ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πάνσα, αἱ 16 στηλαὶ ἀρχικῶς δωρικαί, μετεβλήθησαν εἰς κορινθιακά· δι' ἐπιχρίσεως μαρμαροκονίας. Ἐν τινι οἰκίαις συνεθέοντο διὰ θρυφράκτων ἢ τοίχων, ἐρ' ὡν ἔθετον ἀνθοφόρα ἀγγεῖα, ἐνίοτε δὲ διὰ μαρμαρίνων ἀνθοκομείων, ἐν τινὶ δὲ Πομπηικῆ οἰκίᾳ (τῇ τοῦ Πολυβίου) δι' ὑλοφράκτου πλαστίου. Ἐν τῷ μέσῳ τῆς αὐλῆς, ὑπῆρχεν εὐρεῖα λεκάνη (piscina) ἐξ ἣς τὸ ὕδωρ ἀνεπήδα. Ἐν τῷ περιστύλῳ τοῦ Πάνσα σώζεται ἔτι μεταξὺ δύο στηλῶν τὸ στόμιον δεξικμενῆς. Εὐρισκόμεθα εἰς τὸ πλουσιώτερον καὶ ὠραιότερον μέρος τῆς οἰκίας.

Εἰς τὸ βῆθος ἀνοίγεται ὁ οἶκος (aenus), ἡ εὐρυτέρη αἰθουσα, ἣτις πρὸς τοὺς εὐπόρους Ῥωμαίους, περιεβάλλετο ὑπὸ στηλῶν καὶ στοῶν, ἐκοσμεῖτο ὑπὸ πολυτίμων μαρμάρων, καὶ ἀνεπτύσσετο εἰς σχῆμα βικιλικῆς. Ἄλλὰ πρὸς τῷ Πάνσα μὴ ζητεῖτε τοικύρας πολυτελεῖας. Ὁ οἶκος αὐτοῦ (aenus) δὲν ἦτο εἰμὴ μέγα δωματίον ἐν τῷ μέσῳ τοῦ περιστύλου καὶ τοῦ κήπου.

Δεξιόθεν τοῦ οἴκου (aenus), εἰς τὸ βῆθος τῆς αὐλῆς, κρύπτεται σχεδὸν αἰθουσα μικροτέρη, μᾶλλον ἀπόκρυφος, πιθκνῶς μία ἐξέδρα. Πρὸς τὴν δεξιὰν πτέρυγα τοῦ περιστύλου εἰς τὸ τελευταῖον ἐπίπεδον εἰσέχει τὸ triclinium. Ἡ λέξις σημαίνει τριπλῆν κλίνην. Τρεῖς κλῖναι, διατεθειμέναι ἡμικυκλιθδὸν κατεῖχον τὸ δωματίον τοῦτο, ὅπερ ἐχρησίμευσεν εἰς ἐστιατόριον. Γνωστὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι ἐδείπνουσαν κατακεκλιμένοι, καὶ ἐπὶ τοῦ ἀγ-

κῶνος στηριζόμενοι· τὸ ἔθιμον τοῦτο τὸ κρχηδονικόν, εἰσρχθὲν διὰ τῶν κρχηδονικῶν πολέμων, ἐγκατέστη πκνταχοῦ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Πομπηίᾳ. Οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον «στρωσον τὰς κλῖνας», ἀντὶ τοῦ «στρωσον τὴν τράπεζαν».

Δεξιόθεν τοῦ περιστύλου, εἰς τὸ πρῶτον ἐπίπεδον, κεῖται διάδρομος διήκων μέχρι κρυφίως τινὸς θύρας, φερούσης πρὸς μικρὰν τινα ὁδὸν· ἦτον ὁ ὀπισθόδομος (posticum) δι' οὗ ὁ οἰκοδεσπότης διέφευγε τὰς ἐνοχλήσεις τῶν πληροῦτων τὸ atrium. Τὸν τρόπον τοῦτον τοῦ ὑπεκφεύγειν ἐκάλουσαν postico fallere clientem. Τὸ ἔθος τοῦτο θὰ ἦτο σύνθηρος τοῖς πλουσίοις οἵτινες ἐπολιοροῦντο καθ' ἐκάστην πρῶτην ὑπὸ πλήθους παρασίτων καὶ ἀπαιτητῶν. Τὸ ἀριστερὸν μέρος τοῦ περιστύλου κατεῖχετο ὑπὸ τριῶν κοιτῶνων καὶ τοῦ μαγειρίου κειμένου εἰς τὸ βῆθος, ἀριστερὰ τοῦ οἴκου. Ἐν τῷ μαγειρίῳ τούτῳ, ἴτκνται εἰσέτι τὰ πύραυλα· ὅτε ἀνεκαλύφθησαν ἐμπεριεῖχον εἰσέτι σποδὸν καὶ ἀνθρακας, ὡς καὶ διάφορα χάλκινα καὶ πλίνθινα σκεύη. Ἐπὶ τῶν τοίχων ἦσαν ἐζωγραφημένοι δύο πελώριοι ὄφεις, ἐρπετὰ ἱερὰ προστατεύοντα τὸν βωμὸν τῆς Φόρνακος, μαγειρικῆς θεότητος. Ἐτετραὶ ζωγραφίαι (λαγωός, ὄς, βύγχος κάπρου, ἰχθεῖς κτλ.) ἐκόσμουσαν τὸ μέρος τοῦτο τοῦ οἴκου, ἐν ᾧ διέτριβον ἄλλοτε, πρὸς τοῖς Πομπηίκοις (ὡς νῦν πρὸς τοῖς Νεαπολιτανοῖς), οἱ εὐτελέστεροι ἀνθρώποι. Ἐγγὺς δωματίον ἐχρησίμευσεν ὡς ὀψοφυλακεῖον, εὐρον δ' ἐν αὐτῷ μεγάλην τράπεζαν καὶ ὑδρίας ἐλαίου ἐπὶ βῆθρων τοποθετημένας.

Οὕτω μεγάλη στοὰ μετὰ κίωνων περιβάλλουσα αὐλὴν ὑπὸ δεξαμενῆς (piscina) κεκοσμημένην — περὶ τὴν στοὰν, ἀριστερόθεν, τρεῖς κοιτῶνες, (cubicula) — δεξιόθεν, ὀπισθία θύρα (posticum) καὶ ἐστιατόριον (triclinium), εἰς τὸ βῆθος ἢ μεγάλη αἰθουσα (aenus) μεταξὺ τῆς ἐξέδρας καὶ τοῦ μαγειρίου, — ἰδοὺ τὸ περιστύλον τοῦ Πάνσα.

Ἡ κχοικίαις αὕτη, σχετικῶς εὐρεῖα, εἶχε καὶ τρίτον μέρος ὀπισθεν τοῦ περιστύλου· ἦτο ὁ ζυττός ἢ κῆπος, διηρημένος εἰς πρσσιὰς, οὗ τινος αἱ διαιρέσεις ὅτε ἀνεκαλύφθη ἦσαν σημειωμέναι εἰσέτι ἐπὶ τῆς τέφρας. Ἀρχαιοδῖραι τινὲς ἀποφκνόνται ὅτι ὁ ζυττός τοῦ Πάνσα δὲν ἦτο εἰμὴ κῆπος λαχνικῶν. Μεταξὺ τοῦ ζυττοῦ καὶ τοῦ περιστύλου ἐδέσποζεν ἡ ἀναδενδράς (pergula), στοὰ διώροφος, καταφύγιον κατὰ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς βροχῆς. Οἱ κάτοικοι ἐν τῇ φυγῇ των ἀφῆκσαν ἐκεῖ ὠραῖαν χκκλίνην λυχνίαν.

Τοιοῦτον ἦτο τὸ ἰσόγειον πλουσίως πομπηίκανῆς κατοικίας. Περὶ τῶν ἄνω πκτωμάτων, οὐδὲν δυναμέμεθα νὰ εἴπωμεν· ὁ χρόνος καὶ τὸ πῦρ τὰ κκτέστρεψαν. Ἦσαν πιθκνῶς ἐλαφρόταται οἰκοδομικαί· οἱ κάτω τοῖχοι δὲν θὰ ἠδύναντο νὰ ὑποβκττάσων ἄλλους, τὰ πλεῖστα διατειχίσματα θὰ ἦσαν ἐκ ξύλου (τσατμα). Γνωστὸν εἷναι ἐκ τῶν βιβλίων, ὅτι αἱ γυναῖκες, οἱ δοῦλοι, οἱ μισθωταὶ ἐσκήνουσαν ἐν τοῖς περιστρεῶσι τούτοις, οἵτινες ἐττερημένοι πκντὸς χώρου, ὅν εἶχον αἱ κάτωθι αἰθουσαι μετὰς μεγάλων

αυλάς των, θά ἦσαν ἀρκούντως στενοὶ καὶ θυσάρεστοι. Ἐτεροὶ οἰκίαι εὐπορώτεροι περιεῖχον περισσότερα χωρίσματα, παρ' ὅσα ἡ τοῦ Πάνου οἰκία. Λουτρὰ ἐν πρώτοις, σφαιριστήριον ἔπειτα διὰ τὴν σφαιρίστηρον, πινακοθήκην sacellum ἢ οἰκογενειακὸν ναίδριον, καὶ πόσα ἄλλα. Ἡ σμικρότης τῶν δωματίων τούτων ἐπέτρπε τὴν ἐπ' ἀπειρον πληθύν των.

Ὁ οἶκος τοῦ Πάνου ἀπετέλει νῆτον (insula) ὑπὸ ὕδων κυκλουμένην, ἐπὶ τῶν τριῶν τῶν ὁποίων ὑπῆρχον ἐργαστήρια, ἅτινα ὑπολείπεται νὰ περιέλθωμεν. Πρῶτον, παρὰ τὴν ἀριστερὰν γωνίαν, ὑπῆρχεν ἀρτοποιεῖον, ἀτελέστερον τῶν δημοσίων κλιβάνων, περὶ ὧν ἐν τῷ Δ'. κεφαλαίῳ ἀνέφερον. Ἐν αὐτῷ εὐρέθησαν κοσμήματα ὄλων; ἀνάρμοστα πρὸς ἀρτοποιεῖον, ἐπιγραφὰς ὄλων; ἐθνικαί, ἀναμνηστικαὶ τὸν Ἐπίκουρον, καὶ λατινικὰς σταυροὺς ἐν ἀναγλύφῳ καθ' ἑκάστην ἐπὶ τοῦ τοίχου κεκραγαμένους. Τὸ χριστιανικὸν τοῦτο σημεῖον πολλὰ ἐπιτρέπει τῇ φαντασίᾳ νὰ δημιουργήσῃ, ὃ δὲ μυθιστοριογράφος Buluer παλλὰ ἐκ τούτου ὠφελήθη.

Ἐτερον ἐργαστήριον, τὸ δεύτερον ἀριστερόθεν τῆς εισόδου, συνεκινῶναι μὲ τὴν οἰκίαν ὁ ἰδιοκτήτης ἦτο λοιπὸν ἔμπορος, ἢ τοῦλάχιστον διέθετε τὴν οἰκίαν του πρὸς πώλησιν τῶν προϊόντων τῶν ἀμπέλων καὶ τῶν κήπων, ὡς πράττουσι τὰ νῦν οἱ εὐγενεῖς κτηματίαι τῆς Φλωρεντίας. Δοῦλος καλούμενος dispensator, ἐξετέλει τὸ ἔμποριον τοῦτο.

Τινὰ τῶν ἐργαστηρίων τούτων, εἰς παράπλευρόν τινα ὁδὸν φέροντα, συνέκειντο ἐκ μικρῶν δωματίων, ὄλων ἀνεξαρτήτων ἀπὸ τοῦ οἴκου καὶ πιθανῶς ὑπὸ τῶν inquilini (οἱ μισθούμενοι ξένην οἰκίαν) κατοικουμένων, ἀνθρώπων λίαν ὑπὸ τῶν ἀρχαίων περιφρονουμένων. Ῥωμαῖος μὴ ζῶν ἐντὸς ἰδίᾳς οἰκίας ἐθεωρεῖτο τοσοῦτον μηδαμινός, ὅσον Ἡριστινὸς στερούμενος ἰδίων ἐπιπέλων καὶ Νεαπολιτανὸς περιπικτῶν πεζοί. Οὕτως οἱ ἄστοι ἐδανείζοντο ὅπως κτίσωσι ἢ ἀγοράσωσι οἶκον, ὃν κατεῖχον πολλοὶ ἡμοῦ προτιμῶντες τὰς δυσχερεῖας ἰδιοκτησίας μεμερισμένης καὶ προσκαίρου κατοχῆς. Ἐκτοτε ἤλλαξαν πολὺ, διότι ἤδη μετοικοῦσι καθ' ἕναστον ἔτος.

Μέχρι τούτου τὸ σχέδιον μόνον τῆς οἰκίας διεγράψαμεν. Θέλετε νὰ τὴν κοσμήσωμεν αὖθις δι' ἐπιπέλων; Ἀσπλάστειτε τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως ἔπερ τὴν ἀπεγύμναστον. Ἐν τῇ τῶν χαλκίων ἀντικειμένων συλλογῇ θὰ εὕρητε ἀρκετὰς κλίνας διὰ τὰ cubicula, βῆθρα γεγλυμένα, τραπέζας, σφρίνια, ἀγγεῖα πολύτιμα διὰ τοὺς οἴκους τὴν ἐξέδραν καὶ τὰς πτέρυγας, λυχνίας κρεμαστάς, λυχνοστάτας διὰ τὰς αἰθούσας. Ἀπλώσατε τάπητας, ἐπὶ τῶν πολυτίμων ψηφιδωτῶν λιθοστρώτων καὶ ἐπὶ τῶν ἀπλῶν opus signinum (μῆγμα τιτάνου καὶ πλίνθων κοπανισμένων) τῶν καλυπτῶντων διὰ στερεᾶς ὕλης τὰ πατώματα τῶν δωματίων. Προπάντων ἐπισκευάσατε τὰς ὀροφάς, εἴτα τὰς θύρας καὶ τὰ περιβλήματα ἀνεκνώσατε τέλος ἐφ' ὄλων τῶν τοίχων, ἀπὸ τῶν ταπεινότερων μέχρι τῶν διαπρεπεστέρων, τὰς νῦν μὲν ἐσβεσμένους ἀλλ' ἄλλοτε λαμπράς καὶ ζωηράς

εἰκόνας. Οἶον φῶς καὶ οἶα χρᾶ! Ἀπκντα τὰ ζωηρὰ τεῦτα χρώματα λαμπουτὶν εἰς τὸν ἥλιον, ὅστις οὐρανὸθεν κυματηδὸν κατέρχεται εἰς τε τὸ περίστυλον καὶ τὸ ἄτριον. Ἐκτὸς τούτων ἐπικαλέσθητε τοὺς νεκρούς. Τρέξτε λοιπὸν, νέοι Πομπηϊανοὶ τοῦ πρώτου αἰῶνος! Ζητῶ τὸν Πάνου, τὸν Πάρατον, τὰς συζύγους των, τὰ τέκνα των, τοὺς δούλους των, τὸν ostearius (θαρῶρόν), τὸν atriensis, (ὑπηρέτης τοῦ προδόμου), τὸν scoparius, (σκρωτήν) μὲ τὸ σφαιροειδὲς σκρωθρόν του, τοὺς cubicularii (θαλαμοστόλους), τὸν πιδαγωγόν, δοῦλον ὡς οἱ ἄλλοι, ἂν καὶ εἶναι ἀπόλυτος κύριος τῆς βιβλιοθήκης, ὅπου μόνος ἔτω; ἐνοεῖ τὰ μυστήρια τῶν πατέρων. Τρέχω πρὸς τὸ μαγειρεῖον, θέλω νὰ τὸ ἴδω οἶον ἄλλοτε ἦτο τὸ carnalium, ὠχυρωμένον μὲ ἀρπύγας καὶ ἦλους πρὸς προμήθειαν τῶν ἐδωδίων. αἰωρεῖται ἀπὸ τῆς ὀροφῆς οἱ κλιβανοὶ καλύπτονται ὑπὸ χυτῶν καὶ λεβήτων τραπευτῶν, μεγάλοι χάλκινοι κάδοι μὲ πολυτελεῖς λαβὰς εἰσι τετραγώνιοι κατὰ γῆς οἱ τοῖχοι καλύπτονται ὑπὸ λαμπηρῶν σκευῶν κοχλιάρια μὲ μακρὰς λαβὰς περιστάσας κεφαλὰς κύνων, τηγάνια καὶ θερμάστρα, ὃ θελὸς καὶ ὃ πυροστάτης του, αἱ ἐσχάραι, οἱ τύποι διὰ τὰ ζυμαρικά, ἐν οἷς ὁ ἰχθυοειδὴς (formella), τὸ apalare, ἢ trua, κοχλιάρια πλατέα καὶ διατρητά, εἴτε πρὸς τηγάνισμα ὕδων, εἴτε πρὸς ἐξάφρισιν τῶν ὑγρῶν τέλος τὰ χωνία, τὰ διῦλιστήρια, τὸ colum vinarium, ἔπερ ἕκαστο λυπτον διὰ χιόνος, ἐφ' ἧς ἔχον τὸν οἶνον, ὅστις ἐστάλαξε κατὰφυκτος ἐντὸς τῶν ποτηρίων τοσαῦτα πολύτιμα ἀντικείμενα δικτηρηθέντα ὑπὸ τοῦ Βεσουβίου καὶ δεκνύοντα μέχρι τίνος βαθμοῦ ἢ τέχνη καὶ ἡ κομψότης ἐνεφώλευον, ὡς εἶπεν ὁ Μολιέρος, παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥωμαίοις.

Ἐν τῷ μαγειρείῳ τούτῳ ἄνδρες μόνον εἰσῆρχοντο ὁ μάγειρος (coquus) καὶ ὁ βοηθὸς του, ὁ δοῦλος τοῦ δούλου, ὁ focarius. — Τὸ γέφυμα εἶναι ἔτοιμον ἔτεροι δούλοι προωρισμένοι διὰ τὴν τραπέζην καταφθάνουσιν ὁ τρικλινίαρχος, ἀρχηγὸς τῶν ἄλλων ὁ lectisterniator, ὁ στρώνων τὰς κλίνας ὁ praegustator, ὅστις προγεύεται τὰ ἐδέσματα πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ κυρίου του ὁ struotor, τραπέζοκόμος ὁ scissor, ὁ δεικνύων τὰ κρέατα καὶ ὁ νέος pocillator ἢ rincerna ὁ χέων τὸν οἶνον ἐν τοῖς κυπέλλοις (χορευτῶν ἐνίοτε καθὼς εἰς τὸν Μολιέρον), μετὰ γυναικείας χάριτος ἢ χαϊδεμένου παιδίου.

Σήμερον εἶναι ἑορτή Ὁ Πάρατος δειπνεῖ παρὰ τῷ Πάνου, ἢ μάλλον ὁ Πάνου; παρὰ τῷ Παράτῳ, διότι ἐπιμένω πιστεύων ὅτι εὐρισκόμεθα παρὰ τῷ ἐκλογεῖ καὶ οὐχὶ παρὰ τῷ μέλλοντι ἀγορανόμῳ. Ἐὰν ὁ οἰκοδεσπότης εἶναι γνήσιος Ῥωμαῖος, ὡς ὁ Κικέρων, ἡγήθη λίαν πρῶτὴν ἡμέραν ταύτην, καὶ ἤρξατο δεχόμενος τὰς ἐπισκέψεις. Εἶναι πλούσιος, ἔχει λοιπὸν πολλοὺς φίλους, καὶ φίλους τριῶν εἰδῶν, τοὺς salutatores, τοὺς ductores καὶ τοὺς assectatores. Οἱ πρῶτοι τὸν ἐπισκέπτονται κατ' οἶκον, ὁ δεύτερος τὸν συνοδεύουσιν εἰς τὰς συνεδριάσεις, οἱ τρίτοι τὸν ἀκολουθοῦσιν ἐν παντὶ τόπῳ δημοσίῳ. Ἐχει, πρὸς τούτοις, πλῆθος πελατῶν, οὓς προ-

στατεύει και ἀποκλαεῖ «ὁ πατήρ μου» ἐάν ᾔνοι γέροντες, «ὁ ἀδελφός μου» ἐάν ᾔνοι νέοι. Ἐτεροὶ πάλιν προτέρωνται τραπεζῶν τείνοντες αὐτῶ μικρὸν κἀνίστρον (portula) ὅπου φέρουσι πληρῆς χρημάτων ἢ ἐδωδίων. Τὴν πρώτην τρύτην ὁ Πάρατος, ταχέως ἀπεχαιρέτισε τοὺς ἐπισκέπτας του, εἶτα, ὡς πρόπει νὰ πράττη πᾶς εὐσεβής, προσηγήθη πρὸ τοῦ βαμοῦ τῆς οἰκίας, ἐν ἣ ἵστανται οἱ ἐφέστιοι θεοί. Γινώσκουμεν ὅτι ἰδιάζουσιν λατρεῖαν ἀπέδιδε τῶ Βάκχῳ, οὕτινος κατεῖχε ἀγαλμάτιον χρυσοῦν μὲ ἀργυροῦς ὀφθαλμούς· νομίζω, ὅτι ὁ μικρὸς οὗτος θεὸς ἀνευρέθη πρῶτὴν εἴσοδον τοῦ κήπου του ἐντὸς λέβητος, ὅπου περιθεβλημένος δι' ὀθόνης εὐρίσκειτο μετ' ἄλλων ἀντικειμένων. Ὁ Πάρατος; ἠθέλησε νὰ σώσῃ τὸν θησαυρὸν τοῦτον κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐκρήξεως, ἠναγκάσθη ὁμοῦ νὰ τὴν ἐγκαταλείψῃ ὅπως σωθῆ ὁ ἴδιος.

Μετὰ τὴν προτευχῆν, περιῆλθε τὴν ἀγορᾶν, τὸ χρηματιστήριον, καὶ τὴν βουλικὴν στράν, ἐνθα συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς ὑποψηφιότητος τοῦ Πάνου. Ἐκεῖθεν, βεβιαῶς δὲν ἐλειψε νὰ μεταβῆ εἰς τὰς Θέβρας, κατὰλυμα ὑγιεινόν, καὶ τέλος ἐπενήλθεν οὐκ ἄλλο. Κατὰ τὴν ἀπουσίαν του, χάρις εἰς τοὺς δούλους, τὰ μάρμαρα ἐκαθαρίθησαν, αἱ μαρμαροκονίαι ἐπλήθησαν, τὸ ἔδαφος ἐκαλύφθη ὑπὸ πριονιδίων, ἐάν δὲ εἶναι χειμῶν, ἠνάρθησαν ἐν ταῖς αἰθούραις τὰ μετὰ γάλα χάλκινα πύραυλα, διότι οὐδ' αὖτις εὐρέθησαν θερμάστρα. Ὁ ἀναμενόμενος ξένος ἐπεφάνη τέλος. Ζήτω ὁ Πάνου ὁ μέλλον ἀγορανόμος.

Ἐν τούτοις ἡ Σαβίνα, ἡ τοῦ Παράτου σύζυγος, δὲν ἔμεινε ἀργή. Διῆλθεν ἀπασαν τὴν πρώτην καλλωπιζομένην, διότι ὁ καλλωπισμὸς μὲς Σαβίνης; Ρωμαῖκῆς ἢ Πομπηϊκῆς, εἶναι ὑπόθεσις τοῦ κράτους (βλέπε τὸ σύγγραμμ. τοῦ Büttiger). Ἐγειρομένη τῆς κλίνης κρούει τὰς χεῖρας, ὅπως καλῶς τὰς δούλας; τῆς; αἱ πτωχὰὶ κόραι σπεύδουσιν ὅπως ἐκτελέσωσι τὴν τεραστίαν τρυφὴν ἐργασίαν. Ἐν πρώτοις ἡ κομμωτὶς ἐξήλειψε τὰς ρυτίδας, εἶτα διὰ τῆς ἰδίας σφέλου, ἠτοίμασε τὸ ψιμμύθιον· εἶτα διὰ μιᾶς βελόνης ὑπέγραψε τὰς τε βλεφαρίδας καὶ τὰς ὄφρεϊ; τῆς κυρίας τῆς σχηματίσασα δύο ἀψίδας μαύρας καὶ πυκνάς, ἐνομύμενας εἰς τὴν ῥίζαν τῆς ῥινόσ. Τῆς βαρῆς περαιοθείσης, ἐκαθάρισε τοὺς ὀδόντας τῆς Σαβίνης διὰ Χιακῆς ῥητίνης, ἢ ἀπλούστερον διὰ κισσήρεως τετριμμένης· τέλος ἔχρισεν ἅπαν τὰ πρόσωπον διὰ ψιμμυθίου, λίαν ἐν χρήσει ὄντος παρὰ ταῖς ἀρχαίαις Ρωμαίαις.

Εἶτα ἤρχετο ἡ ομοιότης, ἡ κομμωτριά. Αἱ Ῥωμαῖαι ἔβαλλον τὴν κόμην αὐτῶν ξανθὴν, μὴ ἀρκούμεναι δὲ εἰς τὴν βαφὴν μετεχειρίζοντο φανάκιον· τὸ πρῶτον τοῦτο ἠκολούθησαν καὶ οἱ καλλιτέχναι, φανάκιον ἐπὶ τῶν ἀγκυμάτων των θέμενοι. Αἱ ἀρχαῖαι διευθετήσαι; τῆς κόμης ἀπετέλουν φοβερὰ μνημεῖα ὑποδοκασζόμενα διὰ περονῶν 7 ἕως 8 δακτύλων μῆκος ἔχουσιν. Μία τῶν περονῶν τούτων εὐρεθεῖται ἐν Ἡρακλείῳ, φέρει κιονόκρονον κορινθιακόν, ἐφ' οὗ Ἀφροδίτη γεγλυμμένη πλέκει διὰ τῶν δύο

χειρῶν τὴν κόμην τῆς, θεωροῦσα κάτοπτρον ὅπου κρατεῖ ἔρωσ πρὸ αὐτῆς ἱστάμενος. Τὰ ἀρχαῖα κάτοπτρα ἦσαν ἐκ στίλβοντος μετάλλου· τὰ πλουσιώτερα ἀπετελοῦντο ἐξ ἀργυρῆς πλακῆς ἐφηρμοσμένης ἐπὶ ἑτέρας χρυσῆς πλακῆς ἐχούσης λαβίδι γεγλυμμένην εἶτε ἐκ ξύλου εἶτε ἐξ ἐλέφαντος. Ὁ δὲ Σενέκας ἀγαπητῶν, ἀνακράζει: «Ἡ προῖξ, ἦν ἄλλοτε ἡ Γερουσία ἔδωκε τῇ θυγατρὶ τοῦ Σκηπίωνος, δὲν θὰ ἤρκει πλέον διὰ τὸ κάτοπτρον μίαις ἀπελευθέραις».

Τέλος ἡ κόμμωσις τῆς Σαβίνης ἐτελείωσεν· οἱ θεοὶ νὰ δώσωσι νὰ εὐρεθῆ πάγκαλος, ἄλλω; δύναται νὰ βυθίσῃ μίαν τῶν μακρῶν ἐκείνων περονῶν εἰς τὸν γυμνὸν ὄμον τῆς κομμωτριάς τῆς. Ἐρχεται κατόπιν ἡ δούλη ἢ κόπτουσα τοὺς ὄνυχας, διότι οὐδέποτε Ῥωμαῖαι, ἀλλ' οὐδὲ Ῥωμαῖαι; ἐξετέλει τὴν ἐργασίαν τρυφὴν ἰδίαις χερσὶ. Ὁ ἐκτελὼν ἅπαντα τοῦ ἀνδρὸς τὸν καλλωπισμὸν ἦτο ὁ κουρεὺς (tonsor)· σᾶ; ἐξύριζεν, ἔκαιεν, ἔπλυνεν, ἔτριβε τὸ δέμα, σᾶ; ἤλειπε διὰ μύρων, σᾶ; ἔξεσε διὰ ψηκτρῶν, ἐάν τοῦλάχιστον τὴν τοιαύτην ἐργασίαν δὲν ἐξετέλουν οἱ δούλοι εἰς τὸ λουτρόν! Ὁ Ὀράτιος χλευάζει ἀνθρώπον ὅστις ἐξ ἰδιοτροπίας καθαρίζει ὁ ἴδιος τοὺς ὄνυχας του.

Ἡ Σαβίνα τέλος παρέδωκε τὰς χεῖρας εἰς τὴν δούλην, ἣτις ὀπλισμένη διὰ μικρῶν κερφίδων καὶ μαχαιριδίου (οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν τὰς ψαλίδας) ἐξετέλει μετ' ἐπιτηδειότητος τὴν λεπτοτάτην ἐργασίαν. Αἱ Ῥωμαῖαι δὲν ἔφερον χειρόκτι. Δι' αὐτὰς τὰ τῶν χειρῶν σχήματα ἦσαν ἐπιστήμη, χειρονομία ὀνομαζομένη. Ἡ πικρομύμη συνώδευεν ἀρμονικῶς τὴν φωνὴν ὡς ἐπιτήδειον ὄργανον. Ἐντεῦθεν πᾶσαι αἱ πονηραὶ ἐκαῖναι ἐκφράσεις αἱ ἀναφερόμεναι παρὰ τοῖς συγγραφεῦσι αἱ «ὄψυχειρία» τοῦ Κικέρωνος· ἢ «ἀδόλεσχος χεῖρ» τοῦ Πετρωνίου. Ἀναμνήσθητε τῶν ὠραίων χειρῶν τῆς Ἀρτέμιδος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς, καὶ τῶν δύο τούτων στίχων τοῦ Ὀιδίου τῶν ἐρμολόγων ἐνταῦθα:

Exi suo s' g' iet gestu quodcumque loquetur

Cui digiti pingues, cui scaber unguis erit.

Τῶν ὀνύχων κοπέντων, μένει ἡ ἐνδυμασίαι ἀνακατασκευασμένη εἰς ἄλλας δούλας. Αἱ ῥάπτριαι (sarcinatrices) ἀνήκον εἰς τὴν ἐσχάτην τάξιν· ἄλλω; τε τὰ ἀρχαῖα ἐνδύματα δὲν ἐδέοντο ῥαψίμκτος ἀλλὰ μόνον συναρμογῆς. Ἡ Λουκρητία πρὸ αἰώνων εἶχεν ἀποθάνει αἱ δὲ δέσποιναί; τῆς Αὐτοκρατορίας δὲν ἔχονον τὸν κικρόν των ὑφίνουσαι. Ὅτε ἡ Λιβία διὰ τῶν ἐκτελεστικῶν χειρῶν ἠθέλησε νὰ κατασκευάσῃ τὰ ἐνδύματα τοῦ Αὐγούστου, εὗρον ὅτι ἡ φαντασία αὐτῆς τῆς αὐτοκρατορίας ἦτον ἐπίδειξις τι; κακόζηλος. Μεγάλη θερπεῖα δούλων (ῥαπτριῶν, σιδηρωτριῶν κτλ.) κατεγίνοντο εἰς τὴν ἐνδυμασίαν τῆς; γυναικός, τὴν ἀπλουστερᾶν ἐν τούτοις, ἦν ἐνεδύθησαν ποτε ἀπὸ τῆς γυμνότητος τῶν πρώτων ἡμερῶν. Ἐπὶ τοῦ μαχαλιστήριος ἦν ἐκάλου strophium καὶ ὅστις ἤρκει ὅπως ὑποδοκασζέη τὰ στήθη, αἱ

Ῥωμαῖαι περιεβάλλοντο ὑποχίτωνα (subueula) ἐκ λεπτότατου λίνου καὶ με μῆκος χειρῶν, ἐπάνωθεν τοῦ ὀμοίου, κατ' οἶκον, δὲν ἔφερον εἰμὴ τὸν χιτῶνα. Παρὰ ταῖς ἐξιδεδιγημέναις γυναιξίν ὁ χιτῶν οὗτος ἦτο βραχὺς καὶ μόλις ἄνωθεν τῶν γονάτων κατῆρχετο, ἀρήνων νὰ φίνωνται τὰ πλούσια ψέλλια ἅπερ περιεβίβασσαντο περὶ τὰς κνήμας. Ἄλλ' αἱ δέσποιναί, τῇ βοηθείᾳ ἐπισύρματός τινος (instita), πεποικιλμένου ἐνίοτε χρυσοῦ καὶ πορφυροῦ, ἐμήκυνον τὸν συνήθη χιτῶνα, καλούμενον τότε stola, ὅστις μέχρι τῶν ποδῶν κατῆρχετο. Ἐδενον δ' αὐτὸν περὶ τὴν ὄσφυν διὰ ζώνης ἐντέχνως κεκρυμμένης ὑπὸ τινὰ πτυχὴν τοῦ ἀνασυρομένου φορέματος. Ἄνωθεν τοῦ χιτῶνος, ὅταν ἐξήρχοντο τῆς οἰκίας, αἱ γυναῖκες ἔφερον τὸν τήβεννον, εὐρὺν πέπλον περιβάλλοντα τὸ δεξιὸν μέρος τοῦ στήθους καὶ ριπτόμενον ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ὤμου, περιεπάτουσαν δὲ οὕτως ὑπερηφάνως διὰ τοῦ λευκοῦ περιβεβλημένηι λίνου.

Ἡ σύζυγος λοιπὸν τοῦ Παράτου εἶναι ἐντελῶς ἐνδεδυμένη· ἔχει κομμάτωσι τὰ λευκὰ ὑποδημάτια τῆς· ἐκτὸς ἐὰν προύτιμα τὰ ὑπὸ τῶν ἀκολλάστων ἢ ἀπελευθέρων γυναικῶν φερόμενα σανδάλια, ἅτινα κατέλιπον γυμνοὺς τοὺς ὠραίους ἐκείνους· μεγάλους Ῥωμαϊκοὺς πόδας, ὧν θὰ προστιμῶμεν μικροτέρους. Μένει νὰ ἐκλέξῃ τὰ πολύτιμα κοσμήματα. Ἡ Σαβίνα εἶχε πολλὰ τοιαῦτα περιεργα ἀνευρεθέντα ἐν τοῖς ἐρειπίοις τοῦ οἴκου τῆς. Οἱ Λατῖνοι εἶχον λέξις τινὰ ἀφιλόφρονα σημαίνουσαν τὸ σύνολον τῶν πολυτίμων τούτων μικροτεχνημάτων. Ἐκάλουν αὐτὰ γυναικεῖον κόσμον ὡς ἐὰν ἦτο τοῦτο δλόκληρος ὁ κόσμος διὰ τὰς γυναῖκας. Αἴθουσα δλόκληρος τοῦ Μουσειοῦ τῆς Νεαπόλεως γέμει τοιούτων ἀνορυχθέντων κοσμημάτων. Εἶναι ταῦτα ὄφεις ἀνκυρωμένοι ἀποτελοῦντες δακτύλια καὶ ψέλλια, χρυσοῦ δακτύλια μετὰ γεγλυμένων λίθων, ἐνώτια εἰς σχῆμα ζυγῶν, ἀδάμκντες, χρυσοῦ σύματα ἐπιμελῶς ὡς περιδέραια ἐσχηματισμένα, κομμολόγια, ἀφ' ὧν ἐκρέμαντο ἅπαντα τὰ περιεργα τὰ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἦττον εὔσχημα πρὸς ἀποδίωξιν τοῦ βραχέως δαίμονος, περὶ τῆς κεφαλῆς γεγλυμμένα, πόρπκι πολυτελεῖς κρταῦται τὰς χειρῶν τοῦ χιτῶνος ἢ τὰς πτυχὰς τοῦ μανδίου, δακτυλιόλιθοι ἀνάγλυφοι μεγалоπρεπέστατοι τέχνης Ἑλληνικῆς ἐξαισίως· τέλος πᾶν ὅ,τι θαυμασιώτερον ἢ πολυτέλειαι καὶ ἢ τέχνη ἠδύνκτο νὰ ἐφεύρη. Αἱ Πομπηῖκαι, ὡς ἐπικριώτιδες, ἔφθασαν μέχρι τοῦ γελοίου μετὰ χειρίζομεναι τὰ ἀκριβῆ τεῦτα ἀθύρματα· οὕτως, ἔφερον τεῦτα, εἰς τὴν κόμην, τὰ ὄτα, τὸν λακμόν, τοὺς ὄμους, τὸ στήθος, τοὺς βραχίονας, τὰ ἀροχειρίδια, τὰς κνήμας, εἰς αὐτὰ τὰ σφυρά, εἰς τοὺς πόδας, ἀλλὰ πρὸ πάντων εἰς τὰς χεῖρας ὧν ὄλοι οἱ δάκτυλοι ἐκτὸς τοῦ μέτου ἐπληρῶντο δακτυλίων μέχρι τῶν τρίτων φαλάγγων, ὅπου οἱ ἐρασταὶ ἔφερον τὰ δακτύλια ἅτινα ἤθελον νὰ ἀλλάξωσι.

Τῆς κομμώσεως περικωθείσης, ἡ Σαβίνα κατῆρχετο ἐκ τοῦ ἄνω πκτώματος ἐν τῷ κατώκει. Οἱ συνδαιτυμόνες, ὁ φίλος τῆς οἰκίας, οἱ πελάται καὶ

καὶ σκιαὶ (ἐκάλουν οὕτω τοὺς ὑπερκρίθμους, τοὺς ὀδηγοῦντας τοὺς προσκεκλημένους) ἀναμένουσι αὐτὴν ἐν τῷ περιστύλῳ. Ἐννέα συνδαιτυμόνες εἰσι τὸ ὄλον, ὁ ἀριθμὸς τῶν Μουσῶν· δὲν ἐπετρέπετο νὰ ὑπερβῇ τις τὸν ἀριθμὸν τοῦτον ἐν τῷ δείπνῳ τοῦ τρικλίου. Οὐδέποτε πλείονες τῶν ἐννέα οὐδὲ ὀλιγώτεροι τῶν τριῶν, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν χαρίτων. Ὅτε μέγας τις κύριος προσεκάλει εἰς τὴν τράπεζαν 6,000 Ῥωμαῖους, αἱ κλίμακαι ἐστρώνοντο εἰς τὸ ἄτριον. Ἄλλὰ δὲν ὑπάρχει ἐν Πομπηίᾳ ἄτριον δυνάμενον νὰ περιλάβῃ τὸ ἐκκτοστὸν τοῦ πλήθους τούτου.

Ἡ ἐνάτη ἤχησε (3 ἢ 4 μ. μ.) εἶναι ἡ ὄρα τοῦ γεύματος διὰ τοὺς εὐγενεῖς. Ἀκρατίσματα (τὴν πρῶτην καὶ τὴν μεσημβρία) κεντῶσι τὴν ὄρεξιν τῶν συνδαιτυμόνων. Ἦδη συνέρχονται πάντες, νίπτουσι τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, ἀφίνουσι τὰ σανδάλια τῶν εἰς τὴν θύραν καὶ εἰσέρχονται εἰς τὸ ἐστιατήριον (triclinium).

Τὰ τρία χαλκίνα ἀνακλιντρά εἶναι ἐστρωμένα διὰ πρυσκεφαλαίων καὶ θρονῶν· τὸ μέσον (medius) ἦτο τὸ τιμιώτερον, διὰ τὸν ἐπίσημον ξένον ἐπιφυλασσόμενον, εἰς τὸ ὑπατικὸν πρόσωπον. Ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ τοῦ πρὸς τὰ ἀριστερὰ κειμένου ἐκάθητο ὁ κύριος ἢ κυρὶς καὶ ὁ φίλος τοῦ οἴκου, οἱ δ' ἄλλοι κατεῖχον τὰς ἄλλας θέσεις. Φθάνουσιν οἱ δοῦλοι κομίζοντες τὰς κροψίδας ἃς ἀποθέτουσι κατὰ σειρὰν ἐπὶ μικρὰς χαλκίνας τραπέζης διὰ μαρμάρου ἐστρωμένης, ἧτις ἴσταται ἐν τῷ μέσῳ τῶν τριῶν κλινῶν ὡς τρίπους. Πόσον ὠραία· περιεργαθὰ θὰ σὰς ἔκαμνον, ἐὰν ἐδείπνουν παρὰ τῷ Τριμυχλίῳ ἢ τῷ Λουκούλλῳ. Θὰ περιεργαθὸν ὑμῖν τοὺς λαγρούς, τὰς ὄρνεις καὶ τοὺς ἰχθεῖς τοὺς μετὰ χοιρίου κρέατος μεμιγμένους· δλόκληρον τὸν ἀγριόχοιρον ἐπὶ μιᾷς ὑπερμεγέθους κροψίδος· κρταθεῖμενον καὶ ἀνηλευμένον διὰ κυλῶν ζωντανῶν, αἵτινες πανταχόθεν ἀφίπτανται ἀνοιγομένης τῆς κοιλίας· τὰ κρταδείπνια ἐκ γλωσσῶν πτηνῶν, τὰς ὑπερμεγέθεις μυρμίκας, τὰ ἐν τῷ μεσημβρινῷ ὠκενῷ ἀλιευθέντα καὶ ἐν τῇ ἄλμῃ δικτηρούμενα τριγλίκα, τὰ αἰφνίδια τὰ προκρτασκευαζόμενα διὰ τοὺς συνδαιτυμόνας, τὰ ἐκ τῆς ὄροφῆς καταπίπτοντα ἐδέσματα, τὰς φκντασιώδεις ἐμφανίσεις, τοὺς μίμους, τοὺς μονομάχους, τὰς γυμνάς ὄρηττρίδας, πάντα τὰ ὄργια τῶν κλακίῶν κκλῶν χρόνων.—Μὴ λησμονῶμεν ὅμως τοῦ εὐρισκόμεθα.

Ὁ Πάρατος δὲν εἶναι αὐτοκράτωρ, δίδει ἐν ἀπλοῦν ἰδιωτικὸν γεῦμα ἥσυχον καὶ μέτριον. Ἴδου ὁ κατάλογος ἐνὸς τῶν δείπνων τούτων διατηρηθείς:

Πρώτη ὑπηρεσία: Θαλάσσια φῶκα, — νωπὰ ὄστρακα, — κογγύλια (pe-loridae) — ἀκκνωθῶδη ὄστρακα, — κορυδαλοί, — ὄρταλις μετ' ἀσπαράγων, — ὄστρακα καὶ μύκαες μετ' ἐμβάμματος, — θαλάσσια λείρια κκῦρα καὶ λευκά.

Δευτέρη ὑπηρεσία: Σπόνδυλοι, — ἡδεῖς μύκαες, — θαλάσσια κνίδια,

— συκαλίδες, φλογίδες ἐκ κάπρων καὶ δορκάδων, — ἦπαρ πτηνῶν, — συκαλίδες μετ' ἐμβόμυκτος καὶ ἀτπαράγων, — μύρκινοι καὶ πορφύραι.

Τρίτη ὑπηρεσία: Μαστοὶ ὕων, — ῥύγχος κάπρου, — (τὸ πολυτιμότερον ἔδεσμα) — μαστοὶ ὕων κεκαρυκευμένοι, — στήθη καὶ ἀγένης νησσῶν ὀπτοὶ — ἄγρια νήσσαι, — ὀπτοὶ λαγῶδες (περιζήτητον), — ὀπτὰ πτηνὰ τῆς Φρυγίας, — ἀρρόγλοι ἐξ ἀμύλου, — πλακούντις τῆς Βικεντίας. Πάντα ταῦτα δι' οἴνου Πομπηζικοῦ ἐψημένα, ὅστις δὲν ἦτο ἄσχημος, καὶ ὅστις ἐψημένος ὦν διετηρεῖτο ἐπὶ δεκαετίαν. Ὁ ἄλλοτε λίαν ἐκτιμώμενος οἶνος τοῦ Βεσουβίου, ἀπώλεσε τὴν φήμην του χάρις εἰς τὰς ἀπομιμήσεις, αἱ πωλοῦσι τοῖς περιηγηταῖς ὑπὸ τὸ ὄνομα lacryma-christi. Οἱ ἀμπελῶνες τοῦ ἠφικιστείου ἐκαλιεργοῦντο τιμιώτερον καθ' ἣν ἐποχὴν ἐξυμνήθησαν ὑπὸ τοῦ Μαρτιαλίου. Καθημερινῶς εὐρίσκουσιν εἰς τοὺς οἴνωνας τῆς Πομπηζικῆς ἀμφορεῖς μὲ στενὸν λακμόν, καὶ ἐπιμήκεις· πάντες σχεδὸν φέρουσι ἐπιγραφὴν δεικνύουσαν τὴν ἡλικίαν καὶ τὴν καταγωγὴν τοῦ ἐμπεριεχομένου ρευστοῦ. Ὅσῳ ἀρχιότερος ἦτο ὁ ὕπατος, τόσῳ πλειότερον ὁ οἶνος ἐξέτιμωτο. Ῥωμαῖος τῆς Αὐτοκρατορικῆς ἐρωτηθεὶς ἀπὸ τινος ὑπατείας, ἐχρονολογεῖτο ὁ οἶνός του, ἀπεκρίθη εὐθαρσῶς· «Ἄπ' οὐδενός» σημαίνων διὰ τούτου, ὅτι ὁ οἶνός αὐτοῦ ἐπληρώθη ἐπὶ τῶν πρώτων βασιλείων τῆς Ῥώμης.

Ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἀμφορέων μνησθέντων περὶ τινος παλαίου Βεσουβιανοῦ οἴνου picatum, ἦτοι ἔχοντος δριμεῖς γαστρίν περὶ τινος fundanum φουνδανοῦ οἴνου, λίαν ἐκτιμωμένου, καὶ ἄλλων πολλῶν. Τέλος μὴ λησμονώμεν, ὅτι οἱ περιφημοὶ οἶνοι τοῦ Φαλέρνου, οἱ ὑπὸ τῶν ποιητῶν ὑμνηθέντες, μόλις ἐπὶ Θεοδορίου ἠφρανίθησαν.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ἀμφορέων, πόσας ἄλλας ἔχομεν μαρτυρίας περὶ τῶν ἀρχίων σπονδῶν! Οἱ πλούσιοι ἐκεῖνοι· γέλοιοι κρητῆρες οἱ ἐπηργυρωμένοι, τὰ τραπεζὰ κύπελλα, τὰ ποτήρια καὶ αἱ βυκαλίαι αἱ διατηρηθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Βεσουβίου, αἱ προχοαῖδες ἐκεῖναι ὧν αἱ λαβαὶ ἀποτελοῦσι φῦνον τινὰ κλίνοντα πρὸς τὰ ὀπισθεν ὀπω; ἔξση τὴν ῥάχιν του ἐπὶ τοῦ χεῖλους τοῦ ἀγγείου, τὰ πικροειδῆ ταῦτα ἀγγεῖα τὰ ὑπὸ ἀστῶν, κύκλων καὶ ὄρων κεκοσμημένα· τὰ κυμβία ἐκεῖνα τὰ πλῆθιν τὰ διὰ τόσων ἀρχιουραγῆμάτων καὶ δελεαστικῶν ἐπιγραφῶν κλυπτόμενα: (φίλις, γέγραπται ἐφ' ἐνὸς τούτων, πῆς ἐκ τοῦ ἐμοῦ) πόσον περιεργα καὶ πλούσια! Πρὸς τί λοιπὸν ν' ἀνδρηφῶμεν τὰ βιβλία, ἀροῦ ἐν τῷ μουσεῖῳ τῆς Νεαπόλεως δύναται τις δι' ἐνὸς βλέματος νὰ συμπληρώσῃ τὰ τρικλινία τῆς Πομπηζικῆς.

Ἰδοὺ λοιπὸν οἱ συνδικαιτωμένοι, περιχαρεῖς, ἦτυχοι, ἀνακαίμενοι καὶ ἐρειδόμενοι ἐπὶ τῶν τριῶν ἀνακλίντρων· ἡ τράπεζα εἶναι πρὸ αὐτῶν. Οἱ δοῦλοι ἀκαταπαύστως κινούμενοι, μετακλίνουσιν ἀπὸ τοῦ ἐνὸς εἰς τὸν ἕτερον, φέροντες εἰς ἕκαστον παροψίδα ἐπὶ τμήματος ἄροτου. Ὁ Πάρατος φέρει εὐγενῶς εἰς τὸ στόμα διὰ τῶν δακτύλων του τὸ ἡδὺ ἔδεσμα, ὅπερ τῷ

φέρουσι, εἶτα δὲ ῥίπτει τὸν ἄροτον ὑπὸ τὴν τράπεζαν, ὀπόθεν, ὑπηρετῆς συλλέγει τὰ λείψανα τοῦ γεύματος. Τρώγουσιν ἄνευ περσνίων, διότι οἱ ἀρχαῖοι ἠγνόουν τὴν χρῆσιν αὐτῶν· μόνον τῶν κοχλιαρίων (cochlea) ἐποιοῦντο χρῆσιν διὰ τὰ ὠά. Μετὰ ἕκαστον φαγητόν, ἔβραχον τοὺς δακτύλους ἐντὸς λεκάνης περακειμένης, εἶτα δὲ ἐσπογγίζοντο διὰ χειρομάκτρον, ὅπερ ἐκόμιζον μεθ' ἑαυτῶν ὡς ἡμεῖς τὰ ρινομάκτρα. Οἱ πλουσιώτεροι εἶχον χειρομάκτρα ὠραιότατα, ἅτινα ἔρριπτον εἰς τὸ πῦρ ἕκα ρυπκινόμενα, τὸ δὲ πῦρ ἐκαθάριζεν αὐτὰ χωρὶς νὰ τὰ καύσῃ. Οἱ εὐγενέστεροι ἐσπογγίζον τὰς χεῖράς των διὰ τῆς κόμης τῶν ἀρχιουροχῶν· ἕτερον ἀνατολικὴ συνήθεια: ἐνθυμήθητε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν Μαγδαληνὴν.

Τέλος, τοῦ γεύματος περὶωθέντος, οἱ προσκεκλημένοι ἀφήρουν τοὺς στεφάνους αὐτῶν, τοὺς ὁποίους ἐξοφύλλιζον ἐν κυπέλλῳ, ἐξ οὗ ἔπινον ὄλοι κατὰ σειρὰν· ἦτο ἡ τελευταία σπονδή.

Ἐπειρᾶθη νὰ περιγράψω δεῖπνον πλουσίου Πομπηζικοῦ, καὶ νὰ δεῖξω τὴν οἰκίαν του ἀνφοδομημένην. Ἐὰν συστείλῃς καὶ ἀπλοποιήσῃς αὐτὴν ὅσον τὸ δυνατὸν διὰ τῆς καταργήσεως τοῦ περιστύλου, τῶν κίωνων, τῶν εἰκόνων τοῦ tablinum, τῆς ἐξόδου καὶ ὄλων τῶν δωμάτων τῶν εἰς τὴν ἡδονὴν καὶ τὴν μακροχρόνιον ἀφιερωμένων, ἢ ἔχῃς οἶκον πτωχοῦ. Ἐὰν ἀναπτύξῃς αὐτὴν, καὶ ἀμέτρως· πλουτίσῃς, ἀπ' ἐκκεντίας, δύναται νὰ οἰκοδομήσῃς ἐν τῇ φαντασίᾳ σου ἐν τῶν πλουσίων ἀνακτόρων τῆς Ῥώμης, οὐτινος ἢ πολυτέλειαι ἠδύκνετο ὁσημέραι ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων. Ὁ Λούκιος Κράττος ὁ πρῶτος· παρ' ἐκτετῶ εἰσαγγῶν ξένους μαρμαρίνους κίονας, ἐξ ἰόνων ἔστησε, καὶ τούτους 12 ποδῶν ἕψους. Ἀργότερον, ὁ Μάρκος Σκαῦρος, περιέβαλε τὸ ἄτριον του διὰ κιονοστοιχίας ἐκ μαρμαρίου μύρου τριάκοντα ὀκτῶ ποδῶν ἕψους ἔχοντας. Ὁ Mamurra ὑπερέβη τούτους, διὰ μαρμαρίου ἀπαταν τὴν οἰκίαν του περιβαλὼν. Ἡ τοῦ Λεπίδου ἦτο ἡ ὠραιότερα τῆς Ῥώμης, (68 π. χ.) Μετὰ τριάκοντα πέντε ἔτη, δὲν ἦτο εἰμὴ ἕκατοστή. Ἐννετίον ὄλων τῶν ὑπὸ τοῦ Αὐγούστου ἀντενεργειῶν, ἡ μεγαλοπρεπεία αὐτῆ ἀφίκετο εἰς βαθμὴν παραφροσύνης. Εἰς ἀπελεύθερος, ἐπὶ Κλαυδίου, ἐδόμησε τὸ τρικλινίον του διὰ 36 κίωνων ἐξ ὄνουρος. Δὲν ἀναφέρω τι περὶ τῶν δούλων οἵτινες κατὰ χιλιάδας ἠριθμοῦντο εἰς τὰ ἀρχαῖα ἀνάκτορα, καὶ καθ' ἕκατοντάδας εἰς τὸ μαγειρεῖον καὶ τὸ τρικλινίον. «Ἦ ἀγαθοὶ θεοί, πόσοι ἄνθρωποι καταγίνονται διὰ μίαν μόνην κοιλίαν!» ἀνέκραξεν ὁ Σενέκας, ὅστις ὅμως ἰκανοὺς ἐπητιχόλει καὶ διὰ τὴν ἰδικὴν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΑΙΟΝ Ζ΄.

Η ΤΕΧΝΗ

Πλούσαι οἰκίαι. — Τρίγωνος ἀγορὰ καὶ ναοί. — Πομπηϊανὴ ἀρχιτέκτονικῆ. — Προτερήματα καὶ ἐλαττώματα. — Οἱ καλλιτέχναι τῆς μικρᾶς πόλεως. — Ζωγραφίαι: ῥωπογραφίαι, παραστάσεις, σχοινοβάται, χορευτρίαι, κένταυροι, οἱ θεοί, οἱ ἥρωες, ἡ Ἰλιάς εἰκονογραφημένη. — Ψηφιδωτὰ. — Ἀγάλματα καὶ ἀγάλματα. — Χρυσοχοϊκῆ. — Γεγλυμμένος ὕαλος. — Ἡ τέχνη καὶ ἡ ζωῆ.

Ἡ οἰκία τοῦ Πάνου ἦτο μὲν μεγάλη, ἀλλ' οὐχὶ τοσοῦτον κεκοσμημένη. Ὑπάρχουσιν ἄλλαι, τὰς ὁποίας προθυμότερον δεικνύουσι τοῖς περιηγηταῖς. Μνημονεύσωμεν τούτων συντόμως περιγραφικῶ τῷ τρόπῳ καὶ ἐν εἴδει καταλόγου:

Ὁ οἶκος τοῦ Φαῦνου. — Ὡραῖα ψηφιδωτὰ, χάλκινα ἀριστουργήματα, ὁ Φαῦνος ὀρχούμενος· περὶ τούτων θὰ εἴπωμεν κατωτέρω. — Ἐκτὸς τοῦ προδόμου καὶ τοῦ περιστύλου, τρίτη αὐλή, ὁ ξεστὸς, ὑπὸ 44 στηλῶν περιβαλλόμενος, καὶ ἄλλων τόσων εἰς τὴν ἀνωτέρω ὀροφήν. — Ἀνεῦρον ἐν αὐτῇ, πρὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Goethe, ἀπειρίκν θησαυρῶν. — Ὁ ιδιοκτήτης ἦτο εἰνοπώλης (;).

Ὁ οἶκος τοῦ Ταμίου ἢ τοῦ Κάττωρος καὶ Πολυδεύκου. Μεγάλα χρηματοικίδωτια ἐκ ξύλου σκληροτάτου, διπλασίως περιχαλωμένα καὶ δι' ἀρξουργημάτων κεκοσμημένα ἔσω; ἦσαν δημόσια ταμεῖα· ἐπομένως διαμονὴ τοῦ ταμίου πρὸς φύλαξιν τοῦ δημοσίου θησαυροῦ. — Κορινθιακὸς πρόδρομος. — Ὡραῖα ζωγραφίαι (Βάκχεις, ἡ Μήδειαι, οἱ Νιοβίδαι κτλ.) — Πλουσίαι τῶν δύο αὐλῶν κόσμησις.

Ὁ οἶκος τοῦ ποιητοῦ. — Ὀληρικαὶ εἰκόνες, λαμπρὰ ψηφιδωτὰ (ὁ κύων τοῦ οὐδοῦ μετὰ τῆς ἐπιγραφῆς: Cave canem, ὁ χορηγὸς ἐπικυκλοβάτων τεμάχιόν τι, ἀπαντα νῦν ἐν τῷ μουσεῖῳ).

Ὁ οἶκος τοῦ Σαλλουστίου. — Ὡραῖον χάλκινον σύμπλεγμα (Ὁ Ἡρακλῆς καταδιώκων ἔλαφον, μετεκομίσθη εἰς τὸ μουσεῖον τοῦ Παλέρμου). — Ὡραῖον ἐκ μαρμαροκονίης ἀνάγλυφον ἐν τινι κοιτῶνι. — Τρεῖς κλῖναι ἐκτισμέναι ἐν τῷ τρικλινίῳ. — Εὐπρεπὲς καὶ σεμνὸν ἀρροδίτιον: αἱ γυναῖκες δύνανται νὰ εἰσέρχωνται. Ἐκεῖ βλέπει τις Ἀκταίωνα κατακλυβάνοντα τὴν Ἀρτέμιδα λουομένην, τὰ κέρατα τῆς ἐλάφου προσβάλλουσι τὸ μέτωπόν του, καὶ οἱ κύνας τὸν σπράττουσι· αἱ δύο σκηναὶ ἐν τῇ αὐτῇ παράστῃ εἰκόνι, ὡς εἰς τὰς μετκωνικὰς ζωγραφίας. Μήπως ἦτο τοῦτο ὑπόδειγμα εἰς τοὺς ἀδικαρίτους; Τὸ Ἀφροδίσιον (venereum) τοῦτο περιέχει κοιτῶνα, τρικλίνιον, καὶ ἱερὸν, ἦτοι μικρὸν πεστὸν μαρμαρίνον διὰ τὴν ἐφέστιον θεόν.

Ὁ οἶκος τοῦ Μάρκου Λουκρητίου. — Περὶ τοῦτον ἀποτελοῦν εἶδος ὀδοῦ πλήρους ἀθυρμάτων, ἔτινα δεόντως ἀφῆλκον ἐκεῖ μικρο-

γραφία κρήνης. βαθμίδες μικραὶ, μικρὸς ῥυαξ, μικρόταται ὑδρορροαί, χάλκινα ζώφικα, παντοειδῆ ἀγάλματα — Βάκχος καὶ Βακχίδες, Φαῦνοι καὶ Σάτυροι, ὧν εἷς, ὁ τὸν βραχίονα ἄνω τῆς κεφαλῆς ἐγείρων, εἶναι χαριέστατος. Ἔτερον, Ἑρμοῦ ἔχον σχῆμα, κρατεῖ διὰ τῶν βραχιόνων ἑξήριον ἢ αἰξ, ἢ τὸ μικρὸν τῆς θέλουσα ν' ἀνακτήσῃ, ἐγείρεται ἐπὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν, ὡς εἰ διὰ νὰ ἀναρριχθῇ ἐπὶ τοῦ ἀρπαγος. Πάντα ταῦτα ἀποτελοῦσιν ὠραῖον ἀθυρμάτων μουσεῖον, ἀκτίνα ἀρχαίως πλινθοθήκης.

Ἰδωμεν ὡσαύτως τὸν Ἀδωνιν καὶ τὸν Ἑρμαφοδίτιον τοῦ οἴκου τοῦ Ἀδωνίδου· τὸ Sacragium (ναῖσκον) τοῦ οἴκου τῶν ψηφιδωτῶν στηλῶν. τὰ τὸν οἶκον τοῦ Κυνηγίου κοσμοῦντα ἀγρίμικ· ἰδίχ δὲ τὰς νέας ἀνασκευὰς ὅπου αἱ εἰκόνες διατηροῦσιν εἰσέτι ὅλην αὐτῶν τὴν λαμπρότητα. Ἄλλ' ἐν ἐπισκέπτειται τις ἀπάτας τὰς κατοικίας ταύτας, δὲν δύναται ἔμω; καὶ νὰ τὰς περιγράψῃ. Οἱ ἀρχαιολόγοι βίπτονται ἐπὶ τῆς λείας τχύτης μηχανῶς, καταμετροῦντες τὸν ἐλάχιστον λίθον, συζητοῦντες περὶ τῆς ἐλαχίστης εἰκόνας, καὶ σχ· λιάζοντες τὰς τε κορωνίδας καὶ τὰς τουαῖ; οὕτως ὥστε μετὰ τὴν ἀνά, ιωσιν τῶν γραφομένων των, νομίζει τις ὅτι ἐν τῷ ἐκταφέντι τούτῳ μουσεῖῳ τὰ πάντα εἶναι πολύτιμα. Ἀπατῶντι καὶ μᾶς ἀπατῶντι· ἡ μουσοργία των ἐξικνεῖται εἰς παρὰλλὰ γὰς ἀνωρελεῖ; ἐπὶ θέματος ὀραιοτάτου, παρὰδοξοτάτου, ἀπικτοῦντος ἔμω; ὀλιγώτερον σοφὴν ἀρχήστρην, καθ' ὅταν μάλιστα ἐν Πομπηίῳ οὐδὲν εἶναι τόσον μέγχα οὐδὲ τότον ὀγκῶδες καὶ δυσνόητον, τὰ πάντα ἐξηγοῦνται ἀφ' ἐκυτῶν, εἶναι καθαρὰ καὶ ζωηρὰ ὡς τὸ φῶς.

Ἄλλως τε αἱ οἰκίαι αὐταὶ ἐλαφροαγωγήθησαν. Ὁ σῆς ἀναγγεῖλω ὅτι ἐν τῷ δεῖνα δωματίῳ ὑπάρχει ὠραία τις εἰκὼν, ὠρικὸν ψηφιδωτόν. Ὁ ἐπὶ ὑπάγετε νὰ τὸ ζητήγητε ἐπιτοπίω; καὶ δὲν θὰ τὸ εὔρητε· διότι εὔρισκονται εἰς τὸ μουσεῖον τῆς Νεαπόλεως, ἐν δὲ δὲν εἶναι καὶ εἰς τὸ μουσεῖον, οὐδαμοῦ ὑπάρχουσιν· ὁ καιρὸς, ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀῆρ τὰ κατέστρεψαν. Οἱ ἀπογράφοντες λοιπὸν τὰς οἰκίας ταύτας, σφάλλοντι εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των. Τὸ μόνον μέσον ὅπως λάβῃ τις ἰδέαν τῆς Πομπηϊανῆς τέχνης δὲν εἶναι νὰ ἐξετάσῃ τις ἐπακριβῶς ἐν πρὸς ἐν ὀλα τὰ μνημεῖα, ἀλλὰ νὰ κατατάξῃ αὐτὰ ἐν τῷ νῷ καὶ προσεκτικῶς νὰ ἐπισκεφθῇ τὸ μουσεῖον· συναρμολογεῖ τις οὕτως αἰθῆς οἶνει μικρὰν φανταστικὴν πόλιν, καλλιτεχνικὴν τινὰ Πομπηίαν ἣν θὰ περικθῶμεν νὰ περιέλθωμεν.

Ἡ Πομπηία εἶχε δύο Ἀγορὰς, τρεῖς μάλιστα. Ἡ τρίτη ἦτο πρακτικόν ἢ πρῶτη ἣν γνωρίζετε ἦτο δημοσίαι πλατεῖα· ἡ ἄλλη, ἣν πρόκειται νὰ ἐπισκεφθῶμεν, ἦτο εἰδὸς τι ἀκροπόλεως, κεκλεισμένη ὡς ἡ τῶν Ἀθηναίων καὶ κειμένη ἐπὶ τοῦ ὕψηλοτέρου ἄκρου τῆς πόλεως. Ἐκ τινος βάρου ἔτι καὶ νῦν παρὰ τὴν ἄκρην τῆς; Ἀγορᾶς ἰσταμένου, διακρίνει τις τὴν κοιλάδα τοῦ Sarno, τὰ σιαζόντα αὐτὴν ὄρη, τὴν ἐν ταῖς ἀγοραῖς καλλιγεγυμένην μελεαγρίδα, τὰ τῶν δασῶν χλοερὰ φυλλώματτι· εἶτα τὴν ἡ. εἶτα

κυμυλουμένην πάραλιαν, ἐφ' ἧς αἱ Σιχίαι ἐξελίσσονται, τὰς γραφικὰς τοῦ Σορρέντου ἀκρωρείας, καὶ τὴν κυανὴν θάλασσαν, τὸ διαφανὲς κυανοῦν τοῦ οὐρανοῦ, τὴν ἀπειρον διαύγειαν τοῦ μακρᾶν ἐκτεινομένου ὄριζοντος, καὶ τὰ ἐκ τῆς ἀντανάκλαστος τοῦ φωτὸς ἀποτελούμενα χρώματα. Οἱ μὴ ἰδόντες τὴν φύσιν ταύτην, δὲν δύνανται νὰ νοήσωσι καθ' ὁλοκληρίαν τὰ μνημεῖα ταῦτα, τὰ πάντοτε ὑπὸ ἄλλον ἥλιον ἐκπατριζόμενα.

Ἐν τῷ φωτὶ τούτῳ ἀνυψοῦτο ἡ ἀκρόπολις τῆς Πομπηίας, τὸ τρίγωνον Iorum. Ὁκτὼ στήλαι Ἰωνικοῦ ῥυθμοῦ ἐκόσμουσιν τὴν εἴσοδον αὐτῆς καὶ ὑπεδέχοντο μετ' ἀρκῆς κομψότητος περίστυλον, ὁποῖον ἀπεμακρύνοντο καὶ διέτταντο ἀπ' ἀλλήλων, ὅξεϊν ἀποτελοῦσαι γωνίαν, δύο κομψὰ κιονοστοιχίαι ἔτι καὶ νῦν ἐλαφρῶς φέρουσαι τὰς κορωνίδας αὐτῶν. Τὸ πρὸς τὴν ἐξοχὴν καὶ τὴν θάλασσαν βλέπον ἀνδρῶν ἐδείκνυε τὸ τρίτον μέρος τοῦ τριγώνου, ἐν μέσῳ τοῦ ὁποίου ἠγείροντο βωμοὶ τινες, ἡ καύστρα, ὅπου ἔκαιον τοὺς νεκρούς, μικρὸς στρογγύλος ναὸς καλύπτων ἱερὸν πρᾶρ, τέλος ὁ Ἑλληνικὸς ναὸς, δεσπόζων τῶν πάντων ἐκ τοῦ ὕψους τῶν ὑποβάθρων του, καὶ ἀναδεικνύων εἰς τὸν αἰθέρα τὰς ἐλευθέρους αὐτοῦ στήλας. Τὸ ἐπίπεδον τοῦτο ἐπὶ ἰσχυρῶν στοιβάδων λίθων ἐστῆριγμένον, καὶ διὰ μνημείων ὠραιστάτων κεκαλυμμένον ἦτο τὸ ἐπιτυχέστερον καὶ ὠραιότερον τῆς Πομπηίας μνημεῖον. Δυστυχῶς ἡ μαρμαροκονία, ἐνταῦθα καὶ πανταχοῦ, ἐκάλυψε τὸν λίθον. Οἱ κίονες ἦσαν κεχρωματισμένοι. Οὐδὲ εἰς κίον ἐκ μαρμάρου καθαρῶ, — τὸ λευκὸν ἐν τῷ κυανῷ! — δὲν διέκοπτε τὸ χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ.

Ὀλίγας παρέχουσι ἡμῖν οἱ ἄλλοι ναοὶ ἀρχαιτεκτονικὰς ἀποδείξεις. Γνωρίζετε τὰς τοῦ Iorum. Ὁ τῆς Τύχης, κατεστραμμένος τὴν σήμερον, θὰ ὠμοιάζε πρὸς τὸν τοῦ Διός. Ἀνεγερθεὶς ὑπὸ τινος Μάρκου Τουλλίου, ὑποτιθεμένου συγγενοῦς τοῦ Κικέρωνος, ἐκοσμεῖτο διὰ μετρίων τινων ἀγαλμάτων καὶ ἐπιγραφῶν ἐσφαλμένων, αἵτινες ἐδείκνυσαν, ὅτι οἱ ἱερεῖς αὐτοῦ, πολὺ ὀλίγον κικερῶνιοι, δὲν ἐγνώριζον τὴν γλώσσαν των. Ὁ ναὸς τοῦ Ἀσκληπιοῦ, ἐκτὸς τοῦ βωμοῦ του, διετήρησε καὶ περιεργόν τι κιονόκρονον, κορινθιακὸν ἀν θέλετε, ὅπου κράμβινια φύλλα ἀντικαθιστῶντα τὰ φύλλα τῆς ἀκάνθης, περιβάλλουσι Ποσειδωνίων τινὰ κεφαλήν. Ὁ ναὸς τῆς Ἰσιδος, ἔτι ἰσχύμενος, εἶναι μᾶλλον περιεργὸς ἢ ὠραίος· δείκνυσι μὲν ὅτι ἡ ἀγυπτίαι αὕτη θεὰ ἐτιμᾶτο ἐν Πομπηίᾳ, ἄλλ' οὐδὲν περὶ τῆς

1 Ἐκ τινος ἐπιγραφῆς τῆς πόλης τῆς Νόλας κακῶς ἐρμηνευθείσης ἐπιστεῖθη πρὸς σιγμὴν ὅτι ἡ εἰσαγωγή τῆς παραδόξου ταύτης λατρείας ἀνήγατο εἰς τοὺς πρώτους τῆς μικρᾶς πόλεως χρόνους· ἀλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ὁ Σύλλας εἰσήγαγε ταύτην εἰς τοὺς Ῥωμαίους. Ἡ ἴσις ἦτο ἡ φύσις, προστάτις τῶν Πομπηζιανῶν, οἵτινες τὴν ἐπέδοντο ἐξ Ἰσου πρὸς τὴν φυσικὴν αὐτῶν Ἀφροδίτην Ἀστὴν ἡ μυστηριώδη, συμβολικὴ, καὶ πλήρης ἀπορρήτων καὶ ἀποκρύφων τῷ λαῷ θρησκεία· αἱ θεαὶ αἱ φέρουσαι κεφαλήν κυνός, λύκου, βοῦς καὶ ἱέρακος· ὁ θεὸς Κρόμμυον, ὁ θεὸς Σκόροδον, ὁ θεὸς Πράτον, πάντες ἀφηγεῖται ὁ Ἀπουλῆσιος, ἐκτὸς

ἀρχαίαις τέχναις διδάσκει ἡμᾶς. Πιστέργεται τις πλαγίως, διὰ τινος προδόμου, εἰς τὸν ἱερὸν περίβολον· ὁ ναὸς κεῖται πρὸς τὰ δεξιὰ, ὑπὸ κίωνων περιβαλλόμενος, σηκὸς δὲ θολωτὸς ὑπάρχει ὑπὸ τὸν βωμὸν λελαξευμένος, ὅστις ἐχρησίμευσεν ἀντὶ κρύπτῃς εἰς τοὺς ἱερεῖς, ὡς λέγουσιν οἱ μυθιστοριογράφοι· δυστυχῶς ἡ θύρα τοῦ σηκοῦ ἦτο καὶ εἶναι εἰσέτι προφανής, τοῦθ' ὅπερ οὐδένα ἐπέτρπε δόλον.

Ὅπισθεν τοῦ σηκοῦ, εἰερος τοιοῦτος περιεῖχε ἀγκλιμα τοῦ Βάκχου, ὅστις ἦτο Ἰώης ὁ αὐτὸς θεὸς καὶ ὁ Ὀπιρις. Καθαρτήριον, ὠρισμένον διὰ τὰς καθάρσεις καὶ ἀπολούσεις, καὶ κατεργόμενον ἐντὸς ὑπογείου δεξαμενῆς, κατεῖχε μίαν γωνίαν τῆς ἀλλῆς. Πρὸ τοῦ καθαρτηρίου τούτου ἐγείρεται βωμὸς, ἐφ' οὗ εὐρέθησαν λείψανα θυσίων. Ἡ ἴσις λοιπὸν ἦτο ἡ μόνη θεοῦ, τὴν ὁποίαν ἐπεκαλοῦντο κατὰ τὴν ἔκκλησιν. Τὸ κεχρωματισμένον αὐτῆς ἀγκλιμα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐκράτει λαβὴν φέρουσαν σταυρὸν διὰ δὲ τῆς ἐτέρας τὸ σείστρον ἢ κόμη αὐτῆς· ἐπιπτεν ἐπὶ τῶν ὤμων τῆς κατὰ μακροῦς λεπτοτάτους δακτυλίους καὶ λίαν ἐπιμεμελημένους πλοκάμους.

Ἰδὼν ὁ τι εἰ τοῦ ναοῦ τούτου εἶρομεν· καλλιτέχνικῶς τοῦτο εἶναι ὀλίγον. Ἀλλὰ καὶ τὰ ἄλλα μνημεῖα δὲν εἶναι πλουσιώτερα εἰς πληροφориὰς περὶ τῆς ἀρχαίας ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐξ αὐτῶν πληροφоруόμεθα ὅτι τὰ μεταχειριζόμενα ὑλικὰ ἦσαν ἡ λάβρα, ὁ τόφος, οἱ πλίνθοι ἐξκιρέτως περσεκυσμένοι, ἔχοντες περιστοτέρων ἐπιφάνειαν καὶ ὀλιγώτερον πάχος τῶν ἡμετέρων, τὸ πέπερι (péperin), ὁ Σάρνεις λίθος, ὃν ὁ χρόνος καθιστᾷ σκληρότατον, εἴροτε ὁ τιτανώδης λίθος, καὶ τὰ μαρμαρα διὰ τὰ κοσμημάτα· εἶτα ὁ Ῥωμαϊκὸς κεραμωτός, (ὁ τῆς Πομπηίας ἦτο ἀτελέστερος τοῦ Ῥωμαϊκοῦ), τέλος ἡ μαρμαροκονία, τῆς ὁποίας ἡ ἐπιφάνεια συνηνωμένη καὶ καθαρὰ ὁλοκληρῶν περιέβλεπε τὴν πόλιν ὡς διὰ πυρικιλοχρώμου μακδύρου. Οὐδὲν ἄρα ἰδιαίτερον αἱ οἰκοδομικὰ αὐτὰι λέγουσιν ἡμῖν· οὐδὲ πομπηϊκὸς ῥυθμὸς ὑπάρχει ἐν αὐταῖς, οὐδὲ ἐγγώριοι τεχνίται, φέροντες γνωστὸν ὄνομα, οὐδὲ πρωτοτυπία φιλοκαλίας καὶ τρόπου· τοῦνκντίον ἐκλεκτισμὸς εὐκόλος, ἐκουσίως οἰκοποιοῦμενος πάντα τὰ σχήματα καὶ προδίδων παρκαμὴν καὶ στεῖρωτιν τῆς ἐποχῆς. Ἀνα-

τῶν ὑπὸ τῶν πομπηϊανῶν ἀνακαμῶν χορηγηθέντων ἡμῖν μαρτυριῶν, τῶν περιβήτηριων, τῶν μακρῶν, τῶν κυβέλων, τῶν τριπόδων, τῶν σείστρον, πάντα ταῦτα θὰ ἤξιζον τὸν κόπον νὰ σπουδαζοῦν. Ἐπὶ τῆς θύρας τοῦ ναοῦ, παράδοξος τις ἐπιγραφὴ ἀνήγγελλεν, ὅτι ὁ Νουμέριος Παπίδιος, υἱὸς τοῦ Νουμερίου, ἦγειρε δι' ἐξῆδων του τὸν ναὸν τῆς Ἰσιδος, καταστραφέντα ὑπὸ τοῦ σεισμοῦ, καὶ ὅτι πρὸς ἀμοιβὴν τῆς ἐλευθεριότητός του, οἱ ἀρχαῖοι ἀμοιβὴ τὴν προσέλαβον ἐν τῇ ἐπιγραφῇ των ἐξῆστη ὅτι. Οἱ ἀρχαιολόγοι, τινὲς τοὐλάχιστον, τὴν ἡλικίαν ταύτην ἀπίθανον εὐρέσκοντες, ἀνέγνωσαν ἀντὶ ἐξ ἐξῆκοντα, λησμονοῦντες ὅτι ὑπἄρχον ἄλλοτε δύο διαρχῶν ἐβδη, οἱ ornamentarii καὶ οἱ prolectarii, οἱ ἐπίτιμοι καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ. Οἱ πρῶτοι ἐγένοντο δεκτοὶ εἰς τὴν πομπηϊανὴν γερουσίαν πρὸς ἀμοιβὴν τῶν ὑπὸ τῶν πατέρων των γενομένων ὑπηρεσιῶν, ὡς τοῦτο μαρτυρεῖται ἐκ τινος ἐπιγραφῆς ἐν Misène εὐρεθείσης. (Βλέπε Memorie dell' Accademia Ercolanese, anno 1833).

φέρω και πάλιν ότι η πόλις αφού καταστράφη ἐτέθη εἰς ἀνοικοδόμησιν· ἀλλ' αἱ ἀδελφοὶ ἐπιδιορθώσεις προδίδουσι κλίσην τινὰ εἰς τὴν εὐτελεῆ τὴν πολυτέλειαν, ἣτις πρὸ ἡμῶν ἀντικατέστητε τὴν τέχνην. Ἡ μαρμαροκονία ὠρρίζει καὶ ἐν ταύτῃ ἀσχημίζει τὸ πᾶν, τὸ εἶναι θυσάζεται εἰς τὸ δοκεῖν, ἢ δὲ κομψότης εἰς τὴν ἐπιδεικτικὴν τὴν γλισχρότητα, ἣτις φέρει ψευδῆ τινὰ χροατικῆν δαψιλείας. Εἰς πολλὰ μέρη, αἱ βραδύσεις οικονομικῶς διετηρήθησαν διὰ βραδύων ἄτινα συμπληροῦσι τὸ κάτω μέρος τῶν κίωνων. Ἡ ζωγραφία ἀντικαθίσταται ὑπὸ τῆς γλυπτικῆς. Τὰ κιονόκρανα ἐπιδεικνύουσι παράλοξον σχήματα, ἐπιτυχῆ ἐνίοτε, ἀλλ' ὅλων ἀνάμωσται εἰς τὴν ἀπλότην τῆς τέχνης. Προσθέσατε τὰ προσβάλλοντα τὸν ὀφθαλμὸν λάθη (π. χ. τὴν διακόσμησιν τοῦ ναοῦ τοῦ Ἑρμοῦ, ἐν ᾧ αἱ τομχαὶ καταλήγουσιν ἐναλλάξ εἰς ἀετώματα καὶ ἀψίδας· τὰ μετόπια τοῦ καθαρτηρίου ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἰσιδος, ὅπου αὐτὴ ἡ ἀψὶς τέμνουσα τὴν κορωνίδα, εἰσδύει ἐν τῷ ἀετώματι). Οὐδὲν λέγω περὶ τῶν κρητῶν, καὶ τῶν στηλῶν, φεῦ! ἐκ κογχυλῶν καὶ ψηφιδωτῶν ἀποτελεσμένων.

Παρόμοια λάθη προσβάλλουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἀκριβολόγων· μὴ λησμονώμεθα ὅμως, ὅτι εὐρισκόμεθα ἐν πόλει μικρῆ, τῆς ὁποίας ὁ ὠρριότερος οἶκος ἀνήκει εἰς οἰνοπώλην. Εἰλικρινῶς δὲν δύναται τις νὰ ζητήσῃ ἐν αὐτῇ τῶν Περθεσίων, οὔτε τὸ Πάνθειον τῆς Ρώμης. Οἱ Πομπηϊκοὶ ἀρχιτέκτονες εἰργάζοντο δι' ἀπλοῦς ἀττούς, ἐπιθυμοῦντας νὰ ἔχωσι ὠραίας οἰκίας, οὔτε πολὺ μεγάλαις οὔτε πολὺ ἀκριβείαις, ἀλλὰ πλουσίου ἐξωτερικοῦ φειδύλοντος τὴν ὄρασιν. Οἱ ἔμποροι οὗτοι ὑπηρετοῦντο κατ' εὐχὴν ὑπὸ ἐπιτηδείων ἀνδρῶν, οἵτινες ἐκ πικρῆς τρόπου ὠφελούντο, ἐγείροντες εἰκοσάδια δωματίων ἐν χώρῳ μὴ ἀρκούντι οὐδὲ διὰ μίαν αἴθουσαν τῶν ἀνεκτόρων μαζῶν, ἐπωρελούμενοι ἐκ τῶν ἀνωμαλιῶν καὶ συμπτωμάτων τοῦ ἐδάφους, ὅπως ἀριθεατρικῶς δικτάττωσι τὰς οἰκίας των, καὶ χιλίας ἐπινοοῦντες ὑπεφυγὰς ὅπως κλύπτωσι τὸ ἀνευθύγραμμον, κατασκευάζουσι τὰ πάντα, δι' ὀλίγην δαπάνην καὶ μικρῶν μέσων, πραγματοποιοῦντες ὅμως ὅτι ὠνειροπόλουσι οἱ ἀρχαῖοι, τὴν τέχνην δηλονότι ἐν τῷ βίῳ.

Ἐπικαλοῦμαι μάρτυρας τὰς ζωγραφίας των, τὰς κλυπτούσας τοὺς ὠραίους ἐκ μαρμαροκονίας τοίχους, τοὺς τοσοῦτον ἐπιμελῶς περικτυσμένους, τοσοῦτον συγχὰ χροισμένους διὰ λεπτοτάτης ἀμμοκονίας, τοσοῦτον εὐφυῶς ἐπιπεπικτυμένους διὰ στιλβνοτάτης κόνης, τοσάκις τέλος μετασκευασθέντας, αὐτὴς ἐπεξεργασθέντας, καὶ διὰ ζυλίνων κυλίνδρων συσφιγθέντας οὕτως, ὥστε νὰ φκίνωνται μαρμαρίνοι. Ὅσον διὰ τὰς τοιχογραφίας, τὰς ἐγκαυστικὰς ζωγραφίας κτλ. ὀλίγον ἐνδιαφερόμεθα. Ἀρήσωμεν τοὺς τεχνίτας νὰ ἀπορραίσωσι περὶ τῶν τοιχογραφιῶν τούτων, αἵτινες καὶ τότε καὶ νῦν τέρπουσι τοὺς ὀφθαλμοὺς. Ἄς αὐταὶ ἐχωρίζον τοὺς τοίχους εἰς

1 Ὁ σοφὸς Μινερνίου περετήρησε διαφορὰς τινὰς ἐπὶ τῶν κοιναιμάτων τῶν καλυπτόντων τοὺς πομπηϊκοὺς τοίχους. Ἐκ τούτων ἐσημαίωται τὰ λεπτότερα, ἄπου, κατ' αὐτόν, οἱ ἀρχαῖοι

τρία ἢ πέντε φαντώματα, ἐκτεινόμενα μετὰ τὸ ἐνὸς ὑποδάθρου καὶ ἐνὸς δικζώματος· τὸ ὑπόδαθρον ἦτο χρώματος βελυτέρου, τὸ δικζώμα ἀνοικτοτέρου, τὸ μετὰ τὸ κίτων δικζώμα ζωηρότερον (ἐρυθρὸν καὶ κίτρινον, π. χ. τὸ δικζώμα λευκὸν καὶ τὸ ὑπόδαθρον μαῦρον). Ἐν ταῖς ἀπλάτεις οἰκίαις, εἰ τοῖχοι ἐχωρίζοντο δι' ἀπλῶν γραμμῶν· εἶτα, ὀλίγον κατ' ὀλίγον τῆς οἰκίας· πολυτελεστέρας γενομένης, αἱ γραμμὴ αὐταὶ καθίσταντο στεφάναι, φυλλᾶδες, περυστάδες, τέλος φανταστικαὶ σιαῖδες, ἐν αἷς ἢ φανταστικὰ τοῦ ζωγράφου ἀρίστο ἐλευθέρα. Ἐν τούτοις, τὰ ὑπόδαθρα ἐκαλύπτοντο διὰ φύλλων, τὰ δικζώματα δι' ἀκροαγγημάτων, καὶ τὰ φαντώματα δι' εἰδῶν, ἀπλῶν κατ' ἀρχαίαν, αἵτινες περὶ τῶν ἀνθῶν, κερπῶν, τοπογραφικῶν εἶτα μωρῶν, εἶτα σύμπλεγμά τι καὶ τέλος μεγάλα ἱστορικὰ ἢ θρησκευτικὰ ἀντικείμενα ἄτινα ἐκάλυπτον ἐνίοτε ὀλόκληρον τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ τοίχου, καὶ εἰς τὰ ὅποια τὸ τε ὑπόδαθρον καὶ τὸ δικζώμα ἐχορηγίμευον ἀντὶ ὠρρίου πλυσίου. Οὕτως ἢ τοῦ σκηνογράφου φανταστικὰ ἐδύνατο ν' ἀνυψωθῆ μέγιστος ἐποποιίας.

Πάντοτε αἱ εἰκόνες αὐταὶ θὰ μελετῶνται, διότι οὐ μόνον πολυτίμους πληροφορίας περὶ τῆς τέχνης περεχούσιν ἡμῶν, ἀλλ' ἰδίως περὶ τῶν ἡθῶν, τῶν ἐθίμων, τῶν τελετῶν, τῶν οἰκιῶν καὶ τῆς φύσεως τῆς ἀρχαιότητος. Ἡ Πομπηία δὲν εἶναι πινυκοθήκη, εἶναι μᾶλλον εἰκονογραφημένη ἐφημερίς τοῦ πρώτου αἰῶνος. Ἐν αὐτῇ βλέπει τις περὶ τῶν τοπογραφικῶν μικρῶν νῆτον περὶ τὰς ὄχθας ποταμῶν· ὄχθην τινὰ τοῦ Νεῖλου, ὅπου ὄνος διψῶν κλίνει ἔνα πῆρ πρὸς τὸ στόμα κροκοδείλου μὴ διακρίων αὐτόν, ἐνῶ ὁ κύριός του ἐπὶ ματαίῳ τὸν οὐρὸν διὰ τῆς οὐρῆς ὅπως τὸν ἐμποδίσῃ. Πάντοτε σχεδὸν περικτυάνουσι βράχους περὶ τὰς ὄχθας ὕδατος, ὅτε μὲν ὑπὸ δένδρων καταφύτου, ὅτε δὲ κακαλυμμένους ὑπὸ ναῶν δικτεθεμένων κλιμακκῆδόν, ὅτε δὲ πάλιν ἐκτεινόμενας εἰς ἀνωμάλους ἐρημίας, ἐν αἷς πλανᾷται βοσκός τις μετὰ τοῦ ποιμνίου του, ἐνίοτε δὲ ἐμψυχομένου ὑπὸ σκηνῆς τινος ἱστορικῆς (ἢ Ἀνδρομέδα καὶ ὁ Περσεύς). Ἐπονται εἶτα αἱ μικραὶ εἰκόνες αἱ περικτυῶσαι κἀνίστρα κερπῶν, ἀγγεῖα ἀνθῶν, οἰκογενειακὰ σκεῦη, σωροὺς ὀσπρίων, τὴν συλλογὴν τῶν σκευῶν τοῦ κ' χρωματισμένου γραφείου ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Λουκρετίου, μελανοθήκην, ἐγγειρίδιον, χροτοκόπτην, ἄβυκκα· καὶ ἐπιστολὴν ἐν εἴδει χειρομάρκτου συνεπτηγμῆ-

ἐξέλεγον ἐπιμελημέναις συνθέσεσι διὰ τοιχογραφίας, τοπογραφίας καὶ μορφᾶς, ἐνῶ αἱ ἀπλοῦστεραι διακοσμήσεις ἐγένοντο ἀνευ χάριτος ὑπὸ ὑποδεστέρων ζωγράφων. Ἰπενθυμίζω ἐν περὶ τῶν πολλῶν ζωγραφίαι, εἰδὲ αἱ σπουδαϊότεραι, ἀνηρῶντο εἰς τοὺς τοίχους διὰ σιδηρῶν ὀχθῶν· περετήρησαν μάλιστα οἱ αἱ βίαις τῶν εἰκόνων δὲν ἦπιοντο τοῦ τοίχου, ἀρὶ ὅτη κατὰ τῆς ὑγρασίας προφύλαξις. Ἡ συνθήκη αὕτη τοῦ προβάλλειν καὶ μετατοπίζειν τὰς τοιχογραφίας· ἦτο ἀρχαιοτάτη γνωστόν, οἱ οἱ πλούσιοι Ρωμαῖοι ἐκόσμου τοὺς οἶκους των δι' ἀριστοτεχνικῶν ἀγοραζομένων ἢ κλεπτομένων ἐξ Ἑλλάδος, γνωστὴ ἐπίσης καὶ ἡ περὶ φημοῦ τοῦ Μουμίου συμφωνία, ὅστις συνεφώνησε μετὰ τῶν ἐμπόρων νὰ φέρῃ εἰς Ῥώμην τ' ἀρχαῖα ἀριστοτεχνικὰ τοῦ Ζεῦθους καὶ τοῦ Ἀπελλοῦ, ὁπαρεῶν ὅμως αὐτοῦ ἐν περιπτώσει βλάβης κατὰ τὴν μεταφοράν, νὰ τῷ τὰς ἀντικαθίσταται.

νην μετ' ἐπιγραφῆς πρὸς τὸν Μάρκον Λουκρέτιον, φλῆμιν (ισέρει) τοῦ Ἄρως, θεακάλκρον τῆς Πομπηίας. Ἐνίοτε αἱ εἰκόνες αὗται εἰσι διασκευαστικῆ-ὕπερρουσι δύο τοιαῦται ὧν ἡ μὲν παριστᾷ ἀλέκτορα καὶ ὄρνιν ὑπερηφάνως βελδίζοντα, ἐνῶ ἡ ἄλλη ἀλέκτορα δεδεμένον καὶ μελαγχολικὸν διὰ τὸν ἐπικείμενον θάνατόν του.

Οὐδὲν λέγω περὶ τῶν ἀνοδοδεσμῶν τῶν ἐκ κρινῶν, ἰρίδων καὶ ῥόδων, οὐδὲ περὶ τῶν ἐγκαρπῶν, τῶν στεφάνων, καὶ τῶν ὀλοκλήρων ἄλσεων τῶν ἐπικοσμοῦσι τοὺς τοίχους τοῦ κήπου τοῦ Σκλλουττίου. Ἀρκοῦμι νὰ ὑποδείξω ὑμῖν τὰς εἰκόνας τῶν ζώων, τῶν κυναγιῶν, τῶν μαχῶν τῶν Θηρίων, τῶν μετὰ κατὰπληκτικῆς δυνάμεως πελαϊόντων. Μία τούτων πρὸ πάντων νωπῆ ἐστὶ, εἰρηθεῖσα ἐν τινὶ οἰκίᾳ προσφάτως ἀνακάλυφθῆισα, παριστᾷ κήρον ἐπιπίπτοντα κατὰ ἄρκτου ἐνώπιον λέοντος ἠρέμα καὶ μεγαλοπρεπῶς θεωμένου. Τοῦτο εἶναι ἐπίνοια, ὡς λέγουσι οἱ Νεαπολιτικοί.

Προσορμίζομι εἰς τὰ σχήματα. Ἐνταῦθα, ἄπειρος ποικιλία ὄλα τὰ εἶδη ἀπὸ τῆς γελοιογραφίας μέχρι τῆς ἐποποιίας, ἐδοκιμάσθησαν, ἐξηνη-τλήθησαν. Ἡ ἀμείζου φρενωμένη ὑπὸ ὑπερμεγέθους ἀκούου πλήρους οἴνου, τὸν ὀποῦν, δοῦλοι κατὰγίνονται, ὅπως θέσωσι εἰς ἀμφορεῖς: παιδίον χο-ρεῦον πίθηκον: ζωγράφος ἀντιγράφων ἀγάλμα Βάκχου: ἡ ὄνειροπόλος πι-θανῶς ἐτοίμη νὰ δώτῃ μουσικὴν τινὰ παρὰγγελίαν εἰς φιλοπαίγμονα ὑπὲρ-τρικν: ὁ ἔμπορος τῶν ἐρώτων ἀνοίγων τὸν πλήρη μικρῶν περωτῶν ἐρώτων κλωθὸν του, οἵτινες δραπετεύοντες πικροχολοῦσι μυριοτρόπως σκεπτικὴν καὶ μελαγχολικὴν γυναικί: πόσα ἄλλα διάφορα ἀντικείμενα. Ἄλλ' ἐκ-τὸς τούτων οἱ Πομπηϊκοὶ ὑπερέχον πρὸ πάντων εἰς τὴν φανταστικὴν ζωγραφικὴν. Πάντες γινώσκουσι τὰ νέφη ἐκεῖνα τῶν μικρῶν πνευμάτων, ἅτινα ῥιπτόμενα ἐπὶ τῶν τοίχων τῶν οἰκιῶν αὐτῶν, ἔπλεκον στεφάνους καὶ ἐγκαρπα, ἠλίεσον, ἐδίωκον τὰ πτηνὰ ἐπριόνιζον σκνίδας, ἐῤῥοκάνιζον τραπέζας, ἔτρεχον ἐπὶ ἀρμάτων, ἢ ἐσχοινοβάτου βρατάζοντα θύρσους πρὸς ἰσοῤῥοπίαν: τὸ ἐν ἐνοκλάζον, τὸ ἕτερον γονυκλινές, τὸ τρίτον χέρον κύματτα οἴνου ἐκ ἐκέρτος εἰς ἀγγεῖον, τέταρτον παίζον λύραν, πέμπτον διπλοῦν κύλόν, χωρὶς νὰ ἀρήνωσι τὸ τεχνούμενον σχοινίον, καμπτόμενον ὑπὸ τοὺς ἐπιτηθεῖους πόδας των. Ἐραιότερα δὲ τῶν θεῶν τούτων σχοινοβάτιδων ἐκυματίζον αἱ χορεύτριαι, θύματτα νωχελείας καὶ ἐλκρό-τητος, μετεωρούμεναι καὶ ἀκόπως κρατούμεναι ἐν τῷ ἠδονικῷ αἰθέρι τῷ ἀνακινίζοντι αὐτάς. Ἐῤῥετέ τὰς ἀπάτας ἐν τῷ Νεαπολιτικῷ μου-σεῖῳ, τὴν κρούουσαν τὰ κύματτα, τὴν παίζουσαν τὸ τυμπάνιον, τὴν κρα-τοῦσαν κλάδον ἐκ κέδρου καὶ χρυσοῦν σκῆπτρον, τὴν τείνουσαν παροψίδα πλήρη σύκων, τὴν φέρουσαν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάνιστρον καὶ θύρσον εἰς τὰς χεῖρας. Ἐτέρη χορεύουσα, ἀποκαλύπτει τὸ ἄνω μέρος τοῦ σώματός της ἄλλη, κλίνουσα τὴν κεφαλὴν πρὸς τὰ ὀπίσω, καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὴν οὐρανὸν ἀτενίζουσα φουτᾷ τὴν καλύπτράν της ὡς διὰ νὰ πετάξῃ ἐκεῖνη

περικλείει πάλιν δέσμη ἀνθέων ἐντός τινος τῶν πτυχῶν τῆς ἐσοῤῥτός της, ἄλλη κρατοῦσα διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς χρυσοῦν παροψίδα, καλύπτει τὴν κεφαλὴν της διὰ κυματίζοντος φέρου (pallium), ὡς τὸ πτηνὸν τὸ θέτον τὸν λακιδὸν ὑπὸ τὰς πτέρυγας του, τινὲς ἐκ τούτων εἶναι σχεδὸν γυμναί, τινὲς δὲ περιβεβλημένοι δι' ὑψοσμάτων διαφορῶν. Ἔτεραι περιβάλλονται διὰ πυκνοτάτων ἐπενδυτῶν, οἵτινες ὄλον τὸ σῶμα των καλύπτοντες, κα-ταπίπτουσι: δύο μετὰξὺ αὐτῶν διὰ τῶν χειρῶν κρατούμεναι, ἀνυψοῦνται ὁμοῦ ὅσαι χορεύτριαι, τότε χοροί, στάσεις, κινήσεις, ἀναπάσεις, σύμ-βολα διάφορα: καλύπτει ἄλλως διατεταμέναι καὶ ἐπικρατούμεναι: ἀτε-λεύτητος παικτικὴ ἐπὶ δύο διαγγραμμάτων μυριοτρόπως ἀναπυλλομένων, ἐπὶ τῆς ἠδονῆς καὶ τῆς χάριτος.

Ἐξακολουθήσωμεν: εἰσερχόμεθα εἰς πλήρη μυθολογίαν. Ὅλοι αἱ ἀρ-χαῖαι θεότητες: θὰ διέλθωσι πρὸ ἡμῶν, ὅτε μὲν μόναι (ὡς ἡ ὠραιὰ Δή-μητρα, ἢ ἀληθῶς κιδέτιμος τοῦ οἴκου τοῦ Κάττωρος καὶ Πολυδεύκου), ὅτε δὲ ἀήροαι ἐν σκηναῖς γνωτταῖς, τινὲς τῶν ὀποίων συνεχῶς ἐπικνε-χονται ἐπὶ τῶν πομπηϊκῶν τοίχων. Οὕτως ἡ ἀνατροφή τοῦ Βάκχου, αἱ μετὰ τοῦ Σιληνοῦ σχέσεις του, τὸ ἐρωτικὸν μυθολόγημα τῆς Ἀριάνης, οἱ ἔρωτες τοῦ Διὸς, ὁ Ἀπόλλων καὶ ἡ Δάφνη, ὁ Ἄρης καὶ ἡ Ἀφροδίτη, ὁ Ἄδωνις θνήσκων, ὁ Ζέφυρος καὶ ἡ Χλωρίς, ἰδίᾳ δὲ οἱ ἤρωες: ὁ Θησεύς καὶ ἡ Ἀνδρομέδα, ὁ Μελέαγρος, ὁ Ἰάκων, ὁ Ἡρακλῆς, τὰ δώδεκα ἄθλα του, ἢ μετὰ τοῦ λέοντος τῆς Νεμέας: πάλιν του, οἱ ἔρωτές του, αἱ ἀδυ-νυμίαι (βλ. ἐν τῷ ἐν ταῖς νέαις ἀνατακταῖς, οἴκῳ τοῦ Συρικοῦ, τὴν με-γάλην εἰκόνα, ἐν ἣ ὑπὸ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς μέλης νικῶμενος, ὑποκύπτει ἐνώπιον τῆς Ὀμφάλης καὶ τοῦ θεριμειύοντος Βάκχου): ἰδοὺ τὰ ὑπὸ τῶν σκηνογράφων τῆς μικρᾶς πόλεως προτιμώμενα ἐπεισόδια. Ἐνίοτε τὰ ἀντικείμενα αὐτῶν ἐλάμβανον ἐκ τῶν ποιημάτων τοῦ Βιργιλίου, συχνό-τερον δὲ ἐκ τῶν τοῦ Ὀμήρου: θὰ ἠδυνάμην νὰ ἀναφέρω δλόκληρον οἰκίαν (τὴν τοῦ ποιητοῦ, δημηρικὴν ἐπίσης καλουμένην) τῆς ὀποιᾶς ὁ ἐσωτερι-κὸς πρόδομος ἦτο Ἰλιὰς: εἰκονογραφημένη Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις τὸν χωρισμὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος καὶ τῆς Χρυσήϊδος: ἔπειτα τὸν τῆς Βρισηΐδος καὶ τοῦ Ἀχιλλέως, ὅστις ἐπὶ θρόνου καθήμενος, μετ' ἐκφράσεως ὀργίλου ὑπο-ταγῆς, προτεκάλει τὴν νεκρίδα νὰ ἐπιστρέψῃ παρὰ τῷ Ἀγαμέμνονι: ὠραιὰ εἰκὼν δικαίως περημισμένη. Ἐκεῖ ἐβασίλευεν ἐπίτης ἢ ὠραιὰ Ἀφρο-δίτη, ἣν ὁ Gell δὲν ἐδίτταε νὰ συγκρίνῃ κατὰ μὲν τὸ σχῆμα πρὸς τὴν τῶν Μεδίκων, κατὰ δὲ τὸ χροῶμα πρὸς τὴν τοῦ Τιτιανοῦ: γνωστὸν εἶναι ἅτι πρωταγωνιστεῖ αὕτη ἐν τῷ ποιήματι. Παράκει ὁ Ζεὺς καὶ ἡ Ἡρα συναντῶνται ἐπὶ τοῦ ὄρου: Ἰδὲ. ἄ Τέλος, λέγει ὁ Nicolin ἐν τῷ πολυτε-λεστάτῳ αὐτοῦ περὶ Πομπηϊκῆς συγγράμματι, ὅτι ὡς συνέπειαι τῶν ποι-κίλων τούτων ἐπισοδαίων, ἐφαίνετο ἡ Θεῖαι, κατακεκλιμένη ἐπὶ τοῦ

Τρίτωνος, καὶ τείνουσα πρὸς τὸν τεθλιμμένον υἱὸν τῆς τὰ ὄπλα, ἄτινα ἐνώπιόν τῆς ὁ Ἡρακλῆος δι' αὐτὸν ἐχάλευσεν.»

Ἐν τῷ περιστύλῳ τοῦ οἴκου τούτου ἀνευρέθη τὸ ἀντίγραφον τοῦ περιφανοῦς πίνακος τοῦ Τιμάνθου, ἡ θυσία τῆς Ἰφιγενείας. «Ἀπεικονίσας αὐτὴν ὀρθίαν παρὰ τὸν βωμὸν, ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ σφαγιασθῆ, ὁ καλλιτέχνης ἐζωγράφισε τὴν θλίψιν ἐπὶ τοῦ προσώπου τῶν παρισταμένων καὶ πρὸ πάντων τοῦ Μενελάου· εἶτα ἐξεντλήσας ἅπαντας τοὺς χαρακτηῖρας τῆς λύπης, ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον τοῦ πατρὸς, μὴ εὐρίσκων καταλληλοτέρην ἔκφρασιν.» Ἦτο κατὰ τὸν Πλίνιον ἔργον τοῦ Τιμάνθου, καὶ τοιαύτη εἶναι ἀκριβῆς ἢ ἀντιγραφή ἢ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ ποιητοῦ ἐν Πομπηεῖς εὑρεθείσα.

Ἡ Ἰφιγενεία αὐτὴ ὡς καὶ ἡ Μήδεια ἢ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Κλάστορος καὶ Πολυδεύκου, ἡ ἀναμιμνήσκουσα τὸ ἀριστουργημα τοῦ Βυζαντίου Τιμομάχου, εἰσὶν αἱ μόναι πομπηϊκαὶ εἰκόνας αἱ γνωστὰ ἀντικείμενα ἀπεικονίζουσαι· μὴ συμπεράνωμεν ὅμως ἐκ τούτου ὅτι καὶ αἱ ἄλλαι ἦσαν πρωτότυποι. Οἱ ζωγράφοι τῆς μικρᾶς πόλεως οὔτε ἔπλαττον, οὔτε ἀντέγραφον, ἀλλ' ἀπεμιμνήσκον ἐλευθέρως στέφοντες τὴν κεφαλὴν διὰ θεμάτων γνωστῶν. Ἐκ τούτου καὶ ἡ ποικιλία ἢ ἐκπλήττουσα ἡμᾶς ἐπὶ τῇ περὶ τὴν ἀντικείμενων. Εἶδον δέκα Ἀριάδνας, καταλαμβανόμενας ὑπὸ τοῦ Βάκχου, οὐδεμίαν ὅμως ὁμοιάζει πρὸς τὴν ἄλλην. Ἐκ τούτου ἐπιτήρησις καὶ ἡ εὐκολία καὶ ἐλευθερία τῆς χειρὸς δεικνυούσης ἐπιτηδείους σκηνογράφους. Βεβαίως, τὰ ἔργα τῶν ἀξίας ἀνίτου, δὲν εἶναι ὑποδείγματα ἀκριβεῖς· αἱ ἐλλείψεις τῆς σκιαγραφίας καὶ ἀναλογίας, αἱ ἀδεξιότητες καὶ ἀπερισκέψιαι εἶναι πολλαί· ἀλλ' ἂς ἐκλέξῃ τις ἐν Γαλλίᾳ ἐπαρχίαν τινὰ τριάκοντα χιλιάδας ψυχῶν περιέχουσαν καὶ ἂς εἴπωσιν εἰς τοὺς ζωγράφους αὐτῆς· «Φίλοι μου, ἀποσπάσατε πνιτὰ ἄρθρα, ἀπὸ ὅλων τῶν οἰκίας, τὰ μεγάλα τεύχεα χάρτινα φύλλα τὰ κολλημένα ἐπὶ τῶν τοίχων, καὶ ζωγραφίσκατε ἀντ' αὐτῶν ὑπόβητρα καὶ διαζώματα, εἰκόνας εὐσεβεῖς, εἰκόνας ἐθνικὰς καὶ ἱστορικὰς, εἰκονίζουσας τὰς ἰδέας, τὰς πεποιθήσεις, τὰ ἦθη καὶ τὴν καλλισθησίαν τῆς ἐποχῆς μας, οὕτως ὥστε ἐκ ἀγρίου τὰ Πυρρῆναῖα, αἱ Ἄλπεις καὶ τὰ Ἰουράσια καταπέσσωσιν ἐπάνωθεν σας, αἱ μέλλουσαι γενεαὶ αἵτινες θὰ ἐκθιαζώσιν τὰς οἰκίας σας καὶ τὰ ἀριστουργήματά σας, νὰ δυνηθῶσι νὰ σπουδάσωσι τὴν ἐποχὴν μας ἥτις θὰ ἦναι δι' αὐτοὺς ἀρχαιότης», τί θὰ ἔκαμνον οἱ ζωγράφοι τῆς μικρᾶς πόλεως; Δύναμις νὰ βεβαιώσω, νομίζω, μεθ' ὅσον τὸν πρὸς αὐτοὺς σεβασμὸν μου, ὅτι εἰς πολὺ δύσκολον θέσιν θὰ εὑρεθῶσι.

Τούτωντινὸν οἱ Πομπηϊκοὶ, οὐδόλως ὤκνησαν εἰς τὴν ἀνζωγράφησιν δλοκλήρου τῆς πόλεως τῶν. Θέλετε νὰ ἐκτιμήσητε τὴν πραγματικὴν ἀξίαν τῶν καὶ τὰ πλεονεκτήματά τῶν; Ἐπισκέφθητε τὰς ἐσχάτως ἀνακαλυφθείσας οἰκίας καὶ θεωρήσατε τὰς εἰκόνας, ἂς ἀφῆκαν εἰς τὴν θέσιν

τῶν ἐν ὅλῃ τῇ λαμπρότητί των, ἣν διετήρησε μὲν αὐταῖς ὁ Βεσούβιος, μετ' ὀλίγον δὲ θὰ ἀφαιρέσῃ ὁ ἥλιος. Ἰδέτε ἐν τῇ αἰθούρῃ τοῦ Πρόκλου τὰ δύο ἀντιτοιχοῦντα ἀντικείμενα· τὸν Νάρκισσον καὶ τὸν θρίαμβον τοῦ Βάκχου, τὴν ἀίτχυρον ἀδρᾶνειον καὶ τὴν νικηφόρον ἐνεργητικότητά. Ὁ σκοπὸς εἶναι καθαρὸς, ἀπλοῦς, ζωηρότατα ἀπεικονισμένος· οἱ ἀρχαῖοι οὐδέποτε εἶχον ἀνάγκην σχολίων. Ἐκ πρώτης ὕψεως, καταλαμβάνετε τὴν ἰδέαν τῶν καὶ τὸ ἀντικείμενόν των· οἱ ἀμειψότεροι, οἱ ἦσαν ἐθνικοὶ κατὰ τὸ ἥμισυ τὰς ἐνοουσίαι καὶ θέτουσιν ἕνα τίτλον ἐπὶ τῶν ἔργων των. Ἐδῶ οὔτε ἐλιγμοί, οὔτε περιφράσεις, οὔτε ὑπερβολαίαι, οὔτε σύγχυσις· ὁ ζωγράφος λέγει ὅτι θέλει καὶ τὸ λέγει τολμῶς, χωρὶς νὰ μαγαλοποιήσῃ τὴν ἔκφρασιν καὶ νὰ ὑπερπληρώσῃ τὴν σκηνήν· τὰ κύρια πρῶτα ἐκφίνονται μετὰ παρρησίας· τὰ δευτερεύοντα δὲν φωνάζουσι· Θεωρήσατέ με! — Ἡ εἰκὼν τοῦ Νάρκισσου, περὶ τῆς πρώτου τὸν Νάρκισσον, ἔπειτα ἐρημικὴν τινὰ καὶ μίαν πηγὴν. Τὸ χρώμα εἶναι θαυμαστὸν· λαμπρότητος καὶ ἀμυδρῆς, ἀλλ' ἄνευ μακτίων ἐντυπώσεων· ἐν ὅλῃς σχεδὸν ταῖς τοιχογραφίαις (ἐκτὸς τοῦ γάμου τοῦ Ζεφύρου καὶ τῆς Χλωρίδος) τὸ πῶς διαδίδεται ἔστιν καὶ λευκόν, διότι χρησιμεύει οὐκ μόνον πρὸς φωτισμὸν τῆς εἰκόνης ἀλλὰ καὶ πρὸς φωτισμὸν τοῦ τοίχου. Τὰ στενὰ καὶ χαμηλὰ δωμάτια, ἄτινα ἀντὶ παρὰ τῶν εἶχον θύραν πρὸς τὴν αὐλὴν ἀνοικομένην εἶχον ἀνάγκην τοῦ ἐζωγραφημένου τούτου φωτός, ὅπερ ἐδίδον εἰς αὐτὰ χρωστικὰς ἐπιτηδείους. Καὶ ὁποῖα κίνησις ἐν ταῖς μορφαῖς· ταύταις, ὁποῖα εὐκαμψία καὶ ὁποῖα ἀλήθεια! Οὐδὲν τὸ διάστροπον, ἀλλ' οὐδὲν καὶ τὸ ἐπιβόλλον. Ἡ Ἀριάδνη πράγματι κοιμᾶται, ὁ Ἡρακλῆς κατακίπτει ἐκ τῆς μέθης, ἡ ὀρχηστρὴς κυμαίνεται ἐπὶ τοῦ ἀέρος ὡς εἰ ἐπὶ τοῦ στοιχείου τῆς, ὁ κένταυρος ἀνευ βίαις καλπάζει, εἶναι ἢ ἀπλῆ πραγματικότητος, ἢ φῆμις τοιαύτη ὁποῖα εἶναι ἐν τῇ καλλονῇ τῆς ἐν τῇ πλήρει ἐκχύσει τῆς χάριτός τῆς, βεβαίως ὡς βεβαίως διότι εἶναι βεβαίως καὶ δὲν θὰ ἤξευρε νὰ βεβαίως ἄλλως. Τέλος οἱ ὑποδεέστεροι οὔτοι ζωγράφοι, ταπεινοὶ τῶν τοίχων χρωματισταί, εἶχον ἐν ἐλλείψει ἐπιτηδείας καὶ ἀκριβεῖς, τὴν εὐφυΐαν, τὸ ἐνστικτὸν τῆς τέχνης, τὸ αὐτόματον, τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ζωὴν.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ τοῖχοι τῆς Πομπηίας· ἂς περὶ τῆς ἡμετέρας νῦν τὰ ψευδοκίματα, ἄτινα πολὺ μᾶλλον θὰ μᾶς ἐκπλήξωσι. Κατ' ἀρχὰς ἡ λιθόστρωσις ἦτο ἀπλῆ· κατεσκευάζον φράγμα δι' εἰδους τινος ἀμμοκονίας, τὸ ἐπέπεσον διὰ πλινθίνης κόπρας τετραμμένης, καὶ ἀπετέλουν μᾶλλον τινὰ, ἥτις ἀποσκληρυνόμενη, ὁμοιάζει πρὸς ἐρυθροῦν γρανίτην. Πλεῖστα δωματῖα καὶ πολλαὶ αὐλαὶ τῆς Πομπηίας· εἶναι ἐστρωμέναι διὰ τοῦ πυρᾶματος τούτου·

1 «Καὶ πῶς οἱ ἀρχαῖοι, καὶ οἱ ἀδεξιότεροι ἀκόμη παρίσταν τὸ γυμνόν!» μοὶ εἶπεν ἡμέραν τινὰ περιφανῆς κριτικῆς, μετ' ἐμοῦ τὰς εἰκόνας περιεγραζόμενος. Καὶ προσέθηκε· «Οὐδὲν ἡμεῖς ἐνοουοῦμεν τὴν σήμερον, τὰ ἀγάλματά μας δὲν εἶναι γυμνά, εἶναι ἐνδεδυμένα.»

ὑπερ ἐκάλουν opus signinum. Ἐπειτα, ἔθεσαν εὐθυγράμμως ἐν τῷ φυρά-
ματι τοῦτω ἐν πρώτοις μικροὺς κύβους ἐκ μαρμαῶρου, ὑέλου, χάλικος καὶ
χρωματισμένον μίλτον ἀποτελοῦντας τετράγωνα ἢ κτινίξας, κατόπιν ἄλ-
λους, οἵτινες συνέπλεκον τὰς γραμμὰς καὶ ἐποίκιλλον τὰ χρώματα καὶ
ἄλλου; προσέτι, οἵτινες ἐτχημάτιζον κωνοικὰς ζωγραφίξας, ἀρχαυρογῆ-
ματα καὶ μαιάνδρους, οὕτως ὥστε οἱ κεκομμένοι χάλικες ἐτελεύτων κα-
λύπτοντες ἐντελῶς τὸ ὑπέρυθρον φύραμα, καὶ οὕτως ἀπετελοῦντο τὰ ψη-
φιδωτὰ καὶ λίθινα ταῦτα περικοσμήματα, ἅτινα ἐκτίθησαντο ἀμέσως τὴν
ἀξίαν καὶ τὴν σπουδαιότητα τῶν μεγάλων ἔργων.

Ὁ οἶκος τοῦ Φαύνου, ἐν Πομπηίᾳ, ὁ πλουσιώτερον ἐστρωμένος, ἦτο ψη-
φιδωτὸν μουσαεῖον. Ὑπῆρχεν ἐν ταιουῖτον πρὸ τῆς θύρας, ἐπὶ τοῦ πεζοδρο-
μίου, φέρον ὡς ἐπιγραφὴν τὸν ἀρχαῖον χειρετισμόν: *Habe!* Ἐν ἑτερον
παρὰ τὴν ἄκρην τοῦ προθύρου, ἀπεικόνιζε τεχνηέντως προσωπίδας. Ἀλλὰ
παρὰ τὰς πτέρυγας τοῦ προδόμου, ἀπετέλουσαν μικρὸν θηριοτροφεῖον: ὑπῆρ-
χον δύο νῆσται, πτηνὰ νεκρά, κογχύλια καὶ ἰχθεῖς, περιστρεφάκι ἐξάγουσαι
μαρμαρίτας ἐκ τινος κιβωτίου, τέλος γκαλῆ κατὰ βροχθίζουσα ὄρνυξαι,
ποικιλίξαι καὶ λεπτομερείας ἀριστούργημα. Ὁ Πλίνιος ἀναφέρει περὶ τινος
ψηφιδωτοῦ περὶ στανόντος τὰ λείψανα δαίμωνος ὠνομάζετο ὁ ἀπάρωτος
οἶκος. Ἄς μὴ καταλίπωμεν ὅμως ἀκόμη τὸν οἶκον τοῦ Φαύνου
ἐν ᾧ οἱ ψηφιδωτὰ ἐψηφιδώθησαν ἐν τῷ κυρίως οἴκῳ λέοντες ὑπερήρξαν,
ἀναχατιζόμενοι, ὅστις δυστυχῶς εἶναι ἐφθαρμένος, ἀλλὰ ὀχυράτιον κατὰ
τε τὴν δύναμιν καὶ τὴν τόλμην. Ἐν τῷ τρικλινίῳ ἑτερον ψηφιδωτόν, πε-
ρίστα τὸν Ἀκροτον, τὸ Βακχικὸν πνεῦμα, ἐφιππον ἐπὶ πάνθηρος: τέλος
τὸ τῆς ἐξέδρας, τὸ ὠρσιότερον ἐκ τῶν σωζομένων, συγκαταριθμεῖται με-
ταξὺ τῶν πολυτιμοτέρων τῆς ἀρχαίας τέχνης μνημείων. Εἶναι ἡ περιδο-
ξος μάχη τῶν Ἀρβήλων ἢ τῆς Ἴσσοῦ. Ἴλη ἱππικοῦ Ἑλλήνων νικητῶν
ἐπιπίπτει κατὰ τῶν Περσῶν. Ὁ Ἀλεξάνδρος καλπάζει ἐπὶ κεφαλῆς τῶν
ἱππέων του, ἐν τῇ ταραχῇ χάνει τὸ κράνος του, αἱ τρίχες τῆς κεφαλῆς
του ἀνορθοῦνται ὡς χίτη, τὸ μακρὸν δόρυ του διετρούπησε τὸν στρατη-
γὸν τῶν ἑλλήνων: οἱ Πέρσαι κατασπαράφεντες τρέπονται εἰς φυγὴν: οἱ πε-
ριστοιχοῦντες τὸν Δαρεῖον, τὸν ἠττημένον βασιλέα, προσπαθοῦσι νὰ τὸν
σώσωσιν: ἀλλ' ὁ Δαρεῖος λησμονεῖ ἑαυτόν, τείνων δὲ τὴν χεῖρα πρὸς τὸν
νεκρὸν στρατηγόν, τρέπεται εἰς φυγὴν καὶ σωτηρίαν: ὅτι ἔλεγε τις ὅτι
ζητεῖ τὸν θάνατον. Ἀπασα ἡ σκηνή, ἡ ὁρμή τῶν μὲν, ἡ σύγχυσις τῶν
δέ, ἡ ἀντραπεῖσα ἀρχαμάξαι τοῦ βασιλέως, ἡ ὁρμή, ὁ φόβος, ὁ οἶκτος,
πάντα ταῦτα βελήως μεμελετημένα καὶ καθαρῶς παριστάμενα, ἐκπλήτ-
τουσι τὸ πρῶτον βλέμμα καὶ ἐγχαράττονται εἰς τὸν νοῦν, ἀρίνοντα τὴν
ἐφθαρτον τῶν ἀριστοῦργημάτων ἐντύπωσιν. Τὸ δ' ἀριστοῦργημα τοῦτο
δὲν ἦτο εἰμὴ λιθόστρωτον αἰθούσης. Οἱ ἀρχαῖοι ἔθετον τοὺς πόδας, ἐκεῖ
ἔπου ἡμεῖς θέτομεν τὰς χεῖρας, εἶπεν Ἀγγλὸς τις, τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν

εἰπῶν. Αἱ ὠρσιότεραι τράπεζαι τῶν ἀνκτόρων τῆς Νεαπόλεως, ἔγειναν
ἐκ τῶν Πομπηϊκῶν πατωμάτων.

Ἐν τῇ αὐτῇ οἰκίᾳ ἀνεῦρον τὸν περίφημον Φαῦνον ὀρχούμενον ἀγκυμά-
τιον ἐκ χυλοῦ. Ἐχει τὴν κεφαλήν καὶ τοὺς βραχίονας ὑψωμένους, τοὺς
ἄμους πρὸς τὰ ὀπίσω ἐξῆμένους, τὸ στήθος ἐξέχον, ἑκαστον μυῶνα ἐν
κινήσει, ὀλόκληρον τὸ σῶμα του ὀρχεῖται. Ἐλείπεν ὅμως καὶ τι ἀπὸ τῶν
πλήρη ὀρμῆς καὶ ἰσχύος μικρὸν τοῦτον θεῖον, ὅπερ ὅμως εὔρον κατὰ τὰς
τελευταίας ἀντακτὰς ἐν πενιχρᾷ τινι οἰκίᾳ: εἶναι δὲ ἀθηναῖς νεκρίξαι
πλήρης ναχελείξαι καὶ χάριτος, ὁ Νάρκισσος ἀκούων μακρόθεν τὴν ὕμνην
Ἐχῶ: ἡ κεφαλή του εἶναι κεκλιμένη, τὸ οὖς προσεκτικόν, ὁ δὲ δάκτυλος
ἐστραμμένος πρὸς τὸ μέρος ὀπὸθεν ἔρχεται ὁ θόρυβος: ὄλον του τὸ σῶμα
ἀκούει. Τὰ δύο ταῦτα χάλικα ἀγκυμάτια πλησίον ἀλλήλων τοποθετη-
μένα, θὰ μᾶς ἑκκινῶν ἐθνηϊκούς, ἐὰν ἡ θρησκεία δὲν ἦτο εἰμὴ ὑπίθεσις
τέχνης¹.

Οὕτω λοιπὸν οἱ οἰνοπῶλαι μικρῆς ἀρχαίας πόλεως ἐκόσμουσαν τὰς κρή-
νας τῶν διὰ τοιούτων θησαυρῶν. Ἀνεῦρον ἄλλους ἀτελεστέρους ἴσως, ἀλλὰ
χαριστάτους (τὸν καθήμενον ἀλιέα τῆς μικρῆς ψηφιδωτῆς κρήνης, τὸν
Ἡρακλέα κρατοῦντα ἔλαφρον κεκλιμένην πρὸ τῶν γοιᾶτων του, μικρὸν
Ἀπόλλωνα ἐστηριγμένον ἐπὶ κίονος καὶ κρατοῦντα λύρα, γηραιὸν Σιλη-
νὸν φέροντα ἀκρόν, ὠρσιῶν Ἀφροδίτην διευθετοῦσαν τὴν βεβρηγμένην κό-
μην της, Ἀρτεμιν ἀγρικήν, κτλ.—μὴ ὑπολογιζομένων τῶν Ἑρμῶν καὶ
τῶν διπλῶν προτομῶν, ἐξ ὧν μία, παριστᾷ δύο κεφαλὰς τὴν τοῦ Φαύνου
καὶ τῆς συζύγου του ἀκρσίξαι καὶ χάριτος πλήρους. Βεβαίως, τὸ πᾶν δὲν
εἶναι τέλειον ἐν ταῖς γλυφῆς: ταῦτα, καὶ πρὸ πάντων ταῖς ἐκ μαρμαῶ-
ρου τὰ ἀγάλματα τῆς Λιβίας, τοῦ Δρούσου καὶ τῆς Εὐμαχίξαι εἰσὼν μέ-
τρια: τὰ δὲ ἀνακκλυφθέντα ἐν τοῖς ναοῖς; (Ἴσιδος, Βάλαου, Ἀφροδίτης
κτλ.) δὲν εἶναι κατώτερα τῶν τοῦ Περθαιῶνος. Ἡ πτώσις τῆς καλλι-
σθητικῆς κατὰκρίνεται εἰς τὰ τελευταῖα ὠρσιματα τῶν τάρων καὶ τῶν
οἰκοδομῶν: ἡ διακόσμησις τῶν οἰκιῶν, τὰ μαρμαρίνα ὠρσιματα, ἰδίξαι
δὲ τὰ ἐκ μαρμαροκονίξαι εἶναι ὑπὲρ τὸ δέον ἐπιτετηθευμένα, βραβεία καὶ
παιδικά. Δεικνύουσι προσέτι, ἂν ὅχι μεγάλην αἰσθητικὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ
τοῦλάχιστον τὴν ἀνάγκην τῆς κομψότητος ἐκείνης, ἥτις τοσοῦτον βελήως
εἰτέδυσεν εἰς τὰ ἦθη τῶν ἀρχαίων. Περὶ ἡμῶν, πράγματι, ἡ τέχνη δὲν
εἶναι εἰμὴ τὸ περιττόν, πρᾶγμα τι ἀσύνθηξαι ἐξῶθεν προσερχόμενον ὅταν
εἴμεθαι πλούσιοι, αἱ εἰκόνες μας, τὰ ἀγάλματά μας δὲν ἀποτελοῦσι μέρος
τῶν οἰκιῶν μας. Ἐὰν ἐπὶ τῆς θερμάστρας μας ἔχομεν ὠρολόγιον παριστά-
νον τὴν Ἀφροδίτην τῆς Μήλου, δὲν εἶναι διότι λατρεύομεν τὴν καλλο-
νήν, οὔτε διότι ἐν τῇ αἰθούτῃ μας ὑπάρχει μεταξὺ τῆς μητρὸς τῶν χαρί-

¹ Ἐσχάτως ὁ κ. Fiorelli ἀνεῦρον ἑτερον ἀγκυμάτιον, παριστάνον Σιληνὸν κοντόχονδρον
καὶ κυρτόν, οὗχί κατώτερον κατὰ τὴν τέχνην τῶν δύο ἄλλων.

των και τῆς ὥρας, ἣν δεικνύει τὸ ὠρολόγιον ἢ ἐλαχίστη σχέσις. Ἡ Ἀφροδίτη εὐρήσεται ἐκεῖ λίαν ἐκπεπατισμένη, στενοχωρεῖται. Ἐνῶ ἐν Πομπηεῖ εὐρίσκατο εἰς τὸν οἶκόν της, ὅπως ἄλλοτε ἢ ἀγία Γενεθιέθη ὑπῆρχεν ἐν Παισιόσι, ὡς νῦν ὁ ἅγιος Ἰκνούριος ἐν Νεκπόλει· ἦτο ἢ λατρευομένη προστάτις, ἥ; ἐπεκκλούντο τὴν προστάτικὴν, ἥ; ἐροδοῦντο τὴν ὄργην: «Ἐστὼ ἐπὶ σέ ἡ ὄργη Ἀφροδίτης τῆς Πομπηεῖκῆς», ἔλεγον, ὅτε ἤθελον νὰ κατρκασθῶσι τινε. Πᾶσαι αἱ τῶν θεῶν καὶ τῶν ἡμιθέων γνωστὰ ἱστορίαι αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων δεσπόζουσαι ἦσαν παρκαλύθη, συναξάρια, διηγήματα χιλιᾶκι; ἐπικαλυβόμενα καὶ εὐχαριστοῦντα τοὺς Πομπηεῖκούς. Δὲν εἶχον ἀνάγκην βελικρίων ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὰ οἰκιακά των μουσεῖα. Ὅπως ἔλης παρόμοιόν τι μετέβηθι εἰς τὰς ἐξοχὰς; μὲς ὅπου βασιλεύει ἔτι καὶ νῦν παλαιὰ τις θεότης, ἢ Δόξη, καὶ θὰ θαυμάτης μετὰ ποίας ὀρθοκευτικῆς εὐλαθείας; δικτηροῦσιν ἐλεῖ τὰς χονδροειδεῖ; λιθογραφίαι; τῆς Παλαιᾶς; σημάι; καὶ τοῦ Μικροῦ δεκανέω; Ἐλεῖ μόνον, ἢ νεωτέρω τέχνη εἰσέδυσεν εἰς τὰ ἦθη; ἔχει ἀξίον ἢ ἀρχαί;.

Ἐὰν ἐκ τῆς ζωγραφικῆς καὶ τῆς γλυπτικῆς, καταβῶμεν εἰς τὰ κατώτερα εἶδη, ἐὰν ὅπως ἐπειράθωμεν νὰ πράξωμεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πάντα, ἀπογυμνώσωμεν τὸ μουσεῖον, ὅπως κατοικίσωμεν ἐκ νέου τὰς Πομπηεῖκὰς κατοικίαι; καὶ θέτωμεν αὐθι; εἰς τὰς θέσεις των τὰς ὠρχίαι; λυχνίαι; μετὰ τοῦ ἐπ' αὐτῶν γεγλυμένου πύθου, ὅστι; τρέχων φέρει τὸν πύθον Βάκχον· τὸν πολυτίμον σκύρον, ἐπ' οὗ δύο κέντροι λαμβάνουσιν ὀπισθίως μικροῦ; ἔρωτας· τὸ ἕτερον ἀγγεῖον ἐπ' οὗ ἢ Παλλὰς ἴσταται ὀρθίω ἐπὶ ἄρματός, στηριζομένη ἐπὶ τοῦ δόρατός της· τὴν ἀργυρῶν χύτρην, ἥ; ἢ λαβὴ συνίσταται ἐκ δύο κερκῶν πτηνῶν· τὴν ἀπλή; ζυγόν, ὅπου βλέπει τις προτομὴν μυχῆτοῦ φέροντος; λαμπρὸν κρόνον· τέλος τὰ μικρότερα ἀντικείμενα, τὰ πλέον ἀσήμαντα σκεῦη, τὰ διὰ χριστάτων κοσμημάτων, ἐνίοτε λεπτοτάτων, κοσμούμενα πῆλινα ἀγγεῖα· ἐκ ζητήσωμεν ἐκ τοῦ μουσείου τῆς Νεκπόλεω; ὅ,τι ἀντικαθίστα παρὰ τοῖ; ἀρχαίοι; τὰς τρομερὰς θήκας ἐν αἷ; περικλείομεν τοὺς νεκροῦ; μὲς καὶ ὅπερ μᾶ; δεικνύει τὸ ὠρχίον ἐκεῖνο ἀγγεῖον, ὅπερ φαίνεται δι' ἐλέφαντος ἐγκεκολλημένον καὶ ἐν ἀνυγλύφῳ χριστάτων προσωπίδαι; περιβεβλημέναι; διὰ κλημάτων συμπεπλεγμένων, ἐλικουιδῶν, πλήρων στροφυλῶν, μετ' ἄλλων φυλαωμάτων μεμιγμένα; καὶ συνθεδμεμένα; δι' ἀρχουρημάτων παντοίων, ἀποτελούντων ῥόδακαι;, ὅπου διέρχονται πτηνά, καὶ δύο μόνον ἐλεύθερα ἔχόντων διαλείμματα, δι' ὧν τὰ ἀγαπητὰ τῷ Βάκχῳ παιδίαι συναζούσι ἢ πατοῦσι στροφυλά;, θίγουσι λύρας, αὐλοῦσι καὶ κροτοῦσι τοὺ; δακτύλους· —τότε, ἀνυμφιόλω;, βλέποντες πάντα τὰ θαυμάσια ταῦτα, θὰ ἀνυκαθηῖτε νὰ ἀνυχωρήσητε ὅ,τι οἱ ἀστοὶ τῶν ἀρχαίων χρόνων, ἦσαν τοῦλάχιστον τεχνίται; ὡς ἡμεῖ;. Ὅλδὲν μεσότηχον ὑψοῦτο κατὰ τοὺ; ἀρχαίους χρόνους μετὰξὺ ἀστῶν καὶ τεχνιτῶν. Δὲν ὑπῆρχον δύο ἀντίπλα στρατά-

πεδα, ἐνθεν μὲν οἱ Φιλισταῖοι, ἐνθεν δὲ ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ. Δὲν ὑπῆρχε διακρίσις μετὰξὺ τοῦ ἀναγκαίου καὶ τοῦ περιττοῦ, τοῦ θετικοῦ καὶ τοῦ ἰδεώδους. Ἡ τέχνη ἦτο ὁ ἐπιούσιος ἄρτος καὶ οὐχὶ ὁ πλάκκος τῶν κυριακῶν· πικτικῶν εἰσῆρχετο, ἐφώτιζεν, ἔτερπεν, ἠωδιάζε τὸ πᾶν. Δὲν ἐκυμίνετο ἔξωθεν οὔτε πέραν τῆς ζωῆς, ἦτο ἢ ψυχὴ καὶ ἢ χαρὰ ταύτης, τὴν διαπέραν τέλος, καὶ αὐτὴ ἢ ἰδίαι διεπεράτο — ἔζη. Ἴδου ὅ,τι ἐδιδάξαν ἡμᾶς τὰ σεμνὰ ταῦτα ἐρείπια.

(τὸ τέλος προσεχῶς)

ΠΟΙΚΙΛΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ

ΥΠΟ Κ. Σ. ΚΟΝΤΟΥ *

Ἐπίτηδες παρελείφθησαν τὰ χωρία, ἐν οἷ; τὸ πληθυντικὸν ὑποκείμενον εἶνε θηλυκὸν ἀφρημένον· διότι σκοπὸς ἡμῶν πρόκειται νὰ καταστή φανερόν ὅ,τι καὶ ἐν τῷ πληθυντικῷ ὑποκείμενον μὴ εἶνε θηλυκὸν ἀφρημένον, δύναται τὸ κατηγορούμενον, ἐπίθετον ὄν, νὰ τεθῆ κατ' οὐδέτερον γένος ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. Σημειωτέον δ' ὅ,τι ἐνδέχεται νὰ εἶνε καὶ οὐδέτερον τὸ πληθυντικὸν ὑποκείμενον, εἰς ὃ ἀνκρέσεται τὸ ἐνικὸν κατηγορούμενον· οἷον Ἐσνορ. Ἀπομν. Β', γ', 1 «χρησιμώτερον νομίζουσι χρήματα ἢ ἀδελφόν». Πλάτ. Παρμεν. σελ. 160 α' «ταῦτα δ' ἀδύνατον ἐφάνη» καὶ Σοφισ. σελ. 252 ε' «καὶ μὴν τὰ γε δύο ἀδύνατον εὐρέθη» καὶ Φαίδ. σελ. 106 β' «τὰ τρία οὐκ ἔσται — ἄρτιον». Περβ. καὶ Ἀριστοφ. Νερ. 1046 «ὅτι κακίστον ἔσται (τὰ θερμὰ λουτρά)» («ἴδε καὶ Ματθίαν Διεξοδ. Γραμματ. σελ. 984 ἐκδ. γ' καὶ Κυνηῶν Διεξοδ. Γραμματ. Τόμ. Β', σελ. 53 ἐκδ. β'). Ἀπαντᾷ δὲ καὶ ἐν τοῖ; Ἱπποκρατεῖσι Τόμ. Α'. σελ. 8 «ἐνύπνια τὰ ἐν φρενιτικοῦ ἐναργέα ἀγαθόν» καὶ παρὰ τῷ Αἰλιανῷ Ποικ. Ἱστορ. Γ', 1 «λέγεται δὲ τὰ ὑδάτα ταῦτα καὶ τοῖ; λουσαμένοι; ἀγαθὸν εἶναι» καὶ ἐν τοῖ; τοῦ Θεοφράστου σελ. 834,9 «πολέμιον γὰρ αὐτοῖ; τὰ ὑδάτα». Εἶπε δ' ὁ Θεόφραστος καὶ (σελ. 61,13) «ῥίαι δὲ καὶ ἀμπελο; φίλυδρα» θεῖς κατ' οὐδέτερον γένος πληθυντικοῦ ἀριθμοῦ τὸ κοινὸν κατηγορούμενον θηλυκῶν ὑποκειμένων ἐνικοῦ ἀριθμοῦ. Οὐκ ὀλίγα δ' ὅμοια τούτῳ παρὰδείγματα ἔχομεν πρόχειρα, ἀλλ' οὐδὲν νῦν ἐπείγει νὰ μνημονεύσωμεν αὐτά. Ὁ Εὐστάθιος γράφει ἐν ταῖ; εἰς Ὅμηρον Παρεκβολαῖ; σελ. 1762,42 «Τὸ δὲ λυγρὰ καὶ τὸ βιγλήα, ὃ ἔσται φρικτὰ καὶ θνηκτρὰ, οὐδετέρως προῆται ὡς πρὸς πράγματα· πάντως γὰρ πράγμα καὶ οἱ λυγροὶ καὶ βιγηλοὶ

* Ὁρα σελ. 373.

πόλεμοι καὶ τὰ ἐξῆς». Πρβ. καὶ σελ. 841,50 (ἔτι δὲ σελ. 1521,48 καὶ 1737,45).

Παρατιθέμεθα καὶ παραδείγματα, ἐν οἷς ἡ μετοχὴ τοῦ ῥήματος εἶναι συμφωνεῖ οὐχὶ τῷ ὑποκειμένῳ ἀρσενικῷ ἢ θηλυκῷ ὄντι ἀλλὰ τῷ κατηγορουμένῳ κατ' οὐδέτερον γένος, προσηνεγμένῳ. Ἡρόδ. Β', 92 «ἔστι δὲ καὶ ἡ ῥίζα τοῦ λωτοῦ τούτου ἐδωδίμη — ἐὼν στρογγύλον» καὶ Γ', 108 «ἡ δὲ δὴ λέκινα ἐὼν ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον ἀπὸ ἐν τῷ βίῳ τίττει ἐν». Πλάτ. Πολιτ. σελ. 420 γ' «οἱ γὰρ ὀρθοκλμοί, κάλλιστον ὄν, οὐκ ὀστρεῖω ἐνακλιμμένοι εἶεν». Πρβ. καὶ Ἰππ. Μείξ. σελ. 299 α' «τὰ δὲ που περὶ τῶν φροδίσια πάντες ἂν ἡμῖν μάχονται ὡς ἡδιστον ἂν». Σημειώ- τέον δ' ὅτι ὁ Κόβητος γράφει ἐν τῇ Μνημοσύνη (1883, σελ. 294) «Ἰσχυ- ρότατον sic positum significat ἰσχυρότατον γοῆμα aut πρᾶγμα praeter loci sententiam. Supplendum videtur: ἰσχυρότατον καὶ θρασύτατον (θηρίον) νεῖ (ζώιον)». Περὶ τῆς συντάξεως, καθ' ἣν ἡ μετοχὴ συμφωνεῖ οὐχὶ τῷ ὑπο- κειμένῳ ἀλλὰ τῷ κατηγορουμένῳ, θὰ διακλάδωμεν ἀκριβῶς ἀλλοχοῦ. Ἐπι- θάδε παρατηροῦμεν μόνον ὅτι εἰπὼν ὁ Ἡρόδοτος ἐν βιβλίῳ Η', 45 «Λευ- κάδιοι δὲ τρεῖς, ἔθνος ἐόντες οἷται Δωρικὸν ἀπὸ Κορίνθου» λέγει ἐν ταῖς ἐξῆς; (κεφ. 46) «μετὰ δὲ Κήιοι τὰς αὐτὰς παρεχόμενοι, ἔθνος ἐὼν Ἴωνι- κὸν ἀπὸ Ἀθηνέων».

Πολλάκις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ γλώσσῃ συναΐει τὸ ῥήμα κατ' ἀριθμὸν οὐ- χὶ τῷ ὑποκειμένῳ, ὅπερ εἶνε πληθυντικόν, ἀλλὰ τῷ κατηγορουμένῳ ἐνικῷ ὄντι, ὡς ἐν ταῖς μνημονευθεῖσι χωρίοις «σπάνιον ἄρ' ἦν θανούσιν ἀσφαλεῖς φίλοι» καὶ «οὐκοῦν ὑπόλοιπόν ἐστιν οἱ στρατηγοί» καὶ «πότερον ἀκρίδες ἡδίων ἐστιν ἢ κίχλις;» καὶ ἐν τῷ «οἷόν τί που ἔστιν αἰ σφοκί ξυνοῦσίαι» (Ἀριστοτ. Θεσμ. 61) καὶ ἐν ἄλλοις. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐλέχθη καὶ ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου Γ', 93 «αἴτιον δ' ἦν οἱ τε Θεττακοὶ ἐν δυνάμει ὄντες κτέ.» καὶ Δ', 26 «αἴτιον δ' ἦν οἱ Λακεδαιμόνιοι προσιπόντες» καὶ Η', 9 «αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν οἱ μὲν πολλοὶ τῶν Χίων οὐκ εἰδότες τὰ παρεσόμενα». Σχολ. «Αἴτιον δ' ἐγένετο τῆς ἀποστολῆς τῶν νεῶν τὸ τοὺς πολλοὺς μὴ εἰδέναι τὰ πραττόμενα» (Ἰδε Κόβητον *Μνημοσ.* 1880, σελ. 143). Καὶ φρονοῦσι μὲν τινες ὅτι καὶ ἐν τούτοις ταῖς παρα- δείγμασι ἐτέθη τὸ ἐπίθετον κατ' οὐδέτερον γένος, ἐνικῷ ἀριθμοῦ, καί- τοι ἀναφερόμενον εἰς ἀρσενικὸν ὑποκείμενον πληθυντικῶς ἀριθμοῦ (Ἰδε Κρουγῆρον *Θουκυδ.* Α', 10, 1), ἀλλ' ἡμεῖς δοξάζομεν ὅτι τὸ οὐκιστικῶς δύνανται κακτῆμεν οὐδέτερον παρελήθη ὑπὸ τοῦ Θουκυδίδου ἐν τε ταῖς παρεθεῖσι χωρίοις καὶ ἐν ἄλλοις (β.βλ. Α', 11, κτλ.) Πρβ. καὶ αἰτία (ἔτι δὲ δίκαιον — δίκαια, νόμιμα, κτλ.). Συχνὸν δὲ παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ὑπάρχει τὸ αἴτιον — αἰτία, πρῶτον αἴτιον, κτλ. (Πρβ. Στοβ. Ἐκλ. Τόμ. Α', σελ. 90 Μειν.). Λέγεται δὲ καὶ αἴτιον προκαταρκτικὸν καὶ συνεκτικὸν καὶ συνεργόν, κτλ. (Ἰδε Κλήμ. Ἀλεξ. σελ. 929 καὶ 933. Σέξτ. Ἐμπερ.

σελ. 122, 23. Διοσκορ. Τόμ. Β', σελ. 52. Γαλην. Τόμ. ΙΔ', σελ. 691 καὶ Τόμ. ΙΕ', σελ. 302 καὶ Τόμ. ΙΘ', σελ. 392) ἔτι δὲ αἴτιον ποιητικὸν καὶ ἐλικὸν καὶ εἰδικὸν καὶ τελικὸν. Πρβ. τὸ ποιῆσαν αἴτιον — ἡ ποιήσασα αἰτία, προκαταρκτικὸν αἴτιον — προκαταρκτικὴ αἰτία (Ἰδε Act. Sem. Phil. Et. Τόμ. Β', σελ. 287 καὶ 291. Πρβ. καὶ Δαρσεμβέργην *Oeuvr. de Galien* σελ. 121). Γνωστὸν εἶνε ὅτι ἔγραψεν ὁ Καλλιμάχος *Αἰτία*, ὀλίγοι δ' ἔσως ἀγνοῦσι τὸ Ἀπολλωνίου τοῦ Ροδίου ἐπίγραμμα:

Καλλιμάχος τὸ κάθαρμα, τὸ παίγιον, ὁ ξύλινος νοῦς

αἴτιος δ' γράψης Αἴτια Καλλιμάχος.

Ὁ Πλούταρχος συντάξεν *Αἰτία Ῥωμαϊκά* (Ἰδε Κόβητον *Collect Crit.* σελ. 495).

Ἐπιστάτως ἄξιον εἶνε τὸ τοῦ Θουκυδίδου βιβλ. Α', 10 «ὅτι μὲν Μυ- κῆναι μικρὸν ἦν ἢ εἴ τι τῶν τότε πόλισμα νῦν μὴ ἀξιοχρεῶν δοκεῖ εἶναι», ἔπερ κακῶς ὑπὸ τινῶν νομίζεται ὁμοιον τῷ Εὐριπιδεῖ «ἡ Λάκαινα πόλις μέγ' ἔστιν». Ἄλλοι ἀποφαίνονται ὅτι νοεῖται ἀπὸ κοινοῦ τὸ ὄνομα πό- λισμα ἢ ὅτι κατὰ τινὰ πρόληψιν ἐτέθη τὸ οὐδέτερον μικρὸν διὰ τὸ ἐπι- φερόμενον πόλισμα (Ἰδε Κυνῆρον *Διεξοδ. Γραμμ.* Τόμ. Β', σελ. 53 ἐκδ. β' καὶ Κλασσῆιον *Θουκυδ.* Α', 10). Καὶ ἐν ἄλλοις δυσὶ τόποις τοῦ Θου- κυδίδου κεῖται οὐδέτερον ἐπίθετον ἀναφερόμενον εἰς θηλυκὸν ὄνομα πό- λεως δηλωτικόν, οἷον β.βλ. Α', 138 «ἐδόκει γὰρ (ἡ Λάμψακος) πολυοι- ρότατον τῶν τότε εἶναι» καὶ β.βλ. Δ', 76 «ἔστι δὲ ἡ Χιρώνεικ ἐσχατον τῆς Βοιωτίας πρὸς τῇ Φωνοτίδι τῆς Φωκίδος». Ἄλλ' οὐδαμῶς εὐλογον φρίνεται νὰ ὑπολαμβάνηται ὅτι ἐγένετο χρῆσις αὐτοῦ, ἵνα καθολικῶς τὰ ὑποκείμενα παρεσταθῶν. Ὁ Θουκυδίδης ἐνόει πολυοιρότατον χωρίον τῶν τότε ἢ πολυοιρότατον τῶν τότε χωρίων (Πρβ. Ἡρ. Α', 2 αὐτὸ δὲ Ἄργος — προσέτερε ἀπαι τῶν ἐν τῇ νῦν Ἑλλάδι καλεομένην χώραν) καὶ ἐσχατον χωρίον ἢ μέρος (Πρβ. τὸ ἐσχατον — τὰ ἐσχατα, ἐπ' ἐσχατα χθονός, ἐπ' ἐσχατα γᾶς, κτλ.).

Ἐνίοτε τῷ κατ' οὐδέτερον γένος θεθεμένῳ ἐπιθέτω, περὶ οὗ ὁ λόγος γίνεται ἐν τῇ διατριβῇ τῆδε, πρόσκειται ἡ ἀόριστος ἀντωνυμία τι, οὐχὶ δ' ὀλιγάκις τὸ οὐδέτερον τοῦτο ἐπίθετον ἐκφέρεται μετὰ τοῦ ὀνόματος πρᾶγμα ἢ τοῦ συνωνύμου χρῆμα, ἔπερ καθολικῶς λαμβανόμενα τίθενται καὶ ἐπὶ ἐμφύχων.

Ὡ θύγατερ, ὁ θεός ὡς ἔφην τι ποικίλον καὶ δυστέκμαστον. Εὐριπ. Ἐλ. 711. ματικὸν γέ τι καὶ ἡ ψυχὴ καὶ ἰσχυρόν τι ἐστὶν ἡ ψυχὴ. Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 242 γ' καὶ Φαίδ. σελ. 95 γ' (Ἰδε καὶ Σχάτζιον *Πλάτ.* Τόμ. Α', σελ. 112, 23).

Ἄπας λόγος, ἀρ ἀπῆ τὰ πράγματα, μάταιόν τι φαίνεται καὶ κενόν. Δη- μοσθέν. σελ. 21,12. Φέρεται δὲ καὶ παρὰ τῷ Ἀντιφῶντι περὶ τοῦ Ἡρόδ.

Φόν. 72 «μέγα ΤΙ ἡμέρα πρὸς ἡμέραν γιγνόμενη», ἀλλὰ προκριτωτέρω φαίνεται ἡ γρηῃ μέγα ΤΟΙ.

φιλομετάβολον γὰρ τί ἐστὶν ὁ αἰὼν. Σέξτ. Ἐμπειρ. σελ. 617, 24.

οὕτω κοινὸν τι ἄρα χάρις καὶ λύπη δάκρυά ἐστιν. Ξενοφ. Ἑλλην. Ζ, α', 32. γυναῖκα δ' εἶναι πράγμα ἔρη τουβουσικὸν καὶ χρηματοποιὸν. Ἀριστοφ. Ἐκκλ. 441.

εἰ δ' ἐγένετο κακὴ γυνὴ Μήδεια, Πηνελόπη δέ γε μέγα πρᾶγμα. Εὐβουλ. Ἀποσπ. 116.

ὑπερήφανον πρᾶγμα ἐστὶν ὥρατα γυνή. Γνωμ. Μον. 724.

ἦν δὲ μέγιστον πρᾶγμα Δημοκίδης παρὰ βασιλέϊ. Ἡρόδ. Γ', 132.

ὁ μὲν δῆμος ἐστὶν ἀσταθμητότατον πρᾶγμα τῶν πάντων καὶ ἀσυνθετώτατον. Δημοσθέν. σελ. 383, 136.

ἡ μουσικὴ πρᾶγμα ἐστὶ βαθύ τι καὶ καμπύλον. Εὐπολ. Ἀποσπ. 351.

οὐδέποτε ἄν εἴη ἡ ρητορικὴ ἀδικον πρᾶγμα. Πλάτ. Γοργ. σελ. 460 ε'. Πρῶ. καὶ σελ. 462 β' καὶ Φαίδ. σελ. 94 ε'.

νόμους — πῶς ἂν τις ἠγάσαιο σπουδαῖον πρᾶγμα εἶναι; Ξενοφ. Ἀπομν. Δ', δ', 14.

γυκαϊκὴ τ' ἐχθρόν χρημα πρεσβύτης ἀνήρ. Εὐριπ. Ἀποσπ. 319, 4.

ἀπορον χρημα δυστυχῶν δόμος. Εὐριπ. Ὀρέστ. 70. Εἶπε δ' ὁ Εἰριπίδης καὶ «σκικίον τι χρῆμα πλοῦτος ἢ τ' ἀπειρίκον» (Ἀποσπ. 47).

ἰπικιώτατον γάρ ἐστι χρῆμα κἄτοχον γυνή. Ἀριστοφ. Λυσ. 677.

γυνὴ γάρ, ἦν μὲν αὐτὴν ἀεὶ κοιλίης, ἐστὶ πάντων κτημάτων κράτιστον, ἐὰν δ' ἀρῆς, ὑβριστόν ἐστι χρῆμα κακόλαστον. Πλάτ. Κωμ. Ἀποσπ. 93. Ὡς δ' ἐν τῷ προκειμένῳ χωρίῳ λέγεται «πάντων κτημάτων κράτιστον», οὕτω καὶ παρὰ τῷ Εὐβούλῳ Ἀποσπ. 116 «εἰτ' ἐγὼ κκαῶς ποτε ἐρῶ γυναικίνας; — πάντων χριττον κτημάτων» καὶ παρὰ τῷ Ἡροδότῳ Ε', 24 «κτημάτων πάντων ἐπὶ τιμιώτατον ἀνὴρ φίλος συετός τε καὶ εὖνοος» καὶ παρὰ τῷ Ἰσοκράτῃ πρὸς Νικοκλ. 53 «σίμβουλος ἀγαθὸς χρησιμώτατον καὶ τυραννικώτατον ἀπάντων τῶν κτημάτων ἐστίν». Πρῶ. καὶ χαλεπὸν γε θυγάτηρ κτήμα καὶ δυσδιάθετον (Μένανδρ. Ἀποσπ. 20) καὶ γρήματα ἠδὲ κτήμα (Ξενοφ. Συμπ. Δ', 14) καὶ φιλοτιμίη κτήμα σκαῖον (Ἡρόδ. Γ', 53), κτλ. (Ἰδὲ Κωννήρον Διεξοδ. Γραμμ. Τόμ. Β', σελ. 54 ἐκδ. β').

κοῦρον χρῆμα ποιητής ἐστι καὶ πτηνὸν καὶ ἱερὸν. Πλάτ. Ἴων. σελ. 534 β'.

σοφὸν τοι χρῆμα ἄνθρωπος. Θεόκρ. ΙΕ', 83. Ἐν τοῖς κώδιξι φέρεται «σοφὸν ΤΙ χρῆμα». Ἰδὲ Κισλίγγιον Θεοκρ. σελ. 420 καὶ Μεινέκιον Θεοκρ. σελ. 306. ἐκδ. γ'.

ἄμ' οὐκ ἀνάγκη μέγα τι γεγονέναι χρῆμα καὶ θανατόσιον τὸν Ἀγαθοκλέα; Πολύβ. ΙΒ', ιε', 8.

φιλοίκοτον χρῆμα γυνή. Σχολ. Ἴλ. Τόμ. Δ', σελ. 236, 21.

καὶ ἐπιορκεῖ προχειρότατα — καὶ ὅπως πάνσοφόν τι χρῆμα καὶ πανταχόθεν ἀκριβὲς καὶ ποικίλως ἐντελέε. Λουκιαν. Τίμ. 55.

Ἄλλοι χρῆμα Φαθωρίτος γένοιτο. Φιλίστρατ. σελ. 541. Ἐλέχθη δ' ὑπὸ τοῦ Φιλίστρατου καὶ ἀκουσολόγον οἱ σοφιστικὴ χρῆμα (σελ. 297). Κεῖται δὲ παρ' αὐτῷ καὶ αὐτίς μὲν γὰρ ἐπίφθονον χρῆμα ἀνθρώποις (σελ. 515), ὅπερ ὁ Κόβητος ἐν τῇ Μνημοσύνη (1873, σελ. 213) μετετύπτωσεν εἰς τὸ ἄνθρωπος. Πρῶ. καὶ Σχαιρῆρον Γρηγ. Κορ. σελ. 325 κέξ.

οὕτω φιλοῦτόν τι χρῆμα ἄνθρωπος. Εἰνάπ. σελ. 153.

παραλαλεῖ δὲ ὁ τοιοῦτος μῦθος καὶ ἔκκοπὸν τι χρῆμα καὶ βεῖον τὴν παρωκείαν τούτην Πυθάρην εἶναι. Εὐττάθ. σελ. 1050, 60.

Καὶ ἐν ἄλλοις δὲ χωρίοις τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν μεταγενεστέρων βλέπει τις τὴν ἐπιφύλαξιν χρῆσιν τῶν ὀνομάτων πρᾶγμα καὶ χρῆμα.

Παρὰ τῷ Δημοσθένει ἀπαντᾷ σελ. 928, 25 «οὔτοι δὲ Λάκρῖτος; Φατηλίτης, μέγα πρᾶγμα, Ἰσοκράτους μαθητής», παρὰ δὲ τῷ Ἡλιοδώρῳ Η', 9 «οὐκ ἐννοήσεις ἄνθρωπος; οὐκ, πρᾶγμα ἀστέλλητον»; παρὰ δὲ τῷ Στράβωνι σελ. 617 «συνήμαρτε δὲ τούτοις καὶ ἡ Σαπφώ, Ὀχυμαστόν τι χρῆμα» (Πρῶ. Τούτιον *Emendat.* Τόμ. Α', σελ. 24 καὶ Βλαυδῆσιον Ἀριστοφ. Ἐκκλ. σελ. 147).

Ὁ Ξενοφῶν γράφει περὶ γυναικὸς (Κύρ. Παιδ. ε', α', 36) «ἐγὼ γὰρ σε συγκαλεῖξά τούτῳ τῷ ἀμύχῳ πρᾶγματι». Ὁ ὄμιον τὸ Μένανδρον (Ἀποσπ. 314) «πρᾶγμα ἄμαχον λέγεις», ὁ δ' Ἀριστοφάνης λέγει περὶ ἀνδρὸς (Ὀρν. 1375) «τοῦτ' ἐπὶ τῷ πρᾶγμα φροῦτος δεῖται πτερῶν» καὶ περὶ κωνιάρου. Εἰρ. 33) «μικρὸν τὸ χρῆμα καὶ κἄκοσμον καὶ βροδόν» (Πρῶ. καὶ Δινδόρριον Ξενοφ. Κύρ. Παιδ. σελ. 277). Παρὰ τῷ Ἀρρικίῳ φέρεται Κυνηγ. ΑΓ', 1 «ἐπὶ δὲ ἀλώπει δρχμῆν, ὅτι ἐπίβουλον τὸ χρῆμα».

Γνωστότατον εἶνε τὸ Εἰριπίδειον ἀφιλόψυχον δὲ χρῆμα θηλειῶν ἔφυ, περὶ οὗ ἐποιήτατο λόγον ὁ Βακκενῆσιος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Φοινισσῶν Τόμ. Α', σελ. 156 Αψ (Πρῶ. καὶ Βλαυδῆσιον Σοφ. Φιλοκτ. σελ. 26). Παρὰ τῷ Θεοκρίτῳ κεῖται ΙΗ', 4 «ἀδῶδεκα τὰ πρᾶγμα πόλιος, μέγα χρῆμα Λακκινῶν». Πρῶ. χρῆμα θαυμαστόν γυναικός, σοφόν τι χρῆμα παρθένου, κτλ. (Ἰδὲ Βακκενῆσιον Θεοκρ. σελ. 117 καὶ Βοισσονάδην Νικ. Εὐγεν. Τόμ. Β', σελ. 140 καὶ Κόβητον Μνημοσ. 1859, σελ. 286). Ἀκριβῶς περὶ τῆς χρήσεως ταύτης θὰ διακρίνωμεν ἐν ἄλλῳ τόπῳ.

Σημειωτέον δ' ὅτι εὐρίσκειται ἐνίοτε τὸ οὐδέτερον ἐπιθετον, ὑπερθετικὸν ὄν, τῇ πληθυντικῇ γενικῇ πάντων ἢ τῶν ὄντων συντεταγμένον.

Πλάτ. Φαίδρ. σελ. 240 β' «παιδικῶς δὲ ἐρπυστῆς πρὸς τῷ βλαβερῷ καὶ εἰς τὸ συνημερεῖν πάντων ἀηδέστατον». Θεόκρ. σελ. 314, 11 «δοκεῖ γὰρ πολυνομώτατον καὶ πικραχώτατον πάντων βούς». Αἰλιαν. Ποικ. Ἰστορ. Δ', 17 «ἐλεγε δ' ὅτι πάντων σοφώτατον ὁ ἀριθμὸς» (Πρῶ. Κόβητον Μνημοσ. 1877, σελ. 38). Ἐν τῷ Ζ' βιβλίῳ τοῦ Ἡροδότου ἀ-

πικνῆ κερ. 237 «πολιήτης μὲν πολιήτη εὖ πρήσσοντι φρονέει καὶ ἐστὶ δυσμερῆς τῆ σιγῆ» καὶ μετ' ὀλίγα «ζείνων δὲ ζείνω εὖ πρήσσοντί ἐστι εὐμερέσταται ΟΝ ΠΑΝΤΩΝ». Πρβ. καὶ β.βλ. Γ, 23 «ἔστι δὲ — πάντων ὁ χλιδὸς σπανιώτατον καὶ τιμιώτατον» Ἀποσπασμάτιόν τι τοῦ Εὐριπίδου ἀνγκινώσεται διττῶς. «ἀλλωσ δὲ πάντων δυσμαχώτατον γυνή» καὶ «ἀλλων δὲ πάντων» (ἴδε Οὐγκινῆρον *Τραγ. Ἀποσπ.* Τόμ. Β', σελ.

288). Ὁ Νικόμαχος ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Ἀποσπασμάτων τῶν Ἑλλήνων Τραγικῶν σημειοῦται (σελ. 421) «κακῶν expectabam».

Αἰσχίν. περὶ Περικλ. 112 «γυνή γὰρ τῶν ὄντων ἐστὶ κάλλιστον». Γαλην. Τόμ. Γ', σελ. 241 «μέγιστον καὶ κάλλιστον τῶν ὄντων ὁ κόσμος». Πρβ. Διογένη. Λαέρτ. Α', 35 «πρεσβύτατον τῶν ὄντων θεός· ἀγέννητον γὰρ» καὶ Στοβ. Ἑκκλ. Α', β', 29 (καὶ Πλουτ. Ἡθικ. σελ. 153 δ'). Πικρατηρητέον δ' ὅτι ὁ Πλάτων εἰπὼν ἐν τῷ Γοργίᾳ σελ. 477 δ' «ἡ τῆς ψυχῆς πονηρὴ ἀϊχιστόν ἐστὶ πάντων» λέγει μικρὸν ὑποβᾶς ἀῆ ἀκολασία καὶ ἡ ἄλλη ψυχῆς πονηρὴ μέγιστον τῶν ὄντων κακὸν ἐστὶν.

Περὶ τοῦ εἰμί τι (οἴονται τι εἶναι, κτλ.), οὐδὲν εἰμι (οὐδὲν εἶμεν οἱ σαπροι κτλ.) καὶ ἄλλων τινῶν θὰ γράψωμεν τὰ δέοντα ἐτέρωθι.

Ο ΤΑΡΤΟΥΦΟΣ ΤΟΥ ΜΟΛΙΕΡΟΥ

ΜΕΛΕΤΗ

ΥΠΟ ΤΟΥ ΚΘΟΠΟΙΟΥ ΚΟΚΛΕΝ

ΤΗ ΜΝΗΜΗ ΛΕΟΝΤΟΣ ΤΟΥ ΓΑΜΒΕΤΑ

Τῆ μνήμῃ τοῦ ἐξόχου καὶ πεφλημένου ἐταίρου, τοῦ ἐμπνεύσαντός μου καὶ ἐπιδοκιμάσαντος τὴν μελέτην ταύτην.

Ταπεινότητα καὶ εὐγνώμων
Κοκλέν.

Δὲν εἶμαι πολυμαθής, καὶ εἶναι τοῦτο γνωστόν· αἱ δὲ μελέται ἅς ἐνίοτε ἀποτολμῶ δὲν ἀποκαλύπτουσι, τὸ ὁμολογῶ, οὐδὲν νέον. Περιορίζομαι εἰς τὴν ἐν τοῖς γνωστοῖς ἤδη ἀνκζήτησιν καὶ δικαιολογίαν τῶν ἰδεῶν ἅς ἠδυνήθη νὰ μοὶ ὑπαγορεύτῃ αὐτὸ τοῦτο τὸ κείμενον τοῦ Μολιέρου, περὶ τῆς ἀληθεστέρως ἐρμηνείας τῶν παρ' αὐτῷ προσώπων. Τὰ μικρότερα ταῦτα, ἀτυχῶς, δυνατὸν νὰ ἐλλείπωσιν· οὐδεὶς ἀγνοεῖ, ὅτι ὁ Μολιέρου δὲν κατέλιπε χειρογράφα, ἢ, διὰ νὰ εἶπω κάλλιον, ὅτι χεῖρες πολὺ ἔχουσαι εἰς τοῦτο τὸ ἐνδιαφέρον ἐξηράνισαν σοπίμως πᾶν ὅ,τι ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ἐκ τῆς ἰδιοχείρου γραφῆς του. Ἄνευ τῆς ἐπινοήσεως

τοῦ Γουτεμβέργιου, ὁ Μολιέρου θὰ ἦτο ἡμῖν ὀλιγώτερον γνωστὸς ἢ ὁ Ἀριστοφάνης. Ἐάν ποτε λοιπὸν λόγιοι ἔπραξιν ἔργον εὐτετές, εἶναι ὁσάκις ἐπιχειροῦσιν ἂν ἀναπληρώσωσιν ἐν τῇ πρὸς τοὺς μεταγενεστέρους παραδόσει τὴν ἀπώλειαν τῶν χειρογράφων τοῦ Μολιέρου, τὴν ἐξοφάνισιν τῶν ἀγνωστων πῶς, ἀλλὰ κλαπέντων κιβωτίων του. Ἀτυχῶς, παρὰ τὴν εὐσεβῆ ἐπιμονὴν τῶν Μολιεριστῶν, ἡ συγκομιδὴ εἶναι πενιχρή, πολλὰ δὲ θέματα μένουσιν ἔτι ἀνεξέταστα. Δὲν πρέπει οὕτω νὰ ἐκπλήτσηται τις ἐάν, ἐν τῇ συντόμῳ ἐπομένῃ μελέτῃ, ἐγὼ ὅστις δὲν ἔχω τὴν τιμὴν νὰ ἤμαι εἰς ἐκ τῶν φιλοπόνων τούτων ἐρευνητῶν, εὐρίσκομαι εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀποτολμῶ, τῆδε κακείτῃ, ὑποθέσεις τινὰς μετὰ τασαύτας ἄλλας ὅσαι ἐπετροπήσαν.

Θὰ μ' ἐρωτήσῃ τις ἴσως δικτὶ δὲν ἔκαμα προμοίαν ἐξομολόγησιν ὅταν ἠσχολήθην ἐπὶ τοῦ «*Misanthropou*» καὶ τοῦ «*Scholarieiu tōn Fuvaiκῶν*». Θὰ ἐκέρδιζα ἴσως ἐκ τούτου, ὡς μὲ βεβαιοῦσιν, ἐπεικείναι τινὰ διὰ τινὰς ἰσχυρισμοὺς, οἵτινες, ἐλλείψει τῆς μετριόφρονος ταύτης δημολογίας, ἐπέσυραν κατ' ἐμοῦ ἀρκετὰ ζωνηρὰς ἐπικρίσεις.

Ἀπκντῶ, ὅτι ἐν τῇ περὶ τῶν δύο τούτων ἀριστουργημάτων μελέτῃ μου, ὤδευσα ἐπὶ τοῦ ὁμικλωτέρου, ἀσφαλεστέρου καὶ σταθεροτέρου ἐδάφους· ἐπ' αὐτοῦ δὴλα καὶ τῷ πλήρῳ, τοῦ ὀλοκλήρου καὶ αὐτοσχεδίου ἔργου τοῦ Μολιέρου.

Αἱ προθέσεις του μοὶ ἐφκίνοντο τόσῳ προφκνεῖς, ὥστε ἠπόρου, ἐπὶ μόνῃ τῇ ἰδέᾳ, ὅτι περῆλον ἀκριβοῦσαι τινὰ. Εἴχομαι ἐκεῖ ἐνώπιόν μου τὸν λογισμὸν του, ἐν ὅλῃ τῇ ἀνέσει γραφέντα, προεξέχοντα ὁσάκις ἤρεσκον αὐτῷ· εἶχεν οὕτως εἰπεῖν, τὴν πλήρη ἀφέλειαν καὶ τὸν δυνατὸν καὶ εἰλικρινῆ γέλωτα. Καθ' ὅσον ἀπορῆ τὸν *Tartouφou*, δὲν συμβαίνει ὅλως τὸ αὐτό. Τὸ δρᾶμα ἀνεπλάτθη, διότι ὑπάρχουσι τρεῖς διαίρησες κείμενα, τὸ δὲ νῦν εἰς χεῖρας ἡμῶν εἶναι τὸ τρίτον, τῶν δύο πρώτων ἐξκρυσθέντων. Εἰς ἕκαστον αὐτῶν τὸ ἔργον ὑρίσταντο, κατὰ τῆξιν, διορθώσεις καὶ μεταλλαγὰς ἐπὶ τὸ ἠπιώτερον. Τοῦ συγγραφέως ὁ λογισμὸς μετημφιέννυτο — ἡ λέξις εἶναι ἰδική του — διὰ νὰ δραπετεῦσῃ μέχρις ἡμῶν. Ἐδεῖ ἴσως, διὰ νὰ καταλάβωμεν αὐτὸν μετὰ βεβαιοτήτος, νὰ ἔχωμεν τὸν λογισμὸν τοῦτον ὀλόγουμον, ὡς ἐγεννήθη κατ' ἀρχάς, καὶ ἰδοὺ ὅ,τι ἀκριβῶς ἐλλείπει ἡμῖν. Ἡ πρώτη αὕτη διακρφή, τὸ πρῶτον ἀντίτυπον τοῦ *Tartouφου*, τὸ ἄνευ ἐπεξεργασίας ἢ ἀλλοιώσεων, δὲν τὸ ἔχομεν, καὶ πρέπει νὰ διακρίνωμεν τὴν ἀρχικὴν ἰδέαν μετὰ τῶν στίχων μιᾶς τρίτης ἐπιηυξημένης καὶ βελτιωμένης ἐκδόσεως.

Ἐντεῦθεν αἱ τόσαι ἀβεβαιοτήτες· ἐντεῦθεν αἱ ἐν τῇ ἐρμηνείᾳ τοῦ πρωταγωνιστοῦντος προσώπου ποικιλία καὶ ἀντιφάσεις, εἰς τοιοῦτον μάλιστα σημείον ὥστε μεθ' ὅλας τὰς ἀσφαλεῖς ἐντυπώσεις του, εἶναι εἰς τῶν δυσκολωτέρων χαρακτῆρων τοῦ δραματολογίου.

Δέν είνκι πλέον μονομερής χαρακτηρ' ιδού η ἀλήθεια, χωρίς νά λalήσωμεν περί τῶν ἄλλων ιδιορρηθμιῶν αἰτινες κρατοῦσι τὸ πνεῦμα ἐν ἀπορίᾳ, ὡς λόγου χάριν, πικτελής ἔλλειψις τῶν κατ' *ιδίαν* λόγων. Ὁ Ταρτοῦφος οὔτε ἓνκ στῆχον κατ' *ιδίαν*, οὔτε μίαν λέξιν ἔχει ἀποκκλύπτουσαν τὰς σκέψεις του· θὰ ἔλεγε τις ὅτι ἀποφεύγει νά μονολογήσῃ ἐκ φόβου μήπως ἀπατήσῃ ἐκυτόν. Πάντες ἐννοοῦσιν ἐντεῦθεν τὴν ἀμηχανίαν ἐν ἣ εὔρεθην.

Οὐχ ἦττον, ὑπόχρεως, ὡς ἐκ τῆς τέχνης μου, νά σχηματίσω σαφῆ τινὰ ἰδέαν τοῦ χαρακτηρῶς τούτου, ἀνέλαθον τὴν μελέτην αὐτοῦ ὡς ἡδυνήθη, ἐψηλάρησα ὑπὸ τὸν μανδύκν του, ἐζήτησα, ἀλλ' ἀδυνατῶ νά εἶπω ὅτι εὔρον· θὰ βεβαιώσω ὅμως ὅτι πιστεύω ἐν πλήρει συνειδήσει, ὅτι τὸ πρόσωπον ὑπέστη, καὶ αὐτό, μεταμόρφωσιν ἀνάλογον πρὸς ἐκείνην τὴν ὁποίαν ὑπέστη καὶ ὁ Ἄλκηστις μετακπεσῶν, εἰς τὸ πείσμα τοῦ Μολιέρου, εἰς χαρακτηρῶν τραγικόν· ὅτι ὁ Ταρτοῦφος εἶναι κἀθε ἄλλο ἢ τοιοῦτόν τι· ὅτι ἦτον ἀρχικῶς καὶ ἔδει νά ἦναι καὶ οὔτος πρόσωπον κωμικόν.

Ὁ Μολιέρου, οὐδὲ τὸν *Δὸν Ζουάρ του*, ἔγραψεν ὡς δρᾶμα, οὐδὲ τὸν Ταρτοῦφον του. Ὁ Ταρτοῦφος εἶναι λοιπὸν τὸ κωμικὸν τοῦ ἔργου πρόσωπον, τὸ γελοῖον. Ναί, τὸ γελοῖον· ἠξεύρετε δὲ δικτὶ; Διότι εἶναι *εἰλικρινής*· διότι ὁ αἰώνιος οὔτος τύπος τῆς ὑποκρισίας δέν εἶναι ὑποκριτής· διότι εἶναι πράγματι ὁποῖος δείκνυται, λαίμαργος, φιλήθονος, πλεονέκτης καὶ εὐλαβής. Προορισμὸν ἔχει νά προκαλέσῃ τὸν γέλωτα, εἶμαι περὶ τούτου βέβαιος — νά κάμῃ νά γελάσωμι μὲζύ του, μ' ἐννοεῖτε, πιστεύω, καλῶς. Καὶ τοιαύτη εἶναι ἡ πρόθεσις τοῦ Μολιέρου, καὶ διὰ τοῦτο τὸ ἔργον καλεῖται Ταρτοῦφος, ὅπως ἐτιτλοφόρητε τὰ ἄλλα ἔργα του· τὸν Ἀρημημένον, τὰς Κυρατσιτῆας, τὸν Μισάνθρωπον, τὸν Φιλάργγυρον, τὸν Γεώργιον Δανδῖνον, τὸν Ἀρχοντοχωριάτην, τὸν κατὰ γανταστὰρ Ἀσθενῆ, καὶ τὰ λοιπά, ὑποδεικνύων οὕτως, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς, τὸ πρόσωπον εἰς βᾶρος τοῦ ὁποίου ἐννοεῖ νά γελάσωσι οἱ θεαταί.

Ἀπαιτοῦσι σήμερον ὅπως ὁ Ταρτοῦφος ἦ φοβερός· θὰ συζητήσωμεν τοῦτο ἀμέσως· βεβαιῶ ὅμως ἀπὸ τοῦδε ὅτι τὸ φοβερὸν τοῦτο ὄν, ὁ Μολιέρου, δέν ἐροβήθη, οὐδὲ θέλει νά τὸ φοβώμεθα καὶ ἡμεῖς.

I.

Ἄς ἀνκοπήσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ ἔργου.

Ἐν πρώτοις θέλω μόνον νά καθορίσω τὰς χρονολογίας. Θὰ συζητήσωμεν μετὰ ταῦτα.

Ἦτο ὁ Μάιος τοῦ 1664, ἐν Βερσαλίαις. Ὁ νεκρὸς βασιλεὺς Λουδοβίκος ὁ 14'. προσφέρει, πρὸς τὸ θεοθῆναι μὲν χάριν τῶν δύο βασιλισσῶν, τῆς μητρὸς του καὶ τῆς συζύγου του, πράγματι ὅμως χάριν τῆς Ἀκ-Βαλ-

λιέρ, τὰς ἐφθήμερους· ἐκείνκς ἐορτάς, εἰς ἡδονὰς τῆς μαγικῆς νήσου, αἰτινες διέμειναν περιφανεῖς ἐν τῇ προκδόσει τῶν ἐορτῶν. Τὴν δευτέραν ἡμέραν, ὁ Μολιέρου διδάσκει τὴν Ἡγεμονίδα τῆς Ἡ.Λιδος ἦν ἐπίτηδες συνέθετο, καὶ τὴν ὁποίαν ἠνκαίρωσε νά περατώσῃ ἐμμέτρως· τὸ ἔργον ὁπωσδήποτε ἐπέτυχε· τὴν ἕκτην ἡμέραν προσφέρει τὰς τρεῖς πρώτας πράξεις τοῦ Ταρτοῦφου· τὸ ἔργον ἀπχορρεύεται.

Οὐχὶ διότι ὁ βρασιλεὺς ἀποδοκιμαξεί· ἔκρινε μάλιστα αὐτὸ ὡς ἔργον δικτακδικτικώτατον καὶ πιστεύει, ὅτι αἱ προθέσεις τοῦ Μολιέρου εἶναι καλαί—αὐταί εἶναι αἱ λέξεις τῆς ἐπισήμου ἐφημερίδος Ἀρηγήσεως, — ἀλλ' ὅμως, πρότωπα ἐξέχοντα, ἐσκανδαλίσθησαν, ἡ βρασιλομήτωρ ἰσπανίς καὶ φιλόρησκος, ἐτάσσετο μετὰ τῶν τελευταίων τούτων· ὁ βρασιλεὺς δέν εἶναι μὲν εὐλαβής, ἀλλὰ θέλει νά ὦσιν οἱ ἄλλοι, καὶ μάλιστα πρὸ τεσσάρων ἐτῶν εἶχον διὰ τοῦ δημίου καὶ δημοσίως τοῦ Πισχάκας Ἐπαρηιώτις.

Δέν ἦτο δυνατὸν τάχα νά κἀίσωσι καὶ τὸν Μολιέρου; Τὸ μέτρον ἐπροτάθη, μετὰ παρέλευσιν τριῶν μηνῶν, ὑπὸ τινος Ρουλλέ, ἐφημερίου τοῦ ἀγίου Βερθολομαίου, ἐν τῷ λιβέλλῳ αὐτοῦ α' ὁ ἔνδοξος τοῦ κόσμου βασιλεὺς, ἐν ᾧ ἀποδεικνύει ὅτι ὁ Μολιέρου, ὁ σάρκα περιβεβλημένος καὶ ἀνθρώπινα ἐνδύματα φέρων δαίμων οὗτος εἶναι ἀξίος τῆς ὑστάτης βασιλείου καὶ αὐτοῦ τοῦ γῆτον πυρός, προδρόμου δι' αὐτὸν τοῦ αἰωνίου τῆς Κολάσεως. Σημειώσωμεν, ὅτι οἱ λόγοι οὔτοι δέν εἶναι κενή τις ἀτειλή· ἔκαιον ἀκόμη πολὺ κλάξ, διότι κατὰ τὸ αὐτὸ ἐκεῖνο ἔτος, τὸ 1664 ἢ 1665 ἐθκοκτώθη οὕτως ὁ ποιητῆς Κλαύδιος Πέκ διὰ στίχους τινας, οὗς συνέθετο κατὰ τῆς ἀειπχορήνου Μαρίκας. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ περίπου ἐποχὴν ὁ μάντις Μορίνος, προκδοθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀγίου Σορλίνου, τοῦ ἀκοκλάστου ἐκείνου τοῦ μεταμορφωθέντος εἰς ψευδευλαβῆ, τὴν αὐτὴν ὑπέστη βᾶσανον. Τοῦ Ρουλλέ τὸ β.βλίον ὑπῆρξεν ἄλλως τε τὸ κύκνειον τοῦ συγγραφέως του ἄπμα, ἀποθανόντος μετ' οὐ πολὺ, φεῦ! καὶ καταλιπόντος, ὡς τόσοι ἄλλοι, τὸ ἔργον αὐτοῦ ἀνεκτέλεστον. Ἐπεπλήχθη μὲν διὰ τὸν ὑπερβολικὸν αὐτοῦ ζῆλον, ἀλλ' ἡ κωμωδία τοῦ Μολιέρου διέμεινε πάντοτε ἀπχορευμένη.

Ὁ Μολιέρου ἠκοκλούθησε τὸν βρασιλέα εἰς Φοντεναιβλώ (21 Ἰουλίου—13 Αὐγούστου). Ἀνέγνω τὸν Ταρτοῦφον εἰς τὸν λεγάτον τῆς Ἀγίας Ἐδρας, ὅστις καὶ αὐτὸς οὐδὲν βλέπει τὸ ἐπιλήψιμον, ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπιδοκιμασία μένει ἀνωφελής.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ βρασιλέως ἐπεθύμει νά λάβῃ γνῶσιν τῆς κωμωδίας· ὁ Μολιέρου τὴν δίδει εἰς αὐτὴν—τὰς τρεῖς πρώτας πράξεις ἐννοεῖται πάντοτε — ἐν Βιλλέρ-Κοττερέ, τὴν 25 Σεπτεμβρίου. Ὁ Ταρτοῦφος περιβάλλεται ἄλλως τε μὲ τὴν περιέργειαν ἐκείνην ἥτις περιστοιχίζει τ' ἀπχορευμένην πράγματξ· ἐπειδὴ δὲ πνευματικὴ τις ἐλευθερία ὑφίσταται ἀ-

κόμη, πάντες θέλουσι νὰ καλέσωσι παρ' ἐξυτοῖς τὸν Μολιέρου, ἵνα τὸν ἀναγνώσῃ. Τὸν ἀναγινώσκει εἰς τὸν οἶκον τοῦ Μοντιμόρ, φανατικοῦ τὸν ἀναγινώσκει εἰς τῆς Νινόν, ἣτις τῷ ἀφηγεῖται τὸ ἀνέκδοτον τῶν δύο κιβωτιῶν (ἐξ οὗ ὁ Βολταίρος συνέθετο βραδύτερον μίαν κωμωδίαν, κιβωτιῶν ἐμπιστευθέντων ὑπὸ τοῦ ἐτοίμου ἐκ φρονήσεως νὰ ἐκπαιθῆ ἢ Γουρβίλλ, τὸ μὲν πρὸς τινὰ τῶν φίλων του, ἀκόλαστον ὡς αὐτὸς καὶ ὄζοντα τὸ ἰκρίωμα, ὅστις ἀπέδωκε τὴν παρακαταθήκην βραδύτερον, τὸ ἕτερον, πρὸς τινὰ θεοφοβούμενον, ὅστις τὸ οἰκειοποιήθη. Ὁ Κονδὲ τέλος, ὅστις, ὡς γνωστὸν, μικρὸν τῆς αὐλῆς ἐνεκὰ δυσμενεῖας τοῦ βασιλέως διατελῶν, κατεγίνετο λίαν ἀξιοπαίσιμος καὶ εὐγενῶς εἰς ὅλους πνευματικὰ ἔργα καί, κατὰ τὴν χριστολόγον ἔκφορσιν τοῦ Θεοῦ, ἀμὴ ἔχων πλέον πεδία μυθῶν, ἐκράτει τοῦ θεάτρου ἵνα καὶ ἐπ' αὐτοῦ ἀπορραϊζή τὴν νίκην, ὁ Κονδὲ, λέγω, ἐπιθυμεῖ, καὶ αὐτὸς ν' ἀκούσῃ τὸν *Ταρτούφου*. ἢ Παλακτίνη, μήπω ἐναγκαλισθεῖτα τὴν καθολικὴν πίστιν καὶ ἦτις, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτῆς ὁμολογίαν, μόλις καὶ μετὰ βίας κατώρθου νὰ μὴ γελάσῃ διὰ τὰ θρησκευτικὰ πράγματα, πρέχει τὴν ἐν Ραϊνσὺ ἐπαυλὶν της, καὶ ὁ Μολιέρου καὶ ὁ θίασὸς του διδάσκουσιν ὀλόκληρον τὸ ἔργον. Τὸ γεγονός τοῦτο εὐρίσκεται ἀναγεγραμμένον εἰς τὸ πρωτόκολλον τοῦ Λαγκράνζ; καὶ οὐδεμίαν ἐπιτρέπεται ἀμφιβολίαν.

Τὴν 29ην Νοεμβρίου 1664 λοιπὸν, ἡμέραν τῆς ἀξιωμαθμοσεύτου τχύτης διδασκαλίας, τὸ ἔργον εἶναι οὐ μόνον ἐντελῶς περτωμένον, ἀλλ' ἔτοιμον, τούτέστι μεμελετημένον καὶ γεγυμνασμένον.

Ὁ βασιλεὺς ἔχει ἀρὰ γε γινῶσιν τῶν δύο τελευταίων πράξεων; ἀγνωστον· ἢ ἀπκγόρευσις οὐχ ἦτον ὑρίστταται.

Ὁ Μολιέρου γράφει τὸν *Δὸν Ζοάαν* τὸ ἔργον διδάτκεται κατὰ Φεβρουάριον 1665, πολλῶν ἐπισύραν τὴν ὀργήν, ὁ δὲ *Ταρτούφος* μένει ὑπὸ τὸ μῦθον. Κατὰ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ ἐπιόντος ἔτους, ἐπειδὴ ὁ Μολιέρου κατώρθωσε νὰ ἐκτελέσῃ κατὰ διαταγὴν τοῦ βασιλέως, τὸ ἀθλητικὸν ἐλεῖνο ἔργον τοῦ νὰ συνθέσῃ, νὰ ἐκγυμνάσῃ καὶ νὰ διδάξῃ ἐντὸς πέντε ἡμερῶν νέον δράμα, τὸν *Ἐρωτα Ἰατροῦ*, ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' προσκολλᾷ αὐτὸν ὀριστικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ὁ δὲ θίασος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ βασιλέως καθίσταται θίασος βασιλικὸς ὑπὸ σύνταξιν ἐξαισιχίλιων λιβρῶν. Δείγμα μεγίστης εὐνοίας, ἣτις, ὅμως, δὲν ἀνέττησε τὸ καταδεδικασμένον ἔργον. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβῶς, ὁ Κονδὲ ἐξαιτεῖται παρὰ τοῦ Μολιέρου δευτέραν τοῦ ἔργου διδασκαλίαν. Καί, πρᾶγμα ἀληθῶς παρὰδοξον! παραγγέλλει νὰ ἐρωτηθῆ, εἴη ἢ τετάρτη του πράξις ἐγγράφη καὶ ἂν δύναται νὰ διδάξῃ αὐτήν. Τοῦ Μολιέρου διδάσκοντος τὸ ἔργον πλῆρες πρὸ ἐνὸς ἡδ' ἔτους; πρόκειται τότε, προφανῶς, περὶ νέας τινος τετάρτης πράξεως: ἢ ἀνάπλαις λοιπὸν τοῦ ἔργου ἤρξατο.

Ἡ πρᾶξις δίδεται, εἰς πέντε πράξεις, τὴν 8ην Νοεμβρίου, καὶ πάντοτε ἐν Ραϊνσὺ.

Εἶτα ὁ κείριος διαρῖζει· νέκ ἀριστουργήματα ἐξέρχονται τῶν χειρῶν τοῦ Μολιέρου· δίδει τότε τὸν *Μισάνθρωπον*, τὸν *Ἀκούσιον ἰατροῦ* (1666), τὸν *Σικελόν* (1667)· ἀλλὰ δὲν δίδει τὸν *Ταρτούφου*.

Ἀΐρνης, τῇ 5ῃ Αὐγούστου 1667, τοῦ βασιλέως δικιτρίδοντος παρὰ τῷ ἐν Φλινδρίκ στρατῷ, ὁ θίασος τοῦ Βασιλικῷ Ἀνακτόρου (Palais-Royal) διδάτκει δημοσίᾳ τὸν *Ἀπατεῶνα*, κωμωδίαν εἰς πράξεις πέντε, ἣς ὁ ἥρωας εἶναι Πκνοῦλφός τις εὐπατρίδης, ἄνθρωπος τοῦ κόσμου ἀλλ' ἀγροῦκος, ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ὁποίου ἢ φιλολογικὴ σπεῖρα ἢ ἐνκντία τοῦ Μολιέρου τάχιττα ἀναγνωρίζει τὸν *Ταρτούφου*. Καὶ εἶναι ὁ *Ταρτούφος* τῷ ὄντι, ὑπ' ἄλλο τι ὄνομα, ὑπ' ἄλλο ἐνδύμα, *Ταρτούφος* διωρθωμένος, μετημριεμένος, *Ταρτούφος* τιμωρούμενος; ἐν τῇ λύσει τοῦ δράματος ἐν ὀνόματι τοῦ βασιλέως, διὰ τοῦ ἐγκωμίου τοῦ ὁποίου περτωῦται τὸ ἔργον, καὶ ὅστις καθ' ἂ τοῦλάχιστον φαίνεται, ἐπέτρψεν αὐτὸ διὰ ζώσης; διότι πῶς ὁ Μολιέρου, ὅσης εὐνοίας; καὶ ἂν ὑπετέθη ἔτι ἀπήλαυεν ἐν τῇ αὐλῇ, θ' ἀπετόλμα νὰ διδάξῃ ἔργον καθ' οὗ ὑρίσττατο ἰσχύουσα βασιλικὴ ἀπαγόρευσις; Ἀλλ' ἀδύνατον, εἶναι ὁ *Ταρτούφος*. Τὴν ἐπκύριον μάλιστα κλητῆρ τοῦ δικατηρίου ὑποθέτω, εἰς τὸ πείσμα τοῦ φθόνου, προσῆλθεν ἵνα γνωστοποιήσῃ εἰς τὸν Μολιέρου, ἐν ὀνόματι τοῦ Παρλακμένου, τὴν ῥητὴν ἀπκγόρευσιν τοῦ νὰ διδάξῃ ἄλλην φορὰν τὸ προγεγραμμένον ἔργον· ἐκ φόβου δὲ μὴ προβῆ εἰς τοῖληρον διὰβλημα παρὰ τὴν γνωστοποίησιν τούτην, αἰ εἰδοποιήσεις σχίζονται, ἢ αἴθουσα κλείεται καὶ φυλάττεται ὑπὸ φρουρᾶς. Ὑπάρχει προφανῶς δημόσιος κίνδυνος, ὁ δὲ κύριος Πρόεδρος δὲν ἀττειέεται προκειμένου περὶ τῆς πράξεως.

Ὁ κύριος Πρόεδρος εἶναι ὁ γνωστὸς Λαμοκνιόν. Ἀρετὴ εἰλικρινής, παρὰ πάντων εὐλόγως τιμωμένη, τοῦθ' ὕπερ καθίστησιν ἀδύνατον, ἔσον καὶ ἄλλαι πολλαὶ αἰτίαι, τὴν ὑποτιθεμένην δηλοπίησιν ἦν δῆθεν ὁ Μολιέρου ἀπὸ σιηνῆς; ἐποίησεν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τοῦ *Ταρτούφου*, ὅτι δηλαδὴ «ὁ κ. Πρόεδρος δὲν θέλει νὰ τὸν παίζω» ὁ Μολιέρου ἐν τούτοις δὲν ὑποχωρεῖ.

Ἡ ἀδελφὴ τοῦ βασιλέως; κάλλιστα ὑπὲρ αὐτοῦ διατεθειμένη, προσλιπρεῖ ἄλλ' οὐδὲν ἐπιτυγχάνει. Ὁ Μολιέρου μεταβαίνει αὐτοπροσώπως παρὰ τῷ Λαμοκνιόν, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Βοκλώ. Ἡ γλώσσα τοῦ Προέδρου, ὀφείλομεν νὰ τὸ δηλολογήσωμεν, δὲν στερεῖται ὑψηλῶν ἐνοιῶν. Ἀπέδωκε τὴν ὀρειλομένην δικαιοσύνην εἰς τὸν Μολιέρου, ὀμολόγησεν ὅτι τὸ ἔργον ἠδύνατο νὰ ἦ ὀρσιότατον καὶ διδασκτικώτατον, ἀλλὰ προσέθετο, ὅτι οἱ ἡθοποιοὶ δὲν ἔχουσι πιαῶ; τὴν ἀποστολὴν νὰ διδάσκουσιν εἰς τὸν κόσμον τὴν χριστιανικὴν ἠθικὴν καὶ τὴν θρησκευτικὴν. Ἀνέβλεπε τὴν ἄδειαν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ βασιλέως. Ὁ Μολιέρου, ἔμεινεν ἐν νεός . . . καὶ ὁ *Ταρτούφος* ἀπηγορευμένος.

Τὸ συμπέρασμα τῆς συνεντεύξεως ὑπῆρξεν οὐχ ἥττον ἀριστόν, διότι ἀναμιμνήσκει ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν κωμωδίαν.

Ἐπειδὴ ὁ Μολιέρος ἐπέλλιζε τὴν ὑπεράσπισίν του, ἄτε καταληφθεὶς ὑπὸ τοῦ περὶ τὴν προφορὰν ἐλαττώματος ἕνεκ συγκινήσεως : «Κύριε, διέκοψεν ὁ πρόεδρος μετὰ χάριτος, βλέπετε ὅτι πλησιάζει ὁ καιρός . . . ὅθι λείψω δὲ ἀπὸ τὴν λειτουργίαν ἂν μείνω ἐνταῦθα περιστότερν.

Εἶναι κύριε, ὀκτώ μισο ἡ ὥρα

Μὲ προσκαλεῖ νὰ ἀναβῶ πνευματικόν τι χρέος

Καὶ σὲ ζητῶ συγχώρησιν ἀφίμων σε ταχέως (1)

Οὕτω λοιπὸν ὁ κ. Αχμοκνιὸν, ἐν τῷ σπουδατηρίῳ του ἐδρεύων, ἐπικί-
ξεν αὐτὸς αὐτὸς ἐνώπιον τοῦ Μολιέρου μίαν τοῦ *Ταρτούφου* σκηνήν . . .

Ἔ δύναιμι τῆς ἀληθείας !

Ποιμαντορικὴ τοῦ Ἀρχιεπισκόπου τῶν Παρισίων, τοῦ Ἀρδουίνου Περρε-
φιζ, ἀπαγορεύεται ἀπολύτως εἰς τὸ πρίμιόν του νὰ παραστῇ εἰς τὴν δι-
δακτικὴν τοῦ ἔργου καὶ ἀπειλοῦται διὰ μεγάλου ἀφορισμοῦ τὸν Μολιέ-
ρον, ἐπηκολούθησε μετὰ τρεῖς ἡμέρας τὴν μίαν καὶ μόνην δοθεῖσαν παρά-
στασίν του. — Ἡ μάχη καθίσταται λυσσώδεις τῆς ἡ ἐκκλησίαι παρέχει
τὰ πυροβόλα τῆς.

Ὁ Μολιέρος γράφει τὴν δευτέραν ἀνφορὰν του, ἐν ἣ διακρίνεται, ὑπὸ
τὸν συνήθη σεβασμὸν του, ὑψηλοφρονέστατος τόνος ἀγκυκατήσεως : ὑπο-
βάλλει αὐτὴν εἰς τὸν βασιλέα διὰ τοῦ Αγγράνζ καὶ τοῦ Λα-Θοριλλιέρ.
Ὁ βασιλεὺς ὑποδέχεται εὐνοϊκῶς τοὺς ἠθοποιούς, ἀναγινώσκει, ἀλλ' ἀφί-
νει τὰ πράγματα ὡς εἶχον : ὅθι παραγγείλη προτέτατο, νὰ ἐξετάσουν
κατὰ τὴν ἐπιτροπὴν του.

Ὁ Μολιέρος μένει ἐπὶ ἐπτὰ ἑβδομάδας χωρὶς οὐδὲν νὰ διδάξῃ. Μόνον
δὲ περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου]. «Ἀνκλαβὸν ὀξῆρος μεθ' ὄλην
τὴν καταιγίδαν καὶ τὴν θύελλαν, ὡς λέγει ποιητῆς τις, ἐμρνίζεσθε
αὐθις ἐπὶ τῆς σκηνῆς».

Ἄγνωστος φίλος συνηγόρησεν ὑπὲρ τοῦ ἔργου του ἐν τῇ περὶ τοῦ
Ἀπαταιῶρος Ἐπιστολῇ του, ἣτις εἶναι ἀληθής : τοῦ ἔργου τούτου πνευ-
ματικὸς καὶ ἀξιόλογος καὶ φιλοσοφικωτάτη ἐν ταῦτῳ περὶ κωμωδίας θεω-
ρία· ὁ δὲ Μολιέρος ἐξακολουθεῖ συνηγορῶν δι' ἄλλων κωμικῶν ἔργων του.
τὸ ἔτος διαρρέει, εἶτα καὶ τὸ ἀκόλουθον, χωρὶς ὁ βασιλεὺς νὰ παραμα-
τοποιήσῃ τὰς ὑποσχέσεις του· τέλος, μετὰ τὸν *Ἀμφιτέριονα*, μετὰ τὸν
Γεώργιον Λανδίνον, ἄγνωστον ἔτι πῶς καὶ διὰ τίνα λόγον, ὁ βασιλεὺς
ἐπιτρέπει τὴν ἐκπαλίψιν τοῦ ἔργου, ὑπὸ τὸ ἀληθές του μάλιστα ὄνο-
μα. Σημεῖον νίκης. Τὴν δὲ 5 Φεβρουαρίου 1669, ὁ Μολιέρος διδάσκει
τὸν *Ταρτούφον*, *Ταρτούφον* ἤμισα μὲν διαφέροντα τοῦ κατὰ τὸ 1667

(1) Οἱ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ παραθεταμένοι στίχοι τοῦ *Ταρτούφου* ἐλήφθησαν ἐλληνιστῶν
ἐκ τῆς ἀρίστης μεταφράσεως τοῦ κ. Ι. Σκυλίση.

Παρούφου, ὑποστάντα ὁμῶς διορθώσεις τινάς. Τὸ ἔργον ἐπαινεῖται ἀνυ-
ψούμενον μέχρι νεφελῶν· πάντες καταπλήττονται, ὁ ἠθοποιὸς θριαμβεύει
καὶ ἡ Ἐκκλησίαι μόνον τεθνεῶτα μέλλει νὰ συλλάβῃ αὐτὸν εἰς χεῖρας τῆς.

Ἐπὶ τέλους λοιπὸν, πενταετῆς πάλλη καὶ τρεῖς συνεχεῖς ἀναθεωρήσεις,
ἰδοὺ ὀλόκληρος ἡ τοῦ ἀριστουργήματος τούτου ἱστορία. Τὰ ὀλίγα ταῦτα
ἐπαρκοῦσιν ἵνα καταδείξωσι τίνες μετακινήσεις ἐδέησε νὰ ὑποστῇ τὸ
ἔργον τοῦτο. Ἐχρῶμεν τὴν τελευταίαν συγγραφήν. Γνωρίζομεν τὴν δευ-
τέραν, τὸν *Παρούφον* δῆλα δῆ, ἐκ τῆς ἀναλύσεως ἣν περὶ αὐτοῦ δίδει
ἡ περὶ τοῦ *Ἀπαταιῶρος Ἐπιστολῆς*. Περὶ τῆς πρώτης, οὐδὲν γινώσκομεν.

II.

Ἀτύχημα ἀνεπινόητον, διότι ὁ ἀρχικὸς ἐκείνος *Ταρτούφος*, ἦτο
ὁ ἀληθής. Ἦτο ἡ Ἀθηνᾶ προκύψασα κατόπιον ἐνὸς πλήγματος, πᾶνοπλος
ἐκ τῆς κερκῆς τοῦ διδασκάλου. Ἄλλ' ἔχομεν τοῦλάχιστον, ἐλλείψει ἀρ-
χικοῦ τινος κειμένου, διδόμενόν τι περὶ τοῦ ποῖα τις ἦτο ἀρά γε ἡ
πρώτη ιδέα ;

Ἐρώτημά τι τίθεται εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς. Δικαί, κατὰ τὰς ἐν Βερσαλλίαις
ἐορτάς, ὁ Μολιέρος ἐδίδαξε τρεῖς μόνως πράξεις ; Τὸ ἔργον ἦτο ἀρά γε
ἀτελές ; Ἡ μᾶλλον ἐκ φρονήσεως ἀρῆκε τὰς δύο τελευταίας ὀπισθεν
τῶν παρακτικῶν ; Πλεῖστοι κλίνουσι νὰ παραδεχθῶσι τὴν τελευταίαν
τύττην εἰκασίαν. Ὅθι σημειώσω ἐνταῦθα ὅτι ἡ Ἀρήρησις τῶν ἐορτῶν,
ἣτις, ὡς πιστεύεται, ἐν τῷ περὶ *Ταρτούφου* χωρίῳ τῆς, ἐνεπνεύσθη ὑπ'
αὐτοῦ τοῦ Μολιέρου, ἴσω μάλιστα καὶ συνετάχθη ὑπ' αὐτοῦ, λέγει ὁ βα-
σιλεὺς : «ἀπηγόρευσε τὸ ἔργον διὰ τὸ δημόσιον στερηθεῖς καὶ αὐτὸς τῆς εὐ-
χαριστήσεως ταύτης μέχρις οὗ περατωθῇ καὶ ἐξετασθῇ.

Εἶτα, ἐκὼν ὁ Μολιέρος εἶχεν ἐν τῷ θυλακίῳ τὸ ἔργον του ὁποῖον σήμε-
ρον εἶναι, πῶς νὰ πιστεύῃ τις ὅτι δὲν ἐσκέφη νὰ προβάλῃ παραεὐθὺς
τὴν 5ην πράξιν του τὴν τότε προοριῶς προωρισμένην διὰ τοῦ πρὸς τὸν
βασιλέα ἐπαινίου νὰ σώτῃ τὸ ὑπόλοιπον ; Ὁ Μολιέρος τὸ εἶδομεν δὲ ἐν
τῇ πάλλῃ τοῦ ἐτέρου ἔργου του, «ἡ *Σχολὴ τῶν Γυναικῶν*» ἦτο, ὡς πρὸς
τὴν στρατηγικὴν, ὀπλὸς τοῦ Κονδί· προὐχῶρις Οαζζκλέως : ὅθι διεκὺ-
βευε τὴν ὑπόθεσιν του ἵνα συναρπάσῃ τὴν νίκην.

Ἀφ' ἐτέρου, δύσκολον εἶναι νὰ παραδεχθῇ τις ὅτι ἔργον ὁποῖον ὁ
Ταρτούφος δικυβέυεται χωρὶς νὰ τὸ ἔχη τις ὀλόκληρον εἰς χεῖρας του,
καὶ ὅτι ὁ ποιητῆς ἐπεριλάχθη νὰ γράψῃ τὰ σφοδρότερα μέρη κατὰ λόγον
τῆς μεζίκωνος ἢ ἥττονος ἐπιτυχίας τῶν πρώτων. Ὅτι δὲ ὁ Μολιέρος διε-
λογίσθη ν' ἀφήσῃ τὸν *Ταρτούφον* ἀτελεῖ, οὐδαίς, ὑποθέτομεν, θέλει τὸ
πιστεύσει.

Ὁ Μισσελέ, οὐτινος ἡ ὄσφρησις φθάνει ἐνίοτε μέχρι μακτείας, συνε-

δύαζε τὰ διειτῶτα διὰ τινος προκδοξίου ὑποθέσεως. Ἐπίστευεν, ὅτι αἱ τρεῖς πράξεις αἱ διδασκασθεῖσαι κατὰ τὸ 1664 ἀπετέλουν κωμωδίαν πλήρη καὶ ἐντελής, ἣν ὁ συγγραφεὺς ἠύρνε βραδύτερον εἰς πέντε πράξεις. Τὸ τοιοῦτον δὲν εἶναι τόσον ἀδύνατον ὅσον ἴσως φρονοῦσι. Τοῦτο θὰ ἐξηγηθῆ ἐπίσης καὶ τὴν ἐν τῷ ὑπάρχοντι ἔργῳ ὑπαρξῆν τῶν δύο πράξεων τῶν χρησιμοποιοηθεισῶν ὅπως προκσκευάσῃ τὴν ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἐξοδὸν τοῦ Ταρτούφου, φιλολογικῆ ἐπιτηδεύτη, ἣν ἐν τῷ προλόγῳ αὐτοῦ ὁ Μολιέρως φκίνεταί περὶ τῶν ὡς ἐπιδιόρθωσιν καὶ ὡς ἀλλαγὴν συγχρόνως τοῦ ἐνδύματος τοῦ ἥρωος του. Τοῦτο θὰ ἐδικαιολογεῖ ἴσως τὸν κύριον Λεσβικὴν ἐπὶ τῇ ἀποδιδόμενῃ εἰς αὐτὸν μαρτυρίᾳ, τὸν τότε πρῶτον πρὸς τὸν Ταρτούφον του καὶ ἐπιχερούμενον ἐκ ταξιδίου εἰς τὴν πρώτην πράξιν, χωρὶς νὰ τὸν ἔχη ἐναγκαλισθῆ ἀκόμη εἰς τὴν τρίτην. Δὲν ἐπιμένω ποσῶς· θὰ ἠδύνατό τις νὰ εἴπῃ καὶ ἄλλα πολλά, ἀλλ' ἡ ὑπόθεσις τὴν ὁποῖαν προβάλλω μοὶ φκίνεταί μᾶλλον πιθανή. Ἡ ὑπόθεσις αὕτη, εἶναι ὅτι ὁ Μολιέρως εἶχεν, ἂν μὴ συμπεπληρωμένως, τοῦλάχιστον σχεδιαγραφημένας τὰς δύο τελευταίας πράξεις του, ἀλλ' ὅτι αἱ δύο αὗται πράξεις δὲν ἤτχη ἐκεῖναι ἀεὶ ἤδη κατέχομεν, ὅτι ἡ λύσις ἦτο ὅπως διάφορος, ὅτι ὁ βρασιλεὺς δὲν παρενέβη ποσῶς· ὅτι ἐν ἐνὶ λόγῳ, ἡ κωμωδία ἦτο πολὺ δριμυτέρα καὶ ὅτι ὁ Μολιέρως, ὅστις, ὀλιγώτερον τολμηρός, θὰ τὴν ἐρριφοκινδύνευε σχεδιαγραφεῖσθαι ἴσως (ὡς τὴν Ἡγεμονόπαιδα τῆς Ἡλιδος), κατέστη ἀκόμη πλέον συνετός.

Εἶναι τῷ ὄντι βέβαιον ὅτι αἱ τότε διδασκασθεῖσαι τρεῖς πράξεις διαφέρουσι τῶν τριῶν πρώτων ὀριστικῶν πράξεων. Ἐχομεν τὴν περὶ τούτου μαρτυρίαν αὐτοῦ τοῦ Μολιέρου, καὶ ἀρκεῖ τούτο. Δίνονται τις νὰ στοιχηματίσῃ καὶ ἀδρῶς μάλιστα ὅτι αἱ διαφοραὶ αὗται καθίσταντο ἔτι σπουδαιότεραι εἰς τὰς τελευταίας πράξεις. Εἶπον ἀνωτέρω, ὅτι ὁ Μολιέρως ἦτο ἀνὴρ θραύκλεος. Πλὴν τούτου, ὅτε συνέθετο τὸν Ταρτούφον, τούτεστιν ἡ περὶ τὰ τέλη τοῦ 1663, ἢ κατὰ τοὺς μῆνας τοῦ 1664, διετέλει ἐν ὄλῃ τῇ θέρμῃ τοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ τῆς Σχολῆς τῶν Γεναικῶν θριάμβου του· εἶχε διὰ τῆς Λογοκρισίας, τοῦ Αὐτοσχεδιάσματος, καταβάλλει τοὺς μαρκησίους, τοὺς σχολαστικούς, τοὺς σεμνοτύπους, τοὺς κωμωδοὺς. Ἐμεινεν αὐτῷ νὰ νικήσῃ καὶ τοὺς ψευδευλαβεῖς· ἐρειδόμενος δὲ ἐπὶ τῆς ὑποστηρίξεως τοῦ Λοδοβίκου ΙΑ'. πιθανὸν εἶναι, ὅτι δὲν ἐφείσθη αὐτῶν. Θὰ ἀφῆκεν ἐλεύθερον τὸ στάδιον εἰς τὸν ἐν ὄλῃ τῷ Ῥαβελεσιακῷ ἀνθεὶ του εὐρισκόμενον τότε οἴστρον του, (ἡ Σχολὴ τῶν Γεναικῶν ἀποδεικνύει τοῦτο) ὃν ὑποβάλλει εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Δροσῆς.

Ἦθελέ τις ποτὲ πιστεύσει ὅτι ἐν ἔργῳ ὅπερ ἀνεγίνωσκεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Νινὸν δὲν ὑπῆρχε οὐδὲ κόκκος πλειότερος τὸλμης ὅσης ὑπάρχει ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς Ταρτούφῳ; Τὴν κωμωδίαν ἐδίδαξεν ὀλόκληρον μόνον πρὸς τῇ Παλατίνῃ παιγικίσει, ἥκιστα εὐλαβεῖ, καὶ κατὰ διαταγὴν τοῦ

Κονδέ, ὅστις ἠγάπα τοῦ πνεύματος τὰς ἐλευθερίας καὶ ὁ ὄψους ἐξήνεγκε κατὰ τὸν χρόνον ἐκεῖνον τὴν περιλάλητον λέξιν του, τὴν τόσον εὐφυῆ καὶ βαθύνον.

Ἐν τούτοις, τί παρήχθη ἐκ τῆς διδασκαλίας ἐκείνης; ὅτι τὸ ἔργον ἐμεινεν ἀπηγορευμένον· ὅτι μετὰ ἔτος ἓν, ἦτοι τὸ 1665, ὁ Κονδέ, θέλων νὰ ἐπκνίδῃ αὐτὸ ἥρωτα τὸν Μολιέρου ἐν εἶχε συνθήσῃ καὶ τὴν τετάρτην πράξιν, τούτεστι τὴν νέαν τετάρτην πράξιν, τὴν τετάρτην πιθανῶς πράξιν τῆς συνθέσεως, ἣν ὁ Μολιέρως ἀπεκάλεσεν Ἄπαισιον ἢ Παροβλῆρον; Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 1665 λοιπόν, ὁ Μολιέρως ἀνεπαύσατο τὸ ἔργον του.

Ἐν δὲ τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐποιήσατο ἡρωικὴν ὄντως δοκιμὴν· ἐδίδαξε τὸν Δὸν-Ζουάν.

Ἦτο ὁ περὶ τῶν ὄλων κύβος. Συλλαβῶν ἀπὸ τοῦ λαϊμοῦ, μεταξὺ τῶν ἐπιτεθέντων κατ' αὐτοῦ ἀνθρώπων, τοὺς περὶ τὸν βρασιλέα ἰσχυμένους, τοὺς λαϊκοὺς ἀρχηγούς τῆς σπείρας, ἀπέδειξεν αὐτοῖς θραύκλεως ὅτι ὑποκρισία μόνον ἦτο καὶ οὐδὲν ἄλλο ἢ κατ' αὐτοῦ ἐνεργεῖα των· ἔθετο εἰς τὸ ἴδιον στόμα των τὸ ἐπικρινόν τῆς ἐν συρμῷ κακίας, τοῦ μεγάλου τῆς ἐπιτυχίας μέσου, ἐγελοιογράφησε τὸν πρίγκηπα Δὲ Κοντί ἴσως, τοὺς λεπτολόγους, τοὺς διεφθαρμένους, τοὺς ἐνδομύχως ἀθέτους, καὶ ἀνέμιξε τὴν σάτυρον αὐτὴν μετὰ προκδοξίου κωμωδίας, ἐν ἣ αὐτὸς οὗτος ἐλάμβανεν ἀγνώστου μέχρι τότε ἐλευθερίας καὶ ἐξηκάντιζε, κατὰ τὴν σκηνὴν τοῦ Πτωχοῦ, τὴν μεγάλην λέξιν *Philanthropia* ἣτις, διελοῦσθαι ὑπεράνω τοῦ αἰῶνος ἐκεῖνου, ἐμελλε νὰ πέσῃ καὶ νὰ ἀναλεχθῆ ἐν τῷ ἡμετέρῳ μόνῳ.

Τί ἠλπίζεν ἐκεῖνος ἀρὰ γε; ὅτι ἀφοῦ ἐνέπαιξε τὸν οὐρανὸν ἐκεῖνος, θὰ ἐπέτρεπον καὶ εἰς αὐτὸν κατόπιν νὰ χλευάτῃ τοὺς ψευδευλαβεῖς; Ἄγνωθ' ἀλλ' ἡ τόλμη αὕτη οὐδόπως ἐπέτυχεν. Ἐδέησε ἂν ἀκρωτηριασθῆ τὸν Δὸν Ζουάν, μάλιστα δὲ, σύμπτωμα ἄγτως σοδκρώτατον, ὁ βρασιλεὺς δὲν πρέστη εἰς τὴν διδασκαλίαν.

Τοῦτο προφανῶς ἐφείλκυσε τὰς σκέψεις τοῦ Μολιέρου.

Ἦγάπα πολὺ τὸν Ταρτούφον του. Ἦσθάνετο ἐν τῷ νῷ τὴν πλοκὴν τοῦ ἔργου του. Ἐπνεύλαθεν αὐτὸ καὶ ἤρξατο ἐκ νέου σκεπτόμενος.

Εἶχε λάθει τοῦ Κονδέ τὰς συμβουλὰς· ἡ Νινὸν τῷ ἀφηγήθη τὴν ἱστορίαν τοῦ κιβωτιδίου. Ἐχρησιμοποίησε πάντα ταῦτα. Εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὅτι ὁπωσδήποτε, διὰ νὰ περάσῃ τις ἐν ἀριστούργημα, δύναται κάλλιστα νὰ κάμῃ καὶ τινὰς θυσίας χάριν τῆς ἐποχῆς του· ὅτι τὸ μέλλον ἤθελεν ἐπανεῦρει τὸ κτήμα του καὶ ὅτι·

Ἐνδέχεται συμβιβασμοὺς καὶ τοῦ Θεοῦ ὁ νόμος.

Καὶ παρεσκύεψε τὸν Ταρτούφον οὕτως, ὅπτε, ὁ 17ος αἰὼν νὰ δυῖ νηθῆ νὰ τὸν χωνεύσῃ. Ἐπλάσε τὸν ἥρωα του λαϊκόν.

«Μετημέρισα τὸ πρόσωπον τοῦτο μὲ τὸν μαρδύαν τοῦ λαϊκοῦ· τῷ ἔδωκα μικρὸν πῖλον, μακρὰν κόμην, μέγα περιλαίμιον, ξίφος καὶ τρίχαπτα εἰς ὄλον τὸ ἱμάτιόν του».

Δὲν ἦτο λοιπὸν κατ' ἀρχὰς ἄνθρωπος λαϊκός· εἶχε κατ' ἀρχὰς μέγαν πῖλον, μικρὰν τὴν κόμην, δὲν εἶχε ποσῶς ξίφος καὶ τρίχαπτα, ἀλλὰ μικρὸν περιλαίμιον. — Ἐν ἐνὶ λόγῳ ἦτο ἐκκλησιαστικός.

Περὶ τίνος τῷ ὄντι, τὴν ἐπικύριον τῆς παρυστάσεως τῶν τριῶν πρώτων πράξεων, ὁ ἐφημέριος Ρουλλέ κατηγορεῖ τοῦ Μολιέρου; Ὅτι εἶχε διαπράξει ἐγκλημα καθοσιώσεως κατὰ τοῦ θεοῦ, ἐγκλημα ὕπερ διήκει μέχρι τοῦ σημείου τοῦ νὰ ἀρνηθῆ τὴν καθολικὴν θρησκείαν· μεμφόμενος καὶ ἐμπικίζων τὴν θρησκευτικωτέραν καὶ ἀγιωτέραν ἐνέργειάν του, ἥτις εἶναι ἡ καθοδηγία καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ψυχῶν καὶ τῶν οἰκογενειῶν διὰ τῶν σοφῶν ὁδηγῶν καὶ τῶν εὐσεβῶν ἱθυντόρων. Ἦτο λοιπὸν τὸ εὐσεβὲς τοῦτο πρόσωπον, ὁ διευθυντής, διευθυντής ῥησοφόρος, ὅστις, διαφυγὼν τὰς Ἐπαρχιώτιδας, διότι ὅλος ὁ κόσμος δὲν ἀναγινώσκει τὸν Πισχάλ, παρεδόθη εἰς τὴν χλεύην ὑπὸ τοῦ Μολιέρου, τὸ ὅποιον ὅλος ὁ κόσμος θὰ ἀναγνώσῃ! Αὐτὸν ὁ Μολιέρος ἐπεδείκνυε «διὰ τοῦ παραδείγματος μιᾶς οἰκογενειακῆς ὑποθέσεως, φθάνοντα μέχρις ἀναμίζεως εἰς τὰς ἀποκουφότερας καὶ οἰκειότερας τῶν οἰκογενειῶν ὑποθέσεις» καὶ θέτοντα εἰς ἐνέργειαν ὅλα τοῦ Ἐσκοθῆρ τὰ τεχνάσματα ἵνα κερδίσῃ τοῦ ξενίζοντος αὐτοῦ τὴν φιλίαν καὶ θαυμάσιον εὐλαβέστατα, τὴν σύζυγόν του. Ὁ Μολιέρος εἶχε δημιουργήσει δι' αὐτοῦ, ὅπως πάντοτε πράττει, γενικὸν τινὰ τύπον, ἕνα χαρακτηριστὸν καὶ οὐδόλως μίαν ἐξαίρεσιν. Σπανίως φθάνει ἀπαταιῶν τις, νὰ καταλάβῃ, ἐν τινι οἴκῳ εἰσερχόμενος, τὴν θέσιν, τὴν ὁποίαν κατέλαβεν ὁ Ταρτούφος: Δυνατὸν ὅμως τοιαύτη θέσις νὰ καταλαμβάνηται κατ' ἐκάστην ὑπὸ τῶν ἱερέων. Ἄς εἴπωμεν, ὑπὸ τῶν Ἰησοῦιτων, καὶ ἂν μὴ ὁμιλῶμεν πλέον περὶ τούτου. Τοῦτον δὲ περιέγραψε καὶ ὁ Μολιέρος· τὸν ἱερέα, τοῦτέστι τὸν ἰησοῦιτην ἐν τῇ οἰκογενείᾳ. Ἐντεῦθεν τὸ στεντόρειον, τὸ ἄπειρον ἐκεῖνο ἄρον! ἄρον! ὕπερ ἔτι καὶ νῦν ἀκούεται, διότι οὐδέποτε ἡ Ἐκκλησία ἠπατήθη ἐν τῇ ἐκτιμῇσι της. Γνωρίζει ἀάλλιστα, ὅτι ὁ Ταρτούφος δὲν εἶναι ἄνθρωπος· τῆς κοινωνίας, λαϊκός, ὁ δὲ τοῦ προσώπου μεταμφιεσμός· οὐδόλως ἀπατᾷ αὐτήν.

Ὁ Μολιέρος ἐνόησεν ἄλλως τε ὅτι ὁ μεταμφιεσμός οὗτος δὲν ἤρκει· ἵνα καλύψῃ τὸν ἥρωά του, οὐδὲ τοῦ σκοποῦς του. Ἐδρα, ὅπως ἀφειθῆ ἐλευθέρως εἰς τὸν Ταρτούφον ἡ δίοδος, νὰ διακριθῆ ἐπιμελῶς ἀπὸ τὰ περιλάλητα πρόσωπα, ὧν ἦτο τὸ γενικὸν οὕτως εἰπεῖν ἀντίτυπον: νὰ διαμαρτυρηθῆ ὅτι, μακρὰν τοῦ ν' ἀπεικονίσῃ τὸν Πατέρα, τὸν ὁδηγὸν καὶ ἐξομολογητὴν, τὸν εὐλαβῆ, τὸν κληρικόν, ἐξ ἐναντίας τὴν παραποίησιν καὶ μόνων ὄλων τούτων, ἐπεχείρησε νὰ παραδώσῃ εἰς τοὺς ἡμετέρους γέλωτας· καὶ ἐξεδίωξε τὸν τύπον μέχρι βαθμοῦ ἐξαίρεσεως: τὸν

διέπλασε τυχοδιώκτην τινὰ, ἄνευ λεπτοῦ, ἕνα ἀγύρτην ἐξασκούντα ὑπὸ τὴν προσωπίδα ἀγίου· ὁ Ταρτούφος μετεμρφώθη εἰς Ἀπαταιῶνα.

Ἡ σοβρὰ αὕτη ἀλλαγὴ ἐπήγαγε καὶ ἄλλα; πολλά; Ὁ Μολιέρος, κατὰ τὴν συνήθειάν του, εἶχεν ἀντιτάξει τὸν Ἄριστον εἰς τὸν Σγκναρέλον. Ἐπειδὴ ἐνταῦθα Σγκναρέλος τοῦ ἦτον ὁ Ταρτούφος, ὁ Νικάνδρος ἀπετέλεσε πλῆρες; τὸ ἀντίθετον αὐτοῦ. Διὰ τοῦ πρώτου τοῦτου δὲν ἐδημιούργησεν ἀληθῆ εὐλαβῆ — ἐτέρω δηλαδὴ ἀπόδειξις ὅτι ὁ Ταρτούφος δὲν ἦτο τοιοῦτος ψευδής, — ἀλλ' ἀπλῶς τίμιον ἄνδρα, τίμιον ἄνδρα ὁποῦς ἦτο αὐτός ὁ Μολιέρος, νῦν φιλόσοφον καὶ ἐλευθερόφρονον, προβάλλοντα κατὰ τῶν καταχρήσεων αἴτινας ῥίπτουσι τὸν ἄνθρωπον ἔξω τοῦ λογικοῦ, τὴν ἰσχὺν τῆς ὀρθοῖας, φίλον τέλος τῆς φύσεως καὶ μὴ ἀπαξιούντα τὸ σκῶμμα. Ὁ Μολιέρος ἐπεδιόρθωσε τὸν Νικάνδρον του· τὸν ἔπλασε σοβρῶτερον, τῷ ἀφῆρσε τὸ σκῶμμα, καὶ ἀντ' αὐτοῦ τῷ ἔδωκε τὴν ἀγανάκτησιν· τῷ ἐθήκεν εἰς τὸ στόμα τὸ περιλάληλον λόγιον, τὸ ὑπὸ τοῦ Κονδὲ ἐμπιστευθέν, καὶ τὸ ὁποῖον ἴτω; παρέσχον οἱ στίχοι

Καθὼς ὑπάρχουν παρ' ἡμῖν ψευδεῖς τινες ἄνθρωποι.

ὑπάρχουν καὶ ψευδευλαβεῖς, ὑποκριταὶ ἀχρεῖοι

καὶ, χωρὶς νὰ πλάτῃ καὶ αὐτὸν ἀληθῆ εὐλαβῆ (ὁ Μολιέρος δὲν ἠθέλησε νὰ ὑποταχθῆ) ἔθηκεν εἰς τὸ στόμα του τὸν ἔπαινον τῶν τοιούτων καὶ συγχρόνως τὴν σάτυραν τῶν ἄλλων, τῶν μορφαστῶν.

Ἐπειτα, ὁ Μολιέρος ἀνεσκεύατε κατὰ πᾶσαν πιθανότητα τὴν πλοκήν του. Ὁ γάμος τοῦ Ταρτούφου μετὰ τῆς Ἐλένης ἦτο ἀδύνατος ἐν τῇ πρώτῃ συνήθει, τοῦ Ταρτούφου ὅτιος κληρικοῦ· περιοριζέτο ἀναμφιβόλως, ἐπὶ τῇ προβλέψει τοῦ ὄνειροπόλου κέρδους, νὰ πείσῃ τὸν Λεσβίκην νὰ δικλύτῃ τὸν μετὰ τοῦ Στεφάνου ἀρραβῶνα. Ὁ Μολιέρος ἔδωκεν εἰς τὸν Λεσβίκην τὴν ἰδέαν τοῦ γάμου τούτου· εἰς τῶν Μολιεριστῶν, ὁ κύριος Λιβέ, προδικίων μέχρι τοῦ νὰ υποθέτῃ, ὅτι μόνον τότε ἐπανελάθεν ἐν τῷ Πείσματι τὴν ὠραιοτάτην ἐκείνην σκηνὴν τῆς συγχύσεως τῶν δύο ἐραστῶν, ἥτις εἶναι πᾶσα γὰρ ἴτω; καὶ ὅμως φκίνεται τόσῳ χρήσιμος, καὶ διὰ νὰ κινήσῃ τὸ ἐνδιαφέρον ἡμῶν ὑπὲρ τῶν δύο ἐκείνων παιδιῶν καὶ διὰ νὰ ἐπιχύτῃ ἐπὶ τῆς κωμικῆς περιπετειᾶς τὸν φαιδρὸν ἀνκκαγχατμὸν τῆς Δροσῆς καὶ τὰ φυσικώτατα καὶ στρογγυλώτατα λόγια της.

Ἐκεῖνο ὅπερ, ἄνευ οὐδεμιᾶς μάλιστα δυσκολίας πιστεύω, εἶναι ὅτι ὁ Μολιέρος ἀνέπλασε τὴν λύσιν του καὶ ὅτι κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην σύνθεσιν συνέλαβε τὴν ἰδέαν νὰ τὸ ἐμπιστευθῆ εἰς αὐτὸν τὸν βασιλέα. Ἡ ἐπέμβασις τοῦ βασιλέως, ἡ ὑπερτάτη αὕτη τοῦ συγγραφέως· ἐπιτηδειότης, δὲν εἶναι τῷ ὄντι ἀναγκαστικὴ, ἐν τῷ ἔργῳ, εἰμὴ ἐὰν ὁ Ταρτούφος εἶναι περιώνυμος ἀπαταιῶν, ὃν ὁ βασιλεὺς

ἀναγνωρίσας

ὡς ἕνα ὅστις πρὸ καιροῦ μὲ σχῆμα καλογήρου.

διήλθε λυμαινόμενος τὰς κόμας

καὶ ἐν ὁ ἀγύρτης αὐτὸς ἔχη τὴν ἀνεπιτηδεϊότητα, παρκαθίδων τὸ κιβώτιον τοῦ Λεσβίου, νὰ ὑπάγη ἀφ' ἑαυτοῦ νὰ ἐκτεθῆ εἰς τὰ βλέμματα τοῦ μεγάλου τοῦ δούλου ἐχθροῦ. Καθόσον ἀφορᾷ τὴν δωρεάν, τὸ γεγονός μόνον τῆς ἀχαριστίας δύναται ν' ἀκυρώτῃ αὐτήν. Ὁ Μολιέρος, γνώστης ἀκριβῆς, ὡς οὐδένα λαμβάνει, τῶν κανόνων τοῦ δικαίου, δὲν ἠγνόει τοῦτο, ὑπάρχει δὲ καὶ στίχος, ἀποδεικνύων, ὅτι τὸ ἐσυλλογίσθη καὶ ἴσως ἐρησιμοποίησε τὴν περίστασιν ταύτην τῆς ἀκυρώσεως ἐν τῷ πρώτῳ αὐτοῦ ἀντιγράφῳ. Εἶναι δὲ οὗτος ὁ στίχος τῆς Καλλιόπης (πρᾶξις Ε'. σκηνὴ ε').

Ἐγὼ φρονῶ ὅτ' ἡ ἰσχύς θὰ πέσῃ τοῦ ἐγγράφου.

Θὰ παρετηρήθησαν ἄλλως, τε καὶ τὰ δείγματα τῆς σπουδῆς, ἣν προσδίδουσιν οἱ λόγοι τοῦ γραμμακτέως. Ὑπάρχουσι τινεὶ ἰσχυρίζομενοι ὅτι ὁ Μολιέρος ἔδωκε τὴν ἰδέαν αὐτοῦ μόνον, ἐπιφορτίσας φίλον τινα νὰ στιχουργήσῃ αὐτήν. Ὅλιγον τὸ πιστεύω ἡ χεὶρ τοῦ Μολιέρου ἀναγνωρίζεται λίαν προφανῶς, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐν τῇ μεγαλειτέρᾳ ταχύτητι γραφείσας σελίδας, οἱ δὲ λόγοι φέρουσι τὸν ὄνυχά του· αὐτοσχεδιάσθη ὁμῶς, διὰ μιᾶς βεβιαίως, καὶ οἶνεὶ εὐσεβῆς προειδοποίησις πρὸς τὸν βασιλέα ὅπως λάβῃ δραστήριόν τι μέτρον πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν περὶ προστασίας ὑποσχέσεών του.

Ἐποῖα λοιπὸν ἦτο ἡ ἀρχαία λύσις; θὰ ἐρωτήσῃ τις ἴσως. Οὐδὲν γνωρίζω δυστυχῶς! Τὸ κιβώτιον τοῦ Μολιέρου ἐξηρανόθη, σὰς τὸ εἶπον ἤδη, ὡς τὰ κιβώτια πολλῶν ἄλλων, ὡς τὸ τοῦ τρελλοῦ ἐκείνου Κυράνου δὲ Βερζεράκ, ζωηροῦ καὶ πρωτοτύπου ἰδεολόγου, οὗτινος ἡ *Κωμικὴ Ἱστορία* περιέχει τῷ ὄντι σελίδας καταπληκτικῆς τόλμης. Εἰκασίς, λοιπὸν δυνάμεθα μόνον νὰ κάμωμεν. Γνωστὸν εἶναι, λόγου χάριν, ὅτι εἰς τὸν Βοκλῶ δὲν ἤρσεν ἡ νέκ λύσις. Ἐλλάγητεν ἐμπιστευτικῶς εἰς τὸν Βροσσέτ περίτινος ἄλλης, ἣν καθ' ἃ φαίνεται προετίμα καὶ ἔλεγεν ἰδικήν του. Ἡ βυσιλικὴ ἐπέμβασις ἀντικαθίστατο ὑπὸ τινος εἰς δίκην κεκλεισμένων τῶν θυρῶν καὶ ἐν οἰκογενεῖς παραπομπῆς τοῦ προδότου, ὅπου ἕκαστος κατέθετε καὶ ἐχλεύαζεν αὐτόν, καὶ ἦτις δίκην ἐπερατοῦτο δι' ἐνὸς καλοῦ ξυλοκοπήματος. Ἐνδεχόμενον νὰ ὑπάρχῃ εἰς ὅλα ταῦτα ἀνάμνησίς τις τοῦ πρώτου σχεδίου τοῦ Μολιέρου. Ἡ διὰ ξυλοκοπημάτων ἀποπομπὴ τοῦ Ταρτούφου, δὲν εἶναι δυσάρεστος. Ἐν τῷ κταλόγῳ τῶν σκηναίων χρειωδῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Μολιέρου, διαπρέπει βεβιαίως καὶ τὸ *ράβδι*· ἀλλ' ἐν τῷ παρ' ἡμῖν ἔργῳ, τὸ ὄργανον τοῦτο δὲν ἔχει ἀποστολήν. Ὁ Λεσβίος ἀπειλεῖ μὲν δι' αὐτοῦ τὸν Ἀλέξανδρον ἀλλ' ἡ σκηναϊκὴ παρὰδοσις δὲν θέλει νὰ γίνηται χρῆσις αὐτοῦ. Ἡ ὀδηγία αὕτη εἶναι ἄρα γε λείψκον τῆς πρώτης συνθέσεως; Τὸ ῥαβδί ἐνήργει κατὰ τὴν λύσιν; Ὁ ὀρητικὸς Ἀλέξανδρος ἐρησιμοποιεῖ ἄρα γε αὐτό, κατὰ *δικαίαν ἀπολογία*ν ἐπὶ τῆς βράχως τοῦ γελοίου ἐκείνου. Οὐδέποτε κατὰ πᾶσαν πιθανότητά θὰ μᾶθωμεν τοῦτο.

Ὑπάρχει ἀγγλικὴ τις ἀπομίμησις τοῦ *Ταρτούφου*.—Ὁ Γάλλος ποιητὰς, — ἐν ἧ ὁ Ἰακουμῆς ἐμφανίζεται ἐπὶ τῆς σκηναϊκῆς καὶ ἐν ἧ ὁ ὑπηρέτης οὗτος, ἐκτραγωδῶν τὰ τοῦ κυρίου του καὶ ἐραστῆς τῆς Δροσῆς ὡς ἐκεῖνος τῆς Καλλιόπης, ἄδει ἐν τῇ δευτέρᾳ πράξει τετραστίχα τινα λίαν ἀρτυμένα, τὰ ὁποῖα θεωρεῖ ἀρέσκοντα εἰς τὴν *φωναλιού* ἀκόλουθον τῆς δεσποίνης. Εἰς τὴν τελευταίαν λοιπὸν πράξιν, ὁ Ἰακουμῆς οὗτος, προσδίδει τὸν Ταρτούφον καὶ ἐπαναφέρει τὸ κιβώτιον καὶ τὰ ὑπὸ τοῦ κυρίου κλαπέντα κεραμίτια. Ἐξ οὗ καὶ ἔρχεται ἡ λύσις. Ὑπάρχει ἐκεῖ ἰδέα τις· ἡ δὲ κωμωδία χρονολογεῖται ἀπὸ τοῦ 1670, ἠκολούθησε λοιπὸν μεθ' ἐν ἔτος τὴν ἡμετέραν καὶ εἶναι ἔργον ἠθοποιῦ, τοῦ Ματθαίου Μεθόρου, ἠθοποιῦ δικλάμποντος ἐν τῇ αὐλῇ, ἐν τῇ αὐλῇ ἐκείνῃ τοῦ Καρόλου Β' μεθ' ἧς ἡ τῆς Γαλλίας διετέλει ἐν στενωτάταις σχέσεσι, τῶν ἡμετέρων ἐλευθεροφρόνων ἀνταλλασσόντων χειριστισμοῦ μετὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ τοιούτων· δὲν εἶναι τὰχ δυνάττον, ἡ ἰδέα αὕτη τῆς λύσεως νὰ μετεφέρθῃ ἐκεῖ μετὰ τῆς κωμωδίας; Δὲν εἶναι δυνάττον, ὁ δρότεχνος ἐκεῖνος τοῦ Μολιέρου νὰ τὴν ἔλθῃν τάχ ἀπὸ τὸν πρῶτον *Ταρτούφον*; Τοιαύτας ὑποθέσεις ἀποτολμᾷ τις, τὸ ὁμολογῶ, ἐν ἀπελπισίᾳ τοῦ νὰ γνωρίσῃ θετικόν τι. Μοὶ ἐφάνη ὁμῶς ἐνδικνέρον ν' ἀναφέρω ἐνταῦθα, ὡς ἐν παρόδῳ, ὅτι καὶ ζῶντος αὐτοῦ ἔτι, ὁ Μολιέρος ἐφηρμόζετο εἰς τὰ ἐγχώρια θεατρικὰ ἦθη ἐν Ἀγγλίᾳ· διεπέρασε τὴν πορθηδὸν τῆς Μάγλης πρὸ τοῦ Σχιζπήρου· λίαν κολακευτικὸν τοῦτο.

Ἐποσδήποτε, τοῦ ἀναθεωρητικοῦ ἔργου περατωθέντος, ὁ Μολιέρος ἀνεκοίνωσε ἄρα γε αὐτὸ πρὸς τὸν βασιλέα; θεωρῶ λίαν πιθανὸν ὅτι τῷ ἀνέγνωτεν τὸ τέλος αὐτοῦ τοῦλάχιστον· τοῦτο δὲ ἐξηγεῖ τὴν προφορικὴν ἀδειαν τὴν ὑπὸ τοῦ δεσπότη δοθεῖσαν, ἐν ἡμέρᾳ μεγαλοδωρῆς ἢ πείσματος κατὰ τῶν εὐλαβῶν οἵτινες, πρὸς πείτην αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ ἐν αὐτῇ τῇ αὐλῇ του, ἐτοποθέτουσαν κωμωδίας εἰς τὰ παρὰθῦρα τῶν κυριῶν τῆς τιμῆς.

Ὁ Μολιέρος ἔσπευτε νὰ ἐπωφεληθῇ τῆς ἀδείας, τὸ ἐπίμετρον δὲ τῶν ληφθεισῶν προφυλάξεων μετέβλε καὶ αὐθις τὸ ὄνομα τοῦ ἠρώδου του. Ὁ Ταρτούφος κατέστη Πανούλφος.

Δὲν θὰ εἶπω ὅτι τὰ ὀνόματα ταῦτα ἀξίζουσι τὸ ἐν τὸ ἕτερον· ὑπάρχει εἰς ἀμρότερον, ὡς καὶ ἐν τῷ *Όρουφῶ* τοῦ Λαβρουγέρ καὶ ἐν τῷ *Μορτουφάρ* τοῦ Σακρρόν, καὶ τι ὑποκεκρυμμένον ὑποκάτωθεν, ὅπερ ἐσημείωσεν ὁ πολὺς *Sainte Beuve*· ἀλλ' ὁ Μοντουφάρ ὄζει ὑπὲρ τὸ δέον ψευδευλαθείας. Ὁ Ὀνούριος εἶναι μέλας καὶ ὑπόγειος· ὁ Πανούλφος ἀπ' ἐναντίας, εἶναι κωλοκάγαθος μέχρις ἡλιθιότητος· ὁ Ταρτούφος εἶναι τὸ προῖον ἔλων αὐτῶν τῶν χαρκατήρων. Ρυθμίζει ἑαυτὸν πρὸς τὸν ἄνθρωπον μεθ' οὗ συνδιαλέγεται ὡς ἂν ἦτο ἀπὸ κηρίου, ὡς θὰ ἔλεγον τότε, ὁ δὲ Μολιέρος ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὸ εἶδος, ὅπως ὁ Ἀδάμ κατωνόμασε

τὰ ζῶα ἐν τῷ Παρδαίσιω, ὅταν ὁ Θεὸς τοῦ τὰ ἐχάρισε ἵνα τὰ νέμῃται μέχρι συντελείας τῶν αἰώνων.

Ἐν τούτοις, μεθ' ὅλον τὸ ἔνδυμα τοῦ εὐπατρίδου, τὸν μικρόν του πῖλον καὶ τὸ μέγα περιλαίμιόν του, ὁ Πανοῦλφος οὐδένα ἀπατά, ὁ δὲ κ. Λαμοκνήν θέτει αὐτὸν ὑπὸ κλεῖδα. Ὁ Βασιλεὺς, ἰκετευθεὶς, λέγει ὅτι θὰ παραγγείλῃ τὴν ἐξέτασιν τοῦ ἔργου. Ἡ ἐξέτασις αὕτη ἐγένετο ἀρά γε; Ποῖον δὲ ὑπῆρξε τὸ ἀποτέλεσμα; Ἐνταῦθα ἔχομεν ἓνα ὁδηγόν τὴν περὶ τοῦ Ἀπαταιῶνος ἐπιστολήν, ἣτις ἀρχίζει διὰ πολυτίμου ἀφηγήσεως τῆς μοναδικῆς κατὰ τὸ 1667 παρκατάσεως. Ἀκολουθοῦντες βῆμα πρὸς βῆμα τὴν λογοδοσίαν ταύτην ἀνευρίσκομεν διαφορὰς τινὰς πρὸς τὸν καθ' ἡμᾶς ὀριστικὸν Ταρτούφου.

Καὶ ἐν μὲν τῇ ἐκθέσει τοῦ δράματος πρῶτον, ὁ Νικάνδρος ἀπῆντα εἰς τὴν Κοκόνα Σουλτανιῶ καὶ ἔκαμνε τὴν γελοιογραφίαν τῶν γειτόνων (τῆς Σεβαστίτσας καὶ τοῦ Γιαννουῦ). Ὁ Μολιέρος ἔθετο τὴν ἀπάντησιν ταύτην εἰς τὸ στόμα τῆς Δροσῆς, ὅπερ καὶ συντείνει, νὰ ἦναι αὕτη καταλληλοτάτη διότι διὰ τοῦ Νικάνδρου θὰ ἐγένετο πολὺ σοβάρια. Ὑπῆρχε σακηνή τις εἰς τὸ τέλος τῆς Β' πράξεως, μετὰ τὴν Καλλιόπης, τοῦ Νικάνδρου καὶ τῆς Δροσῆς, ἐν ἣ ἀπεφασίζετο ἡ συνάντησις τοῦ Ταρτούφου καὶ τῆς Καλλιόπης εἰς τὴν τρίτην. Εἰς τὴν τρίτην αὐτὴν πράξιν, ὁ Μολιέρος ἀφῆρσε, μετὰ τοὺς λόγους τοῦ Ταρτούφου

Μήπως διότ' εἰμ' εὐλαβὴς καὶ ἄνθρωπος δὲν εἶμαι;

μακρὸν λόγον ἐν ᾧ ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ ἐπεξέτεινε τὴν ἰδέαν ταύτην μετὰ τότης εἰλικρινοῦς ζήσεως. . . «ὥστε ἐκίνει τὸν οἶκτον». Ἐν τῇ τετάρτῃ πράξει, ἐτέρω ἀρχίσει, μετὰ τὸ ὑψηλὸν λόγιον.

ἐνδέχεται συμβιβασμοὺς καὶ τοῦ Θεοῦ ὁ νόμος

Ὁ Πανοῦλφος παρεδίδοτο εἰς «μακρὰν συμπερασματικὴν ἀφήγησιν τῶν τεχνασμάτων καὶ τῆς ἐπιτηδειότητος τῶν συγχρόνων ἰθυπόρων τῶν εὐλαβῶν ψυχῶν». Καταπεσόντος τοῦ προσωπείου του, ἀπεκάλει τὸν Λεσβικὴν ἀδελφόν του καὶ εἰσῆρχετο εἰς τὸ προκείμενον ἵνα δικαιολογηθῇ, τοῦθ' ὅπερ ἐξηγεῖ τοῦς λόγους τοῦ Λεσβικῆ:

ἄμέσως μᾶζουέ τα

καὶ τρέξε εἰς τὸν κλύδωνα κ' ἐκεῖ παραστρέσε τα

Καὶ τέλος, ἐν τῇ πέμπτῃ πράξει, ὑπῆρχον ἴσως ἐν τῇ περικοπῇ τοῦ γραμματέως ἐλαφρὰ τινες διαφοραὶ ὁ δὲ Λεσβικὴς καθύβριζε τὸν Πανοῦλφον, ἐφ' ᾧ καὶ ἐπιπλήττετο ὑπὸ τοῦ Νικάνδρου, εὐχομένου ὅπως ὁ ἀγύρτης ἐκεῖνος καταληφθῇ ὑπὸ μετάνοίας. Ἴδού, φρονῶ, πᾶν ὅ,τι δυνάμευα νὰ ἐξαγάγωμεν.

III

Αἱ μεταβολαὶ αὗται ἔχουσι τὴν ἀξίαν των, ἰδίως αἱ εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Ταρτούφου ἀφροῦσι· ἀλλὰ δύναται τις νὰ ἰσχυρισθῇ ὅτι ὑπῆρξεν πρὸ πάντων ἔργον τέχνης καὶ συνθηκῶν· δὲν εἶναι πλέον μεταμφορισμοί, καὶ διὰ τοῦτο ὁ Μολιέρος οὐδένα περὶ αὐτῶν ποιεῖται λόγον. Τῷ ἐστοίχισεν τὸν ὀλίγον, ὅσον ὀλίγον αἱ πρῶται ὑπῆρξαν εἰς αὐτὸν ἐπισκοπηταί.

Αἱ δὲ τοιαῦται τινες ἐπεξεργασίαι ἠδυνήθησαν νὰ συγκινήσωσι τὸν νοῦν τοῦ βικιλέως· ἐκ ἐπέτρεψε τὸ ἔργον εἰς εἶς 1669, ἀφοῦ ἐτήρησε τὴν ἀπχόρευσιν ἐπὶ δέκα ὁκτώ εἰς μῆνας, ἄλλοι λόγοι προσετέθησαν προφανῶς εἰς τὰς ἱκανοποιήσεις ταύτας. Ἐπεζήτησαν τοὺς λόγους, τούτους, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἀιζήτητὶ ταύτῃ ἐδέησε νὰ καταρύωται εἰς εἰκασίας.

Ἐβρέθη, ὅτι ἐπέτρεψαν τὸν Ταρτούφου (κατὰ μῆνα Φεβρουάριον 1669) διότι ἡ εἰρήνη εἶχε ἀποκατασταθῆ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ ἀθησκευτικὴ εἰρήνη χρονολογεῖται τῷ ὄντι ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 1668, ὁ δὲ Πόρτ-Ροαγιάλ, μετὰ τινὰ πρὸς τὸ θεαθῆναι ὑποταγήν, εἶχε τύχει εἰδος τι ἀμνηστίας.

Τὸ διότι αὐτὸ μοι φαίνεται τολμηρόν· μολοντί θὰ μοι ἐφαίνετο ὀρθότερον. Μοναδικὸς τῷ ὄντι τρόπος τοῦ ἐορτάζειν τὴν μετὰ τῆς Ἐκκλησίης εἰρήνην διὰ τῆς πρωτοφῆς τοῦ Ταρτούφου ὡς μέσου συνθηκολογήσεως. Παραδέχομαι, ὅτι πρέπει νὰ τὸ ἐξηγήσωμεν ὄλω διαφορετικᾶ, καὶ ὅτι ὁ βικιλέως ἐπελάθετο καὶ αἰθῆς, διὰ τοῦ Ταρτούφου τοῦ κατὰ τῶν θεοσεβῶν πολέμου του, ἀλλὰ κατ' ἐκείνων, οὓς διέδλεπεν ἐν αὐτῷ, τοὺς ἰανсениστάς δηλαδὴ.

Δὲν ὑπογράφω ποσῶς ὄλους τοὺς ἰσχυρισμοὺς τοῦ Λακούρ ἐν τῷ περιέργῳ βιβλίῳ του· ὁ Ταρτούφος κατὰ διαταγήν τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ'. Ἐν τῇ ἀμεροληψίᾳ τῆς παρκτηρητικότητός του, ὁ Μολιέρος, γνωρίζων, ὅτι αἱ ἐκκλησικαὶ καλῶς ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος ἁμοιόζουσι πρὸς ἀλλήλας, ἔλαβεν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν στρατοπέδων ἵνα διαμορφώσῃ τὸν ἄνθρωπόν του. Συνέβη ἐκ τούτου, ὥστε ἕκαστος ν' ἀνακαλύπτῃ τὸν ἀντίπαλόν του. Τοῦτο δὲ ἀποδεικνύει καὶ τὴν ὁμοιότητα. Οἱ ἰανсениσταὶ ἀνεγνωρίσθη ἓνα ἰησουῖτην, οἱ ἰησουῖται, ἓνα ἰανсениστήν. Εἶχον δίκαιον καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δέ. Ὁ Λουδοβίκος ΙΔ', ὅστις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἀπεστρέφετο τοὺς νέους αἰρετικούς· πλέον καὶ αὐτῶν τῶν δικμαρτυρομένων, ὁ Λουδοβίκος ὁ ΙΔ' ἐπέπεσεν εἰς τὴν πηχίδα. Ὁ πλήρης ζήλου ἐκείνος κριτικὸς, ὅστις ἐκέλεγε τὰ πάντα, ἐξήρχετο, κατ' αὐτόν, ἐκ τοῦ Πόρτ-Ροαγιάλ. Δὲν ἦτο πρὸς τοῦτο ἀνάγκη νὰ τὸν περιβάλῃ «διὰ κολλοβίου ἐπιδεικτικῶς ζοφεροῦ» τῶν ἐταίρων τοῦ Ἀρνόλδ. Χωρὶς δὲ καμμίαν προσκευμένην τακτικὴν, ὁ Μολιέρος κατῴρωθε νὰ διέλθῃ διὰ μέσου μετὰ τῶν ζοφερῶν καὶ τῶν μελανῶν ἀνθρώπων.

Ἡθέλησαν μάλιστα, ὡς καὶ διὰ τὸν *Μισάνθρωπον*, νὰ εὕρωσι τὸ πρωτότυπον τοῦ *Ταρτούρου*, ὃ δὲ Ἄββξ; Ροκιέτ, καθ' ἃ βεβαίως ἡμῖν ἡ κυρίκ Δε-Σεθινιέ, διέμεινεν ἐφ' ὅρου ζωῆς περιβεβλημένος τὸ ὄνομα τοῦτο. Ἦτο διττῶς ἄξιος αὐτοῦ, διότι ὑπῆρξεν ὀπαδὸς ἀμφοτέρων τῶν ἀντιμαχομένων αἰρέσεων. Ὁ Μολιέρος, λέγουσιν, ἔλαβεν ἀπὸ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ ἄββξ ὑπομνήματα ἐξ ὧν ἠντλησε. Βαίνουσι μάλιστα μέχρι τοῦ νὰ δρίτωσιν, ὅτι ἡ σκηνὴ τῆς 4ης πράξεως ἔλαβε χώραν μετὰ τοῦ Ἄββξ καὶ τῆς κυρίκ Λογγεβίλ. Ἐδέητε λοιπὸν τότε νὰ τελειώτῃ διαφορετικῶς ἢ ὅπως μετὰ τῆς Καλλιόπης; ἐτελείωσεν ὅσα φανταστικὰ καὶ ἂν ἦτο τότε ἡ σφριγῶσα δούκισσα, πολὺ ἀμυβόλλω ἂν ἠρνήθη ὅ,τι ἐζητεῖτο περ' αὐτῆς δι' ἀγάπην τοῦ Θεοῦ. Ἄλλ' ὅλα ταῦτα εἰσι μωρολογήματα.

Ἡ σχολὴ ἡ ἀνοῦσα σήμερον τῶν διαφόρων τῶν ἐφημερίδων δὲν ἤμαρζε τότε Ὁ Μολιέρος ἤρυστο ἐν πλήρει μάξῃ καὶ δὲν περιώριζε τὴν μελέτην του εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἰς τὸ ἄτομον. Καὶ ὁ Ταρτούφος εἶναι λεγεών, τὸ ἠξεύρομεν κάλλιστα. Εἶναι ἰησουίτης διὰ τοῦ δόγματός του, ἰανсениστής διὰ τοὺς θυμούς του ἐναντίον τοῦ κόσμου, τῶν γυναικῶν, τοῦ στολισμοῦ, τῆς πλεκτάνης ταύτης τοῦ διαδόλου. Ὡς ὁ Ἀρνόλδος δ' Ἀνδιλύ ὅμως, ἐπεθύμει περισσότερον νὰ σώσῃ μίαν ψυχὴν ἥτις εἶναι εἰς ὠρᾶν τι σῶμα ἢ ἄλλην τοικύτην». Μόνον, ὅταν ἀγαπᾷ, ὅχι ὅπως ὁ Ἀρνόλδος δ' Ἀνδιλύ ἠγάπα τὴν πριγκήπισσαν δὲ Γλουμενέ, ἀκαθαρῶς πνευματικῶς, λέγει ὁ Ρένζ. Ὁ Ταρτούφος ἀγαπᾷ, ὡσπύτως: ἀλλ' ὁ ἔρωσ του, ὡς ὁ θεὸς του, γίνεται σάρξ.

Ἐὰν ὁ Μολιέρος διέβη, ἄλλως τε προσείλκυσε πρὸς ἀντιπαθόμενους ἀνηλεεῖς ἐχθροὺς εἰς ἀμφοτέρους τοὺς στρατούς. Ἀπὸ τοῦ Ταρτούφου χρονολογεῖται ἡ ῥῆξις του μετὰ τῶν ἰησουϊτῶν, οἵτινες ἕως τότε, δὲν εἶχον τὸ θάρρος νὰ τὸν βλασφημῶσιν. Εἷς ἐξ αὐτῶν, δικαίως ἦπιος πρὸς αὐτόν, ἔγραψε τὸν πανηγυρικόν του. Οἱ ἅγιοι Πατέρες οἵτινες διεπαιδαγώγησαν τὸν Κορνήλιον καὶ (εὐεργεσία ἀνεκτίμητος) τὸν Βολταῖρον, οἱ ἅγιοι Πατέρες ἠγάπων τὸ θέατρον, συνέθετον τὰ ἔργα, τὰ ἐδίδασκον εἰς τοὺς οἴκους των καὶ, ἐν τῷ μεταξύ ἐπέτρεπον εἰς τὰ τέκνα, τοὺς μαθητάς των, νὰ μεταδίδωσι καὶ βλέπωσι τίμιά τινα θεάματα, ὡς τὴν καῦσιν τῶν αἰρετικῶν ἐπὶ τῆς Γρένης, ἀλλὰ τῶν αἰρετικῶν μόνον. Ἐπὶ τῇ διδασκαλίᾳ τοῦ Ταρτούφου, ἐβρόντησαν. Καὶ ῥῆτωρ αὐτῶν ὑπῆρξεν ὁ Βορδαλού, αὐτὸς ὅστις ἀνεπέωσεν ἐκ τοῦ ἀμύθωνος τὰ ἀναθέματα τοῦ ἐφημερίου Ρουλλέ· ἡ δικτύωσις εἶναι καλλιτέρα· τὸ θέμα ὅμως δὲν ἀξίζει περισσότερον.

Ὡς πρὸς τοὺς ἰανсениστάς, οὗτοι διέκειντο κατ' ἀρχὴν κατὰ τῶν θεαμάτων. Ὁ Νικόλ ἐπανελάθεν ὅ,τι εἶπεν ὁ πρίγκηψ Δὲ Κονδί. Τὸ βιβλίον τοῦ πρίγκηπος δημοσιευθὲν μετὰ τὸν θάνατόν του (1666), ἐκυκλοφόρει πρότερον εἰς χειρόγραφον: ἐκ δὲν κατὰφέρεται κατὰ τοῦ *Ταρτούφου*, τοῦ

μητῶ διδασκόμενος ἔτι, ἐπιπίπτει κατὰ τῆς *Σχολῆς τῶν Γυναικῶν* καὶ τοῦ *Συμποσίου τοῦ Πέτρου* σχολεῖον ἀθεϊσμοῦ ὅπου, ἀφοῦ ἔθετο εἰς τὸ στόμα τοῦ διδασκάλου, ὅστις εἶναι εὐφυῆς, ὅλας τὰς φρικωδεστέρους βλασφημίας, ὃ συγγραφεὺς ἐμπιστεύεται τὴν θεῖαν ὑπόθεσιν, εἰς ὑπερέτην εἰς οὗ τὸ στόμα θέτει διὰ τὴν ὑποστήριξιν τῆς, πᾶσαν δυνατὴν ἀθθάδειαν». Ἡ μομφὴ δὲν εἶναι ἴσως ἀνευ τινὸς βάσεως. Αἰσθάνεται τις, ἄλλως τε, ὅτι ὁ πρίγκηψ ὑπερηγάπα τὰ θεάματα ταῦτα τὰ ὅποια ἀποδοκιμάζει, καὶ, διὰ νὰ εἴπωμεν τὰ πάντα, ἠγάπα ἀνευ μεγάλης διακρίσεως: διότι ἀποφίνεται ὅτι ὁ ἔρωσ, μεθ' ὅλας τὰς ἀδυναμίας του, τὰ πάθη του καὶ τὰς λεπτότητάς του εἶναι πᾶν ὅ,τι ἐπιζητεῖται εἰς τὰς τραγωδίας· ὅτι δὲν ἀκούει τις τὰ ὑπόλοιπα· ὅτι εἰς τὸν *Σιδ* ἢ τῆς μάχης ἀφήγησις εἶναι λίαν ὀχληρά· ὅτι εἰς τὸν *Κίνναρ* δὲν θαυμάζει τις τὴν ἐπιείκειν τοῦ Αὐγούστου, ἀλλὰ τὰς τυρπερότητας ἃς ὁ Κίννας λαλεῖ πρὸς τὴν Αἰμιλίαν κλπ. κλπ. Ἡ διαφθορὰ τῆς φαντασίας, ἡ μόλυνσις τῶν ἠθῶν, εἶναι ἐλάχιστα ἐγκλήματα τῆς τραγωδίας, ἀνακραῖζει. Φεῦ! δὲν εἶναι σχεδὸν τοῦτο μόνον, δι' ὅπερ μέμφεται τις τὴν τραγωδίαν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ πνεύματος μεταμελείας μετασβίνουσιν εἰς αὐτὴν οἱ σύγχρονοι θαυμάζοντες τῶν μελοδραματικῶν.

Ἐπὶ τὸ ἀλλόκοτον τοῦτο βιβλίον 240 σελίδες ἐκ περικοπῶν τῶν «Πατέρων» ἀπάντων ἀπεχθασμένων τὰ θεάματα — ἀπηγὴν ὄλων τῶν ἐγκλημάτων», κηρύσσει ὁ ἅγιος Κάρολος Βορροματός, — «ἐνοχα, μαρτυρεῖ ὁ Τερτουλιανός, ὅσον τὰ ἐγκλήματα ἅπερ παριστῶσιν». Ἐν τι προπάντων φαίνεται μυστῶν εἰς τὸν Δὲ Κονδί: εἶναι ἡ φιλοχρηματία τῶν ἠθοποιῶν, ἡ ἀπληστία των ἐκείνη, αἵτινες τοὺς ἄγους ἵνα διδάσκωσι τὴν κωμῶδιαν κατὰ τὰς κυριακάς! λησμονοῦντες, οἱ ἄθλιοι τὸν λόγον ἐκεῖνον τοῦ ἁγίου Αὐγουστίνου, ὅτι ὁ χορευτὴν τὴν κυριακὴν διαπραττεῖ ἀκόμη μεγαλείτερον ἀμαρτήμα ἐκεῖνου ὅστις ἀποτριᾶ τὴν γῆν. Οἴμοι! οἱ ἠθοποιοὶ ἐκεῖνοι οὐς ἀφορίζει, ὡσπν νὰ ἦτο ὁ Ἀρδουίνος Δὲ-Περεφίξ, οἱ ἠθοποιοὶ ἐκεῖνοι ἦσαν ὅμως τότε ἐκ τῶν λίαν καλῶν Χριστιανῶν. Ἐτέλουν τὰ θρησκευτικὰ καθήκοντά των. Δὲν ἔπαιζον τὴν Κυριακὴν ἢ ἀφοῦ παρίσταντο εἰς τὴν λειτουργίαν καὶ ἀφοῦ ἐσήμενον ὁ ἐσπερινός. Ἐκλείον τὸ θέατρον ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας κατὰ τὰ ἅγια Πάθη, διὰ νὰ ἀκολουθήσωσιν ἐπιμελῶς τὰς ἱεροδιδασκᾶς καὶ νὰ ἀκούσωσι τὸν Βορδαλού. Ὡς πρὸς τὴν εὐσπλαγχίαν, ἥτις εἶναι θρησκεία, ἦν οἱ ἠθοποιοὶ δὲν θὰ ἐλησμονοῦν ποτέ, ἡ ἰδική των ἦτον ἀνεξάντλητος: δὲν ὑπῆρξε θείσος ἀγροτικός, ὅσον πένης καὶ ἂν ἦτο, ὃ ὅποτος νὰ μὴν ἐδίδασκε τὸ ὠραιότερον ἔργον του διὰ νὰ δώσῃ δλόκληρον τὴν εἰσπραξίν εἰς τὰ πτωχοκομεῖα τῶν πόλεων, ἃς οὗτος διήρχετο. Ἡ Μαγδαληνὴ Βεζάρτ ἐκάνονιζε λειτουργίαν διὰ διαθήκης: ὁ Μολιέρος εἶχεν ὠρισμένον πνευματικόν, τὸν ἄββξ Βερνάρδον, ὅστις τῷ πρηγγεῖλε νὰ μεταλάβῃ κατὰ

τὸ Πάσχα, τὸ ἔτος αὐτὸ τοῦ θανάτου του. Καὶ ταῦτα πάντα δὲν ἐμπό-
δισαν τὸν Βοσσοῦετον νὰ ἀναβοήσῃ :

«Οἱ μεταγενέστεροι θὰ μάθωσιν ἴσως τὸ τέλος τοῦ ἠθοποιοῦ ἐκείνου
ὅστις, διδάσκων τὸν κατὰ φαντασίαν Ἀσθενῆ, ἔλαβε τὴν τελευταίαν
προσβολὴν τῆς ἀσθενείας, ἐξ ἧς ἀπέθανε μετὰ τινὰς ὥρας, καὶ μετέβη
ἐκ τῆς ἀστείότητος τοῦ θεάτρου εἰς τὸ δικαστήριον ἐκείνου ὅστις εἶπεν :
«Οὐαὶ ὑμῖν οἱ γελῶντες, καὶ κλαύσεσθε».

Ὅταν ὁ Βοσσοῦετος ἐπρόφερε τοὺς ἀγρίους τούτους λόγους, εἶχον πα-
ρέλθῃ εἴκοσιν ἔτη, ἀφ' ἧς ἐποχῆς ὁ Μολιέρος εἶχεν ἀποθάνει. Τὰ μίση
τῆς Ἐκκλησίας ἔχουσι τὸν ὀδόντα ἐπίμονον. Εἶχον παρέλθει εἴκοσιν ἔτη
ἀφότου ὁ ἀρχιεπίσκοπος τῶν Παρισίων ἠρνήθη εἰς τὸν Μολιέρον αὐτὸ
γλυκύ, τὸ φίλιον, τὸ ἐπιθυμητὸν τῆς γῆς φίλημα» (Ῥαβελαί). Καὶ ποῖος
ἦτο ὁ ἀρχιεπίσκοπος οὗτος ; Ὁ Περεφιξ ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἀφώρισε κατὰ
τὸ 1667, ἀνὴρ γέρον καὶ σεβάσμιος ; Ποσῶς ἄλλ' ὁ Ἄρλαῦ Δέ-Σαμπτα-
λόν, κατὰ τοῦ ὁποίου, καθ' ὃν χρόνον ἐκυβέρνησα ἐν Ῥουέν, συνέθεντο
ἄσμάτιον τοῦ ὁποίου ἰδοὺ μία τῶν στροφῶν :

Ὁ καλὸς ἐφημέριός μας
ὄλην τὴν νύκτα κάμνει κόρτε
καὶ περγελαῖ καὶ περιπαλεῖ
ὅποιον τὸν συμβουλεύει·
ποτὲ δὲν ἐξημολογεῖται
ποτὲ δὲν διαβάλλει ἄρθρον
καὶ κάμνει ὅ,τι ἀπαγορεύει
ὁ δεσπότης τοῦ Ῥουέν.

καὶ ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐποίησαν κατόπιον τὴν ἀκόλουθον :

Ὁ δεσπότης τῶν Παρισίων
ἂν καὶ νέος, ἔχει ἀδυναμίας
καὶ φοβούμενος μὴ τὸν πιάσουν
περιορίζει τὰς ὥρας του·
ἀπὸ τέσσαρας ποῦ εἶχεν ἄλλοτε
ὁ δεσπότης ἔχει μόνον τρεῖς.

Ἄνωφελὴς ἄλλως τε προφύλαξις, καθότι ὁ ἱερεὺς οὗτος ὅστις εἶχε δύο
λόγους διὰ νὰ ἀφορίσῃ τὸν μέγαν κωμικόν, διότι ἦτο ἀρχιεπίσκοπος καὶ
ἀκαδημαϊκός, ὁ χριστιανὸς οὗτος ὅστις, κατὰ τὴν δριμυεῖαν ἔκφρασιν τοῦ
Saint-Beuve, ἔθηκεν εἰς ποινὴν τὰ ὄσα τοῦ Μολιέρου, ἀπέθανεν ἐξ ἀπο-
πληξίας ἐν ταῖς ἀγκάλαις μιᾶς τῶν ὥραιων των. Ἀληθὲς ὅμως εἶναι ὅτι
ἦν ἐβδομηκοντούτης.

IV

Ἄλλ' ἂν ἐπὶ πᾶσι εἰς τὸν ἕτερον *Ταρτούφου*.

Ποῖος εἶναι ὁ Ταρτούφος ; Πόθεν ἐξέρχεται ; Πῶς καὶ διατί εἰσῆχθη
εἰς τὸν οἶκον τοῦ κλοκαγάθου Λεσβίκης ; Περὶ τῶν οὐσιωδῶν τούτων ζη-
τημάτων φωτιζόμεθα ὑπὸ μόνῃς τῆς ἀφηγήσεως τοῦ Λεσβίκης,

Νὰ ἦσαν ἤθελα ὅταν τὸν εἶδα πρῶτον

Θελατικὴ ἀφήγησις, ἀλλ' ἦτις δὲν μᾶς ἀναγγέλλει ἄλλο ἢ ὅ,τι ὁ
Ταρτούφος ἠθέλησε νὰ πιστεύσωμεν. Οὐχ ἦττον προσεγγίζοντες αὐτὴν
εἶς τινὰς στίχους τοῦ Γραμματέως καὶ εἰς ἄλλα διεσκορπισμένα χωρὶς
τοῦ ἔργου, ἰδοὺ ἐν ὀλίγοις πῶς ἠδυνάμεθα νὰ ἀναπαραστήσωμεν τὸν
πρόλογον τοῦ *Ταρτούφου*, τοῦ *Ταρτούφου* τοῦλάχιστον τῆς τρίτης ἐκ-
δόσεως.

Ὁ ἄνθρωπός μας πρὸ μικροῦ ἀφίκετο εἰς τὴν πρωτεύουσάν. Ἦλθε δὲ
διὰ τῆς ταχυδρομικῆς ἀμάξης ἐν πενιχροτάτῃ ἀποσκευῇ, μὲ τὸ ἔνδυμα
ἐμβλαλλωμένον, μὲ ὑποδήματα διάτρητα, πορευόμενος εἰς τὸ ἔλεος τῶν
χριστιανῶν, καθὼς κοινῶς λέγουσιν ἄλλὰ ποῖον ἄρα γε νὰ ἦτο τὸ ἔνδυμα
ἐκεῖνο ; αὐτὸ ἐκεῖνο ἀνεμφιβόλως τῶν δευτεροτόκων τῶν πενομένων
οἰκογενειῶν, οἵτινες προωρίστησαν διὰ τὸ ἱερατικὸν σχῆμα· ἡ ἀναξυρίς
καὶ τὸ ἄρα γε ἔφερον εἰς τοὺς οἴκους τῶν πατρῶνων αὐτῶν μεγα-
στάνων, οἱ οἰκίστοι φιλόλογοι, οἷος ὁ Κυρὸ δέ-λά-Σάμβρ παρὰ τῷ προ-
έδρῳ Σεγιέρῳ, ὁ Σαραζίνος παρὰ τῷ πρίγκηπι Δέ-Κονδί. Θεράπων ἠκο-
λούθει αὐτόν, ἄνθρωπος μορφῆς κτηνώδους καὶ ὑποκριτικῆς, ἐν εἶδος ἀνα-
γνώστου ἢ κατεργάρου, ῥασοφορεμένος μὲ κόμην ρυπαρὰν καὶ κρανίον
ἐπίμηκες. Ἐξήρχοντο ἄρα γε ἔκ τινος μοναστηρίου ἢ ἐδραπέτευσαν ἔκ
τινος δεσποτηρίου ; Ὁ κλοκαγάθος Ταρτούφος εἶχεν ἄρα γε λάβει, εἶς
τινα ἀπομεμκρυσμένην ἐφημερίαν πρῶτην τινὰ ἐρωτικὴν περιπέτειαν
μετ' ἐπικριωτίδος Καλλιόπης συζύγου κτηνώδους τινος, καὶ ἐδέθησεν ἴσως,
φρονίμως ποιῶν ν' ἀπομακρυνθῇ ἐκεῖθεν ; Ἄγνωστον. Ἀλλὰ βλέπων τις
αὐτὸν ἀποβιβάζομενον, ὑπὸ τοῦ Ἰκκουμῆ του ἀκολουθούμενον, ἐν παρα-
θύστῳ τινι ξενοδοχείῳ τῆς γειτονίας κατερχόμενον, ἐκλαμβάνει αὐτὸν ὡς
ἕνα τῶν ἐπικριτώντων ἐκείνων μοναχῶν.

Μόλις ἐκ τῆς ἐπαρχίας ἀφίχθεις, ὁ Ταρτούφος πληροφορεῖται. Ἀπὸ τὸν
ξενοδόχον του ; Ἰσως. Πιθανώτερον ἔκ τινος τῶν τῆς ἀδελφότητος τῶν
μοναχῶν· τέλος παρ' ἀνθρώπου ἐν γνώσει ὄντος τῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν
ἐντίμων οἰκῶν τῆς γειτονίας. Πλησίον ἐκεῖ, ἀκριβῶς, κατοικεῖ ὁ Λεσβίκης.

Οὗτος εἶναι ἐπιφανὲς πρόσωπον, τῆς ὑψηλῆς ἀστικῆς τάξεως, φρονῶ,
ἢ ἀπόγονος δικαστοῦ τινος· εἶναι μέλος τοῦ Παρλαμέντου ἢ τοῦ δημο-
τικοῦ συμβουλίου, τοῦ ὅ,τι περ πιστοποιεῖται ἐκ τοῦ μακροῦ πώγωνός του.

Καίτοι γέρων συνῆψεν ἐκ δευτέρου γάμον μετὰ τινος νεάνιδος εὐγενούς, τοῦθ' ὅπερ ἔφερεν εἰς τὴν οἰκίαν, ἣτις ἔμενον ἥσυχος ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῆς πρώτης συζύγου, ζῶν καὶ κίνησιν ἐπισκέψεων, ἐξ ὧν ἡ ὁδὸς εἶναι θορυβώδης καὶ ἡ γειτονία ἀνάστατος. Ζηλότυπος ὡς ἐκ τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ καλοκάγαθος εἰς τὸ ἄκρον καὶ εὐκολος πρὸ πάντων, ὁ Λεσβί- κης ἐπιτρέπει εἰς τὴν σύζυγόν του τὰς ἐντεύξεις ἐκείνας τοῦ συρμοῦ, τὰ μικρὰ γεύματα καὶ τοὺς χοροὺς οἵτινες συνακολουθοῦσιν. Ἡ οἰκία εἶναι πλουσία ἔχουσα πάντα τὰ χρειώδη. Ἐζῶν ἐν αὐτῇ πλουσιοπαρόχος. Ὁ Ταρτούφος μκνθάνει ἐντὸς ὀλίγου τὰ καθέκαστα. Ὑπάρχει ἐν αὐτῇ υἱός, τοῦθ' ὅπερ ὀκληρὸν δι' αὐτόν, ἀλλ' υἱὸς κομψευόμενος, ζωηρός, κοῦφος, τὰς διασκεδάσεις ἀγαπῶν καὶ τὰς ἀσωτίας, θὰ τὸν καταφέρει εὐκόλως. Ἡ κόρη εἶναι νουεχῆς καὶ ὀμιλεῖ γλυκά. Μία ὑπέρτρια, καθ' ὅλα τε- λεία, τὴν διοικεῖ. Ὁ γοναϊκάδελφος ὅστις κάμνει τὸν φρόνιμον, εἶναι ἴσως ἀξιοπαρατήρητος· πλὴν θὰ ἔχωμεν ἐναντίον, πιστὴν σύμμαχον τὴν μάρμυνην, ἀστὴν τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἀγροῖκον καὶ ἀνήσυχον, εὐλαβῆ κατ' εὐχὴν, φλύαρον ὑπὲρ τὸ δέον, ἀντιλέγουσαν, μουρμουρίζουσαν καὶ φίλε- ριν. Ὁ Λεσβίκης, ὡς ἐκείνη, εἶναι θεοβλαβέστατος. Ἐξ ἅπαντος, ὁ οὐρα- νὸς ἐξαπέστειλεν ἐκεῖ τὸν Ταρτούφον· καὶ, εὐχριστῶν τὸν θεόν, ὁ Ταρ- τούφος στήνει τὰς παγίδας του.

Ποῦ ; εἰς τὴν ἐκκλησίαν, φυσικά. Μεταβαίνει ἐκεῖ, γονυκλιτεῖ πλη- σίον τοῦ Λεσβίκη, καὶ οἱ στεναγμοὶ του, καὶ αἱ μεγάλαι προσευχαί του ἐκίνησαν μετ' οὐ πολὺ τὸν θαυμασμὸν τοῦ καλοκαγάθου. Αἱ ἱεραὶ αὐταὶ ὑπερβολαὶ οὐδὲν τὸ ἀσύνηθες ἔχουσιν· εὐρίσκεται τις πάντοτε εἰς τοι- αύτας πρόθυμος. Ἄλλως τε, ὁ Ταρτούφος ἐχέει ἀληθῆ δάκρυα, καὶ ὁ Λεσβίκης ἀνυπόπτως, παρατηρεῖ, εὐσπλαγχνίζεται τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο ἔν- δυμα ἐν ᾧ ἐπιδείκνυται μία τόσο ἐντελής ἀπάρνησις τῶν κοσμικῶν πραγμάτων. Τελεσθείσης τῆς λειτουργίας, ὁ Ταρτούφος, μετὰ μεγάλης ταχύτητος, προηγείται τοῦ Λεσβίκη καὶ τῷ προσφέρει ἀντίδωρον «μὲ μίαν θυμηδίαν» ἐκλεκτὴ τιμὴ διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ Λεσβίκη καὶ διὰ τὴν ὡς εὐλαβοῦς φήμην του. Ἀκολουθῶς, χαιρετᾷ εὐσεβῶς καὶ ἀπομκ- κρύνεται, ἐνᾷ ὁ παρκυιὸς του Ἰακουμῆς ἴσταται πλησίον. Ὁ Λεσβίκης συγκινηθεὶς, θέλει νὰ γνωρίσῃ τὸ εὐλαβὲς τοῦτο πρόσωπον. Ἀπευθύνεται πρὸς τὸν ὑπέρτην, ὅστις εἶναι ὀμιλημένος ἐννοεῖται. Ὡ ! κύριε, λέγει ὁ Ἰακουμῆς, εἶναι ἓνας ἅγιος ! ἓνας ἄνθρωπος, ἄ ! . . . ἓνας ἄνθρωπος τέλος ! Καὶ εἶναι ἀπὸ οἰογένειαν· εἶχεν εἰς τὸν τύπον του ἀγροῦς, πύρ- γους, τιμάρια, κύριε· ἀλλά, τί τὰ θέλετε ; ἄνθρωπος ὁ ὁποῖος μόνον τὸν οὐρανὸν συλλογίζεται ! ὅστις μόνον διὰ τὴν σωτηρίαν του φροντίζει ! τὸν κατέστρεψαν. Κατεγράσθησαν τῆς εἰλικρινείας τῆς ψυχῆς του. Καὶ τὸ ἐννόησε νομίζετε ; Εἶναι τόσο μκκάριος ταπεινούμενος ! Ἐγὼ φροντίζω διὰ τὸν χιτῶνά του, κύριε, καί, ὅταν μκστιγοῦται πρὸς τιμω-

ρίαν τῆς σαρκὸς (καθ' ἐκάστην, εἰς τὰς τρεῖς ὥρας καὶ ἡμίσειαν), ἐὰν εἶναι κουρασμένος, ἐγὼ τὸν περιποιούμαι. Δὲν λαμβάνω μισθόν, καλέ μου κύριε ! τὸν ὑπηρετῶ δι' ἀγάπην τοῦ παναγαθῶ Θεοῦ. Δὲν ἔχει οὐδὲ ἐν δηναρίον, καί, ὡς ὁ προφήτης Ἡλίας, περιμένει ἐκ τῶν κοράκων νὰ τραφῇ.

Ὁ Λεσβίκης ἀναζητεῖ πάραυτα ἐν τῷ θυλακίῳ του· θέτει εἰς τὴν χεῖρα τοῦ Ταρτούφου, μετὰ συστολῆς, δῶρόν τι, δι' ὅπερ ἀμέσως δια- κρτύρεται : καί, χωρὶς ν' ἀνοίξῃ τοὺς δακτύλους διὰ νὰ ἴδῃ, πολὺ με εἶναι, λέγει,

Τὸ ἦμισυ νὰ ζῆτε !

Ἐγὼ δὲν εἶμαι ἄξιος αὐτοῦ τοῦ οἴκου μήτε.

Καί, ἐπειδὴ ὁ Λεσβίκης ἀρνεῖται νὰ τὸ λάβῃ πλέον ὀπίσω, ἐνώπιόν του ἐκεῖνος μεταβαίνει καὶ τὸ δικμοιράζει εἰς τοὺς πτωχοὺς. Ἄ ! αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος δὲν θὰ ἔχη ποτέ του λεπτόν . . . Δὲν εἶναι ἐντροπὴ διὰ τοῦτο, μίκα ἀρετὴ τόσο τελεία νὰ ἐξακτάται ἀπὸ τὸ ἔλεος ἐνὸς πκνδο- χέως, ὅστις διόλου βέδκια εὐχαριστημένος νὰ πληρώνηται ὑπὸ προσευχῶν, θὰ τὸν ἀφίη νὰ κατκλίνεται ἐν ὑπκίθρῳ ; Ὁ Λεσβίκης τοῦ προσφέρει τὴν οἰκίαν του· ὁ Ταρτούφος τοῦ κάμνει τὴν χάριν νὰ συγκατανεύσῃ.

Ἴδου πῶς, ἀναπιπταμένου τοῦ παρκπετάσματος, ἀκούομεν περὶ τοῦ Ταρτούφου καὶ τῆς μετὰ τοῦ Λεσβίκη σχέσεώς του

Τὸν ὀνομάζει ἀδελφόν· τὸν λαχταρ' ἡ ψυχὴ του

Ὡς πλέον παρὰ σύζυγον μητέρα ἢ παιδί του

Φρονῶν αὐτὸν ὡς ἄνθρωπον ἄγνον καὶ δίχως δόλον

Τὸν ἔχει κλειδοκράτορα τῶν μκστικῶν του ὄλων.

Ἄφοῦ δ' ὁ φίλος ἠσφάλισε τὴν κκτοικίαν καὶ τὴν τροφήν, ἐπῆρεν ἐπάνω του. Ἀφῆκε τὸ φόρεμά του «ποῦ δυὸ παράδαις ἤξιζε.» Πῶς ἤδη θὰ τὸν φαντάζεσθε ἐν τῇ οἰκίᾳ τκύτῃ ἐν ᾧ τὸν εἶδατε τόσο θρικμβευτικῶς δεσπόζοντα ;

Ἐν τινι ὠραίῳ κριτικῷ χωρίῳ ὁ Γωτιέρ μκς τὸν παριστᾷ «χαριέντα τὸ πρόσωπον» τὸ δέμα δροσερόν, τὰ ὄτκα ἐρυθρᾷ, τὰς χεῖρας ὠραίας καὶ λεπτὰς, μετὰ μικρᾶς τινος ἀρχῆς εὐτραφίας εὐλαβοῦς . . . Ἦτο, ἐπάνω του κκθρῶτατος, ἐνδεδυμένος διὰ λεπτῶν καὶ ζεστῶν πλουσιῶν ἐνδυμάτων, ἀλλὰ χρωμάτων σκοτεινῶν, μελανῶν κατὰ τὸ φακνόμενον, διὰ νὰ ἀνκκλῶσι τὴν σοκρῶτητα τοῦ διευθυντοῦ· με σκοῦφον ἐκ μα- ροκίνου εἰς τὴν κερκλήν, ὡς ἔφερον οἱ αὐστηροὶ ἄνδρες τῆς ἐποχῆς του· με ἦθος ἀνθρώπου τῆς ὑψηλῆς κκινωνίης ἀποσυρθέντος τοῦ κοσμικοῦ βίου καὶ παρκδοθέντος εἰς τὴν εὐλάβειαν . . . Τὸ μέρος του — προστίθησιν ὁ ἔξυπνος κριτικὸς — δὲν εἶναι ποσῶς μέρος κωμικόν· ἦτο τρομερὸς καὶ εἶναι ἐπὶ στιγμὴν τοιοῦτος παρὰ τὰς προσπαθείς τοῦ Μολιέρου νὰ με- τριάσῃ τὴν ἐπὶ σκηνῆς περιπέτειαν . . . Ὁ Ταρτούφος εἶναι ὁ ἄθεος με μαῦρα ῤάσα.

Υπάρχουσιν ἐν τῇ σελίδι ταύτῃ, δι' ἐξικρέτου ὕφους γεγραμμένα τόσα σφάλματα ὅσα καὶ λέξεις. Δὲν εἶναι ὁ Ταρτοῦφος τοῦ Μολιέρου ὃν μᾶς περιγράφει ἐκεῖ ὁ ἐκλεκτὸς μυθιστοριογράφος : εἶναι μᾶλλον ὁ Ὀνούφριος τοῦ Αλαβρουγιέρου· καὶ πάντες τὸ γνωρίζουσιν ὅτι γράφων τὸν χαρακτῆρα τοῦ Ὀνουφρίου ὁ ἠθικολόγος ἔσχε τὴν μεγάλην ἀξίωσιν νὰ μεμψθῇ τὸν Μολιέρου καὶ νὰ ἐπικρίνῃ τὸν ἥρωά του.

«Ὁ Ὀνούφριος, λέγει, εἶναι ἐνδεδυμένος δι' ὑψάσματος λίαν ἐλαφροῦ κατὰ τὸ θέρος καὶ δι' ἄλλου ζεττοῦ κατὰ τὸν χειμῶνα. Φορεῖ ὑποκάμισα πολὺ λεπτά, ἅπερ φροντίζει νὰ κρύπτῃ. Δὲν λέγει ποσῶς : «Ὁ τρίχιος χιτῶν μου καὶ ἡ παιδεύσις μου» ἐξ ἐκνότητος. Θὰ ἐπέρνη δι' ὅ,τι εἶναι, ὑποκριτής, τοῦτέστι, καὶ θέλει νὰ περᾶτῃ δι' ὅ,τι δὲν εἶναι, ἄνθρωπος· δηλ. εὐλαβής. Ἀληθὲς εἶναι ὅτι πράττει οὕτως ὥστε τὸν νομίζουσι, χωρὶς νὰ τὸ λέγῃ, ὅτι φέρει τρίχιον χιτῶνα καὶ ὅτι μαστιγοῦται χάριν παιδεύσεως. . . . Δὲν υποβλέπει ποσῶς τὴν σύζυγον τοῦ ξενίζοντος αὐτόν. . . . δὲν μεταχειρίζεται ποσῶς διὰ νὰ τὴν ἐξαπατήσῃ τὴν συνθηματικὴν γλῶσσαν τῆς εὐλαβείας· δὲν δμιλεῖ ἐκ συνηθείας, ἀλλὰ σκοπίμως καὶ χάριν ὠφελείας, ποτὲ δὲ ὅταν ἐννοεῖ ὅτι θὰ καθίστατο γελοῖος. . . . Δὲν σκέπτεται ποσῶς νὰ ἀποσπάσῃ δωρεὰν ἅπαντα τὴν περιουσίαν τοῦ φίλου του, ἐν πρόκειται νὰ τὴν ὑπεξαιρέσῃ ἀπὸ τὸν υἱόν του. . . . Εἰς εὐλαβείας δὲν εἶναι οὔτε φιλάργυρος, οὔτε ἄγριος, οὔτε ἀδικος, οὔτε αὐτοφιλοκερδής. Ὁ Ὀνούφριος δὲν εἶναι εὐλαβής· ἀλλὰ θέλει νὰ νομίζεται τοιοῦτος κλπ. κλπ.»

Ἴδού, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Αλαβρουγιέρου, ὁ τέλειος ὑποκριτής, συνετός, σώφρων, μὴ ἀφίνων ποτε νὰ γνωστοποιῶνται τὰ σφάλματά του, βαδίζων περισκεμμένως καὶ πάντοτε ἐσκεπασμένος διὰ τῆς καλύπτρας του, ποτὲ κωμικός, μὴ προδιδόμενος ποτέ, ἐπομένως φρονηρός. Τοιοῦτος εἶναι ἀκριβῶς ὁ ἄνθρωπος τοῦ Γωτιέρ· ἀλλ' ὁ Αλαβρουγιέρου ἔχει δίκαιον· δὲν εἶναι ποσῶς ὁ τοῦ Μολιέρου. Καὶ δι' ἕνα καλὸν λόγον, διότι τοιοῦτος δὲν θὰ καθίστατο πρόσωπον κωμωδίας, οὐδ' ἐν γένει πρόσωπον θεάτρου. Μία τοιαύτη σύλληψις θὰ σὰς παρεῖχεν, εἰς ὑμᾶς ποιητά, μία χροίεσαν σελίδα, εἰς σὰς φιλόσοφους προσωπογραφίαν ἐντέχνως καὶ ἐπιμελῶς γραφεῖσαν. Ἀλλὰ δράτιν, κατὰ τῆσιν ποσῶς. Ἐπάναγκες ἔστιν ἐν τῷ θεάτρῳ ἢ ὑπαρξίς ἀνθρώπων ζώντων καὶ κινουμένων καὶ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Αλαβρουγιέρου δὲν ζῆ.

Ὁ Ταρτοῦφος ζῆ ἡμᾶς, καὶ δὴ ἀνέτως. Ἐν τῷ θεάτρῳ ὁ Δέ-Κρουαζὺ τὸν ἐδίδασκεν. Οἱ σύγχρονοι ἐσημείωσαν μεθ' ὀπόσης φροντίδος ὁ Μολιέρου ἐνεπιστεύετο τὰ μέρη εἰς ἠθοποιούς ἐξωτερικῶς τοὺς καταλληλοτέρους ὅπως ἀποδώσωσιν εἰς αὐτὰ τὴν προσήκουσαν ἐννοίαν. Ἡντλεῖ ἐξοχόν τι ἐκ τῆς φυσιογνωμίας, τοῦ προσώπου, τῶν σωματικῶν ἔξεων, αὐτῶν τῶν ἀδυναμιῶν των : ὑπάρχει ὅθεν ἐκεῖ θετικόν τι τεκμήριον τῶν

θελήτεων τοῦ διδασκάλου. Λοιπὸν ! Ὁ Δέ Κρουαζὺ ἦτο ἄνθρωπος εὐτραφής, ὑψηλὸς, τὸ ἀνάστημα, εὐειδής τὴν μορφήν καὶ χαριέστατος. ἦτο, ἐκ τῶν ἠθοποιῶν τοῦ θιάσου, ἐκεῖνος ὅστις εἶχε τὴν ὑπόκρισιν μᾶλλον ἐξωτερικὴν.

Ἄλλως τὸ κείμενον εἶναι ἐκεῖ. Ἡ Δροσὴ δὲν ἀποκάνει νὰ μᾶς περιγράψῃ τὸν ἄνθρωπον, καὶ γνωρίζετε ὅτι ἡ Δροσὴ δὲν χωρατεύει. Ὁ Ταρτοῦφος εἶναι τὴν ὄψιν ῥοδοκόκκινος, τὰ χεῖλη του κοράλλι καὶ μάλιστα ἔχει ἀρχὴν τινα εὐτραφείας, χονδραίνει ποῦ ἐστίνευσεν ὁ τυκτικός του σκούφος.

— Οὐδαμῶς φρονηρός, ὡς πάντες βλέπουσιν. Ὡραῖος ἄνθρωπος ; Πρέπει νὰ συγκαταβῶμεν κάτι· ἡ Δροσὴ τὸν λέγει καλοκαμωμένον· ἀλλὰ τὸν χλευάζει· ἐνῷ ἀνωτέρω λέγει, τί θὰ τὸν ἐπαιεῖ μετὰ τὸ παρηγῆρι, ἂν τῆς τὸν ἐδιδαν σύζυγον κατωτέρω προσθέτει,

Νὰ ὑπακούῃ

Ἡ κόρ' εἰς τὸν πατέρα τῆς ἀφείλει τοῦναντίον

Καὶ ἂν ἀκόμη πίθηκον τὴν δίδει εἰς νυμφίον.

Ἐὰν ἦτο ἄλλως τόσον καλοκαμωμένος, δὲν θὰ τοῦ ἔρριπτε τὴν πολυθρόνητον φράσιν :

Ἢγὼ καὶ ἂν σὰς ἔδλεπα — δὲν ξέρω μὲ τί τρόπον

Θὰ ἦμην ὁ ψυχρότατος τῶν ζωντανῶν ἀνθρώπων.

Ὁ Ταρτοῦφος εἶναι λοιπὸν ἄνθρωπος μὲ σάρκα, ἐπαφελούμενος ὡς πρέπει τῶν πρηγοριῶν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς φιλοξενίας τοῦ Λεσβίκη. Τρώγει τόσον ὅσον ἐξ. Δίναται τις νὰ κρίνῃ περὶ αὐτοῦ ἐκ τοῦ δείπνου του

Ἐφαγεν ἕνα ἀστακὸν καὶ δώδεκα κεφτέδας.

Τὸ θρησκευτικὸν αὐτὸ δεῖπνον ὅπερ ἡ θέα τῆς ἠγαπημένης γυναικὸς (ἐδείπνησεν ὀλομόνυχος ἐνώπιόν τῆς) δὲν εἶχεν οὐδαμῶς ταράξει, ἂν καὶ ὑπέφερε πολὺ, τὸν προδικατήθητιν εἰς μιλίχιον ὕπνον ὃν ἀπῆλυσεν ἀταράχως μέχρι τῆς ἐπαύριον — σημεῖον καλοῦ στομάχου καὶ εὐσυνειδησίας. Κατὰ τὸ ἀκόλουθον πρόγευμα, «μισὴ δὲ ἐσράγγισε κρᾶσι» ἀδιὰ νὰ ἀναπληρώσῃ τὸ αἷμα» καὶ τὰς ιδέας. Εἰς τὰς ἐπευρημίας τοῦ Λεσβίκη ὅστις τὸν κάμνει νὰ καθήσῃ εἰς τὸ ἄνω ἄκρον τῆς τραπέζης, κατατρώγει μέχρι κόρου ἀρκετὰ τεμάχια τὰ ὁποῖα τῷ παραχωροῦσιν.

Τὸν ἐκλαμβάνετε δι' ἀβδῶν τῆς αὐλῆς, στιχουργίσκον, ὅστις παρατηρεῖ τὸ στήθος τῆς τροφοῦ ; Διόλου ! Ὁ Ταρτοῦφος δὲν ἔχει ποσῶς αὐτὰς τὰς λεπτότητας. Σκεπάζει τὸ στήθος τῆς Δροσῆς, προτέχει ὅταν συνομιλῶσι, νὰ μὴ φαίνεται ἔχων τοιαύτας διαθέσεις.

Ὁχι, ὁ Ταρτοῦφος δὲν εἶναι ποσῶς ἄνθρωπος τοῦ κόσμου, ἔτι μᾶλλον ἀβδῶν τῆς αὐλῆς. Τὸν βλέπω εὐτραφῆ, ξυρισμένον, μὲ χεῖλη προτεταμένα, μὲ τὸ ὑποκριτικὸν μειδίαμα καὶ τὸ αἶμα εἰς τὴν κεφαλὴν. Πίνει δὲ τεκμήριον, καὶ ὄχι εἰς μικρὰς δόσεις, σπογγίζων τὴν βίνα διὰ τοῦ λιχανοῦ καὶ τοῦ ἀντίχειρος, ἀλλ' ὡς ἄνθρωπος ὅστις δὲν ἐντρέπεται διὰ τοῦτο, ἀλλὰ τὸ κάμνει εὐλαβῶς καὶ ἀφθάνως.

Δὲν εἶναι οὔτε κατ' οὐδένα λόγον ὁ ἐντελής ὑποκριτής ὃν θὰ ἤθελεν ὁ Λαβρουγιέρος. Τί; οὔτε φιλόργυρος, οὔτε βίαιος, οὔτε ἄδικος, οὔτε φιλήδονος ἀναμφιβόλως; Ἄλλ' ὁ Ὀρέστης τοῦ Γουιμόνδου Λατούς λέγει ἐν τῇ Ἱφιγενείᾳ:

Διότι εἶμαι κακοῦργος μὲ νομίσεις ἄνευ ἀρετῆς;

Ὁ Ταρτοῦφος θὰ ἔχη τὸ δικαίωμα νὰ εἴπῃ

Μήπως διότ' εἴμ' εὐλαβῆς καὶ ἄνθρωπος δὲν εἶμαι;

Ἄναγκιώτατε πάλιν τὸ κείμενον, οἷς παρακκλῶ θὰ ἴδῃτε ἐν αὐτῷ ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶναι ὑψηλόφρων, δεσποτικός, ἐλεγκτής, κριτικός, ἐναντίος τῶν ἐπισκέψεων, ζηλότυπος φανερὰ τῆς Καλλιόπης, ὑπερήφανος πρὸς πάντας, σώφρων μόνον πρὸς τὸν Ἀσβίτην, διότι τότε ἀλλοίμονον τὰ συμφύροντα τοῦ Θεοῦ. Ἐχει ὅμως ἀνασκοπᾶς.

Ἄν μόνον ὡς ἐμπόδιον τὸ τοῦ Θεοῦ μὲ φέρῃς

Ἄ δὲ αὐτὸ μὴ ὀλιβέσαι· ἐγὼ σὲ ἀπαλλάττω.

Ἄ ὄχι, δὲν εἶναι ποσῶς ἄνευ ἐλαττωμάτων, καὶ δὲν φοβεῖται ν' ἀρήσῃ τὸ στάδιον ἐλεύθερον εἰς ἐκεῖνα ἄτινα ἔχει, διότι εἶναι εἰς συνεννόησις μὲ τὸν Θεόν. Ἐκαμὲ συμβιβασμὸν μετ' αὐτοῦ. Τοῦτο εἶναι ἴδιον ὑποκρισίας, θὰ εἴπητε. Ἄλλ' οὐδόλω. Τὸν θέλετε, ὡς ὁ Γωτιέρ, ἄθεον μὲ μέλαν ῥάσον; Συγχίξασθε. Ὁ ἄθεος, ὁ ὑποκριτής, εἶναι ὁ Δὸν Ζουάν. Ὁ Μολιέρος δὲν ἐπανέρχεται εἰς τὰ αὐτά. Ὁ Ταρτοῦφος ἄθεος! Ὅχι, ὄχι, εἶναι φανατικός, θὰ τὸν παρετηρήσατε ἀπερισκέπτως· ὁ Ταρτοῦφος πιστεύει. Πιστεύει τόσον καλᾶ, ὥστε θὰ ἔστειλεν ἄνευ τύψεων συνειδήτος τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν πυρᾶν, αὐτὸς ὅστις κατηγορεῖται ὅτι ἐφόβησεν ἕνα ψύλλον μὲ θυμόν· θὰ ἠδύνατο, πράγματι, νὰ τὸν κάμῃ νὰ ταλαιπωρηθῇ ἐπὶ πολὺ, ἀρκεῖ νὰ τὸν προσέφερον εἰς τὸν Θεόν. Τὸ ἐπαναλαμβάνω, εἶναι εἰλικρινής. Ἄλλὰ τὰ δόγματά του; θὰ μοι εἴπητε.

Κατὰ τὰς χρεῖας τοῦ καθῆς τὰς διαφόρους

Τοῦ συνειδήτος δύναται ν' ἀποκινή τοῦ ὄρου.

Λοιπὸν, τοῦτο εἶναι ἰησοῦτικὸν δόγμα. Πιστεύετε ὅτι πάντες οὗτοι οἱ ἰησοῦται ὑπῆρξαν αἰσχροὶ ἄνθρωποι; Αὐτοὶ οὗτοι οἱ ὅποιοι ὤρισαν τὰ ἀξιώματα ταῦτα, φρονεῖτε ὅτι σκοπίμως ἠθέλησαν νὰ παρέξωσι κώδικα εἰς τὴν κακοουργίαν; Ἀπάτη. Ὑπῆρξαν ἄνθρωποι πιστεύσαντες. Ὁ Ἐσκοβάρ ἦτο χρηστὸς ἄνθρωπος. Εἶχε τὴν πίστιν του. Ὁ Ταρτοῦφος ὡσαύτως. Πιστεύει πραγματικῶς εἰς τὴν ἐπιστήμην του. Ἐπ' αὐτοῦ μάλιστα ἐξηκριβώθη ἡ τέχνη τοῦ ἀρεῖν τοὺς δισταγμούς. Δὲν ἔχει δισταγμὸν πλέον, κατὰ νοῦν ἔχων τὴν μεγάλην τοῦ Θεοῦ δόξαν. Ἦρχισε δὲ πιστεύων αὐτὸς ἐαυτόν. Εὐφραδής, ἄλλως. Ὁ ἀνιγματοῦδης αὐτὸς εὐλαβῆς εἶναι μίκα ὠραία γλῶσσα, καὶ, ἐὰν ὁ Ταρτοῦφος τὴν λαλεῖ πρὸς τὴν Καλλιόπην, τὸ κάμνει διότι τὴν δμιλεῖ καὶ πρὸς ἑαυτόν, καθότι δὲν γνωρίζει νὰ δμιλήσῃ ἄλλην

γλῶσσαν. Ἡ συνειδήσις αὐτοῦ ὑπέστη ἰδικιτέρων τινὰ τροπὴν καὶ ὁ μέγας αὐτὸς ἀπατεῶν εἶναι ἡ πρώτη τοῦ ἑαυτοῦ του ἀπάτη.

Λίαν φιλόανθρωπον τοῦτο, ἀδελφοί μου! Τίνος ἐξ ἡμῶν ἡ συνειδήσις δὲν ὑπόκειται εἰς συμβάσεις; Τίς ἐξ ἡμῶν δὲν εἶναι Ταρτοῦφος εἰς στιγμὰς τινὰς καὶ δὲν ζητεῖ συμβιβασμούς. . . δι' οὓς κατόπιν πάντοτε δὲν ἐρυθριῶμεν; Ἄπασα ἡ τέχνη τοῦ ἰησοῦτου ὑπῆρξε τοῦ νὰ τοὺς περιστείλῃ εἰς μικρὸν ἀριθμὸν ἰδίων ἀξιωματικῶν, ἐφαρμοζομένων εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς, τὰ ὅποια εὐκόλως δύνανται νὰ ἀκολουθήσωσιν οἱ ἄνθρωποι, καὶ δὲν τοὺς ἀφίνουσι νὰ σκέπτωνται τὸν μέγαν αὐτῶν σκοπὸν. Ἐγείρει συναλλαγὴν ἀναδέχονται, διὰ τινῶν λαμπροτάτων συνταγῶν, νὰ μᾶς καταστήσωσιν εὐτυχεῖς εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν, τοῦτο ἐννοεῖται, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὴν, διὰ τῆς εὐχαριστήσεως τῆς διδομένης εἰς τὰς κλίσεις μας. Δὲν ὑπάρχει ἢ μίκα συμφωνία νὰ ἀφίνωμεν νὰ συμβαίνει τοῦτο ἢ ἐκεῖνο. Τὸ συνέδριον τοῦ Τάγματος θὰ σκεφθῇ καὶ θὰ κυβερνήσῃ, δι' ἡμᾶς. Δὲν εἶναι εὐτεδὲς ἔργον; Ὁ σκοπός, εἶναι ἡ βασιλεία τῶν ἀγίων, τοῦτο ἀγιάζει πολὺ τὰ μέσα, πιστεύω. Ὁ Ταρτοῦφος ἐξωμοιώθη πρὸς τὸν Θεόν· θὰ στερηθῇ οὐδενός; Πάντα τὰ ἐν αὐτῷ γεννώμενα αἰσθήματα ἀγιάζουσι δι' αὐτὸ τοῦτο· θὰ μεταβῇ λοιπὸν ἀπ' εὐθείας ἐνώπιον ἐκείνου, ὑπομειδιῶν καὶ ὑποκριτῆς ὑπὸ τὰς κατατροφὰς τῆς οἰκογενείας· θὰ δειπνήσῃ ἐν συνειδήσει, θὰ κοιμηθῇ ἀθορόβως. Φοβηθῆτέ τον τόσῳ μᾶλλον ὅσον εἶναι εἰλικρινής, καὶ, ὡς λέγει Ὀχυματίω; ἡ σάτυρα τοῦ Du-Laurens.

Φυλαχθῆτε ἀπ' αὐτὸν καθ' ἃς ἡμέρας ἐξομολογεῖ!

Ἐννοεῖ τις ὅτι τὸ πρόσωπον, δρώμενον οὕτω—καὶ νομίζω ὅτι οὕτω πρέπει νὰ τὸ ἴδῃ τις,—πόσως προσφέρει κωμικὰς ὀψεις. Ἄλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι μόνον· δι' αὐτὴν ταύτην τὴν εἰλικρινεῖαν, ἣν τῷ ἀπηνήθησαν πρὸς τὸ πρέπον, ὁ Ταρτοῦφος συλλαμβάνεται καὶ καθίσταται, ὅπως δὲν θὰ τὸν ἤθελε ὁ Λαβρουγιέρος, καταγέλαστος.

Ἐπειδὴ πιστεύει εἰς τὴν ἐπιστήμην του, ἀρύει ἐξ αὐτῆς μνηστειότητα. Ἐπαίρεται ὁ μαρός, καὶ, ἐπειδὴ φθάνει εἰς ἐκεῖνον ἀπὸ τὸν ὅποιον πιστεύεται, περιφρονεῖ πρὸς πολὺ τοὺς κοινούς ἀνθρώπους καὶ κινδυνεύει νὰ πέσῃ, καὶ εἰς ἀπλουστέρην παγίδα. Καὶ τοῦτο τοῦ συμβαίνει ἐπὶ τέλους· καὶ τοῦτο εἶναι ἡ ἀντεκδίκησις τοῦ ἀπολεσθέντος πικραδέισου: Ὁ ὄφις ἐξᾶπκτώμενος ὑπὸ τῆς γυναικός.

V

Ἄς ἀναλύσωμεν τὴν ἱστορίαν ταύτην καὶ ἃς ἴδωμεν ἐὰν πρᾶξις τις διαφεύδει τὴν ἐρμηνείαν μου. Ἀρχήσωμεν ἐκ τῆς ἐξομολογήσεως τῆς τρίτης πράξεως. Ὁ Ταρτοῦφος εἶναι μόνος μετὰ τῆς Καλλιόπης. Εἶναι

ὀλίγον κακοδιάθετος καί, ἀνυπομόνως, ἀρχίζει τὴν ἐφοδὸν καὶ προσεζοφλεῖ τὰς εὐδαιμονίας, τὰς ὁποίας ἐλπίζει βεβαίως κατὰ πανουργὸν τρόπον.

Τί θαυμαστά κεντήματα! Εἶν' ἔργον τῶν χειρῶν σας αὐτό, ἂν δὲν λανθάνωμαι, τὸ περιστήθιον σας; τὸ πᾶν εἰς τὴν ἐντέλειαν κατώρθωσαν νὰ φέρουν.

Ὁ ἠθοποιὸς θὰ εἶχεν ἄδικον, — νὰ κάμη ἐνταῦθα τύπον σκτύρου. Σπεύδει πολὺ ὁ Ταρτοῦφος ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ περιεργείας. Περιέργεια πνευματικοῦ πατρὸς· ὁ Ταρτοῦφος ἐξομολογεῖ τὸ περιστήθιον τῆς Καλλιόπης, ἰδοὺ τὸ πᾶν.

Δὲν χάνει καιρὸν, ἄλλως, καί, εὐθύς ὡς τῷ ὀμιλοῦσι περὶ τοῦ γάμου του μετὰ τῆς Ἑλένης.

Δὲν εἶν' αὐτὸ τὸ ἀγαθὸν δι' ὃ ἐγὼ στενάζω.

Καί, μετ' εὐγενοῦς γλυκύτητος ἀνταξίως τῆς ἀγίας Θηρεσίας, κάμνει τὴν ἐρωτικὴν του ἐξομολόγησιν εἰς τὸν Θεὸν εἰς τὸ πρόσωπον τῆς Καλλιόπης, διότι

Ἐγὼ τὰς ἐντελείας σας ὅποταν ἐξετάζω
τὸν Πλάστην εἰς τὸ πλάσμα του, ἀληθινά, θαυμάζω,
καὶ ἔρω, ἔρω, ἄπιστος μοῦ πυρπολεῖ τὸ στήθος
ὡς πρὸς τὸ ὠραιότατον αὐτοῦ ἐκείνου ἦθος.

Εἰς τὴν ἀρχὴν ἐφοβήθη μήπως καταφωραθῆ καὶ ἐνήστευσε, προσηυχήθη ἔκλυσε . . . , ἀλλ' ἐξήχη τῆς ἀπάτης. Τίς θὰ εἶναι ἀξιόμισμπος λατρῶν τὰ θεῖα ἐκεῖνα βλέμματα, τὴν ἀρρητον ἐκείνην γλυκύτητα, τὴν λαμπρότητα τῆς κτύτης, θεῖαν μᾶλλον ἢ ἀνθρωπίνην. Συνέθη ὁμως ἀποκάλυψις τις: ὁ τέλειος οὗτος ἔρω δύναται νὰ κρατηθῆ ἀγρός. Εἶναι καθαρὰ τις εὐλάβεια. . . . ἦτις δὲν ζητεῖ ἢ νὰ διέλθῃ τὴν τελετὴν τῶν μυστηρίων. Αἰσθάνεται μ' ὅλα ταῦτα ὅτι ἡ προσφιλή; του ἀδελφῆ ἔχει ἀνάγκη νὰ πεισθῆ. Αὕτη δὲν εἶναι πεπαίδευμένη, ὡς ἐκεῖνος, δὲν γνωρίζει τὰ ἄπειρα μέσα τὰ ὁποῖα προσφέρει ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, θὰ τὴν γνωστοποιήσῃ ὅλα ταῦτα ἀργότερα, ἐν τούτοις μετ' ἠπιότητος, τῆ ὑπόσχετα σιγῆς. Δὲν εἶναι ποσῶς ἐκ τῶν μνησίων ἐκείνων καὶ κούφων νεανίσκων τῶν ὁποίων ἡ ἀνχιδὴς γλώσσα

ἀτιμάζει τὸν βωμὸν εἰς τὸν ὅποιον θύου

Βέβηλοι! Ὁ Ταρτοῦφος, οὐδαμῶς εἶναι τσιούτος· μετ' αὐτοῦ οὐδεὶς θόρυβος, οὐδεὶς κίνδυνος ἢ οἰκία δύναται νὰ ῥηται ἤσυχος.

Καὶ κύπτων εἰς τὸ οὖς τῆς Καλλιόπης πειστικώτερος ἢ ποτέ, μὲ τὸ λοξὸν βλέμμα τῶν εὐλαβῶν ὀφθαλμῶν του, μὲ μειδιάμα συνεννοήσεως ἐπὶ τῶν παχέων καὶ ἀνεσταλαμένων χειλέων του ὑπισχεῖται,

ἄνευ σκανδάλου ἔρωτα καὶ τέρψιν ἄνευ τρόμου.

Εἰς πάντα ταῦτα ὁ κωμικὸς σκοπὸς εἶναι προφανής. Εὐρίσκεται δ' εἰς ἀντίφασιν μετὰ τῆς ἀγγελικῆς ταύτης γλώσσης καὶ τοῦ ἐρυ-

θρωποῦ ὑποκριτοῦ ὅστις τὴν λαλεῖ, ἐν τῇ ἀμεταβλήτῳ ἐμπιστοσύνη μεθ' ἧς προσφέρει τὴν καρδίαν του, ἐν τῇ ἀπλότῃ ταύτῃ τοῦ ἱερέως μεθ' ἧς, ὑπισχνόμενος τέρψιν, τέρψιν ἄνευ τρόμου, πιστεύει ἑαυτὸν ἔκτοτε ἀκαταμάχητον, εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν λέξεων καὶ τῶν νοημάτων, καὶ εἰς τοὺς δύο στίχους

Θελήσετε, κυρία μου, κ' ἰδοὺ ἐγὼ εὐδαίμων
καὶ πάλιν, σεῖς προστάξετε καὶ περιμένω τρέμων.

Τέλος, ἐπειδὴ ὡς νὰ ἠθέλησεν ὁ Μολιέρου; νὰ ὑποσημάνη τοῦ; σκοπούς του, δὲν εἰσῆγγαγεν ἐκεῖ στίχον καθαρᾶ; παρωδίας, τὸν ἐκλεκτὸν τοῦτον στίχον,

Μήπως διότ' εἶμ' εὐλαβὴς καὶ ἄνθρωπος δὲν εἶμαι;

Ὅστις ἀρκεῖ ἐκεῖνος μόνον νὰ δώσῃ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ προσώπου.

Ἄς ἐξακολουθήσωμεν:

Ὁ Ἀλέξανδρος ἤλουτε τὰ πάντα καὶ — πῶς φαίνεται ὅτι εἶναι πολὺ νέος! — δὲν συλλογίζεται περὶ τοῦ γελοίου, τὸ ὁποῖον ἡ περίστασις αὕτη μέλλει νὰ ρίψῃ ἐπὶ τοῦ πατρὸς του· δὲν βλέπει ἐν τούτῳ ἢ ἀφορμὴν τοῦ νὰ ποιήσῃ ἐκποδὸν τὸν Ταρτοῦφον· δὲν θέλει νὰ ἀκούσῃ τὴν Καλλιόπην, εἶναι εἰς τὸν *χρῆμαρρον* τῆς *χαρᾶς*. Θέλει νὰ ἐκδικηθῆ καὶ *φιλοδορεῖ* τὸν πκτέρα του μὲ τὸ πρόσφατον *νέον*. — Ἡ σώφρων Καλλιόπη ἀποσύρεται ἰδοὺ οἱ τρεῖς.

Νὰ τὰ πιστεύσῃ τις αὐτά; Νὰ ἔχωντ' ἀληθείας;

Τί μέλλει νὰ ἀναφέρῃ ὁ Ταρτοῦφος πρὸς ὑπεράσπισίν του; Τίποτε. Δὲν ὑπερασπίζει ἑαυτὸν. Κατηγορεῖται, ἐξ ἐναντίας, ὄχι (σημειώσατέ το καλῶς) διὰ τὸ ἐγκλημα διὰ τὸ ὁποῖον τὸν ἐπιμύρονται, ἀλλὰ δι' ἅπαντα τὰ ἐγκλήματα ἀνεξαιρέτως. Δὲν λέγει: «Μάλιστα, ἐτόλμησα νὰ ἐξαπατήσω τὴν γυναῖκά σου»· ἀλλὰ; *καὶ εἶμαι ἐνοχος ἀναζωνεῖ*

ναὶ εἶμ' ἐγκληματίας

ὁ ἐναγὴς καὶ μοχθηρὸς, ὁ χεῖριστος τοῦ κόσμου
οὔτε ὑπάρχει ἄνθρωπος ἀμαρτωλότερός μου

Ὁ Ἀμαρτωλότερός μου ποῖα κωμικὴ εὐφυΐα! Στοιχηματίζω ὅτι εἰς τὴν λέξιν ταύτην τὰ δάκρυα ἀναβλύζουσι ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Λεσβίκη. καὶ ἐκεῖνος εἶναι εἰς ἄμαρτωλός! εἶμεθα ὅλοι ἄμαρτωλοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Μόνον δὲν ὁμολογοῦμεν τὰς ἀμαρτίας· ὁ ἀγαθὸς ἐκεῖνος Ταρτοῦφος ὁμολογεῖ ἐκεῖνος: Τί εἰλικρινεῖα! Ἐπιπροσθέτει μάλιστα ὁ ἴδιος ὅτι εἶναι μοχθηρός. . . Ἄ ἐξ ἅπαντος αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶαι ἕνας ἅγιος.

Ἄ! φίδι

τολμᾶς τὴν καθαρότητα λοιπὸν τῆς ἀρετῆς του
καὶ ν' ἀμαυρώσῃς δι' αὐτοῦ τοῦ ψεύδους τοῦ αἰσχίστου;

Καὶ ὁ Λεσβίκης ἀπειλεῖ τὸν υἱὸν του· καὶ ὁ Ταρτοῦφος ἐπιλαμβάνεται ζωηρῶς τῆς ὑπερσπίστεως τοῦ γέου. — Ἄφες τον νὰ σοῦ εἰπῆ, προσθέτει

Διότι τί γνωρίζεις ;
Δέν πρόκειται περὶ ψιλῶν πραγμάτων· ἐπομένως
ὡς εἶσαι εὐνους πρὸς ἐμέ καὶ προκατειλημμένος
τὸ μέλαν εἰς τὸ πνεῦμά σου λευκὸν τὸ παραστήνεις
μὲ βλέπεις, καὶ —ἀλλάζονον— ἐκ τῶν ἐκτὸς μὲ κρῖνεις.
Ναὶ μὲν ὡς ἄνθρωπον ἄγνόν ὁ κόσμος μ' ἐκλαμβάνει
τὸν κόσμον ὅμως, ἀδελφέ, πολλάκις ἄγ' ἢ πλάνη

Ὅσον ἐντονότερον καὶ μὲ πειστικὸν ὕφος ἀπαγγεῖλη τις τοὺς στίχους
τόσον θὰ κάμη νὰ γελᾶσωσιν οἱ ἀκροαταί· καὶ, ἐάν δὲν γελᾶσωσιν ἐν
τῇ περιστάσει ταύτῃ, βεβχίως θὰ δυσκαρεστητήσωσι τὸν Μολιέρον.

Διότι ὅ,τι κάμνει ἐνταῦθα ὁ Μολιέρος ἐκθέτων τὴν καθαρὰν ἀλήθειαν
μετὰ τόσης ψυχραιμίας, εἶναι ἡ σάτυρα τῶν γενικῶν ἐξομολογήσεων,
εἶναι ὁ περιγελῶς τῆς χριστιανικῆς ταπεινότητος, εἶναι ἡ γελοιογραφία
τοῦ Εὐαγγελίου.

Εἰλικρινῆς εἰς διαμκρυρήσεις—ὡς ἦτο Λουδοβίκος ὁ ΙΑ', ὁ ὁποῖος
ἔκλινε τὸ γόνυ ἐνώπιον τῆς μολυβδίνης Παναγίας τῆς προσκεκολλημένης
εἰς τὸν πῖλον τοῦ καὶ παρ' ἧς ἐξήτει μετὰ δακρύων τὴν ἄδειαν τοῦ νὰ
διαπράξῃ εἰςέτι μικρὸν τι ἔγκλημα, ἐν καὶ μόνον ὄλω; μικρὸν, τὸν φόνον
τοῦ ἀδελφοῦ του, ὑποθέτω, ὑπισχνούμενος ὡς ἀμοιβὴν μίαν ὀγκῶδη λαμ-
πάδα ἐκ κηροῦ ἢ νέαν εἰκόνα· τί θέλετε ; ἢ πιστεύει τις ἢ δὲν πιστεύει.—
Ὁ Ταρτοῦφος ἔχει τὰς πεποιθήσεις τοῦ χαρακτῆρος τούτου. Μετανοεῖ
πρὸ τοῦ σφάλματος ἵνα ὁ Θεὸς συγκινούμενος, τοῦ ὑποσχεθῆ αὐτὸ ὡς
ἀμοιβὴν.

Καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν παρ' ὀλίγον ὁ Λεσβίκος νὰ τὴν ὑποσχεθῆ αὐτὸς
πρῶτος· διότι, ἀφοῦ κατηράσθη, ἀπεδίωξεν, ἀπεκήρυξε τὸν υἱόν του, καὶ
μεταμεληθεὶς διότι δὲν τὸν ἄφησεν εἰς τὸν τόπον, ὁ εὐήθης, ὅστις δὲν
θέλει νὰ ἀπομακρυνθῆ ὁ Ταρτοῦφος του διότι θ' ἀποθάνῃ, ἀπαιτεῖ ὅπως
εἰς τὸ πείσμα ὄλων βλέπει τὴν σύζυγόν του πάντοτε καὶ παντοῦ. Καὶ
θὰ τοὺς ἔκλειεν εὐχαρίστως ὁμοῦ διὰ νὰ κάμη τὸν κόσμον νὰ λυσσάξῃ.
Καὶ τὸ κορύφωμα πάντων τὸν καθιστᾷ κληρονόμον ὅλης τῆς περιουσίας
του· τοῦθ' ὅπερ ὁ Ταρτοῦφος δέχεται εὐμενῶς, ἀποδίδων εἰς τὸν Θεὸν τὸ
ἀπροσδόκητον κέρδος.

Τὸ τοῦ Κυρίου θέλημα ἐν πᾶσι γεννηθήτω

Καὶ ὁ Λεσβίκος ἀναφωνεῖ Ὁ καὶ μένος !

Ἄπασα αὕτη ἢ τρίτη πράξις εἶναι ἐξαισία· τὴν θεωρῶ ὅτι εἶναι πᾶν
ὅ,τι ὑπολείπεται τὸ πληρέστατον τῆς πρώτης ἐκδόσεως. Ὁ ἀληθὴς Ταρ-
τοῦφος λάμπει καθ' ὅλα τὰ μέρη. Τὴν Ἐκκλησίαν ὀλόκληρον καθήρπασε
καὶ ἤγρευσε. Τοιαῦτα ἔργα λαμπρύνουσιν ἅπασαν τὴν ἱστορίαν τῆς ἀν-
θρωπότητος.

Ἡ τετάρτη πράξις, ἂν καὶ ἐπιδιορθωθεῖσα, δὲν εἶναι ὀλιγώτερον θαυ-

μασία. Μετὰ τὸν Ταρτοῦφον θριαμβεύοντα χάρις εἰς τὴν μωρίαν τοῦ Λε-
σβίκου, ἔρχεται ὁ Ταρτοῦφος ἀπατηθείς, Ταρτοῦφος γελοῖος.—Αὐτὸ δὴ
τοῦτο.

Διέρχομαι ταχέως τὴν σκηνὴν του μετὰ τοῦ Νικάνδρου. Δείκνυται
ἐκεῖ ἐντελῶς ἠθικολόγος, ἀλλ' ἐκ καλῆς πίστεως τὴν θαυμαστὴν ταύ-
την ἐπιστήμην ἐφαρμόζει εἰς τὰ συμφέροντα τοῦ οὐρανοῦ, καὶ ἡ καλὴ
πίστις ἐδῶ φθάνει μέχρι τῆς ἀπλότητος, ὡς εἰς τοὺς στίχους τούτους περὶ
τοῦ Ἀλεξάνδρου

Τὸν συγχωρῶ ἀπὸ ψυχῆς καὶ ἤθελα ἐντίμως
νὰ μεσιτεύσω μάλιστα ὑπὲρ αὐτοῦ προθύμως.
Πλὴν τὸ συμφέρον τοῦ Θεοῦ δὲν μὲ τὸ ἐπιτρέπει
αὐτὸ; ἂν ἐπανήρχeto, ἐγὼ νὰ φύγω πρέπει·

Οἵτινες δέον νὰ ἀπαγγελοῦσιν ὡς νὰ ἦναι εἰς πεζὸν γεγραμμένοι :

α' Α ! Θεέ μου ! ἐγὼ δὲν ἔχω τίποτε καλὸ μὲ τὸν ταλαίπωρον νέον·
ἀλλὰ ὁ Θεὸς πταίει· ὁ Θεὸς δὲν θέλει νὰ ζῶμεν ὁμοῦ. Πρέπει εἰς ἐξ ἡμῶν
νὰ φύγῃ. Λοιπὸν, ἐγὼ βεβχίως ὄχι, διότι τότε τί θὰ γίνῃ ὁ Θεός, τὸ συμ-
φέρον του βλέπεις ; » Καὶ ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν, ὁ
Ταρτοῦφος εἰς τὸν Ἀλεξάνδρου, ὅστις ἐπὶ τέλους εἶναι ὁ υἱὸς τῆς οἰκίας,
ὁ νόμιμος κληρονόμος, ἡ ἰδέα αὕτη τοῦ φαίνεται τόσον ἄτακτος, τόσον
φοβερά, ὥστε, ὅταν ὁ Νικάνδρος τοῦ τὴν ρίπτει κατὰ πρόσωπον δὲν ἀπο-
κρίνεται· πνίγεται : Εἶναι παρὰ πολὺ, καὶ ἐξάγων τὸ ὄρολόγιόν του. . . .

εἶναι κύριε, ὀκτώ' μισο ἢ ὄρα.

Μὲ προσκαλεῖ νὰ ἀναβῶ πνευματικὸν τι χρέος

Ἄλλως, ὡς πρὸς τὴν κληρονομίαν αὐτὴν τὴν ὁποῖαν τὸν ἐλέγχει ὁ
Νικάνδρος ὅτι σφετερίζεται, εἶναι πιθανὸν ὅτι ὄντως ὁ Ταρτοῦφος δὲν
τὴν ἀποδέχεται διὰ τὸν ἑαυτὸν του : ἡ κληρονομία εἰς τὰς χεῖρας τοῦ
Ἀλεξάνδρου θὰ ἐπήγαινε κακὴν κακῶς, ἐνῶ εἰς τὰς τοῦ Ταρτοῦφου θὰ
χρησιμεύτῃ ἀσφαλῶς.

Ἐν τούτοις ἡ οἰκογένεια, ἐνωθεῖσα ἐναντίον τοῦ κακοῦ ἐχθροῦ, κάμνει
τελευταίαν ἀπόπειραν, ὁ Λεσβίκος ἀνθίσταται

Ἄνδρῖζου, ὦ καρδιά μου, καὶ μὴ ἀδυναμίας

Καὶ ἀποδεικνύει εἰς τὴν Ἑλένην ὅτι ὅσον ἀποστρέφεται τὸν Ταρτοῦ-
φον, τόσον περισσότερον δέον νὰ τὸν νυμφευθῆ :

Ἄφοῦ τὸν ἀποστρέφεται αὐτὸς λοιπὸν σὲ πρέπει
αὐτὸν θὰ λάβῃς ἄνδρα σου καὶ ἄλλον μὴν ἐλπίζεις
δαμάξεις τὰς ὀρέξεις σου μ' αὐτόν.

Ὁ Λεσβίκος τέλος ἂν καὶ ἀπεταρτουφώθη διατηρεῖ διὰ τὴν γυναῖκα
του σεβασμὸν τινα, καὶ συγκατατίθεται εἰς τὴν δοκιμὴν ἣν αὕτη τοῦ
προτείνει. Καὶ τότε ἡ Καλλιόπη ἀποφασίζει τὸν ἀγῶνα.—Φωνάζέ μὲ

τον! λέγει.—Παμπόνηρος εἶν' ὄλος, ψιθυρίζει ἡ Δροσή, ὀλιγώτερον ὄξυ-
δερκῆς τῆς Καλλιόπης καὶ ἤτις φαντάζεται ὑποθέτω τὸ τέρας περισ-
σότερον ἄφ' ὅτι εἶναι.—'Αλλ' ἡ κυρία ἦν οὐδόλως διέλαθεν ἡ κενοδοξία
τοῦ προσώπου καὶ ἡ πρὸς αὐτὴν ἐμπιστοσύνη ἀπαντᾷ.

Εὐκόλως

ἐξαπατᾶται ὁ ἔρῶν ὑπὸ τοῦ ἐρωμένου
ἢ φιλαυτία βοηθεῖ ἐπὶ τοῦ προκειμένου.

Μόνη αὕτη εἶδε σαφῶς, τῷ ὄντι. Βεβαίως, ἐάν ποτε ἀνὴρ εἶδεν ἑαυτὸν
ἀπωθούμενον, εἶναι ὁ Ταρτοῦφος. Πρὶν ἢ ἀκόμη ἐκδηλώσῃ τὸν ἔρωτά
του, οἱ ὀφθαλμοὶ καὶ οἱ στεναγμοὶ του δὲν εἶχον συναντήσῃ ἢ ἀβρόφρονα
ἀδιαφορίαν, καὶ οὔτε κἂν ἀπορίαν τινά· ἡ δημολογία τοῦ ἔρωτός του,
πρᾶγμα χειρότερον, δὲν ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ διεγείρῃ τὴν ὀργήν, τοῦθ'
ὅπερ θὰ προέδιδε συγκίνησίν τινα τοῦλάχιστον· περιεφρονήθη, καὶ τί-
ποτε περισσότερον.

Καὶ λοιπόν! τοιαύτη εἶναι ἡ περὶ ἑαυτοῦ ἰδέα τοῦ ἀνθρώπου μας ὥστε
εἰς τοὺς πρώτους τῆς Καλλιόπης λόγους συλλαμβάνεται. "Ὅτι ἡ Καλ-
λιόπη συνδυάζει θυμωσίως τὰ γεγονότα πρὸς ὅ,τι αὕτη θέλει νὰ πι-
στεύσῃ ἐκεῖνος, σύμφημι· ἀλλὰ τὰ γεγονότα εἰσὶ λίαν πρόσφατα. Πη-
ρῆλθεν ἄρα γε ὀλόκληρος ὄρα; Καὶ ἐν τούτοις, ὀλόκληρος ἢ ἀντίστασις
του περιορίζεται εἰς δύο μόνον στίχους

'Αλλ' ὁ νοῦς μου δὲν τολμᾷ καλῶς νὰ ἐννοήσῃ
κατ' ἄλλον τρόπον τὸ πρῶτ' μὲ εἴχετε λαλήσει.

Οὐδὲ συνταράσσονται κἂν ἐκ τῶν σημαντικῶν λόγων τῆς Καλλιόπης,

"Ὡ πόσον τὴν καρδίαν

ὡς φαίνεται γνωρίζετε κακῶς τὴν γυναικείαν.

Αὐτός, ὅστις θὰ ἠξέυρει βεβαίως κάλλιστα ὅτι, ὁπότεν γυνὴ τις σᾶς
λέγῃ «Δὲν γνωρίζεις τὰς γυναῖκας», ἀναλαμβάνει τὸ καθήκον νὰ ποιήσῃ
ὑμῖν αὐτὰς γνωστάς, — ἀπατῶσα ὑμᾶς, καὶ ἰδοὺ αὐτὸς καταπίνων τὰς
ἐξηγήσεις τῆς Καλλιόπης.

Τῇ ἀληθείᾳ χάνεται εἰς ἡδονῆς ἐκστάσεις
ὡσάν αὐτάς, κυρία μου, ν' ἀκούῃ τις ἐκφράσεις
ἀπὸ τοιοῦτον γλυκερὸν πεφιλημένον στόμα
ὡς νέκταρ τι εἰς ὄλον μου κυκλοφορεῖ τὸ σῶμα.

Μὴ σᾶς ἐξαπατήσῃ τοῦτο, ἐάν ζητῇ τὴν ἀδειαν ν' ἀμφιβάλλῃ περὶ τῆς
εὐτυχίας του, δὲν εἶναι δυσπιστία, εἶναι πανουργία ἐραστοῦ. Πάντες λέ-
γουσι πρὸς τὴν ἀποποιουμένην γυναῖκα «Δὲν μὲ ἀγαπᾷς». Πάντες θέ-
λουσι πρᾶγματικῶς προσφοράς. Ὁ Ταρτοῦφος εἶναι πεπεισμένος· ἀλλὰ
βιάζεται, ἐπειγεταί τοσοῦτον, κατέχετται ὑπὸ τοσαύτης ἐρωτικῆς θέρμης,

ὥστε λησμονεῖ πᾶσαν φρόνησιν, ὥστε παραδίδει τὴν ἐπιστήμην του, τὴν
ἐπιστήμην ἐκείνην τῆς ὁποίας ἡ κατοχὴ καθίστησιν αὐτὸν ἀνώτερον τῶν
ἄλλων ἀνθρώπων· τὴν ἐκθέτει, καυχᾶται, πωλεῖ τὸ ἀπόβροχτον τοῦ κρά-
τους, τὰ πάντα τέλος, καὶ λέγει: 'Εγγυῶμαι τὰ πάντα, εὐχαριστήσατέ
με μόνον! Βαίνει μάλιστα περαιτέρω· σκώπτει, ἐμπλεως ὑπερηφανείας,
καθ' ἣν δὲ στιγμὴν συλλαμβάνεται, αὐτὸς περιπαίζει τὸν Λεσβίκην, ἵνα
ἐξάρῃ τὴν ἰδικὴν του ἀξίαν.—'Εάν ἀκόμη μᾶς συλλάβῃ, μὲ τοῦτο τί;

Τὸν ἔκαμα νὰ βλέπῃ

τὸ πᾶν καὶ ὁ καλότυχος νὰ μὴ πιστεύῃ λέπι.

'Αλλὰ αὐτός, βλέπει ἄρα γε καλῆτερα. Ἡ ἀμνηχανία τῆς Καλλιόπης,
ἡ αἰφνηδία βῆξ αὐτῆς, ἡ τράπεζα ἐκείνη, ἣν δὲν καταλείπει, τὰ κτυπή-
ματα τὰ ὁποῖα ἐπ' αὐτῆς κτυπᾷ, ὅλα ταῦτα τῷ διαφεύγουσιν εἶναι τυ-
φλὸς καὶ κωφός, εἶναι ἀπεβροχημένος ὀλόκληρος! Καί, ὅταν ὁ ἀπλοϊκὸς
ἔρχεται μὲ ἀνοικτάς τὰς ἀγκάλας διὰ νὰ ἐναγκαλισθῇ τὴν Καλλιόπην,
ρίπτεται μὲ τὴν μύτην εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Λεσβίκην, καὶ τότε τὸ θυμὸν
του ἐκδιώκει αὐτόν, καὶ τότε ὁ βλάξ ὃν ἐνέπαιζε πρὸ μικροῦ τὸν προσκα-
λεῖ νὰ τοῦ ἀδειῶσῃ ὅπως λέγουσιν, τὴν γωνίαν.

'Εκεῖ ἴσα ἴσα γίνεται γελοῖος, διότι καταλαμβάνεται ἐπ' αὐτοφώρῳ
πταίων, αἱ δὲ διδόμεναι παρ' αὐτοῦ δικαιολογίαι τὴν θέσιν του μόνον κα-
θιστῶσι βρρυτέραν. «Πῶς! ἐπίστευσας;» Τοῦτο ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην
τὸν ἄριστον ἐκεῖνον, ὅστις, πρὸ τινῶν ἐτῶν συλληφθεὶς ἐπ' αὐτοφώρῳ
ἐντὸς βαγονίου τινὸς πρώτης θέσεως μετὰ τινος μετανοούσης, ἐθεώρησε
καλὸν πρὸς δικαιολογίαν του ν' ἀνακράξῃ «εἶναι ἀδελφὴ μου!» Ὀλόκλη-
ρος ἰδιάζουσα ἠθικὴ κατὰστασις ἀποκαλύπτεται ἐν τῇ κραυγῇ ταύτῃ!

Τὴν ἠθικὴν ταύτην κατὰστασιν ὁ Μολιέρους παραδίδει εἰς τὴν ἡμετέ-
ραν χλεῦν.

'Ἡ ἐπὶ τοῦ Ἀπαιτιῶνος ἐπιστολῇ ἔχει ἐπὶ τούτῳ ἐξαιρετοῦς τινὰς σε-
λίδας. «Τὸ ἀνάρμοστον εἶναι ἡ οὐσία τοῦ γελοίου», εἶπεν αὕτη: "Ἄρα,
ὑπάρχει ἀπελύτως ἀνάρμοστον μεταξὺ τοῦ σκοποῦ, ὃν ἐπιδιώκει ὁ Ταρ-
τοῦφος—ἡ ἀποπλάνησις τῆς Καλλιόπης—καὶ τῶν μέσων ἅπερ μεταχει-
ρίζεται διὰ νὰ ἐπιτύχῃ. «Εἶναι εὐχάριστον νὰ βλέπῃ τις ἐκ τούτου, ἐξα-
κολουθεῖ ὁ φίλος τοῦ Μολιέρου, διατί αἱ περιποιήσεις τοῦ Πανούλφου
εἶναι γελοῖαι. . . Τὸ κακὸν ἀποτέλεσμα τὸ ὁποῖον αὐταὶ παράγουσι τὸν
κάνουσι νὰ φαίνεται τόσον ὀλοσχερῶς γελοῖος, ὥστε καὶ ὁ ἦττον νοήμων
θεατῆς διαμῆνει ἐκ τούτου τελείως πεπεισμένος. «Καλὸν εἶναι νὰ λάβῃ
τις ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ ἐκτίμησις αὕτη τοῦ προσώπου χρονολογεῖται ἀφ' ἧς
τὸ ἔργον ἐδιδάσκατο ὑπὸ τὴν διεύθυνσιν τοῦ Μολιέρου, ὅτε οἱ σκοποὶ του,
ἐπακριβῶς τηρούμενοι, διέλαμπον ἐν ὄλω των τῷ φέγγει. Ἡ ἐπιστολὴ
ἄλλως προστίθησι περαιτέρω τοὺς ὠραιότητας τούτους λόγους ἐπαξίους
αὐτοῦ τοῦ Μολιέρου καὶ τοὺς ὁποίους ἐκεῖνος βεβαίως ἐνέπνευσεν. «Ἡ

πρόνοια τῆς φύσεως ἠθέλησεν ὥστε πᾶν ὅ,τι εἶναι κακεντρεχὲς νὰ ἔχη βλαβερὸν τινα γελοίου. Ἰδοὺ τὸ μυστικὸν τοῦ Ταρτούφου. Ὁ Μολιέρου θέλει ἵνα πάντες γελοῦσι, διότι εἶναι κακεντρεχῆς. Ὁ γέλως εἶναι τὸ ὄπλον του καὶ γνωρίζετε πῶς παίζει μετ' αὐτοῦ: Ὁ Ταρτούφος, μετὰ δὺω αἰῶνας, ἐνοχλεῖται ὑπ' αὐτοῦ πάντοτε: δὲν ἠξερῶ ἐὰν θ' ἀποθάνῃ· ἔχει τὴν ζωὴν τόσον σκληράν! ἀλλὰ ἡ πληγὴ θὰ διατηρηθῇ ὅσον ἐκεῖνος. Βλέπει τις λοιπὸν ὅτι οἱ θεαταὶ τοῦ 1667 δὲν παρετήρησαν ποσῶς τὸν Ταρτούφον τόσον τρομερὸν ὅσον θέλουσι νὰ τὸν κάμνωμεν σήμερον.

Μάλιστα, ἡ σκηναὶ περιπέτεια εἶναι ἰσχυρὰ καὶ ὅταν, *ξικουμπιζόμενος* διὰ τινος χειρονομίας τοῦ *Λεσβίκου*, ὁ *ταλαιπώρος*, ἔρχεται πρὸς τοὺς θεατὰς, *μὲ τὴν μύτην κατεβασμένην*, νὰ λάβῃ τὸν πῖλον του καὶ τὸν μανδύαν του — διότι οὕτως ἰσχυρίζομαι ὅτι πρέπει νὰ παίζηται τὸ ἐξαίρετον τοῦτο σκηναῖον, καὶ ὄχι, ὡς τινες διδάσκουσιν ἐκ συνθηλαίας μετὰ ἀλληκαρισμὸν — ὅταν, λέγω, τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἐγκαταλείπει τὴν οἰκίαν, ὑποστρέφεται, καὶ χωρὶς νὰ φωνάξῃ, λογικῶς, εὐλαβῶς, λέγει τὸ περιφρημον:

Πόθεν μὲ διώχνεις; ὄμιλεις ἐδῶ ὡς νὰ ὄρξῃς

Οὐδεμία ἀμφιβολία ὅτι ὑπάρχει ἐν τούτῳ ἐκεῖ μέγα καὶ δεινὸν δραματικὸν ἀποτελεσματικόν.

Καὶ ὅμως πρέπει νὰ γελάσωμεν ἀφ' οὗ ἰσχυρίζεται ὁ Ταρτούφος ὅτι θὰ ἐκδικηθῇ τὸν προσβλαβόμενον Θεόν, — ὡς ἐν τῷ σκοπῷ τῆς γενικῆς ἐξομολογήσεως, ὡς, περὶ τέρῳ, εἰς τελευταίαν σκηναῖον τοῦ ἔργου, ἀφοῦ ὁ ἄνθρωπος μᾶς βεβαιοῖ μετὰ ἐνκράτου πεποιθήσεως ὅτι

Τὸ πᾶν διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ ἀγάπην ὑπομένω

Καὶ νομίζω ὅτι γελοῦν τις εἰσέρχεται εἰς τοὺς σκοποὺς τοῦ Μολιέρου. *Castigat ridendo*. Μόνον — καὶ εἶναι μίαν παρατήρησιν ἀξίαν νὰ σημειωθῇ, διότι ἐφαρμόζεται εἰς ὅλον του τὸ ἔργον, — ὁ γέλως ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ διεγερθῇ εἶναι ὁ γέλως ὁ ἀρμόζων τῷ ἔργῳ. Δὲν εἶναι ὁ γέλως ὁ τῶν *Κερατοειδῶν*, οὔτε ἐκεῖνος τῶν *σωφρόνων γυναικῶν*· ὑπάρχει ὁλόκληρος μουσικὴ κλίμαξ μετὰ τοῦ *χά χά* τῶν τῆς καλῆς συναναστροφῆς, οἵτινες ὑποσημειοῦσι λεγόμενα τὰ ἀγγίνοια σκώμματα τοῦ *Σικελοῦ* μέχρι τοῦ *χοῦ, χοῦ* τῶν ἀπλοϊκῶν τὸ ὁποῖον ὑπεγείρει ὁ ἀκούσιος *Ἰατρός* ἐξέταζων περὶ τῶν περιττωμάτων. Ἐν τῇ κλίμακι τοῦ γέλωτος, τὸ *χά χά* τὸ ὁποῖον ἀξίζει ὁ Ἄλκηστις ἐκφέρων τὰ οἰστρομυκῆ ἐκεῖνα ἀποφθέγματα, δὲν εἶναι τὸ *χά χά* τὸ ὁποῖον ἀρμόζει διὰ τὸν Ἀρνόλφον, τὸν παρὰ φρόνα ἐκεῖνον καὶ πεμπόνηρον, δὲν εἶναι οὐδὲ τὸ εἶδος τοῦ *χοῦ, χοῦ*, ὅπερ ὀφείλει νὰ παρκαλοῦθῃ τὸν Ταρτούφον, συγχεόμενον μετὰ κραυγῶν διὰ τὴν ἀνακάλυψιν τοῦ γελοίου. Ὁ ἠθοποιὸς δέον νὰ προσέξῃ νὰ ἀπαγγεῖλῃ κελῶς καὶ νὰ μὴ κατορθώσῃ ὅπως τὸ κοινὸν γελάσῃ ὡς ἐν κωμῶδιᾳ· διότι θὰ ἦτο, τὸ αὐτὸ ἄτοπον καὶ ἡ αὐτὴ παρὰξήγησις ὡς νὰ ἀπηγγέλλετο τὸ μέρος τραγικῶς.

Δὲν θὰ παρατείνω περὶ τέρῳ τὴν ἀνάλυσιν. Ἡ πέμπτη πράξις, ἄλλως τε, ἐγένετο ἐπίτηδες ὅπως κερδηθῇ ὁ Λουδοβίκος ΙΔ' καὶ πεισθῶσιν οἱ ἀληθεῖς εὐλαβεῖς· πλήρης θαυμασίων σκηναῖων, ἀλλὰ προφανῶν ψυχικῶν ταρχῶν ἐν τῇ φυσιογνωμίᾳ τοῦ ἥρωος, διότι ἐν αὐτῇ καθίσταται, δὲν γνωρίζομεν πῶς, ὡς ὁ προδότης τῶν γνωστῶν τραγικῶν δραμάτων, πολὺ διαφορετικῶς, ἐννοεῖται, τοῦ λεπτοῦ Ταρτούφου τὸν ὁποῖον μᾶς παρέστησαν αἱ πρῶται πράξεις.

Ἡ ψευδὴς λύσις, μολταταῦτα, διατηρεῖ εἰσέτι κωμικὴν τινα περιβολήν. Ὁ Ταρτούφος ἐμπαίζεται τὸ δεύτερον καὶ διὰ τοιαύτης μεταστροφῆς ὥστε οἱ θεαταὶ ξεκαρδίζονται· ἡ φυλακὴ ἣν ἠτοίμασε διὰ τὸν Λεσβίκον, θὰ χρησιμεύσῃ δι' αὐτόν. Ἡ ἀληθὴς λύσις, εἶναι τὰ λόγια τοῦ Λεσβίκου ἐν τῇ δ' πράξει,

ἀμέσως μᾶζυεῖτε

καὶ τρέξε

Ὁ Ταρτούφος ἐκτὸς τῆς οἰκίας, ἰδοὺ ποῦ θέλει νὰ ἔλθῃ ὁ Μολιέρου, ἀφοῦ ἡ ὑπόθεσις τοῦ δράματος, εἶναι ὁ Ταρτούφος ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐν τῇ ἐστὶν, ἐν τῇ οἰκογενεῖᾳ.

VI

Ἐν τῷ *Μισανθρώπῳ*, ὁ Μολιέρου, ἐζωγράφησε τὴν κοινωνίαν· ἐν τῷ *Ταρτούφῳ*, ἔγραψε τὴν οἰκογένειαν. Καὶ ὑπὸ ποῖα θελκτικὰ χρώματα! Φαίνεται ὅτι ὁ μέγας κωμωδιοποιὸς ἠθέλησε νὰ ἐκφέρῃ ἐν τῷ ἔργῳ του ὅλας τὰς οἰκογενειακὰς συγκινήσεις ὧν τελείως ἐστερεῖτο.

Πάντες εἶναι καλοὶ ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ Λεσβίκου. Ὁ πατήρ εἶναι πλήρης ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν· ὁ ἀδελφὸς σώφρων ἄνευ ἐγωῦτισμοῦ, ἐνεργεῖ ὑπὲρ τῶν τέκνων, τὰ ὁποῖα ὑπεραγαπᾷ· ὁ υἱὸς εἶναι αὐτὴ ἡ νεότης, εὐγενὴς καὶ ὀρηκτικὴ, μετὰ τῆς λεπτότητος ἐκείνης τοῦ δονκισσωτισμοῦ, ἣτις μᾶς κάμνει ὅλους ἐν τῇ εἰσοκατετῇ ἡλικίᾳ νὰ διορθώσωμεν τὰ ἀδίκια καὶ νὰ τιμωρῶμεν τοὺς κακοὺς. Ὁ ἐρπύστης Στέφανος εἶναι ἡ ἰδίᾳ καρδίᾳ μετὰ περισσοτέρῳ συστολήν. Ἡ θυγάτηρ εἶναι πρόβλητον ἀγαθότητος, ὅπερ θὰ ἐμαλάκονε καὶ τὸν σφραγῆ. Ἡ πενθερὰ — σημειώσατε ὅτι ὁ οἶκος οὗτος εἶναι τόσον ἠνωμένος, τοσαύτην ἔχει δόνησιν, οἱ ἐνάρετοι οὗτοι ἄνθρωποι εἰσι τόσον ἠγαπημένοι, ὥστε ἡ οἰκογένεια ἀντέστη εἰς τὸ τρομερὸν καὶ διαλυτικὸν ἐκεῖνο λόγιον, ἡ πενθερὰ! — τί λέγω; εἰς τὸ διπλοῦν διαλυτικόν, διότι ἔχομε, μίαν νέαν πενθερὰν καὶ μίαν εὐλαβῆ μάμμην. Ἡ πενθερὰ λοιπὸν αὐτὴ εἶναι ἡ Καλλιόπη, ἡ εὐθυκρισία, ἡ εὐθυκρισία καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως, ἡ ἀγαθότης προσωποποιημένη, ἡ θαυμαστὴ ἐκείνη ἡτυχία τῆς ψυχῆς ἣτις προέρχεται ἐξ ὑγιοῦς χαρακτῆρος. Ἡ Καλι-

λιόπη δὲν αἰσθάνεται ἔρωτα ἀναμφιβόλως (ὁ σύζυγός της ἠδύνκτο νὰ ἦναι πατὴρ της) : ἀλλ' ἔχει δι' αὐτὸν εἰλικρινῆ τινα φιλίαν, πλήρη συστολῆς καὶ προθυμίας : οὔτε πάθος, οὔτε ὄμως καὶ ψυχρότητα.

Τέλος, ἐν τῇ οἰκίᾳ ταύτῃ ἐν ἣ πάντες εἶπι τόσον καλοί, πάντες εἶναι περιχαρεῖς. Ἀπὸ τοῦ ὑπογείου εἰς τὴν στέγην—ἡ Δροσὴ τὴν γεμίζει μὲ εὐθυμίαν· φλύαρος καὶ γλωττοῦ, ἀλλ' εὐχάριστος καὶ διασκεδαστικὴ!

Ἴδου εὐτυχεῖς ἄνθρωποι, ἀναμφιβόλως, καὶ πολὺ ἠτφαλισμένοι ἐναντίον τῶν βλημάτων τῆς τύχης.

Κάποιος ὄμως εἰσέρχεται εἰς τὴν οἰκίαν. Καὶ ἰδοὺ ὅτι ἡ μύμη μουρμουρίζει καὶ ἀποπαίρει, ἡ Δροσὴ περιορίζεται καὶ ἐπιπλήττεται, ὁ ἔραστής ἐκδιώκεται, ἡ θυγάτηρ ἀπελπίζεται, ὁ υἱὸς ἀποκηρύσσεται, καὶ ἡ καταστροφή καὶ τὸ ὄνειδος ἐπίκεινται.

Τίς ἦτο λοιπὸν ὁ κάποιος οὗτος;

Ἦτο, παρ' ὀλίγον νὰ εἶπω ἀκόμη ὁ ἱερεύς. Ἄλλ' ἀναστέλλομαι. Δὲν ἤθελον ὄμως νὰ εἶπω μόνον τὸν Ἰησοῦίτην, διότι πρόκειται ἐκεῖ περὶ προσώπου τινος πολὺ γενικωτέρου· εἰς τὸ ὁποῖον γίνονται ὅλοι αἱ ἐξομολογήσεις. Πάντες ἔχουσι τοὺς Ταρτούφους τῶν.

Ὁ Μολιέρος δὲν προσέβλεπε τὴν θρησκείαν. Δὲν ἤθελε νὰ πηδύσει τὴν συνειδήσιν, δὲν ἦτο ἄνθρωπος διὰ τοῦτο. Ἄλλ' ἡ θρησκεία εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, ἐν ᾧ ἡ κατὰχρησις φθείρει τὰ κάλλιστα πράγματα. Καὶ ὁ Μολιέρος εὗρισκεν ὅτι ἐπὶ τοῦ καιροῦ τοῦ κατὰχρησις ἦτο μεγάλη. Ἦν ὅ,τι ἐξέρχεται τοῦ κύκλου τοῦ πρέποντος εἶναι τῆς κυριότητος τοῦ κωμικοῦ ποιητοῦ : εἶναι σφάλμα τοῦ Μολιέρου ἂν οἱ φανατικοὶ ὤθησαν τὴν θρησκείαν εἰς τὸν κύκλον του;

Καὶ διὰ τῆς λέξεως φανατικοὶ ἐννοῶ εὐλαβεῖς, ἔχι μόνον τοὺς ψευδεῖς, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀληθεῖς. Ὁ Μολιέρος εἶδεν ὅτι ἡ εὐλάβεια, καὶ ἡ εἰλικρίνεια, ὅτε βλίνει εἰς τὴν ὑπερβολὴν, δύναται νὰ καταστῇ ἐπικίνδυνος διὰ τὴν οἰκογένειαν,—ἐν πνεύματι κατ' ἀρχὰς καὶ ἔπειτα ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, ὅστις τὴν πρριστάνει, διευθυντῆς ἢ πνευματικῆς πατὴρ ἂν ἦναι.

Ποῖον εἶναι τὸ πνεῦμα τῆς εὐλαβείας; Ποία ἰδέα ἐμψυχώνει τὸν εὐλαβῆ; Ἡ ἰδέα τῆς σωτηρίας. Καὶ πῶς παρρασκευάζει τις τὴν σωτηρίαν; Θύων εἰς τὸν Θεὸν τὴν οἰκογένειαν.

Ὁ Λεσβίκης ἦτο ὁ κάλλιστος τῶν πατέρων. Ἐν τούτοις τί λέγει : ἀφοῦ ὁ Ταρτούφος ἦλθεν,

Ἄφ' ἧς στιγμῆς, τὸν ἤκουσα, ἐγ' ὄλος μετετέραπην. Δὲν ἔχω, δὲν αἰσθάνομαι πρὸς τίποτε ἀγάπην· ναί, τόσον τὴν ἀπέσπασεν ἀπ' ὅλα τὴν ψυχὴν μου ὥστε γυναῖκα, τέκνα μου, μητέρα, ἀδελφὴν μου, νεκρὰ καὶ ἅ τὰ ἔβλεπα, ἐμπρός μου ἀπλωμένα, τὴν σήμερον δὲν ἤθελα ὀλιβὴ διὰ κανένα.

Εἶναι τοῦτο δόγμα ὑποκριτοῦ; Παντάπασι. Ὁ κανὼν τῆς ἀπολύτου ἀπαρνήσεως ἦτις πέμπει τοὺς ἀγίους εἰς τὴν ἐρημίαν, καὶ τὰς κόρας εἰς τὸ μοναστήριον. Τὸ λογικὸν τέλος τῶν καθαρῶν δοξασμάτων, ἡ γλῶσσα τοῦ ἀληθοῦς εὐλαβοῦς. Ἀφοῦ ἐκ τῶν μαθημάτων του

Θὰ αἰσθανθῆς ἀπόλαυσιν γαλήνην βαθυτάτην
καὶ τὰ τοῦ κόσμου σκύβαλα θὰ σὲ φανοῦν.

Τὰ μαθήματα τίνας; τοῦ Ταρτούφου; Ἄλλὰ τοῦτο εἶναι ἡ ἀπομίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦτις ὁμιλεῖ. Ἡ αὐτοχειρία μᾶλλον ἢ ὁ θάνατος· ἰδοὺ τὸ βῆθος τῆς θεωρίας. Ὅπου αὐτὴ δεσπόζει, ἔτι ἄπαξ, τί θέλετε εἶνα μὲνη ἐκ τῆς οἰκογενείας; Ἴδου ὁ φανατισμὸς ἦν κατήγγειλεν ὁ Μολιέρος. Μὴ βραδύνωμεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῆς ἐρωτήσεως. Τὸ μεγαλύτερον ὅπερ διαπράττει ὁ Ταρτούφος, δὲν εἶναι ὅτι ἀποπλανᾷ τὴν Καλλιόπην, ἀλλ' ὅτι καταστρέφει τὸν Λεσβίκην. Ὁ αἰδέσιμος πατὴρ φονεύει τὸν πατέρα.

Ὁ ἡμέτερος ποιητῆς δὲν τὸ θέλει· τί ἀποκρίνεται ὁ ἐντιμὸς τοῦ ἄνθρωπος Νίκανδρος εἰς τὴν θεωρίαν;

Φιλάνθρωπα αἰσθήματα σ' ἐνέπνευσε καὶ ὄντως!

Ὁ Μολιέρος ὑπερασπίζεται τὴν ἀνθρωπότητα. Δὲν ἤξεύρω, διότι ὁ πατὴρ Βερνάρδος δὲν προσέδωκε τὸ μυστήριον τῆς ἐξομολογήσεώς του, ἐὰν ἦτο ἄθεος ὡς ἦτο ὁ διδάσκαλός του Λουκρήτιος, τὸ προσφιλές ἀντικείμενον τῶν σπουδῶν του· πιστεύω ὄμως τοῦναντίον προθυμότητα, ὅτι ἀπέδιδεν εἰς τὸν Κλίταρχ τὰ τοῦ Κρίσκαρος, εἰς τὸν Θεὸν τὰ τοῦ Θεοῦ : ἀλλὰ πρὸ πάντων εἶναι ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου, ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ ἐπιγείου, ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου τοῦ κατεσκευασμένου ἐκ πηλοῦ. Καί, ἐπειδὴ δὲν εἶναι καλὸν ὁ ἄνθρωπος νὰ ἦναι μόνος, ὁ Μολιέρος εἶναι ἐπίσης ὑπὲρ τῆς γυναικὸς, ὑπὲρ τῆς ἐσίχας, ἧς τὸν θεμέλιον λίθον ἔθηκεν ἡ γυνή, ὑπὲρ τῆς οἰκογενείας τὴν ὁποῖαν αὐτὴ δημιουργεῖ περίξ καὶ τὴν ὁποῖαν ὁ Μολιέρος δὲν θέλει νὰ θυσιάσῃ εἰς τὸν ἐγωϊσμὸν καὶ τὴν ἐπήρσειαν τοῦ εὐλαβοῦς· κατὰ τὸν Μολιέρον ἡ εὐλάβεια δὲν εἶναι μόνον ἐπικίνδυνος ἐν πνεύματι· εἶναι ἐπίσης ἐπικίνδυνος καὶ ἐν τῷ ἀνθρώπῳ ὅστις τὴν ἐνταρκόνεται, καὶ ἂν οὗτος ἔχει τοὺς καλλίστους σκοποὺς τοῦ κόσμου.

Ἀναμφιβόλως, εἶναι γελοιωδέστατος ὁ εὐλαβῆς ὅστις κηρύττει τὴν ἀποχὴν, ἐνῶ ἐκεῖνος οὐδενὸς στερεῖται. Ἄλλ' ὁ Μολιέρος δὲν περφορίσθη νὰ θέσῃ ἐπὶ τῆς σκηνῆς τὴν αἰώνιαν ταύτην ἀντίθεσιν. Ἐδειξεν ὡσαύτως πῶς ὁ αὐτὸς ἄνθρωπος, μένων ἄνθρωπος ὁπωσδήποτε, δύναται νὰ συγχύσῃ ἐν ἀγνοίᾳ του ἕως τὰ συμφέροντα τοῦ Θεοῦ του καὶ τὰ ἰδιαιτέρὰ του. Κατέδειξε ποῖας καταστροφὰς δύναται νὰ κάμῃ ἐν τῇ συνειδήσει ἢ πεποιθήσει ὅτι εἶναι τις ὁ ἀντιπρόσωπος τοῦ Θεοῦ περιβεβλημένος ὑπὸ τῶν δυνάμεων του καὶ ἐπομένως κεκτημένος ἰδιαιτέρον προνόμιον. Ἐσημείωσε

τὴν δίψαν τῆς δεσποτείας, τὴν ἀπειρον ἀλαζονείαν τοῦ ἀνθρώπου ὅστις πιστεύεται ἱερός.

Καὶ ἰδοὺ διατὶ ἐν τῇ Γαλλίᾳ, τῇ χώρᾳ ταύτῃ ἐν ἧ, ἀπὸ τοῦ Φώ-
Σαμπλάντ καὶ τοῦ Ρενάρδ μέχρι τοῦ Μασέτ καὶ τοῦ δὸν Βασιλείου, αἱ
γελοιογραφίαι τοῦ ψευδευλαβοῦς ἐπλεόνασαν πάντοτε καὶ πάντοτε ἐπέ-
τυχον,—ἰδοὺ διατὶ ὁ Μολιέρος, σχεδιάσας τὴν χαριεστάτην καὶ ἀληθε-
στάτην, κατέστη τόσον δημοτικός.

Μεθ' ὅλας τοςκύτας κωμωδίας ἃς ἔγραψε καὶ μεθ' ὅλους τοὺς ἐκπὸν
τύπους, οὓς οἱ αἰῶνες δὲν θὰ βραυνθῶσι σπουδάζοντες καὶ οἵτινες θὰ κατα-
χαριστῶσι τοὺς ἀνθρώπους ἐν ὅσῳ θὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι διαλογιζόμε-
νοι, ἐὰν δὲν ἐγένετο *Ταρτούφος*, ὁ Μολιέρος δὲν θὰ ἦτο ἐκεῖνος ὁ Μολιέ-
ρος τὸν ὁποῖον ἀναγινώσκει ἕκαστος ἄνθρωπος γινώσκων ν' ἀναγινώσκη.

Τοῦτο εἶναι τὸ χαρακτηριστικὸν ἔργον του, ἡ ἀκῆρατος δόξα του, ἡ
νίκη του . . . καὶ ὅχι ἡ ἰδική του μόλιον.

Ἐπιθέτω εἰδός τι τελευταίας κρίσεως τῶν ἐθνῶν καθ' ἣν ἕκαστον κα-
λεῖται διὰ νὰ ἐπιδιχασθῇ αὐτῷ ἐκεῖ ὑψηλὰ θέσις τις κατὰ τὰς ἀρετάς,
ἵνα καταθέσῃ τὸ ἔργον ἐν ᾧ τὸ πνεῦμά του ἀντανκλιᾶται τὸ καλλί-
τερον—τὸ ἀριστοῦργημά του καὶ τὴν εὐγενεστέραν ἐν τῷ κόσμῳ παῖξιν.

Ἡ Γερμανία, ὑποθέτω, θὰ καταθέσῃ τὸν *Φάουστ*· ἡ Ἀγγλία, τὸν *Ἀμ-
λετ*· ἡ Ἰσπανία, τὸν *Δὸν Κιχῶτον*, ἡ Ἴταλία, τὴν *θείαν Κωμωδίαν*. Ἡ
Γαλλία, τέλος προχωροῦσα μετρίφων, μετὰ τῆς λάμπσεως τοῦ ὠραίου
γέλωτός της ἐπὶ τῶν χειλέων, θὰ προυνιάσῃ τὸ ἔργον της. Ποῖον εἶαι
τοῦτο; θὰ ἐρωτήσῃ ὁ Ὑψιστος.—Κύριε, εἶναι ὁ *Ταρτούφος*. Καλῶς, θὰ
ἀποκριθῇ ὁ Κύριος. . . Κἀθῆσε ἐκ δεξιῶν μου.

(Ἐκ τῆς *Revue Politique et Littéraire*).

Μετάφρασις Παύλου Σ. Θέρονόμου

ΟΠΩΣ ΑΓΑΠΑΣ

ΚΩΜΩΔΙΑ ΕΙΣ ΠΡΑΞΕΙΣ ΠΕΝΤΕ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΙΑ ΕΚ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΚΗΣ

ΥΠΟ Μ. Ν. ΔΑΜΙΡΑΛΗ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τῆς σχολῆς ἡμῶν τὰς ὥρας ἀφιερῶντες εἰς τὴν μετάφρασιν ἔργων τινῶν
τοῦ Σαίξπηρ, ἐκ τῶν μήπω ἐξελληνισθέντων, ἀπεφασίσαμεν τὴν μετα-
γλώττισιν τῆς πικρῆς κωμωδίας.

Προετιμήσαμεν δὲ τὴν μετάφρασιν κωμωδίας ἀντὶ τραγωδίας, καθότι
ἐκ τῶν τραγωδιῶν τοῦ ποιητοῦ ἀρκεταὶ σχετικῶς ἐξελληνίσθησαν μέχρι
τουῦδε, ὀλίγιστα δὲ ἐκ τῶν κωμωδιῶν του.

Τὴν ὑπόθεσιν τοῦ ἔργου τούτου ἤρυσθη ὁ ποιητὴς ἔκ τινος μυθιστορή-
ματος τοῦ Thomas Lodge, δημοσιευθέντος τῷ 1590.

Πρὸ πάσης ἄλλης ἀναλύσεως τοῦ ἔργου τούτου θεωροῦμεν προτιμότε-
ρον νὰ παρθεῶμεν ἐν συντόμῳ ὅ,τι περὶ τούτου σημειοῖ ὁ πολὺς Taine
ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτοῦ τῆς Ἀγγλικῆς Γραμματολογίας.

«Τὸ ἔργον τοῦτο εἶνε ποίημα ἰδανικόν· στερεῖται μὲν δράσεως, οὐδ'
«ἐγείρει πολὺ τὸ ἐνδιαφέρον, πλὴν ἐν συνόλῳ εἶνε χαριέστατον. Δύο ἐξ-
«ἀδελφοὶ, κόρη ἡγεμόνων, πορεύονται εἰς τὸ δάτος ἀκολουθούμενοι ὑπὸ
ατοῦ γελωτοποιοῦ τῆς αὐλῆς. Ἡ Κελία μετρημισμένη εἰς ποιμενίδα,
καὶ ἡ Ῥοζαλίνδα εἰς νέον. Ἐκεῖ συναντῶσι τὸν γηραιὸν δοῦκα, πατέρα
ατῆς Ῥοζαλίνδας, ὅστις, διωχθεὶς ἐκ τοῦ κράτους τοῦ ζῆ μετὰ φίλων
«βίον φιλοσόφου καὶ κυνηγοῦ. Αἱ δύο ἐξ ἀδελφοὶ εὐρίσκουσι ἐν τῷ δάσει
«ποιμένας ἐρωτολήπτους, οἵτινες δι' ἀτμάτων καὶ παρακλήσεων κατα-
«αδιώκουσι τὰς ἀπαθεῖς ποιμενίδας. Εὐρίσκουσι προσέτι ἡ συναντῶσιν ἐν
ατῷ δάσει ἐραστὰς, μεθ' ὧν συζεύγνυνται. Αἴφνης ἀγγέλλεται ὅτι ὁ κα-
«κώτροπος δοῦξ ὅστις εἶχεν ἀρπάσει τὸ στέμμα, ἀσπάζεται τὸν μοναχι-
ακὸν βίον καὶ παραχωρεῖ τὸν θρόνον εἰς τὸν ἐξόριστον ἀδελφόν του.

«Χαρά τότε γενική και αγαλλίασις. Οἱ μνηστῆρες τελοῦσι τοὺς γάμους αὐτῶν ὑπὸ τὰ δένδρα, ψάλλουσι, χορεύουσι, καὶ τὴ πᾶν λήγει διὰ ποιμενικῆς πανηγύρεως. Τὸ ἔργον βῆσι ὁμιλῶν, εὐχερῶς δὲ ἀκολουθεῖ ὁ ἀναγνώστης τὰς ἄλλοτε μὲν φαιδρὰς ἄλλοτε δὲ μελαγχολικὰς συγκινήσεις, αἰτίτινες ἄγουσι καὶ φέρουσι αὐτὸν χωρὶς οὐδὲν ἄλλο νὰ τὸν βρῶνται. Καὶ ὁ αὐτὸς ἐν τῷ τελοῦντι τῷ συμβάλλεται τὰ μέγιστα εἰς ἐπαύξεισιν αὐτῶν θελητῶν τῆς φανταστικῆς τῆς σκηνῆς. Ἐντὸς πυκνοῦ δάσους ἀνὴρ φθινοπώρου, ἔνθα αἱ χλιραὶ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου διαπερῶσι τὰ ἐρυθριῶντα φύλλα τῶν δρυῶν, αἱ δὲ φυλλοροοῦσιν μελίκι τρέμουσιν ἀπὸ τὴν ἀσθενῆ φωνὴν τοῦ ἀνέμου, οἱ ἐρχοῦνται πλανῶνται ἐπὶ τῶν ὀχθῶν αὐτῶν βράχων οἵτινες βῶσι κελαρύζοντες παρὰ τὰς ῥίζας παλκιῶν δένδρων. Ἐκεῖ βλέπει ἐλαφρὰ χαμικίμηλα ὧν ἡ ἐκ τριχάπτου περιβολὴ «φωτίζεσθαι, χρυσιζομένη ὑπὸ τοῦ δύνοντος ἡλίου. Εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπινοηθῆ καταλληλότερος τόπος διὰ τὴν αἰσθηματικὴν κωμῶδιαν; Δὲν ἦλθον ἐνταῦθα ἐν ἀκούσῳ ἐρωτικῆς ὁμιλίας; Ἀκούσασα ἡ Ῥοζαλίνα ὅτι ὁ ἐρχοῦντος αὐτῆς Ὀρλάνδος ἐθεάθη ἐν τῷ δάσει ἐρυθριᾶ καὶ ἀναφωεῖ αὐτὰ συγκινήσει; ὦ ἀποφρᾶς ἡμέρα! καὶ ἀποτεινομένη πρὸς τὴν Κελίαν ἐρωτᾷ αὐτὴν μετ' ἀνυπομονησίας. Τί ἔκαμνεν ὅτε τὸν εἶδες; Ἄ τί εἶπε; Τί ὕψος εἶχε; Πόθεν ἐρχεται; Τί κάμνει ἐδῶ; Ἡρώτησε περὶ ἀέμου; Ποῦ μένει; Τίνι τρόπῳ ἀπεχωρίσθητε; Πότε θὰ τὸν εἶδῃς πάλιν; αἰετὰ διὰ φωνῆς χαμηλοτέρως καὶ οἶνεῖ διστάζουσα. «Ἔιχε τόσον κλήν «ὄψιν ὅσον τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος;» Αἱ ἐρωτήσεις διαδέχονται ἀλλήλας, ἀδμιλεῖ ἀδιακόπως. Δὲν ἠξέουρις λέγει ὅτι εἶμι γυνή; ὅταν σκέπτομαι ἀπρέπει νὰ ὁμιλῶ.

Ἐν τῷ δικηλόφῳ τούτῳ περιγράφει θυμασίως ὁ ποιητὴς τὰ αἰσθηματικὰ καὶ τὸν χαρακτῆρα ἐρώσεως γυναικός. Ἄλλὰ καὶ τῶν γερόντων ἀδ βίος ἐν τῷ δάσει εἶνε μυθιστορημα μελαγχολικόν. Ἡ εὐαίσθητος καρδιά τοῦ Σαίξπηρ, ἀηδιάσασα τὰς ἀνίας τοῦ κοινωνικοῦ βίου, κατέφυγεν, αἰεὶ τὴν γαλήνην τῶν ἀγρῶν. «Ἰνὰ λητμονήσῃ τις τοὺς ἀγῶνας καὶ τὰς ἀθλίψεις τοῦ βίου ἀνάγκη νὰ κταρῶνται ἐντὸς μεγάλου καὶ ἡρέμου δάσους, καὶ ὑπὸ τὴν σκιάν τῶν μελαγχολικῶν κλάδων νὰ διέλθῃ ἀμερίμως τὸν ἀχρόνον. Ὁ γέροντος δούξ εἶνε εὐτυχῆς ἐν τῇ ἐξορίῳ. Ἐν τῇ ἐρημίᾳ εὖρεν ἀψυχικὴν γαλήνην, ἀπληλῆλη τῶν κολάκων, καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν φύσιν» Ἡ ἀντίθεσις τοῦ ἡτύχου καὶ ἀρρόντιδος ἐξοχικοῦ βίου συγκρινόμενου πρὸς τὸν πλήρη ἀπογοητεύσεων καὶ φροντίδων θορυβῶδη τῶν πόλεων, ζωγραφίζεται θυμασίως ὑπὸ τοῦ μεγάλου ἐρευνητοῦ τῆς φύσεως, Σαίξπηρ. τοῦ ἀνατομῆως τούτου τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας.

Τὰ δάση ταῦτα λέγει ὁ ἐξόριστος δούξ πρὸς τοὺς ἀκολουθήσαντας αὐτὸν φίλους, δὲν ἔχουσιν ἐλιγωτέρως κινδύνους ἀπὸ τὴν φθονερὰν αὐλήν; Ἐδῶ μόνον τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἄδμ αἰθκνόμεθα, τὰς μεταβολὰς τῶν

ἠρώων τοῦ ἔτους, ὡς τὸ παγετῶδες δῆγμα καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν χειμερῶν ἀνέμων, οἵτινες ὅμως, ὅταν δάκνωσι τὸ σῶμά μου, ἢ πνέωσι κατ' αὐτὸ τοῦ οὐτῶς ὥστε νὰ φρίττω ἐκ τοῦ ψύχου; ἐγὼ τότε λέγω μειδιῶν. «Αὕτη ἀδὲν εἶνε κολακεία. Οὗτοι εἶνε σύμβουλοι εὐλικρινεῖς, οἵτινες μοὶ λέγουσι ἀκαθαρὰ τίς εἶμι. Γλυκὺς εἶνε ὁ καρπὸς τῆς δυσπραγίας, ἦτις ὡς δυσεισδοῦς καὶ ἰσθόλος φρῦνος φέρει πολύτιμον ἀδάμκντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Ὁ ἀβίος ἡμῶν οὗτος, ἀπληλαγμένος ὢν τῆς τύχης τῶν πόλεων, εὐρίσκει ἀρήτορας εἰς τὰ δένδρα, βιβλίαι εἰς τοὺς βράχους, λόγους εἰς τοὺς λίθους καὶ πανταχοῦ τὸ καλόν. Δὲν ἠθελον νὰ μεταβάλω αὐτόν». Καὶ ὁ μελαγχολικὸς καὶ εὐαίσθητος Ἰάκωβος, ὑπ' ὃν κατὰ τὸν Taine, κρύπτεται αὐτὸς ὁ ποιητὴς, περιγράφει πρακτικῶτα τὸν ἀνθρώπινον βίον ἐν τῇ λαμπρῇ ἐκείνῃ ἀπκριθιμῆσει τῶν ἐπτὰ ἡλικιῶν τοῦ ἀνθρώπου. Ἐκεῖνος ὅστις ἐδραῦνθη τὸν βίον καὶ ἔγεινε διὰ τοῦτο σκυθρωπὸς καὶ μισάνθρωπος, εὐρίσκει ἀφορμὰς λύπης ἢ χυρᾶς ὅπου οὐδὲν τοιοῦτον πρακτῆρος ἄλλος. Πόσον ἐπεθύμουν, λέγει, νὰ ἦμην γελωτοποιός ἢ φιλοδοξικ μου περιορίζεται εἰς τὸ ποικιλίστικτον ἔνδυμα. Ἐνδύσκέ με ὡς γελωτοποιόν, ἐπ.τρέψκέ μοι νὰ λέγω ἐλευθέρως τὰς ἰδέαι μου, καὶ σὰς ὑπόσχουμι νὰ θεραπέυσω τὸ μεμολυμένον σῶμα τοῦ κόσμου, ἀρκεῖ μόνον νὰ λαμβάνῃ μεθ' ὑπομονῆς τὰ φάρμακά μου. Ἐπιθυμῶ νὰ μεταμορφωθῆ εἰς γελωτοποιόν, διότι ὡς τοιοῦτος δύνεται εὐχερέστερον νὰ σκυρῶ τὰ κοινωνικὰ ἐλαττώματα.

Ὅσον πλεόπερον ἐγκύπτει τῆς εἰς τὴν μελέτην τοῦ Σαίξπηρ, κατὰ τοιοῦτον θαυμάζει τὸ βηθῶδες πρακτικόν, τὰς ἀνεξάντλήτους αὐτοῦ γνώσεις, καὶ τὴν ὀξυνοῖαν μεθ' ἧς ἐσπούδατε τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν. Τελευταῖον δὲ ἐπαναλαμβάνομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι τὰ ἔργα τοῦ Σαίξπηρ πρακμενοῦσιν ἐθῶντα καθότι οἱ ἀναγινώσκοντες αὐτὰ ἀνευρίσκουσι πιστὴν καὶ ζωηρὰν εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπινου γένους, καθ' ὅλας αὐτοῦ τὰς ἐκφάνσεις.

Ἐν τῇ μεταφράσει τούτῳ ἐτηρήσαμεν τὸ αὐτὸ ὕψος ὅπερ καὶ κατὰ τὰς δημοσιευθείσας τῶν δύο Ῥωμαίων δραμάτων τοῦ ποιητοῦ, τοῦ Ἄντωνίου καὶ Ἡλεοπάτρας καὶ τοῦ Ἡοριολανου. Ἰσως ἡ γλώσσα τοῦ γελωτοποιοῦ καὶ τῶν ποιμένων φανῆ ἐνικροῦ κατὰ τι ἀτυμβίαστος πρὸς τὰ λαλοῦντα πρόσωπα, ἀλλὰ τοῦτο ἐπράξαμεν ἐξ ἀνάγκης, διότι αἱ ὑπ' αὐτῶν ἐμφραζόμενα ἰδέαι εἰσι πολλαίς ἀνώτεραι τοῦ προσώπου ὅπερ ὑποκρίνονται.

ΤΑ ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΗΣ ΚΩΜΩΔΙΑΣ

Δοῦξ ζῶν ἐν ἐξορίᾳ

Φριδερίκος ἀδελφός του ἀρπάσας τὰς κτήσεις του

Ἀμιένς }
Ἰάκωβος } εὐγενεῖς ἀκολουθοῦντες τὸν ἐξορίστον δοῦκα

Λεβῶ κύλιος ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τοῦ Φριδερίκου

Κάρολος παλαιστῆς τοῦ Φριδερίκου

Ὀλιβιέρως }
Ἰάκωβος } υἱοὶ τοῦ Σίρ Ῥολάνδου Δεβωᾶ

Ὀρλάνδος }
Ἀδάμ } ὑπηρετῆς τοῦ Ὀλιβιέρου

Διονύσιος }

Γελωτοποιὸς (*)

Σίρ Ὀλιβιέρως Παπατρέχας, ἐφημέριος

Κόριννος }
Σίλβιος } ποιμένες

Γουλιέλμος συνταπίτης καὶ ἐραστὴς τῆς Ὀδριάς

Πρόσωπον ὑποκρινόμενον τὸν ὑμέναιον

Ῥοζαλένδα θυγάτηρ τοῦ ἐξορίστου δοῦκος

Κελία θυγάτηρ τοῦ Φριδερίκου

Φοίδη ποιμενίς

Ὀδρία κόρη χωρική

Πατρικοί, θεράποντες καὶ ὑπηρετῆς

Ἡ σκηνὴ δὲ μὲν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Ὀλιβιέρου, δὲ δὲ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Φριδερίκου, καὶ ἐν τῷ δάσει τῆς Ἀρδουέννης.

(*) Ἐν τῷ κειμένῳ ὁ γελωτοποιὸς ὀνομάζεται Tonchstone Λυθία λίθος ἕνεκα τοῦ κκοήχου τοῦ ὀνόματος; ἰσοδότησάμεν νὰ μεταφράσωμεν αὐτὸ μόνον διὰ τοῦ ἐπιθέτου **Γελωτοποιός**.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΡΩΤΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Χλοερὸς τόπος πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Ὀλιβιέρου

Εἰσέρχονται ὁ ΟΡΛΑΝΔΟΣ καὶ ὁ ΑΔΑΜ

ΟΡΛΑΝΔΟΣ. Καθόσον ἐνθυμοῦμαι Ἀδάμ, ἰδοὺ πῶς ἔχουσι τὰ τῆς κληρονομίας. Διὰ τῆς διαθήκης του μοὶ ἀφῆκε τὸ μνηδαμινὸν ποσὴν χιλίων κορωνῶν, ἐπέδαλε δέ, ὡς λέγεις, εἰς τὸν ἀδελφόν μου, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς εὐλογίας του, νὰ μὲ ἐκπαιδεύτῃ καλῶς καὶ ἐντεῦθεν ἡ ἀρχὴ τῆς λύπης μου. Τὸν ἀδελφόν μου Ἰάκωβον συντηρεῖ εἰς τὸ σχολεῖον, καὶ διηγοῦνται θαυμάσια περὶ τῶν προόδων του ἔμὲ δέ, ἀνατρέψει ὡς χωρικὸν κατ' οἶκον, ἢ κάλλιον εἰπεῖν, μὲ ἀφίνει ἄνευ ἀνατροφῆς· διότι, λέγεται ἀνατροφή δι' εὐγενῆ τῆς τάξεώς μου ὅ,τι δὲν διαφέρει κτηνοτροφίας; Οἱ ἵπποι του ἀνατρέφονται κάλλιον, διότι ἐκτὸς τῆς καλῆς τροφῆς ἢν λαμβάνουσι, ¹ γυμνάζονται εἰς τὸ ἵππευτήριον, καὶ ἵπποδαμαστὰὶ πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον ἀδρῶς μισθοδοτοῦνται· ἐγὼ δέ, ὁ ἀδελφός του, οὐδὲν ἄλλο κερδαίνω παρ' αὐτῷ, ἢ σωματικὴν ἀνάπτυξιν, δι' ὅπερ τῷ ὀφείλω τὴν αὐτὴν ὑποχρέωσιν, ἢν καὶ τὰ ἐν τῇ κοπρίᾳ κτήνη του. Ἐκτὸς δὲ τοῦ μνηδενὸς τούτου τὸ ὅποιον μοὶ χορηγεῖ τόσον δαψιλῶς, προσπαθεῖ διὰ τῆς συμπεριφορᾶς του νὰ μοὶ ἀφαιρέσῃ καὶ τὸ ἐλάχιστον ὅπερ μοὶ ἐδώρησεν ἢ φύσις· μὲ ἀφίνει νὰ τρώγω μετὰ τῶν δούλων, δὲν μὲ θεωρεῖ ἀδελφόν, καὶ ἐφ' ὅσον ἐξαρτᾶται ἀπ' αὐτοῦ, διζητεῖ τὴν εὐγένειαν τοῦ χαρκατηρός μου διὰ τῆς ἀνατροφῆς. Αὕτη, Ἀδάμ, εἶνε ἡ ἀρορμὴ τῆς λύπης μου, καὶ τὸ φρόνημα τοῦ πατρὸς μου, τὸ ὅποιον νομίζω ὅτι ὑπάρχει ἐν ἐμοὶ ἀρχίζει νὰ ἐξανίσταται κατὰ τῆς δουλείας ταύτης. Δὲν θὰ ὑποφέρω αὐτὴν ἐπὶ πλέον, ἂν καὶ δὲν ἤξούρω ἀκόμη συνετὸν τινα τρόπον ἀπαλλαγῆς.

ΑΔΑΜ. Ἔρχεται ὁ κύριός μου, ὁ ἀδελφός σου.

ΟΡΛ. Ἀπομακρύνθητι, Ἀδάμ, καὶ θ' ἀκούσῃς πόσον ἀποτόμως θὰ φερθῇ πρὸς με.

Εἰσέρχεται ὁ ΟΛΙΒΙΕΡΟΣ

ΟΛΙΒΙΕΡΟΣ. Ἔ! τί κάμνεις ἐδῶ, κύριε;

ΟΡΛ. Τίποτε· δὲν ἐδιδάχθην νὰ κάμνω τίποτε.

ΟΛΙΒ. Τί ξεκάμνεις, λοιπόν;

ΟΡΛ. Μὰ τὸ ναί, διὰ τῆς ὀκνηρίας σὲ βοηθῶ εἰς τὸ νὰ καταστρέψῃς τὸ ἔργον τοῦ Θεοῦ τὸν δυστυχῆ καὶ ἀνάξιον ἀδελφόν σου.

¹ Besides that they are fair with their feeding. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι διατηροῦνται ἐν καλῇ καταστάσει ἕνεκα τῆς καλῆς τροφῆς των.

ΟΑΙΒ. Πανυχία βοήθια, εὐρέ κλλιτέραν ἐργασίαν καὶ πήγαίνε στὸ δῖαδολο¹.

ΟΡΑ. Μήπως θέλεις νὰ φυλάττω τοὺς χοίρους σου, καὶ βελάνων κελύφη νὰ τρώγω μετ' αὐτῶν; Ποίον περιουσίαν ἐδαπάνησα ἀτάτως, ὥστε νὰ κἀκτανήσω εἰς τοικύτην πενίαν;

ΟΑΙΒ. Ἐξέρεις ποῦ εἰρίσκεισαι, κύριε;

ΟΡΑ. Ὡς νὴ, πολὺ κκά, εἰς τὸν κῆπον σου.

ΟΑΙΒ. Ἐξέρεις ἐνώπιον τίνος;

ΟΡΑ. Ναί, καὶ καλλίτερον παρ' ὅσον μὲ γνωρίζεις ἐκεῖνος ἐνώπιον τοῦ ὀπίου εἶμαι. Ἐξέρω ὅτι εἶσαι ὁ πρεσβύτερος ἀδελφός μου, ἀλλὰ καὶ σὺ ὁ ἐξ εὐγενῶν καταγόμενος² ὄφειλες νὰ γνωρίζῃς τίς εἶμαι. Τὰ ἔθιμα τῶν ἔθνων σὲ ἀνχνωρίζουσιν ἀνώτερόν μου· ἀλλ' αὐτὴ αὐτὴ ἡ παραδόσις δὲν δύνανται νὰ μὲ στερήσῃ τοῦ αἵματός μου, καὶ εἰκοστὸς ἀδελφός ἂν ἦμην. Μετέχω ἐκ τοῦ πατρὸς μου τόσον ὅσον καὶ σὺ, καίτοι δμολογῶ ὅτι ὡς πρωτότοκος πλησιάζεις περισσότερον πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν, ἐπομένως; δικαιοῦσαι πλείοτερον καὶ τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ὀφειλομένου σεβασμοῦ³.

ΟΑΙΒ. Γὰρ νὰ σοῦ πῶ μικρὸ μου!

(Ἐγείρει τὴν χεῖρα ἵνα τύψῃ αὐτόν, ὁ δὲ Ὀρλάνδος τὸν ἀρπάζει ἐκ τοῦ λαιμοῦ).

ΟΡΑ. Στάσου, στάσου, πρωτότοκε ἀδελφέ, εἶσαι πολὺ νέος ὡς πρὸς τοῦτο.

ΟΑΙΒ. Ἐνκντίν μου σηκώνεις χέρι δοῦλε;

ΟΡΑ. Δὲ εἶμαι δοῦλος· εἶμαι ὁ νεώτερος υἱός τοῦ Σὶρ Ὀρλάνδου Δεσπότη τοῦ πατρὸς μου, καὶ εἶνε τρεῖς φορτὸς δοῦλος ἐκεῖνος ὅστις λέγει ὅτι τοιοῦτος πατὴρ ἐγέννησε δούλους. Ἄν δὲν ἦτο ἀδελφός μου, δὲν θὰ ἀπέσυρον ἐκ τοῦ λαιμοῦ τὴν χεῖρα ταύτην, πρὶν ἢ ἄλλη σοῦ ἀποσπάσῃ τὴν γλῶσσαν δι' ὅσα εἶπε; ἐξύβριτας σεαυτόν.

ΑΔΑΜ. Ἦτυχάτετε κκά μου ἀφεντικῆ, συμβιβασθῆτε γὰρ τὸ χατῆρι τοῦ μακαρίτη πατέρα σας.

ΟΑΙΒ. Ἄφες με, σοῦ λέγω.

ΟΡΑ. Ὁχι, θὰ σὲ ἀρήτω ὅταν θελήτω· θὰ μὲ ἀλούσης. Ὁ πατὴρ μου σὲ ἐπεφόρτισε διὰ τῆς δικιότητος σου νὰ μὲ ἐκπαιδεύσης καλῶς· σὺ δὲ μὲ ἀνέθρεψες ὡς χωρικὸν ἀποκρύπτων καὶ ἀπομυκρύνων ἀπ' ἐμοῦ πᾶσαν εὐγενῆ παιδείαν.⁴ Τὸ φρόνημα τοῦ πατρὸς μου ἐνδυναμοῦται ἐν ἐμοὶ

¹ Be better employed, and be naught awhile. Ὁ Warburton θεωρεῖ ταύτην ὡς πρὸς μὴ ὄνη κτάρων τῶν βραβίων μερῶν ἀντιστοιχοῦσαν πρὸς τὸ «a mischief on you» «κακὸν νὰ σοῦ ἔλθῃ».

² In the gentle condition of blood=being of gentle blood.

³ Your coming before me is nearer to is reverence. Ὡς πρωτότοκος πλησιάζεις πλείοτερον πρὸς τὸν πατέρα ἡμῶν, καὶ δικαιοῦσαι τοῦ πρὸς ἐκεῖνον ὀφειλομένου σεβασμοῦ, wright.

⁴ You have trained me ake a peasant obscuring and hiding from me all gentleman like qualities. Μὲ ἀνέθρεψες ὡς χωρικὸν ἀποκρύπτων ἀπ' ἐμοῦ τὴν εἰς εὐγενῆ ἀρμόζουσαν ἀγωγὴν.

καὶ δὲν θὰ ὑποφέρω ἐπὶ πλέον τὴν κατάρτασιν αὐτὴν· λοιπὸν χορήγησόν μοι τὴν εἰς εὐγενῆ ἀρμόζουσαν μόρφωσιν, ἢ δός μοι τὴν μικρὰν μερίδα ἣν διὰ δικιότητος μοι ἀφήλεν ὁ πατὴρ μου· μὲ αὐτὴν θὰ ὑπάγω νὰ εὐρω τὴν τύχην μου.

ΟΑΙΒ. Καὶ τί θὰ πράξῃς; θὰ ἐπικιτῆς ὅταν δαπανήθῃς αὐτὴν; Κκά κύριε, εἴτελθε· μὴ μὲ ἐνοχλήῃς πλείοτερον· θὰ λάβῃς τὸ μέρος τῆς κληρονομίας σου· ἄφες με, σὲ παρακαλῶ.

ΟΡΑ. Ὁχι σὲ ἐνοχλῶ μόνον καθόσον τὸ ἀπικιτῆ τὸ συμφέρον μου.

(Ὀλιβιέρος πρὸς τὸν Ἀδάμ)

ΟΑΙΒ. Πήγαίνε μαζί του, γέρο σκύλε.

ΑΔΑΜ. Μὲ τὸ ἀγέρο σκύλε ἀνταμείβουμαι; Ναί, ἀλήθεια εἰς τὴν ὑπηρέσιάν σας ἔχασα τὰ δόντια μου. Ὁ Θεός συγχωρέσει τὸ γέρο! ποτὲ δὲ θᾶλεγε τέτοιο λόγος.

(Ἐξέρχεται ὁ Ὀρλάνδος μετὰ τοῦ Ἀδάμ)

ΟΑΙΒ. Ἔτσι ἔ; Ἀρχίζεις νὰ σηκώνῃς κεφάλι; θὰ καταστειλῶ τὴν ἔγκρατίν σου, καὶ οὐδὲ ταῖς χίλιαις κορώναις θὰ σοῦ δώσω. Ἔ, Διονύσιε;

(Ἐισέρχεται ὁ Διονύσιος)

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ. Ἐφρονάζετε ἀφέντη;

ΟΑΙΒ. Δὲν ἦλθεν ἐδῶ ὁ Κάρολος ὁ πκλαιτῆς τοῦ δουκός, διὰ νὰ μοὶ ὀμιλήσῃ;

ΔΙΟΝ. Εἶνε ἔξω καὶ ζητεῖ νὰ σὰς ἰδῇ.

ΟΑΙΒ. Κάλεσέ τον μέσο. (Ἐξέρχεται ὁ Διονύσιος) Εἶνε λαμπρὰ διεξοδος, καὶ αὔριον τελεῖται ἡ πάλη.

(Ἐισέρχεται ὁ ΚΑΡΟΛΟΣ)

ΚΑΡΟΛΟΣ. Καλὴ ἡμέρα ἀρχων.

ΟΑΙΒ. Φίλε κύριε Κάρολε, ποῖα εἶνε τὰ νεώτερα νὰ τῆς νέας αὐλῆς!

ΚΑΡΟΛ. Τὰ νέα τῆς αὐλῆς εἶνε πκλαιά· τοῦτέστι, ὅτι ὁ γέρον δούξ ἐξωρίθη ὑπὸ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του, τοῦ νέου δουκός, ὅτι τρεῖς ἢ τέσσαρες ἐκ τῶν ἀρωτιωμένων αὐτοῦ εὐγενῶν τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἐξορίαν, καὶ ὅτι τὰ κτήματα καὶ τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν πλουτίζουσι τὸν νέον δούκα, ὅστις μετὰ πολλῆς προθυμίας ἐπέτρεψεν εἰς αὐτοὺς νὰ περιπλανῶνται.

ΟΑΙΒ. Δύνασαι νὰ μοῦ εἴπῃς ἂν ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκός Ῥοζκλίνδα ἐξωρίθη μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς;

ΚΑΡ. Ἄ, ὄχι, διότι ἡ κόρη τοῦ δουκός καὶ ἐξαδέλφη τῆς, τὴν ἀγαπᾷ τόσον πολὺ, ὡς ἀνταρφεῖται μετ' αὐτῆς ἀπὸ τῆς νηπιακῆς ἡλικίας, ὥστε θὰ τὴν ἠκολούθει εἰς τὴν ἐξορίαν, ἢ θὰ ἀπέθνησκεν ἂν ἠναγκάζετο ν' ἀποχωρισθῇ αὐτῆς. Μένει εἰς τὴν αὐλήν, καὶ ὁ θεὸς τῆς ἀγαπᾷ αὐτὴν, ὅπως καὶ τὴν θυγατέρα του. Ἡ ἀμοιβαία ἀγάπη τῶν δύο τούτων γυναικῶν εἶνε ἀπαρδειγματίστος.

ΟΛΙΒ. Ποῦ θὰ ζήσῃ ὁ γέρον δούξ;

ΚΑΡ. Λέγουσιν ὅτι εἶνε ἤδη εἰς τὸ δάσος τῆς Ἀρδουέννης¹ ἔχων μετ' αὐτοῦ πολλοὺς εὐθύμους φίλους, καὶ ὅτι ζῶσιν ἐκεῖ ὡς ὁ παλαιὸς ἐκαῖνος προγεγραμμένος Ῥοβίρτ-Χούδ· λέγουσι προσέτι ὅτι πολλοὶ νέοι εὐγενεῖς συρρέουσι πρὸς αὐτὸν καθ' ἐκάστην καὶ ὅτι διέρχονται τὸν χρόνον ἀμέριμνοι, ὅπως ἔπραττον κατὰ τὸν χρυσοῦν αἰῶνα².

ΟΛΙΒ. Λοιπὸν αὖριον πηλαίεις ἐνώπιον τοῦ νέου δουκός;

ΚΑΡ. Ναί, κύριε, καὶ ἤλθον διὰ νὰ σοὶ φανερώσω καί τι. Μοὶ ἐγνωστοποίησαν κρυφίως ὅτι ὁ νεώτερος ἀδελφός σου Ὁρλάνδος, προτίθεται νὰ πηρουσιασθῇ μετημφιστῆμένος ἵνα πηλαίῃ κατ' ἐμοῦ. Αὖριον κύριε, θὰ πηλαίσω χάριν τῆς τιμῆς μου, καὶ θὰ εἶνε εὐτυχής ὅστις διαφύγῃ ἐκ τῶν χειρῶν μου μὲ ἄρτικὰ τὰ μέλη τοῦ σώματος. Ὁ ἀδελφός σου εἶνε νέος καὶ ἀδρῆς, καὶ πρὸς χάριν σου, θὰ τὸν συνέτριβον μετ' ἀποτροφῆς, ὅπως ἡ τιμή μοι ἐπιβάλλει νὰ τὸ πράξω, ἂν πηρουσιασθῇ. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς πρὸς σὲ ἀγάπης μου, ἤλθον νὰ σοὶ γνωστοποιήσω τοῦτο, ἵνα ἀποτρέψῃς αὐτὸν τοῦ σκοποῦ του, ἢ ἄλλως νὰ ὑποφέρῃς ἀτρεχῶς οἰονδήποτε δυστύχημα ἢ θηλε τῷ συμβῆ καθότι εἶνε πρᾶγμα ὅπερ ἐζήτητε μόνος καὶ ὅλως ἐνκντίον τῆς ἐμῆς θελήσεως.

ΟΛΙΒ. Σ' εὐχαριστῶ Κάρολε, ἐπὶ τῇ πρὸς ἐμὲ ἀγάπῃ σου· καὶ θὰ ἔδῃς ὅτι γενναϊότατα θ' ἀνταμείψω αὐτήν. Πηρετήρησα καὶ ἐγὼ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἀδελφοῦ μου, καὶ προσεπέθηκα διὰ πηλαγίων μέσων ν' ἀποτρέψω αὐτόν, ἀλλ' εἶνε ἀμετάπειστος. Μάθε Κάρολε ὅτι εἶνε ὁ μᾶλλον ἰσχυρογνώμων νέος τῆς Γαλλίης, εἰς ἄκρον φιλόδοξος, ζηλῶν μετὰ φθόνου τὰς ἀρετὰς τῶν ἄλλων, κρύφα δὲ καὶ δολίως συνωμοτῶν ἐναντίον ἐμοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του· ὅθεν πρᾶξον κατὰ βούλησιν. Μοὶ εἶνε ἀδιάφορον ἂν θραύσῃς τὸν δάκτυλον ἢ τὸν λαμπρὸν αὐτοῦ· καὶ θὰ πρᾶξῃς κελῶς νὰ λάβῃς πρόνοιαν περὶ τούτου, διότι, ἂν ἐλάχιστα μόνον τρεπινώσῃς αὐτόν, ἢ ἂν δὲν δυναθῇ νὰ διαφημισθῇ ἐν τῇ κατὰ σοῦ πάλῃ, θὰ ζητήσῃ νὰ σὲ δηλητηριάσῃ, θὰ σὲ συλλάβῃ διὰ προδοτικῆς πηγίδος, καὶ δὲν θὰ σὲ ἀφήτῃ· πρὶν ἢ σοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωὴν διὰ πηντοίων καὶ ποικίλων μέσων· διότι σὲ βεβαίω, καὶ τὸ λέγω μετὰ δακρύων, δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ἀνὴρ τόσο νέος, καὶ τόσο κηκοῦργος ἐν ταῦτῳ. Καὶ πάλιν σοὶ διμιλῶ περὶ αὐτοῦ ὡς ἀδελφός, διότι ἂν ἀντέτενον αὐτόν, ἐγὼ μὲν θὰ ἠρρυθρίω καὶ θὰ ἔκλαιον, σὺ δὲ θὰ ὠχρίαις καὶ θὰ ἐξεπλήττεσο.

ΚΑΡ. Ἐγκαρδίως χαιρῶ ἐλθὼν εἰς συνάντησίν σου. Ἄν πηρου-

¹ Ἡ σκηνὴ αὕτη ἐλήφθη ἐκ τοῦ μυθιστορήματος τοῦ Lodge. Ὁ ἐπὶ τῶν συνόρων τοῦ Βελγίου γαλλικὸς νομὸς τῆς Ἀρδουέννης, ἔλαβε τὸ ὄνομα τοῦτο ἐκ τοῦ παρ' αὐτοῦ ἀρχαίου δάσους τῆς Ἀρδουέννης. Wright.

² Fleet the time. Κάμνουσιν ὥστε νὰ διέρχεται ταχέως ὁ χρόνος. Ἐν ἐκ τῶν παρὰδεῖγμάτων κατ' ἄ ὁ Σαίξπηρ σχηματίζει βῆμα ἐξ ἐπιπέτων.

σιασθῇ αὖριον θὰ σοὺ τὸν διορθώσω. Ἄν μετὰ τὴν πάλῃν, δυναθῇ νὰ περιπατήσῃ ἐλευθέρως, δὲν θὰ ἀμυρσοβητήσω πλέον τὴν νίκην. Ὁ Θεὸς νὰ φυλάττῃ τὴν εὐγενεῖά σας!

ΟΛΙΒ. Χαῖρε, φίλε Κάρολε (ἐξέρχεται ὁ Κάρολος). Θὰ ἐρεθίσω τὸν ζωηρὸν τοῦτον νεανίαν· ἐλπίζω νὰ ἴδω τὸ τέλος του· διότι, δὲν ἠξέυρω διατί· οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ μισῶ πλειότερον αὐτοῦ. Καὶ ὅμως εἶνε μειλίχιος, εὐπαιδευτος, χωρὶς ποτὲ νὰ φοιτήσῃ εἰς σχολεῖον, ἐμφορεῖται εὐγενῶν αἰσθημάτων, ἀγαπᾶται, ὡς διὰ μαγείας, ὑπὸ πάντων, καὶ προσεῖλκυσε ἐπὶ τοσοῦτον τὴν ἀγάπην τοῦ κόσμου, καὶ ἰδίως τοῦ λαοῦ μου ὅστις γυνώσκει αὐτὸν κάλλιον, ὥστε περιφρονοῦσιν ἐμὲ καθ' ὀλοκληρίαν. Ἀλλὰ τοῦτο δὲν θὰ διαρκέσῃ ἐπὶ πολὺ· ὁ παλαιστῆς οὗτος θὰ διορθώσῃ τὰ πάντῃ. Οὐδὲν ἄλλο μοὶ ὑπολείπεται, ἢ νὰ ἐρεθίσω τὸν νεανίαν, καὶ ὑπάγω ἀμέτως πρὸς τοῦτο. (Ἐξέρχεται).

ΣΚΗΝΗ Β'.

Πραεῖα ἐνώπιον τῶν ἀνακτόρων τοῦ δουκός.

Εἰσέρχονται ἡ ΚΕΛΙΑ καὶ ἡ ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ.

ΚΕΛΙΑ. Ἔσο εὐθύμους, σὲ παρκαλῶ Ροζαλίνδα, ἀγαπητῆ μου ἐξαδέλφη.

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ. Φιλτάτη Κελία, δεικνύω πλειότεραν φειρόμεντα παρ' ὅσῃν ἔχω, καὶ σὺ με ἤθελες φειδοτέραν ἀκόμη; Ἀφοῦ δὲν δύνασαι νὰ μὲ μάθῃς πῶς νὰ λησμονήσω τὸν ἐξόριστον πατέρα μου, δὲν πρέπει νὰ ἐπιχειρῆς νὰ μὲ μάθῃς νὰ εἶμαι εὐθύμος.

ΚΕΛΙΑ. Ἐκ τούτου, βλέπω ὅτι δὲν με ἀγχιπᾶς τόσο, ὅσον ἐγώ. Ἄν ὁ ἐξόριστος πατήρ σου καὶ θεὸς μου, εἶχεν ἐξορίσει τὸν δοῦκα πατέρα μου καὶ θεῖόν σου, σὺ δὲ ἔμενες μετ' ἐμοῦ, θὰ ἐσυνήθιζον τὴν καρδίαν μου νὰ θεωρῇ τὸν πατέρα σου² ὡς ἰδικόν μου· οὕτως ὄφειλες νὰ πρᾶξῃς καὶ σὺ, ἂν ἢ πρὸς ἐμὲ ἀγάπη σου ἦτο φύσεως ὁμοίως πρὸς τὴν ἰδικήν μου.

ΡΟΖΑ. Ἔστω· θὰ λησμονήσω τὴν θέσιν εἰς ἣν εὐρίσκομαι, ἵνα χαρῶ διὰ τὴν ἰδικήν σου.

ΚΕΛΙΑ. Ἠξέυρεις ὅτι εἶμαι τὸ μόνον τέκνον τοῦ πατρός μου, οὐδὲ εἶναι πιθανὸν ν' ἀποκτήσῃ ἄλλο· βεβαίως δὲ μετὰ τὸν θάνατόν του, θὰ εἶσαι ἢ κληρονόμος του, διότι ὅτῃ ἀφήρεσε βιαίως παρὰ τοῦ πατρός σου, θὰ σοὶ τὰ ἀποδώτῃ ἢ πρὸς σὲ ἀγάπη μου· σοὶ τὸ βεβαίω εἰς τὴν τιμὴν μου, καὶ ἂς μεταβληθῶ εἰς τέρας, ἂν ποτε παρκαθῶ τὸν ὄρκον μου· ἔσο λοιπὸν παιδρά, γλυκεῖα, ἀγαπητῆ μου Ροζαλίνδα.

¹ I tel give him his payment: θὰ λάβῃ τὸν λησμόν του.

² I could have taught my love to take thy father for mine.

Θὰ ἔθιζον τὴν ἀγάπην μου νὰ θεωρῇ τὸν πατέρα σου ὡς ἰδικόν μου.

ΡΟΖ. Ἀπὸ τοῦδε, θὰ εἶμαι ἐξάδελφον μου, καὶ μόνον περὶ διασκευῶν θὰ σκέπτομαι. Πῶς τὸ εὗρίσκει νὰ ἐρωτευθῆ κανεὶς ;

ΚΕΛ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν κάμε το χάριν διασκευάσεως, ἀλλὰ μὴ ἀγνήτης κανένα ἄνδρα σοβαρῶς, καὶ παίζουσα δέ, νὰ προχωρῆς τόσον, ὥστε νὰ δύνῃσαι νὰ ὑπεκφεύγῃς δικτηροῦσα ἀκηλίδωτον τὴν τιμὴν καὶ ἀθωότητά σου.

ΡΟΖ. Πῶς θὰ διασκευάσωμεν λοιπόν ;

ΚΕΛ. Ἄς καθίσωμεν νὰ σκόψωμεν τὴν σεβαστὴν οἰκοκυρὰν Τύχην καὶ νὰ τὴν ἀνγκυλώσωμεν ἢ ἀφήσῃ τὴν τροχὸν τῆς, διὰ νὰ διανέμῃ τοῦ λοιποῦ τὰ δῶρά της δικαιοτέρον.

ΡΟΖ. Ἐπεθύμουν νὰ ἠδυνάμεθα νὰ τὸ πράξωμεν, διότι τὰ εὐεργετήματα της διανέμονται κάκιστα, καὶ ἡ γενναϊόδωρος τυφλὴ γραῖα ἀπαχθὰ ἰδίως εἰς τὰ δῶρα τὰ ὁποῖα χορηγεῖ εἰς τὰς γυναῖκας.

ΚΕΛ. Ἀληθές· διότι ὅσας κάμνει ὠραίας, σπανίως τὰς κάμνει ἐναρέτους, εἰς ὅσας δὲ πάλιν δίδει ἀρετὴν, δίδει ἀττημίαν.

ΡΟΖ. Ἀλλὰ σὺ συγγέεις τὸ ἔργον τῆς Τύχης μὲ τὸ τῆς Φύσεως. Ἡ Τύχη εἶναι κυρία, τῶν δῶρων τοῦ κόσμου, δὲν ἀναμιγνύεται εἰς τὴν φυτικὴν κατασκευὴν τοῦ σώματος.

Εἰσέρχεται ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ

ΚΕΛ. Ὅχι, ὅταν ἡ Φύσις πλάσῃ εὐειδῆς πλάσμα, δὲν δύναται τοῦτο τῇ συνεργείᾳ τῆς Τύχης νὰ πέσῃ εἰς τὸ πῦρ ; Ἄν καὶ ἡ Φύσις μᾶς ἐπροίκισε μὲ νοῦν διὰ νὰ σκόπτωμεν τὴν Τύχην, ἡ Τύχη ὅμως δὲν ἔστειλε τὸν τρελλὸν τοῦτον (δεικνύουσα τὴν Αὐσίαν λιθὸν) διὰ νὰ διακόψῃ τὴν συζήτησιν ἡμῶν ;

ΡΟΖΑΑ. Τῷ ὄντι ἡ Τύχη φέρεται ἀπλόχῳως πρὸς τὴν Φύσιν, ὅταν μεταχειρίζεται τὴν φυτικὴν μαρίαν¹, ὡς κοπέλα τῆς φυτικῆς εὐφυίας.

ΚΕΛ. Ἴσως τοῦτο δὲν εἶναι ἔργον τῆς Τύχης, ἀλλὰ τῆς Φύσεως, ἥτις βλέπουσα ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ συζητήσωμεν περὶ τοιούτων Θεαινῶν, ἐνεκα τῆς ἀμβλύτητος τοῦ πνεύματος ἡμῶν, ἔστειλε τὸν ἡλίθιον τοῦτον ἵνα μᾶς χρησιμεύσῃ ὡς ἀκόνη, διότι ἡ βλακίαι τοῦ ἡλιθίου εἶναι πάντοτε ἀκόνη τοῦ εὐφυοῦς. Ποῦ ὑπάγεις, ὦ ἔξυπνε ;

ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. Κυρία πρέπει νὰ ὑπάγῃς εἰς τὸν πατέρα σου.

ΚΕΛ. Μήπως ἔγινες ἀγγελικφόρος ;

ΓΕΛΩΤ. Ὅχι, στὴ τιμὴ μου· μὲ διέταξαν νὰ ἔλθω νὰ σέ ζητήσω.

ΡΟΖ. Ποῦ ἔμαθες τὸν ὄρκον τοῦτον τρελλέ ;

ΓΕΛΩΤ. Ἀπὸ κάποιον ἱππότην ποῦ ὠρκίετο εἰς τὴν τιμὴν του, ὅτι ἡ τηγανίτικα ἦσαν καλὰ καὶ ὅτι ἡ μουστάρδα δὲν ἄξιζε τίποτε. Ἐγὼ ὑποστηρίζω ὅτι ἡ τηγανίτικα δὲν ἄξιζαν τίποτε, καὶ ὅτι ἡ μουστάρδα ἦτο καλὴ· καὶ ὅμως ὁ ἱππότης δὲν ἔκαμε ψεύτικο ὄρκον.

1. When Fortune makes Nature's natural the cutter off of Nature's wit.

ΚΕΛ. Πῶς δύνασαι νὰ τὸ ἀποδείξῃς μὲ τὴ πολὺ σου σοφίαν.

ΡΟΖ. Δεῖξέ μας τὴ σοφίαν σου.

ΓΕΛΩΤ. Σηκωθῆτε καὶ αἱ δύο· τρίψετε τὸ σαγῶνι σας, καὶ δοκιμασθῆτε εἰς τὰ γένειά σας ὅτι εἶμαι φαῦλος.

ΚΕΛ. Μὰ τὰ γένεια μὰς, ἂν εἶχαμεν εἶσαι φαῦλος.

ΓΕΛΩΤ. Μὰ τὴν φυχλότητά μου, ἂν εἶχα φυχλότητα, θὰ ἤμην φαῦλος· ἀλλ' ἂν δοκίμασθε εἰς πρᾶγμα τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει, δὲν ψευδοκαίετε· οὐδὲ ὁ ἱππότης λοιπὸν ἦτον ἐπίορκος ὅταν ὠρκίετο εἰς τὴν τιμὴν του, διότι δὲν εἶχε ποτέ του ἢ ἂν εἶχε, τὴν ἀπέβλεβ' ἢ μὲ τοὺς ὄρκους πρὶν νὰ ἴδῃ ταῖς τηγανίτικα ἢ τὴν μουστάρδαν ἐκείνην.

ΚΕΛ. Ποῖον ἔνοεῖς σὲ παρκαλῶ ;

ΓΕΛΩΤ. Ἐνὰ τὸν ὁποῖον ἀγαπᾷ ὁ πατήρ σου ὁ γέρον Φριδερίκος.

ΚΕΛ. Ἡ ἀγάπη τοῦ πατρὸς μου εἶναι ἀρκετὴ νὰ τὸν καταστήσῃ ἔντιμον· ἀρκετὴ! μηδὲ λέξιν πλέον περὶ αὐτοῦ, μίχ' ἀπ' αὐτὰς τὰς ἡμέρας θὰ μαστιγώθῃς διὰ τὴν καλολογίαν σου.

ΓΕΛΩΤ. Κεῖμα νὰ μὴ εἰμποροῦν οἱ τρελλοὶ νὰ λέγουν σωστά, ὅσα οἱ φρόνιμοι κάμνουν στραβὰ.

ΚΕΛ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν ἔχεις δίκαιον· διότι ἀρ' ὅτου ἐπεβλήθη σιωπὴ εἰς τὸ ὀλίγον πνεῦμα τὸ ὁποῖον ἔχουν οἱ τρελλοί, ἡ ὀλίγη τρέλλα τῶν φρονίμων ἐπιδεικνύεται παντοῦ. Ἴδου ὁ κύριος Λεβῶ.

ΡΟΖ. Μὲ τὸ στόμα γεμάτο ἀπὸ νέα.

ΚΕΛ. Γὰ ὁποῖα θὰ μὰς μεταδώσῃ ὅπως ἡ περιστερὰ τὴν τροφὴν εἰς τοὺς νεοστούς της.

ΡΟΖ. Ὄττε θὰ παχυθῶμεν μὲ νέα.

ΚΕΛ. Τόσῳ τὸ καλλίτερον· θὰ πωληθῶμεν εὐκολώτερον εἰς τὴν ἀγοράν.

Εἰσέρχεται ὁ ΛΕΒΩ

Καλ' ἡμέρα κύριε Λεβῶ· τί νέα ;

ΛΕΒΩ. Ἐχαστες λαμπρὰν διασκευάσιν, ὠραία ἡγεμονία.

ΚΕΛ. Διασκευάσιν! ποίου εἶδους ;

ΛΕΒΩ. Ποίου εἶδους, κυρία! Πῶς νὰ ἀποκριθῶ τώρα ;

ΡΟΖ. Ὅπως θελήτῃ ὁ νοῦς καὶ ἡ τύχη.

ΓΕΛΩΤ. Ἡ ὅπως ἀποφατίσῃ ἡ μοῖρα.

ΚΕΛ. Πολὺ καλὰ. Τσηκουράττα.²

ΓΕΛΩΤ. Ναί, ἂν δὲν δικτηρήσω τὸ ὕψος μου³

4 Or if he had, he had sworn it away, τὴν εἶχε ἐξομόσει

2 Well said: that was laid on with trowel. Χυδαίως ἀποτόμως. Wright.

3 If keep not my rank. Ὁ γελωτοποῖος δὲ παίζει μὲ τὴν λέξιν rank σημαίνουσαν βαθμὸν ἀξιοπρέπειαν, καὶ σαπρίαν, φαίνεται δέ, ὅτι ἡ Ροζαλίνδα ἐλαμβάνει αὐτὴν ὑπὸ τὴν τελευταίαν σημασίαν τῆς σαπρίας, διότι ἀποκρίνεται: Τότε χάνεις τὴν παλαιάν σου ὀσμὴν: δυσσεύου οὕτης τῆς μεταφράσεως τοῦ λογοπαγίου τούτου, προσεπαθήσαμεν τό γ' ἡμῖν νὰ μεταφράσωμεν κατ' ἔννοαν.

ΡΟΖ. Τότε χάνεις την ιδιότητά σου.

ΛΕΒΩ. Μὲ παραζαλίζετε, κυρία! ἤθελον νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τοῦ ἀγῶ-
νος οὗτινος τὸ θέαμα ἀπωλέσατε.

ΡΟΖ. Εἶπέ μὰς τίνι τρόπῳ διεξήχθη ἡ πᾶλη.

ΛΕΒΩ. Θὰ σᾶς εἶπω τὴν ἀρχὴν καὶ ἂν εὐκρεστῆσθε δύνασθε νὰ ἴδῃτε
τὸ τέλος, διότι τὸ ὠρσιότερον θὰ γίνῃ πιστέπειτα, θὰ ἔλθωσι δὲ ἐδῶ, ὅπου
εἴσθε νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτήν.

ΚΕΑ. Καλὰ, ἄς ἀκούσωμεν τὴν ἀρχὴν ἢ ὁποῖα ἀπέθανε καὶ ἐτάφη.

ΛΕΒΩ. Ἐπκρουσιάσθη εἰς γέρον μὲ τοὺς τρεῖς υἱούς του. . .

ΚΕΑ. Ἡ ἀρχὴ αὕτη δημιουργεῖ μὲ ἓνα πικριὸν μῦθον.

ΛΕΒΩ. Τρεῖς νέους εὐειδεῖς, εὐρώστους καὶ καλοῦ πικροστήματος.

ΡΟΖ. Ἐχοντας ἀνηρτημένην ἐπὶ λαίμοῦ τὴν ἐξῆς σημείωσιν: «Διὰ
τῆς πικρούσης γνωστοποιεῖται εἰς τὸ κοινόν».

ΛΕΒΩ. Ὁ πρεσβύτερος τῶν τριῶν ἐπάλαισε μετὰ τοῦ Κάρουλου τοῦ πικ-
ριστοῦ τοῦ δουκός, ὁ δὲ Κάρουλος, ἀνατρέψας αὐτόν, τῷ ἔθραυσε τρία
πλευρά· τὴν αὐτὴν τύχην ὑπέστησεν ὁ δεύτερος καὶ ὁ τρίτος. Πάντες
κεῖνται ἐκεῖ κάτω, ὁ δὲ ἀτυχῆς γέρον πικτήρων θρηνεῖ αὐτοὺς τόσον
σπαρταξικαρδίως, ὥστε οἱ θεοὶ πάντες συμμετέχουσι τῆς λύπης του,
καὶ κλαίουσι.

ΡΟΖ. Ἀλλοίμονον!

ΓΕΛΩΤ. Ποῖα εἶνε λοιπόν, κύριε, ἡ δικασκέναις ποῦ ἔχασεν αἱ κυρία;

ΛΕΒΩ. Αὐτὴ δὲ περὶ τῆς ὁποίας ὁμιλῶ.

ΓΕΛΩΤ. Νὰ, καθ' ἡμέραν καὶ τι μανθάνει κανεὶς· εἶνε ἡ πρώτη φορὰ
ὅπου ἤκουσα ὅτι τὸ σπᾶσιμον τῶν πλευρῶν εἶνε δικασκέναις διὰ κυρίας!

ΚΕΑ. Κ' ἐγώ, σὲ βεβαιῶ.

ΡΟΖ. Δὲν ὑπάρχει ἄλλος ἐπιθυμῶν ν' ἀκούσῃ τὴν παράχορδον αὐτὴν
μουσικὴν τῶν θραυομένων πλευρῶν του; ὑπάρχει ἀκόμη κανεὶς νὰ ὁρέ-
γεται τὰ πλευροσπασίματα; Θὰ ἴδωμεν τὸν ἀγῶνα τοῦτον ἐξικδέλφῃ;

ΛΕΒΩ. Κατ' ἀνάγκην, ἂν μείνετε ἐδῶ, διότι εἰς τὸ μέρος τοῦτο ὤρισθη
νὰ γίνῃ ἡ πᾶλη, καὶ εἶνε ἕτοιμοι νὰ ἐκτελέσωσιν αὐτήν.

ΚΕΑ. Βεβαιῶς εἶνε αὐτοί, οἵτινες ἔρχονται ἄς μείνωμεν νὰ ἴδωμεν.

(Σαλπίσματα. Εἰσέρχεται ὁ δοῦξ ΦΡΙΔΕΡΙΚΟΣ, οἱ ΕΥΠΑΤΡΙΔΑΙ, ὁ ΟΡΑΝΔΟΣ,
ὁ ΚΑΡΟΛΟΣ καὶ οἱ τῆς ἀκολουθίας)

ΔΟΥΞ. Ἐμπρός· ἀφοῦ ὁ νέος δὲν πείθεται, ἄς ὑποστῇ τὰ ἐπικκολου-
θήματα τῆς προπετείης του. ¹

ΡΟΖ. Ἐκεῖνος ἐκεῖ εἶνε ὁ νέος;

ΛΕΒΩ. Αὐτός, κυρία.

ΚΕΑ. Ἀλλοίμονον! Εἶνε παραπολὺ νέος! ἡ ὄψις του ὅμως προαγγέλλει
ὅτι θὰ νικήσῃ.

¹ But is there any else longs to see this broken music in his sides? is there yet ano-
ther dots upon rib-breaking? Shall we see this wrestling cousin!

ΔΟΥΞ ΦΡ. Λοιπόν κόρη μου καὶ σὺ ἀνεψιά μου! ἐδῶ εἰσχωρήσατε διὰ
νὰ ἴδῃτε τὸν ἀγῶνα;

ΡΟΖΑΑ. Naί, ἀρχων, ἂν εὐκρεστῆσαι νὰ μὰς τὸ ἐπιτρέψῃς.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Δύναμμι νὰ σᾶς βεβαιώσω ὅτι ὀλίγον θὰ εὐχαριστηθῆτε
ἐκ τούτου. Ὑπάρχει τοιαύτη δυσαναλογία μεταξὺ τῶν παλαιστῶν.
Συμπληθῶν πρὸς τὴν νεότητα τοῦ προκαλοῦντος, θ' ἀπέτρεπον αὐ-
τὸν προθύμως τοῦ ἀγῶνος, ἀλλ' εἶνε ἀμετάπειστος. Ὁμιλήσατε πρὸς
αὐτόν, κυρία! ἴδετε ἂν δύνασθε νὰ τὸν μεταπείσητε.

ΚΕΑ. Κάλεσέ τον, φίλε κύριε Λεβῶ.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Κάλεσέ τον· ἀπομικρύνουμι.

ΛΕΒΩ. Ἐ! σύ, κύριε μονομάχε, σὲ ζητοῦν αἱ πριγκίπισσαι.

ΟΡΑ. Μετὰ σεβασμοῦ ὑπκούω εἰς τὰς διαταγὰς των.

ΡΟΖ. Σὺ προσκάλεσαι, τὸν παλαιστὴν Κάρουλον;

ΟΡΑ. Ὅχι, ὠρσὶα πριγκίπισσα. Αὐτὸς προκαλεῖ πάντας. Ἐρχομμι
λοιπόν ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι ἵνα δοκιμάσω κατ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν τῆς νεό-
τητός μου.

ΚΕΑ. Τὸ φρόνημά σου, νέε, εἶνε ὑπὲρ τὸ δέον τολμηρὸν διὰ τὴν ἡλι-
κίαν σου. Εἶδες τὰ θηριώδη δείγματα τῆς βίωμης τοῦ ἀνδρός τούτου· ἂν
ἔβλεπες τὸν ἐαυτόν σου διὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου, καὶ ἔκρινες περὶ σεαυτοῦ
διὰ τῆς κρίσεώς σου, ὁ φόβος τῆς ἐκβίασεως θὰ σὲ ἀπέτρεπεν ἀπὸ τόσον
ἀνίσου ἀγῶνος. Πρὸς τὸ συμφέρον σου, σὲ παρκαλοῦμεν νὰ προνοήσῃς περὶ
τῆς ἀσφαλείης σου, καὶ ν' ἀρήσῃς τὸ πείσμα τοῦτο.

ΡΟΖΑΑ. Κάμε το, νέε, δὲν θὰ ὑποτιμηθῇ ἡ ὑπόληψίς σου· θὰ ἱκετεύ-
σωμεν τὸν δοῦκα νὰ μὴ γίνῃ ὁ ἀγῶν.

ΟΡΑ. Σᾶς ἐξορκίζω, μὴ μὲ τιμωρῆτε δεικνύουσαι τόσον κακὴν γνώ-
μην περὶ ἐμοῦ, καίτοι ὁμολογῶ ὅτι ἀμικρτάνω ἀρνούμενός τι εἰς τόσον
ὠρσὶα καὶ ἐξικρέτους κυρίας! Ἄς μὲ συνοδεύσωσιν εἰς τὴν δοκιμασίαν
μου οἱ ὠρσὶοι ὀφθαλμοί σας, καὶ αἱ εὐμενεῖς ὑμῶν εὐχαί· ἂν καταβληθῶ,
θὰ κατασχυνοθῇ ἄνθρωπος ὃν οὐδεὶς μέχρι τοῦδε ἐτίμησε, ἂν φονευθῶ,
θὰ φονευθῇ ἄνθρωπος ὅστις οὐδὲν ἄλλο ἐπεθύμει παρὰ τοῦτο. Δὲν θὰ λυ-
πήσω τοὺς φίλους μου, διότι οὐδένα ἔχω ὅστις νὰ μὲ θρηνησῇ· οὐδεμίαν
βλάβην θὰ προξενήσω εἰς τὸν κόσμον, διότι οὐδὲν ἔχω ἐν αὐτῷ. Ἐν τῷ
κόσμῳ πληρῶ θέσιν, ἥτις δύναται νὰ πληρωθῇ κάλλιον ὅταν κενώσω αὐτήν.

ΡΟΖΑΑ. Ἐπεθύμου νὰ εἶχες τὴν ὀλίγην δύναμιν τὴν ὁποῖαν ἔχω.

ΚΕΑ. Καὶ τὴν ἰδικὴν μου διὰ νὰ ἐνδυναμώσῃ τὴν ἰδικὴν της.

ΡΟΖ. Χεῖρε. Δέου εἰς τοὺς θεοὺς ἵνα ἡ περὶ σοῦ κρίσις μου ἀπαδειχθῇ
σφαλερὰ.

ΚΕΑ. Ἐῖθε νὰ πληρωθῶσιν αἱ εὐχαί τῆς καρδιάς σου!

ΚΑΡ. Ἐμπρός, ποῦ εἶνε ὁ τολμηρὸς νέος ὅστις ἐπιθυμεῖ τόσον νὰ
ἐνγκαλισηθῇ τὴν μητέρα του γῆν;

ΟΡΑ. Εἶνε ἑτοιμος κύριε, ἀλλ' ἡ ἐπιθυμία του εἶνε μετριοφρονεστέρη.
ΔΟΥΞ ΦΡ. Θὰ πάσχητε μετὰ τὴν πρώτην πτώσιν.

ΚΑΡ. Σοῦ ἐγγυῶμαι, ὑψηλότατε, ὅτι δὲν θὰ προτρέψῃς αὐτὸν εἰς δευτέραν, ἀφοῦ προσπαθήσῃς ἐπὶ τοσοῦτον νὰ τὸν ἀποτρέψῃς ἀπὸ τῆς πρώτης.

ΟΡΑ. Προτίθεσαι νὰ μὲ σκώψῃς μετὰ τὸν ἀγῶνα; δὲν πρέπει ὅμως νὰ μὲ σκώπτῃς πρὸ αὐτοῦ. Ἐμπρός, ἐλθέ.

ΡΟΖΑΑ. Εἴθε νὰ ἔλθῃ εἰς βοήθειάν σου ὁ Ἡρακλῆς, ὦ νέε!

ΚΕΛ. Ἐπεθύμουν νὰ ἤμην ἀόρατος ἵνα ἀρπάσω ἐκ τῆς κνήμης τὸν ἰσχυρὸν αὐτὸν ἄνδρα. (παλαίουσι).

ΡΟΖ. Τί ἐξαίρετος νέος!

ΚΕΛ. Ἄν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς εἶχον κεραυνόν, ἠξέυρω ποῦς θὰ ἀνετρέπετο. (Ἐπευφημία ὁ Κάρολος ἀνατρέπεται).

ΔΟΥΞ ΦΡ. Ἄρκεϊ, ἀρκεϊ.

ΟΡΑ. Ἀκόμη, ὑψηλότατε, σὲ ἱκετεύω. Δὲν ἀνέπτυξα ἀκόμη τὰς δυνάμεις μου.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Πῶς εἶσαι Κάρολε;

ΛΕΒΩ. Δὲν δύναται νὰ ὀμιλήσῃ, ἄρχων.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Σηκώσατέ τον ἀπ' ἐδῶ. Πῶς ὀνομάζεσθε, νέε;

ΟΡΑ. Ὀρλάνδος, ἄρχων· ὁ νεώτερος υἱὸς τοῦ Σίρ Ῥολάνδου Δεβῶ.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Ἐπεθύμουν νὰ ἦσο υἱὸς ἄλλου τινός. Ὁ κόσμος ἐθεώρει τὸν πατέρα σου ὡς ἔντιμον ἄνδρα, ἀλλὰ πρὸς ἐμὲ διέκειτο πάντοτε ἐχθρικῶς. Θὰ μὲ εὐηρέστεις πλειότερον διὰ τοῦ κατορθώματός σου, ἂν κατήγετο ἐξ ἄλλου οἴκου. Πλὴν, χαῖρε. Εἶσαι ἀνδρεῖος νέος. Ἐπεθύμουν νὰ μοι ὀμιλήσῃς περὶ ἄλλου πατρός.

(Ἐξέρχ. ὁ δούξ μετὰ τῆς ἀκολουθίας καὶ τοῦ Δεβῶ).

ΚΕΛ. Ἄν ἤμην εἰς τὴν θέσιν τοῦ πατρός μου, θὰ ἐφερόμην οὕτω πως ἐξαδέλφη;

ΟΡΑ. Ἐπερηφανεύομαι πλειότερον ὢν υἱὸς τοῦ Σίρ Ῥολάνδου Δεβῶ, ὁ νεώτερος υἱὸς του· οὐδὲ θὰ ἀντήλλαξον τὴν ὀνομασίαν ταύτην μὲ τὴν τοῦ θετοῦ κληρονόμου τοῦ Φριδερίκου.

ΡΟΖ. Ὁ πατήρ μου ἠγάπα ὀλοφύχως τὸν Σίρ Ῥολάνδον Δεβῶ· τῶν αὐτῶν δὲ αἰσθημάτων τοῦ πατρός μου ἐνεφοροῦντο πάντες. Ἄν ἠξέυρον προητέρη ὅτι ὁ νέος οὗτος ἦτον υἱὸς του, θὰ παρεκάλουν αὐτὸν μετὰ δακρύων νὰ μὴ ριψοκινδυνεύσῃ οὕτω.

ΚΕΛ. Ἐπάγωμεν φιλάττη ἐξαδέλφη, νὰ εὐχαριστήσωμεν καὶ ἐγκαρδιώσωμεν αὐτόν· τὸ ἀπότομον καὶ φθονερὸν ἦθος τοῦ πατρός μου μὲ λυπεῖ κατακκρῶδα. (Πρὸς τὸν Κάρολον). Κύριε, εἶσαι ἄξιος τιμῆς. Ἄν καὶ τὰς ἐρωτικὰς σου ὑποσχέσεις ἐκτελεῖς τόσον πιστῶς, ὅπως τώρα ἐξετέλεσας πλείονα τῶν ὑποσχεθέντων, ἢ ἐρωμένη σου θὰ εἶνε εὐτυχής.

ΡΟΖ. (ὀδύσασα αὐτῶ τὴν ἄλυσιν ἣν ἔφερον ἐπὶ τοῦ λαίμοῦ) Ἰππότα, φύρεσε αὐτὴν εἰς ἀνάμνησίν μου, ἐμοῦ ἣν ἀείποτε κατεδίωξεν ἡ τύχη,¹ καὶ ἤτις προθύμως θὰ ἐδίδοε πλειότερα, ἂν μὴ ἔστερεῖτο τῶν μέσων. Θὰ ὑπάγωμεν ἐξαδέλφη;

ΚΕΛ. Χαῖρε, ὦρατε ἰππότα.

ΟΡΑ. Οὐδ' εὐχαριστῶ δὲν δύναμαι νὰ εἶπω; Κατέπεσαν αἱ διανοητικί μου δυνάμεις καὶ μόνον ὄγκος ἀνκίσθητος μένει ἐν ἐμοί.

ΡΟΖ. Μὴς καλεῖ ἡ ὑπερηφανία μου κατέπεσε μετὰ τῆς τύχης μου. Θὰ τὸν ἐρωτήσω τί θέλει. Ὀμιλήσῃς, κύριε; Ἐπάλασσε λαμπρὰ κύριε, καὶ δὲν κατέβαλες μόνον τοὺς ἐχθρούς σου.

ΚΕΛ. Θὰ ἔλθῃς ἐξαδέλφη;

ΡΟΖ. Σὲ ἀκολουθῶ. Χαῖρε. (Ἐξέρχ. ἡ Ροζαλίνδα μετὰ τῆς Κελίας).

ΟΡΑ. Ὅποις λοιπὸν συγκίνησις κατακρατεῖ τὴν γλῶσσάν μου; Δὲν δύναμαι νὰ ὀμιλήσω πρὸς αὐτήν, καὶ ὅμως αὕτη προσκάλει ὀμιλίαν. Κατεβλήθης ὦ δύστηνε Ὀρλάνδε! Ἡ ὁ Κάρολος ἢ ἄλλο ἀσθενέστερον δεσπάζει ἐπὶ σοῦ.

(Ἐισέρχεται ὁ ΛΕΒΩ)

ΛΕΒΩ. Σὲ συμβουλεύω ὡς φίλος, ἀγαπητὴ κύριε, ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ τοῦ μέρους τούτου. Ἄν καὶ ἐφάνης ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων, εἰλικρινῶν ἀνευφημιῶν καὶ ἀγάπης, οὐχ ἦττον ἢ διάθεσις τοῦ δουκὸς εἶνε τοιαύτη, ὥστε παρεξηγεῖ πᾶν ὅτι ἔπραξες. Ὁ δούξ εἶνε ἰδιότροπος· ὅτι δὲ πράγματι εἶνε ἀρμόζει μᾶλλον νὰ ἐνοήτῃς σύ, ἢ ἐγὼ νὰ σοὶ τὸ εἶπω.

ΟΡΑ. Σ' εὐχαριστῶ κύριε· εἶπέ μοι τοῦτο σὲ παρακαλῶ. Ποῖα ἐκ τῶν δύο αἵτινες πρεσβήτησαν ἐδῶ εἰς τὸν ἀγῶνα εἶνε ἡ θυγάτηρ τοῦ δουκός;

ΛΕΒΩ. Οὐδεμία ἐξ αὐτῶν ἂν κρίνῃ τις ἐκ τοῦ τρόπου των· καὶ ὅμως ἡ μικρότερα εἶνε ἡ ἀληθὴς κόρη του, ἢ ἄλλη εἶνε θυγάτηρ τοῦ ἐξορίστου δουκός, κρατηθεῖσα ἐδῶ ὑπὸ τοῦ ἀρπαγῶς θεοῦ της ἵνα συντροφεύῃ τὴν θυγατέρα του· ἢ ἀμοιβαίᾳ αὐτῶν ἀγάπη εἶνε ἰσχυροτέρα καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν. Μάθε ὅμως ὅτι ἡ χαρίεσσα αὕτη ἀνεψιὰ περιέπεσαν ἐσχάτως εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ θεοῦ της, ἐπὶ μόνῳ τῷ λόγῳ ὅτι ὁ κόσμος τὴν ἐπαινεῖ διὰ τὰς ἀρετὰς της, καὶ συμπαθεῖ πρὸς αὐτὴν χάριν τοῦ ἀγαθοῦ πατρός της· καὶ μὲ τὴν ζωὴν μου, ἢ κατὰ τῆς γυναικὸς ὀργῆς του θὰ ἐκραγῇ αἰφνιδίως. Χαῖρε, κύριε. Βραδυτέρον ὑπὸ εὐνοικωτέρας περιστάσεις,² θὰ ἐπιζητήσω πλειότερον τὴν γνωριμίαν καὶ φιλίαν σου.

ΟΡΑ. Σοὶ εἰμαι πολὺ ὑπόχρεως. Χαῖρε. (Ἐξέρχεται ὁ Λεβῶ.) Γοιουτοτρόπως πρέπει νὰ πέσω ἀπὸ Σκύλης εἰς Χάρυβδην·³ ἀπὸ τοῦ τυράννου δουκός, εἰς τὸν τύραννον ἀδελφόν του. Ὡ θεία Ροζαλίνδα!

¹ One out of suits with fortune. Ἡτις δὲν φέρει τὸ ἔνδομα τῆς τύχης. Εἶμαι ἐκτὸς τῆς ἀφροσύνης της: Ἡ δυνατόν νὰ σημαίῃ· ἐκαίνη ἢ αἱ παρακλήσεις δὲν εἰσκαλοῦνται ὑπὸ τῆς τύχης. Wright.

² In a better world. Εἰς καλλιτέρους χρόνους ἢ εἰς εὐνοικωτέρας περιστάσεις. Wright.

³ From the smoke into the smother ἀπὸ τοῦ καπνοῦ εἰς τὴν ἀνθρακίαν.

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Δωμάτιον ἐν τοῖς ἀνακτόροις

(Εἰσέρχεται ἡ ΚΕΛΙΑ μετὰ τῆς ΡΟΖΑΛΙΝΔΑΣ).

ΚΕΛΙΑ. Λοιπὸν, ἐξαδέλφη! λοιπὸν Ροζαλίνδα! Δι' ὄνομα τοῦ ἔρωτος! Ὅδὲ ἓνα λόγον;

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ. Ὅδὲ διὰ τοὺς σκύλους κενένα: ¹

ΚΕΛΙΑ. Ὅχι, οἱ λόγοι σου εἶνε πολῦτιμοι ἢ ὥστε νὰ ρίπτωνται εἰς τοὺς σκύλους: ρίψον τινὰς ἐξ αὐτῶν ἐπ' ἐμοῦ· ἐμπρός, ² κατασύντριψόν με διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων σου.

ΡΟΖ. Τότε θὰ ἦσαν δύο ἐξαδέλφαι κκεστρακμμέναι ³ ἢ μία κκεστρακμμένα διὰ τῆς λογικῆς, ἢ δὲ ἄλλη τρελλῆ ἄνευ λόγου.

ΚΕΛΙΑ. Ὅλα αὐτὰ εἶνε ἕνεκα τοῦ πατρὸς σου;

ΡΟΖ. Ὅχι τινὰ τούτων εἶνε χάριν τοῦ πατρὸς τοῦ τέκνου μου. ⁴ Ὡ πόσας ἀκάνθας περιέχει ὁ τετριμμένος οὗτος κόσμος!

ΚΕΛΙΑ. Εἶνε λευκάκανθαί, ἐξαδέλφη, ριφθῆσαι ἐπὶ σοῦ ἐν στιγμῇ τρέλλας ἑορτασίμου ἡμέρας· ἂν δὲν βχδίσωμεν εἰς πεπατημένας ἀτραπούς, θὰ προσκολληθῶσιν ἐπὶ τῶν φορεμάτων μας.

ΡΟΖ. Ἀπὸ τῆς ἐπιθῆτος μου ἠδυνάμην νὰ τὰς ἀποτινάξω· ἀλλ' αἱ λευκάκανθαί αὐταί εἶνε ἐμπνηγμέναί εἰς τὴν καρδίαν μου.

ΚΕΛΙΑ. Βῆξε διὰ νὰ ἔγῳν. ⁵

ΡΟΖ. Θὰ ἐδοκίμαζον εὐχαρίστως ἂν βήγουσα, ἠδυνάμην νὰ τὸν ἐλκύσω πρὸς ἐμέ.

ΚΕΛΙΑ. Ἐλα, ἔλα, πάλαισε κατὰ τοῦ αἰσθημάτος σου.

ΡΟΖ. Ὡ, εἶνε παλαιστῆς ἰσχυροτερός μου.

ΚΕΛΙΑ. Σοῦ εὐχομαι ἐπιτυχίαν! Θὰ ἔλθῃ ἡμέρα καθ' ἣν θὰ ἐπιχειρήσῃς τὴν πάλιν, καίτοι κινδυνεύουσα νὰ πέσῃς. Ἀλλ' ἀρήσωμεν τὰς ἀστειότητας, καὶ ἄς ὀμιλήσωμεν σπουδαίως, εἶνε δυνατὸν νὰ συλλάβῃς ἀμέσως τόσον ἰσχυρὸν ἔρωτα πρὸς τὸν νεώτερον υἱὸν τοῦ Σιρ Ρολάνδου;

ΡΟΖ. Ὁ δούξ πατήρ μου, ἡγάπα περιπαθῶς τὸν πατέρα του.

ΚΕΛΙΑ. Ἐπεται λοιπὸν ἐκ τούτου ὅτι καὶ σὺ πρέπει ν' ἀγαπήσῃς περι-

¹ Not one to throw at a dog.

² Come, lame me with reasons: κατάστησόν με χωλὴν διὰ τῶν ἐπιχειρημάτων.

³ Then there were two cousins laid up: when the one should be lamed with reasons and the other mad without any. Θὰ ἦσαν δύο ἐξαδέλφαι, κκελαισμέναί, ἀσθενεῖς· ἢ μία χωλὴ διὰ τῆς λογικῆς, ἢ δὲ ἄλλη τρελλῆ ἄνευ λόγου. Παρατίθεμεν αὐτολεξεί το κείμενον τοῦ σκοτεινοῦ τούτου χωρίου.

⁴ For my child's father διὰ τὸν μέλλοντα σύζυγόν μου.

⁵ Hem them away.

παθῶ; τὸν υἱὸν τοῦ; Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον τῆς λογικῆς, ἔπρεπε κ' ἐγὼ νὰ τὸν μισῶ, διότι ὁ πατήρ μου ἐμίσει σφόδρα τὸν πατέρα αὐτοῦ· καὶ ἔμω; δὲν μισῶ τὸν Ὀρλάνδον.

ΡΟΖ. Ὅχι, σὲ κκερακκλῶ, μὴ τὸν μισήσῃς πρὸς χάριν μου.

ΚΕΛΙΑ. Διατὶ ὄχι; μὴπως; δὲν τοῦ ἀξίζει. ¹

ΡΟΖ. Ἐγὼ τὸν ἀγαπῶ διὰ τοῦτο· σὺ δὲ ἀγάπα αὐτὸν διότι τὸν ἀγαπῶ. ²

Ἰδού, ἔρχεται ὁ δούξ.

ΚΕΛΙΑ. Μὲ σφοδρὰ κκελοῦς πλήρεις θυμοῦ.

Εἰσέρχεται ὁ δούξ ΦΡΙΑΔΡΙΚΟΣ μετὰ τῶν ΛΟΡΔΩΝ.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Κυρίως, σπεῦτον πρὸς ἀσφαλείαν σου ν' ἀναχωρήσῃς ἐκ τῆς αὐλῆς ἡμῶν.

ΡΟΖΑΛΙΑ. Ἐγὼ θεῖς;

ΔΟΥΞ ΦΡ. Σὺ, ἀνεψιὰ· ἂν ἐντὸς αὐτῶν τῶν δέκα ἡμερῶν εὐρεθῇ; εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι μιλίων ἀπὸ τῆς αὐλῆς, θ' ἀποθάνῃς.

ΡΟΖΑΛΙΑ. Κετικετεύω τὴν ἐξοχοτητα σου νὰ μοῦ εἴπῃ ποῦ εἶνε τὸ πατήριμα μου. Ἄν γινώσκω ἐμκοτὴν, ἂν ἔχω, συνείδησιν τῶν ἐπιθυμιῶν μου, ἂν δὲν ὄνειροπωλῶ ἂν δὲν εἴμαι φρενοδλαχῆς—καὶ ἔχω πεποιθήσιν ὅτι δὲν εἴμαι—τότε ἀγαπητέ μου θεῖς, οὐδὲ κατὰ δικάνοικν ἔβλαψα ποτὲ τὴν Ἐξοχοτητα σου.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Οὕτω πράττουσιν πάντες, οἱ προδότες. Ἄν ἡ ἀπολογία των ἐξήρητο ἐκ τῶν λόγων των, θὰ ἦσαν ἀθῶοι ὡς αὐτὴ ἡ ἀθώοτης. Ἀρκέσθητι μαθηάνουσα ὅτι δυσπιστῶ πρὸς σέ.

ΡΟΖΑΛΙΑ. Καὶ ὅμως ἡ δυσπιστία σου δὲ, δίνεται νὰ με κάμη ἐνοχον προδοσίας. Εἶπέ μοι ποῦ στηρίζονται αἱ πιθκνότητες τῆς ἐνοχῆς μου.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Εἶσαι θυγάτηρ τοῦ πατρὸς σου, καὶ τοῦτο ἀρεεῖ.

ΡΟΖΑΛΙΑ. Τοιαύτη ἦμην ὅτε ἡ ὑψηλότης σου κατέλαβε τὸ δουκάτον του. τοιαύτη ἦμην ὅτε ἡ ἐξοχότης σου τὸν ἐξώρισε. Δὲν εἶναι κληρονομικὴ ἡ προδοσία ὡς ἀρχων. Ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν γονέων ἡμῶν ἂν κληρονομηθῶμεν αὐτὴν, τί τοῦτο πρὸς ἐμέ; ὁ πατήρ μου δὲν ἦτο προδότης. Ὅθεν μὴ με κκεξεηγήσῃς ἐπὶ τοσοῦτον, ὡς καλὲ ἀρχων, ὥστε νὰ ἐκλαμβάνῃς τὴν πενίαν μου ὡς προδοσίαν.

ΚΕΛΙΑ. Ἀκουσὸν με ἀγαπητέ ἀρχων.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Ναι, Κελία, πρὸς χάριν σου ἐκρετήσαμεν αὐτὴν, ἀλλως, θὰ περιεπλανᾶτο ἀπὸ πολλοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς τῆς.

ΚΕΛΙΑ. Δὲν κκερεκάλεσα τότε ὅπως κκεκτήσωμεν αὐτὴν· τὸ ἔπραξες ἐξ οἴκτου καὶ ἐξ ἀγαθῆς διαθέσεως. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐξείνην ἦμην κκερα-

¹ Ἦτοι νὰ μισθῇ.

² Φαίνεται ὅτι ἡ Ροζαλίνδα ἐκλαμβάνει τοὺς λόγους τῆς Κελίας ὑπὸ ἄλλην ἔννοιαν. Ἐξηγοῦσα τὸ μὴπως δὲν τοῦ ἀξίζει νὰ μισθῇ—ὡς σημαῖνον μὴπως δὲν εἶνε ἄξιος τιμῆς.

πολύ νέα, ὥστε νὰ δυνηθῶ νὰ ἐκτιμῆσω αὐτήν· ἀλλὰ τῶρα τὴν γνωρίζω· ἂν αὐτὴ εἶναι προδότις, τότε εἶμι κ' ἐγώ· συνεκοιμώμεθα πάντοτε, ἡγειρόμεθα ταυτοχρόνως, ἐσπουδάζομεν, ἐπαίζομεν, ἐτρώγομεν ὁμοῦ, καὶ ὅπουδ' ἴποτε ἂν μετεβρίνομεν, εἴμεθα πάντοτε συνεζευγμένοι καὶ ἀχώρι-
σταί ὡς οἱ κύκνοι τῆς Ἡρας.¹

ΔΟΥΞ ΦΡ. Εἶνε τόσον πανοῦργος, ὥστε δὲν δύνασαι νὰ τὴν ἐννοήσῃς· Τὸ γλυκὺ αὐτῆς ἦθος, ἡ ὑπομονὴ τῆς καὶ αὐτὴ ἔτι ἡ σιωπὴ τῆς, διεγεί-
ρουσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὰς συμπικθείας τοῦ λαοῦ. Εἶσαι ἀνόητος· σοὶ κλέπτει τὴν ὑπόληψίν σου, καὶ θὰ φανῆς τελειωτέρως καὶ ἐναρετωτέρα ὅταν αὐτὴ ἀπέλθῃ. Οὐδὲ λέξιν λοιπὸν περὶ αὐτῆς. Σταθερὰ καὶ ἀμετάκλητος εἶνε ἡ περὶ αὐτῆς ἀποφασίς μου· κατεδικάσθη εἰς ἐξορίαν.

ΚΕΛ. Ἀπάγγειλον τότε καὶ κατ' ἐμοῦ, τὴν καταδικαστικὴν ταύτην ἀπόφασιν, ὧ ἄρχων. Δὲν δύναμι νὰ ζήτω μακρὰν αὐτῆς.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Εἶσαι ἀνόητος. Σὺ, ἐτοιμάσθητι, ἀνεψιά· Ἄν μείνης πλειό-
τερον τοῦ ὠρισμένου χρόνου, μὴ τὴν τιμὴν μου, μὴ τὴν ἰσχύν τοῦ λόγου, ἀποθνήσκεις.

(Ἐξέρχ. ὁ Δοῦξ μετὰ τῶν Λόρδων)

ΚΕΛ. Ποῦ θὰ ὑπάγῃς ὧ τάλκινα Ροζαλίινδα; Θέλεις ν' ἀλλάξωμεν πα-
τέρας; Σοὶ δίδω τὸν ἰδικόν μου. Δὲν σοὶ ἐπιτρέπω νὰ λυπηθῆται πλειό-
τερον ἐμοῦ.

ΡΟΖΑΛ. Ἐχω λόγον ἰσχυρότερον.

ΚΕΛ. Δὲν ἔχεις, ἐξ' ἀδέλφῃ. Θάρρει σὲ περὶ κληθῶ· δὲν ἠξέουρες ὅτι ὁ δοῦξ
ἐξώρισε καὶ ἐμὲ τὴν θυγατέρα του;

ΡΟΖ. Δὲν τὸ ἐπράξες.

ΚΕΛ. Ὅχι, δὲν τὸ ἐπράξες; Στερεῖσθαι τότε Ροζαλίινδα τῆς ἀγάπης ἐ-
κείνης ἥτις σοὶ λέγει ὅτι σὺ καὶ ἐγώ ἀποτελοῦμεν μίαν. Θ' ἀποχωρισθῶ-
μεν, θ' ἀπομακρυνθῶμεν φιλότατη μου φίλη; Ὅχι, ἀς ζητήσῃ ἄλλην κλη-
ρονόμον ὁ πατήρ μου. Ὅθεν, ἀς σκερθῶμεν ὁμοῦ τίνι τρόπῳ δυνάμεθα νὰ
δραπετεύσωμεν, ποῦ θὰ ὑπάγωμεν καὶ τί θὰ φέρωμεν μεθ' ἡμῶν. Μὴ ζη-
τήσῃς νὰ ὑποστῇς τὴν μεταβολὴν τῆς τύχῃς σου, ἀποκλειουσά με, καὶ σὺ
μόνη τὴν λύπην ὑποφέρουσθαι· διότι, μὴ τὸν οὐρανὸν, τὸν ἐπὶ τῇ ἡμετέρῃ
δύνη ὠχρῶντα τῶρα, ὅ,τι καὶ ἂν εἴπῃς, θὰ σὲ ἀκολουθήσω.

ΡΟΖΑΛ. Ἀλλὰ ποῦ θὰ ὑπάγωμεν;

ΚΕΛ. Εἰς τὸ δάσος τῆς Ἀρδουέννης πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ πατρός μου.

ΡΟΖΑΛ. Φεῦ, ὁποῖου; κινδύνους θὰ διατρέξωμεν, κόρσι ἡμεῖς πορευόμε-
θα· φαίνεται ὅτι οὐδεὶς τῶν σχολιαστῶν παρετήρησέ τι ἐπὶ τοῦ χωρίου τούτου, ἀλλὰ δύναται
ν' ἀμφισβητηθῇ ἂν ἀντὶ τῆς «Ἡρας» δὲν πρέπει ν' ἀναγνώσωμεν Ἀφροδίτης, εἰς ἣν καὶ οὐχὶ
εἰς τὴν Ἡραν ἦτο ἀφιερωμένος ὁ κύκνος. Εἰς τὰς μεταμορφ. τοῦ Ὁμήρου + 708, 717, 718,
ἐν τῷ αὐτῷ βιβλίῳ τῷ περιέχοντι τὸν μῦθον τῆς Ἀταλάντης ἥτις μνημονεύεται ἐν τῇ κω-
μῳδίᾳ ταύτῃ, καὶ τοῦ Ἀδωνίδου, ἡ Ἀφροδίτη παρίσταται ἐνῆρματι συρομένη ὑπὸ κύκνων.

Wright

καὶ τίσον μακρὰν. Ἡ καλλονὴ ἐλκύει τοῦ; κλέπτας; πλειότερον ἢ ὁ χρυσός·

ΚΕΛ. Θὰ φράσω πενιχρὰν καὶ ταπεινὴν ἐνδυμασίαν, καὶ θ' ἀλείψω τὸ
πρόσωπον διὰ μελανοῦ χρώματος· τὸ αὐτὸ πράττεις; καὶ σὺ τριουτοτρό-
πως διεργόμην χωρίς νὰ διεγείρωμεν τὴν προσοχὴν τῶν κακοποιῶν.

ΡΟΖΑΛ. Δὲν θὰ ἦτο καλλίτερον, ἐπειδὴ ἔχω ἀνάτημα μεγαλύτερον
τοῦ συνήθους; νὰ ἐνδυθῶ κατ' ὄλα ὡς ἀνὴρ, νὰ φέρω ὑψηροφάνως ἀκινάκην
εἰς τὸ πλευρὸν καὶ νὰ κρατῶ δόρυ εἰς τὴν χεῖρα; Οἷοςδ' ἴποτε δὲ γυναικεῖος
τρόμος κατέχει τὴν καρδίαν μας, θὰ ἔχωμεν κομπακτικὸν καὶ στρατιωτι-
κὸν ὕψος, ὅπως πολλοὶ δεῖλοι ἀνδρες, οἵτινες κρίπτουσι τὴν δειλίαν τῶν διὰ
τῆς προσποιήσεως.

ΚΕΛ. Πῶ; θὰ σὲ ὀνομάζω ὅταν θὰ εἶσαι ἀνὴρ;

ΡΟΖΑΛ. Δὲν θέλω ὄνομα χειρότερον ἀπὸ τὸ τοῦ ἀκολούθου τοῦ Δουκός.
Πρόσεχε λοιπὸν νὰ μὲ ὀνομάζῃς Γανυμήδην. Σὺ δὲ ποῖον ὄνομα θὰ λάβῃς;

ΚΕΛ. Θέλω ὄνομα τὸ ὁποῖον νὰ ἔχη σχέσηιν μὲ τὴν θέσιν μου, ὅχι
πλέον Κελίας, ἀλλὰ Ξένη (Aliena).

ΡΟΖΑΛ. Πῶς σοῦ φαίνεται ἡ ἰδέα νὰ δοκιμάσωμεν νὰ κλέψωμεν ἐκ τῆς
αὐλῆς τοῦ πατρὸς σου τὸν γελωτοποιὸν, δὲν θὰ ἦτο περηγορικὸν τοῦ τα-
ξιδίου μας;

ΚΕΛ. Τὸν κότμον ὅλον θὰ διήρχετο μετ' ἐμοῦ. Ἄφες με νὰ τὸν προσ-
ελκύω μὲ τὸ μέρος μας. Ὑπάρχομεν νὰ συλλέξωμεν τοῦ; ἀδάμκντας καὶ
τὴν περιουσίαν ἡμῶν, νὰ προνοήσωμεν περὶ τοῦ κατκλιηλοτέρου χρόνου
καὶ τρόπου ὅπως ἀποφύγωμεν τὴν κατκλιωξίν ἥτις; θὰ ἐπακολουθήσῃ,
τὴν φυγὴν ἡμῶν. Φιδιαρὶ ἀπέλθωμεν τῶρα εἰς τὴν ἐλευθερίαν, καὶ ὅχι
εἰς τὴν ἐξορίαν (ἐξέρχονται).

ΠΡΑΞΙΣ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΣΚΗΝΗ Α'.

Τὸ δάσος τῆς Ἀρδουέννης

Εἰσέρχεται ὁ ΔΟΥΞ μετὰ τοῦ AMIENS καὶ δύο ἢ τριῶν εὐπατρίδων· πάντες ἐνδεδυ-
μένοι ὡς κυνηγοί.

ΔΟΥΞ Λοιπὸν φίλοι καὶ ἐν ἐξορίᾳ ἀδελφοί, δὲν κατέστησεν ἡ γηραιὰ
συνήθειά τὸν βίον τοῦτον ἡδύτερον παρὰ τὴν ἐπίπλυστον λυμπαρότητα;
Τὰ δάστη ταῦτα, δὲν ἔχουσι ὀλιγωτέρους κινδύνους τῆς φθορῆς αὐ-
λῆς; Ἐδῶ μόνον τὴν τιμωρίαν τοῦ Ἀδάμ αἰτηθώμεθα, τὰς μεταβολὰς
τῶν ὠρῶν τοῦ ἔτους, ὡς τὸ παγετῶδες δῆγμα, καὶ τὴν ἀγριότητα τῶν χει-

1 Churlish chiding ἀγρίαν, τρυχεῖαν βοήν.

μερίων ανέμων, οίτινες ὄμως ὄταν μὲ δάκνωσι ἢ πνέουσι κατὰ τοῦ σώμα-
τός μου, οὕτως ὥστε νὰ φρίττω ἐκ τοῦ ψύχους, ἐγὼ τότε λέγω μειδιῶν.
«Αὐτὸ δὲ εἶνε κολκασίη». Οὗτοι εἰσι εἰλικρινεῖς σύμβουλοι οἵτινες μοὶ
λέγουσι καθ' ἑκάστην τὴν εἴμαι. Γλυκὺς εἶνε δὲ κερπὸς τῆς δυσπραγίας ἡτίας, ὡς
δυσσείδης καὶ ἰσοδόλος φρονίας φέρει πολὺτιμον ἀδάμαντα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς.
Ὁ βίος ἡμῶν οὗτος ἀπηλλαγμένος ὢν τῆς τύρβης τῶν πόλεων, εὐρίσκει
ῤῆτορας εἰς τὰ δένδρα, βιβλία εἰς τοὺς βύκκας, λόγους εἰς τοὺς λίθους,
καὶ πανταχοῦ τὸ καλόν. Δὲν ἤθελον νὰ μεταβάλω αὐτόν.

AMIENS Εὐτυχὴς ἡ ἐξοχότης σου, δυναμένη, νὰ ἐρμηθεύῃ τὴν τρυφύ-
τητά τῆς τύχης δι' ἐκφράσεων οὕτω μετρίων καὶ ἡρέμων.

ΔΟΥΞ Λοιπὸν θὰ ὑπάγωμεν, νὰ κυνηγήσωμεν ἄγρια ζῶα; Καὶ ὄμως
λυποῦμαι ὅτι τὰ δυστυχῆ ποικιλότερα ζῶα, οἱ πολῖται τῆς ἐρήμου ταύ-
της, νὰ καταδιώκονται ἐντὸς αὐτῆς τῆς χώρας των, καὶ τὰ στρογγύλα
των ἰσχύι νὰ καθικιμάτσωνται ὑπὸ βελῶν δξέων.

Α' ΕΥΠΑΤΡΙΑΝΣ Τῷ ὄντι ἄρχων, καὶ δὲ μελαγχολικὸς Ἰάκωβος λυπεῖ-
ται διὰ τοῦτο, καὶ ὁμνύει ὅτι ὡς πρὸς τοῦτο] εἶσαι ἀδικώτερος καὶ τοῦ
ἀδελφοῦ σου ὅστις σὲ ἐξώρισε. Σήμερον δὲ λόρδος Ἀμίενς καὶ ἐγὼ ἐπορεύθη-
μεν κρυφίως ὀπισθέν σου, ἐν ᾧ ἦτο ἐξηπλωμένος ὑπὸ δρόν ἧς αἱ γηραιαὶ
ρίξαι εἰσχωροῦσιν εἰς τὸν βύκκα ὅστις ῤέει πρὸς τὸ δάσος. Αὐτοῦ δυστυ-
χῆς καὶ πλυνθεῖται ἔλαφος τρωθεῖται ὑπὸ βέλου; κυνηγοῦ ἤλθεν ἕνα ἐκ-
πνεύση, καὶ τῆ ἀληθείᾳ, τοιοῦτου; στεναγμοὺς ἐξέπεμπεν, ὡ ἄρχων, τὸ
ταλαιπώρον ζῶον, ὥστε τὸ δευμάτινον ἔνδυμά του ἐνετείνετο μέγχι διαρ-
ρήξεως. Οἶκτον δὲ διήγειρον τὰ θηλερὰ δράκρυα ἄτινα κατέπιπτον πρὸς
τὴν ἀθίων ῤίνα του. Οὕτω δὲ τὸ ἀτυχὲς τοῦτο τριχωτὸν ζῶον, ὅπερ μετὰ
προσοχῆς παρετήρει δὲ μελαγχολικὸς Ἰάκωβος, ἔστατο ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ
ὀρητικοῦ βύκατος, ἀψέχον αὐτὸν διὰ τῶν δακρύων.

ΔΟΥΞ. Ἀλλὰ τί εἶπεν ὁ Ἰάκωβος; Δὲν ἠθικολόγησεν ἐπὶ τοῦ θεάματος τούτου;

Α' ΕΥΠΑΤΡΙΑΝΣ. Ὡ ναί, κατὰ μυρίου τρόπους. Πρῶτον, βλέπων τὰ
δάκρυα νὰ ῤέωσιν εἰς τὸν βύκατα, ὅστις δὲν εἶχεν ἀνάγκην αὐτῶν εἶπε:
«Δυστυχῆς ἔλαφος, κάμνεις τὴν διαθήκην σου ὅπως οἱ ἄνθρωποι, ἀψά-
νεις τὴν παρουσίαν ἐκεῖνου ὅστις ἔχει ἤδη πολλὰ. Ἐπειτα βλέπουσα αὐ-
τὴν ἐγκαταλειμμένην ὑπὸ τῶν μεταξοφόρων φίλων της». Ἰ «Εἶνε ὀρθὸν
εἶπε: ἡ δυστυχία διασκορπίζει τὴν πλήμμυρα τῶν φίλων. Μετ' ὀλίγων
ἀγγέλη ἀμερίμων καὶ χορτασμένων ἐλάφων πρέρχεται παρ' αὐτὴν πη-
δῶσα, χωρὶς μηδεμίαν νὰ σταθῇ νὰ τὴν χαιρετίσῃ. «Ναὶ λέγει ὁ Ἰάκωβος»
Φύγετε πρὸς αὐτὴν καὶ καλοθρεμμένοι πολῖται. Τοιαύτη ἀκριβῶς εἶνε ἡ συ-
νήθεια· δικτὶ νὰ ῤίψητε βλέμμα πρὸς τὸν δυστυχῆ καὶ συντετριμμένον
τοῦτον χρεωκόπον; Τοιουτοτρόπως δὲ διαπερᾶ διὰ τῆς δριμυτάτης σα-
τύρας του, καὶ πολίτας καὶ ἀλλοτρίους; καὶ χωρικούς; καὶ αὐτὸν ἀκόμη τὸν

βίον ἡμῶν, ὁμνύων ὅτι εἰμεθα ἀληθεῖς ἄρπαγες, τύραννοι, καὶ ἐτι χεῖρον,
ὡς ἐκφοβίζοντες τὰ ζῶα καὶ φονεύοντες αὐτὰ ἐν αὐτῇ τῇ γενεθλίῳ χώ-
ρᾳ των.

ΔΟΥΞ. Καὶ τὸν ἀφήκατε εἰς τοὺς συλλογισμοὺς τούτου;

Β' ΕΥΠΑΤΡ. Ναί, ἄρχων, κλαίνοντα καὶ φιλοσοφοῦντα ἐπὶ τῆς δολου-
ζούσης ἐλάφου.

ΔΟΥΞ. Δεξάτέ μου τὸ μέρος. Μοὶ ἀρέσκει νὰ τὸν συναντῶ οὕτω δύσθυ-
μον, διότι τότε εἶνε μεστὸς ὀρθῶν σκέψεων.

Α' ΕΥΠΑΤΡ. Σὲ ὀδηγῶ ἀμέσως πρὸς αὐτόν. (ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Β'

Δωμάτιον ἐν τοῖς ἀνακτόροις.

Ἐισέρχεται ὁ ΔΟΥΞ ΦΡΙΑΔΕΡΙΚΟΣ μετὰ τῶν λόρδων.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Εἶνε δυνατὸν νὰ μὴ τοὺς εἶδε κανεὶς; Ἀδύνατον ἄχρετοι
τινὲς τῆς αὐλῆς μου εἶνε συνένοχοι καὶ συνεννοημένοι μετ' αὐτῶν.

Α' ΛΟΡΔΟΣ. Δὲν ἤκουσα νὰ τὴν εἶδε τις. Αἱ θλακμηπόλοι αἵτινες τὴν
ὕπνρητον, τὴν εἶδον κατκλινομένην, ἀλλὰ λίαν πρῶτ' εὗρον τὴν κλίνην
ἄνευ τῆς κυρίας των.

Β' ΛΟΡ. Ὁ πανοῦργος ἐκεῖνος γελωτοποιός, ἄρχων μετὰ τοῦ ὁποίου ἐγέλα
τόσον συχνὰ ἡ ὑμέτέρα ὑψηλότης, ἀπουσιάζει ἐπίσης. Ἡ Ἐσπερία, ἡ θε-
ραπικὴ τῆς παιγιπίσης, ὁμολογεῖ ὅτι ἤκουσε κρύφα τὴν θυγατέρα σου
καὶ τὴν ἐξαδέλφη τῆς, ἐπικινούτας πολὺ τὴν δεξιότητά καὶ τὴν χάριν
τοῦ παλαιστοῦ ἐκεῖνου ὅστις κατέβλεπεν ἐσχάτως τὸν νευρῶδη Κάρολον,
φρονεῖ δὲ ὅτι, ὅπουδ' ἦποτε καὶ ἀν μετέβησαν, ὁ νέος ἐκεῖνος θὰ εἶνε βε-
βηχίως μετ' αὐτῶν.

ΔΟΥΞ ΦΡ. Ζητήσατε τὸν γεννάδαν πρὸς τῷ ἀδελφῷ του· ἂν εἶνε ἀπών,
ὀδηγήσατε πρὸς με τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ· θὰ τὸν ἀναγκάσω νὰ τὸν εὕρη.
Πράξάτε το ἀμέσως, καὶ μὴ χαλαρώσητε τὰς ἐρεῦνας, πρὶν ἢ μοὶ ἐπα-
νκρέσητε τὰς τρελλὰς ταύτας δραπέτιδας. (ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'

Ἐνώπιον τῆς οἰκίας τοῦ Ὀλιβιέρου.

Ἐισέρχονται ὁ ΑΔΑΜ καὶ ὁ ΟΡΛΑΝΔΟΣ συναντῶμενοι.

ΟΡΛΑΝ Ποῦτος εἶνε;

ΑΔΑΜ Πῶς! ὁ μικρὸς μου ἀφέντης; Ὡ καλε, ὦ ἀγαπητέ μου κύριε!
Ὡ ζωντανὴ εἰκόνα τοῦ γέρο Σαρ Ρολάνδου! Τί, τί κάνεις ἐδῶ; Διὰ τί νὰ
εἶσαι ἐνάρτετος; διὰ τί νὰ σὲ ἀγαπᾷ ὁ κόσμος; διὰ τί νὰ εἶσαι εὐγενῆς, δυ-

νατὸς, καὶ ἀνδρεῖος; διατί νὰ κάμης τὴν ἀνοησίην νὰ νικήσης τὸν χειρ-
δύναμον! παλαιστὴν τοῦ ἰδιοτρόπου δουκὸς; Ἡ δόξα σου ἐφθασεν εἰς τὸ
σπίτι πολὺ προηγουμένως σου. Δὲν ἠξέυρεις ἀφέντη, ὅτι εἰς μερικὸς ἀνθρώπους
τὰ προτερήματά των γίνονται ἐχθροὶ των; Τὸ ἴδιον παθίει. Αἱ ἀρεταὶ
σου, καλὲ ἀφέντη, εἶνε διὰ σέ ἱεροὶ καὶ ἅγιοι προδότη. Ὡ τί κόσμος εἶνε
αὐτὸς, ὅπου τὰ λαμπρὰ προτερήματα φαρμακεύουν ἐκεῖνον ὅπου τὰ ἔχει!

ΟΡΑΑΝ. Διατί, τί συμβαίνει;

ΑΔΑΜ. Ὡ δυστυχισμένε νέε! Μὴ πατήτης τὸ πόδι εἰς τὸ σπῖτι τοῦτο
ὑποκάτω ἀπ' αὐτὴν τὴν στέγην κατοικεῖ ὁ ἐχθρὸς τῶν προτερημάτων σου
Ὁ ἀδελφός σου.—Ὅχι, ὄχι ἀδελφός· καὶ ὅμως ὁ υἱός—οὔτε ὁ υἱός, δὲν
θὰ τὸν ὀνομάσω υἱὸν ἐκεῖνου τὸν ὄποιον ἠθελῶ τῶρα νὰ ὀνομάσω πατέρα
σου—ὁ ἀδελφός σου ἤκουσε τοὺς ἐπικίνδους σου, καὶ σκοπεῖ ἀπόψε νὰ
καύσῃ τὸ σπῖτι ὁποῦ πλῆγιάς εἶσαι, καὶ σέ μαζί· ἂν τοῦτο ἀποτύχη, θὰ
εὗρῃ ἄλλον τρόπον νὰ σέ ἐξολοθρεύσῃ. Ἡκούτε κρυφὰ τὰ σχέδιά του.
Τὸ μέρος τοῦτο δὲν εἶνε κατοικία· τὸ σπῖτι αὐτὸ εἶνε σφαγεῖον, νὰ τὸ
φοβῆσαι καὶ νὰ τὸ ἀποστρέφῃσαι. Μὴ ἐμβῆς μέσα.

ΟΡΑΑΝ. Διατί, ποῦ θέλεις νὰ ὑπάγω Ἀδάμ;

ΑΔΑΜ. Ὁπου θέλεις, ἀλλὰ μὴ ἔλθῃς ἐδῶ.

ΟΡΑΑΝ. Πῶς, μὲ θέλεις νὰ ὑπάγω νὰ ψωμοζήτῶ, ἢ κρητῶν εἰς χει-
ρας χυδαίων καὶ φυλῶν ξίφους νὰ παρῶμαι τὰ πρὸς τὸ ζῆν ληττεύων τοὺς
προδίτας; Αὐτὸ εἶνε τὸ μόνον καταρτίδιόν μου, δὲν ἔχω τί ἄλλο νὰ πρά-
ξω καὶ ὅμως δὲν θὰ τὸ πράξω, ὅτι δὴποτε μοῦ συμβῆ. Θὰ προτιμήσω νὰ
ἔποστῶ τὴν κεντρικήν ἐκφύλου φύσεως καὶ αἰμοχαροῦς ἀδελφοῦ.

ΑΔΑΜ. Μὴ τὸ κάμης αὐτό. Ἐχὼ πεντακοσίους κορώνους, τοὺς μικροὺς
μισθοὺς ὁποῦ οἰκονόμησα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ πατρὸς σου, καὶ ἐβόλα
κατὰ μέρος διὰ τὴν συντηρήσιν μου, ὅταν τὸ γερωνικό μου σῶμα δὲν θὰ
μοῦ συγχωρῇ πλέον νὰ ἐργάζωμαι, καὶ ὅταν ὡς γέρον περιφρονημένος
θὰ εἶμαι περριπεταμένος εἰς καμμιὰ γωνιά. Λάβε τα, καὶ ἄ; μὲ γηροκο-
μήτη ἐκεῖνος ὁποῦ τρέφει τὰ μικρὰ κοράκια, καὶ φροντίζει διὰ τὰ σπουρ-
γίτια! Νὰ τὰ χρήμωτα· σοῦ τὰ δίδω. Ἐχε με ὑπηρετὴ σου. Ἄν καὶ
φαίνωμαι γέρον, εἶμαι ὅμως δυνατὸς καὶ τὸ λέει ἡ καρδιά μου, διότι ποτὲ
δὲν ἐμεταχειρίσθηκα εἰς τὴν νεότητά μου ἀπὸ τὰ ποτὰ ἐκεῖνα ὁποῦ ἐρε-
θίζουν τὸ αἷμα, οὔτε ἐζήτησα χωρὶς ἐντροπὴν τὰς ἡδονὰς ἐκεῖνας ὁποῦ
ἀδυνατίζουν καὶ περριπύουν τὸ σῶμα. Τὸ γῆρας μου λοιπὸν εἶνε ὡς χει-
μῶν δριμύς, παγερός, ἀλλὰ ζωογόνος· πάρε με μαζί σου. Εἰς ὄλας σου τὰς
ἐργασίας καὶ ἀνάγκας θὰ σέ ὑπηρετήσω ὡς νὰ ἤμην νεώτερος.

1 The bonny priser ἐν τῇ πρώτῃ ἐκδόσει γράφεται «bonnie», εἰς δὲ τὰς ἄλλας bonny. Ὁ
Warburton μετέβαλε τὴν γραφὴν εἰς «bony». Ἄλλ' εἰ καὶ παραδέξατο τὴν γραφὴν ταύτην ὁ
Dyce ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι ἐν τῇ προηγουμένῃ σκηνῇ ὁ Κάρολος ὀνομάζεται νευρώδης «Sinevy»,
οὗχ' ἦτον εἶνε ἀμφίβουλον ἂν ἐπὶ Σαίξπηρ τὸ bouy ἐσήμανε τὸν χονδροκόκκαλον καὶ ὁστεώδη,
ἢ τὸν ἰσχνόν.
«Wright»

ΟΡΑΑΝ. Πόσον καλῶς ὁ καλὲ γέρον, ἐκπροσωπεῖς τοὺς πιστοὺς ἐκεῖ-
νους ὑπηρετὰς τῶν ἀρχαίων χρόνων, οἵτινες ἐμόχθουν χάριν τοῦ καθήκον-
τος καὶ ὄχι χάριν τῆς ἀμοιβῆς. Δὲν εἶσαι κατὰ τὰ σημερινὰ ἤθη· σήμε-
ρον πάντες μοχλοῦσι μόνον χάριν προαγωγῆς, σβέννυται δὲ ὁ ζῆλος αὐτῶν
εὐθύς ἀφοῦ ἐπιτύχῃσι τοῦ σκοποῦ των. Ἀλλὰ, ὦ δύστηνε γέρον, καλλιερ-
γεῖς δένδρον σκρόν, ὅπερ οὐδὲ ἐν ἄνθος δύνηται νὰ σοὶ περριπύῃ εἰς ἀ-
μοιβῆν τῶν κόπων καὶ τῆς καλλιεργείας σου. Ἀλλ' ὅμως ἐλθέ· θ' ἀπέλ-
θωμεν ὁμοῦ, καὶ πρὶν ἢ διακινήσωμεν τοὺς μισθοὺς τῆς νεότητός σου, θὰ
μας περριπύσῃ ταπεινὸς μὲν ἀλλ' ἀτάραχος βίος.

ΑΔΑΜ. Ἐμπρὸς ἀφέντη· θὰ σέ ἀκολουθήσω μὲ πίστην καὶ εὐκρίνειαν
μέχρι τῆς τελευταίας μου πνοῆς. Ἀπὸ δέκα ἐπτὰ χρόνων ἕως τῶρα ὁποῦ
εἶμαι σχεδὸν ὀγδοῆντα, ἐζήτηκα πάντοτε ἐδῶ, ἀλλὰ τῶρα ὄχι πλέον ἐδῶ.
Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐπτὰ χρόνων πολλοὶ ζητοῦσι τύχην, εἰς ἡλικίαν ὅμως
ὀγδοῆκοντα εἶνε πολὺ ἀργά. Καὶ ὅμως ἡ καλλίτερα ἀμοιβὴ τῆς τύχης
εἶνε διὰ μένα, ν' ἀπρωθάνω ἡτυχοῦς, καὶ νὰ μὴ μείνω ὀρειλέτης τοῦ ἀφέν-
τη μου. (ἐξέρχονται)

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Τὸ δάσος τῆς Ἀρδουέννης

Εἰσέρχ. ἡ ΡΟΖΑΙΝΔΑ ὡς Γανυμήθης ἢ ΚΕΛΙΑ ὡς Ἀλιένη (Ξένη),
καὶ ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ

ΡΟΖΑΙΝΔΑ Ὡ Ζεῦ, πόσον καταπεπονημέναι εἶνε αἱ ψυχικαὶ μου δυ-
νάμεις.

ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. Δὲν μὲ μέλλει διὰ τὰς ψυχικὰς μου δυνάμεις, ἀρκεῖ
μόνον νὰ βραστοῦν τὰ πόδια μου.

ΡΟΖΑΑ. Ἡμην σχεδὸν δικταθειμένη νὰ κατατιχθῶ τὸ ἀνδρικό μου
ἐνδυμα καὶ νὰ κλαύτω ὡς γυνή, ἀλλ' εἶνε ἀνάγκη νὰ ἐγκαρδιώσω τὸ ἀ-
σθενέστερον σκεῦος, ἢ δὲ ἀνδρική στολή πρέπει νὰ δεικνύεται ὀκρραλέα
πρὸς τὸν γυναικεῖον χιτῶνα· θάρρει λοιπὸν, προσφιλή; Ἀλιένη.

ΚΕΛΙΑ. Ὑποφέρε με σὲ παρακκλῶ· δὲν δύναμαι νὰ προχωρήσω.

ΓΕΛΩΤ. Ὅσον τὸ κατ' ἐμὲ εἶχα καλλίτερα νὰ σέ ὑποφέρω παρὰ νὰ
σέ φέρω, καὶ ὅμως δὲν θὰ ἐδέσταζα σταυρὸν ἂν σέ ἔφερν, διότι νομίζω
ὅτι δὲν ἔχεις χρήματα (σταυροῦς) εἰς τὸ πουργί σου. 1

ΡΟΖΑΑ. Ἰδοὺ τὸ δάσος τῆς Ἀρδουέννης.

ΓΕΛΩΤ. Νὰ με τῶρα εἰς τὴν Ἀρδουέννην· τί τρελλὸς ποῦ εἶμαι· ὅταν
ἤμην εἰς τὸ σπῖτι ἤμην εἰς καλλίτερον μέρος· ἀλλὰ οἱ ταξιδιώται πρέπει
νὰ εἶνε εὐχαριστημένοι.

ΡΟΖΑΑ. Ἔσο λοιπὸν, φίλε μου.

1 Τὰ ἐργυρὰ νομίσματα τῆς Ἑλισάβετ ἔφερον σταυρὸν ἐπὶ τοῦ ἐνὸς μέρους.

Εισέρχονται ὁ ΚΟΡΙΝΝΟΣ καὶ ὁ ΣΙΑΒΙΟΣ

Ἴδὲ ποῦς ἔρχεται· νέος καὶ γέρον βεθυθισμένοι εἰς συνομιλίαν.

ΚΟΡΙΝ. Μὲ αὐτὸν τὸν τρόπον θὰ τὴν κάμη; νὰ σὲ περιφρονῇ πάντοτε.

ΚΕΑ. Ἄν ἤξευρες Κόριννε πόσον τὴν ἀγαπῶ!

ΚΟΡ. Μκντεῦω ἐν μέρει, διότι κ' ἐγὼ ἠγάπησα ἄλλοτε.

ΣΕΑ. Ὅχι. Κόριννε, ὡς γέρον δὲν εἰμπορεῖς νὰ κντεύσῃς, καὶ ἂν ἀκόμη εἰς τὴν νεότητά σου ἦτο ὁ πιστότατος ἐραστής; ὅστις ἐστὲν αὐτὸς ποτε ἐπὶ τοῦ νυκτερινοῦ προσκεφαλαίου του. Ἄν ὁ ἔρωσ σου ἦτο ποτὲ ὅμοιος μὲ τὸν ἰδικόν μου — εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι δὲν ἠγάπησε ποτε ἄνθρωπος ὅπως ἐγὼ — εἰπέ μου εἰς πόσας γελοίας πράξεις σὲ παρέσυρε τὸ πάθος σου;

ΚΟΡ. Εἰς μυρίας τὰς ὁποίας ἐλησημόνησα.

ΣΕΑ. Ὡ τότε δὲν ἠγάπησες; ἐξ ὅλης ψυχῆς! Ἄν δὲν ἐνθυμεῖσαι καὶ τὴν μικροτέραν τρέλλαν εἰς τὴν ὁποίαν σὲ παρέσυρεν ὁ ἔρωσ σου, δὲν ἠγάπησες. Ἄν δὲν ἐκάθισες, ὅπως τώρα ἐγὼ, κουράζων τοὺς ἀκροατάς σου μὲ τοὺς ἐπαίνους τῆς ἐρωμένης σου, δὲν ἠγάπησες. Ἄν δὲν ἔφυγες ἀποτόμως ἀπὸ συνκαστροφῆν ὅπως τώρα τὸ πάθος μου μὲ ἀνζυγκάζει νὰ κἀμνω, δὲν ἠγάπησες. Ὡ Φοίβη, Φοίβη, Φοίβη!

ΡΟΖ. Ὡ τὸν δυστυχῆ ποιμένι! ἐνῶ σὺ ἀνέξεες τὴν πληγὴν σου, ἠσθάνθησαν κατὰ κακὴν τύχην πονοῦσαν καὶ τὴν ἰδικὴν μου.

ΓΕΛΩΤ. Καὶ ἐγὼ τὴν ἰδικὴν μου. Ὅταν ἤμην ἐρωτευμένος, ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἔσπασα τὸ σπῆθί μου ἐπάνω σὲ μίαν πέτρα καὶ τῆς εἶπα ὅτι τὴν δέρνω διὰ νὰ μάθῃ ἄλλη φορὰ νὰ πηγαινῆ εἰς τὴν Γικνουλαν τὴν γελαστὴν· ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐρίληξα τὸν κόπανόν της καὶ τοὺς μαστοὺς τῆς ἀγελάδος τοὺς ὁποίους εἶχον ἀμέλξει τὰ εὐμορφα σχατμένα χέρια της· ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἀντὶ ἐκείνης ἐθώπευσα μίαν πισελοπλεξύσαν ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐπῆρα δύο λοβούς· τοὺς ἔδωκα εἰς αὐτὴν, καὶ τῆς; εἶπα μὲ τὰ δάκρυα εἰς τὰ μάτια. Φορσέε τοὺς πρὸς χάριν μου. Ἡμεῖς οἱ ἀληθεῖς ἐρασταὶ ὑποκείμεθα εἰς περὶ δόξους ἰδιοτροπίας· ἀλλ' ὅπως πᾶν εἶνε θνητὸν ἐν τῇ φύσει, τοιοῦτοτρόπως εἶνε θνητὴ καὶ ἡ τρέλλα πάσης φύσεως ἐρωτευμένης.¹

ΡΟΖΑΑ. Ὅμιλεῖς φρονιμώτερον παρ' ὅσον σὺ αὐτὸς νομίζεις.

ΓΕΛΩΤ. Τότε μόνον θὰ καταλάβω τὴν εὐφυΐαν μου ὅταν σκοντάψω ἐπάνω της καὶ συντρέψω τὰ ὁσα τῆς κνήμης μου.

ΡΟΖ. Ζεῦ, Ζεῦ! Τὸ πάθος τοῦ ποιμένου τούτου εἶνε κατὰ τὸ ἰδίωμά μου.

¹ But as all is mortal in nature, so all nature in love is mortal in folly. Ἡ κατὰ λέξιν μετὰφρασις τοῦ χωρίου τούτου ἔχει ὡς ἔξῃ: Ἄλλ' ὅπως πᾶν εἶνε θνητὸν ἐν τῇ φύσει ὅσῳ καὶ πᾶσα ἐρώσα φύσις εἶνε θνητὴ ἐν τῇ τρέλλᾳ. Ὁ Jonhson φρονεῖ ὅτι τὸ mortal in folly σημαίνει ἐνταῦθα τὴν ὑπερβολικὴν τρέλλαν. Ὁ δὲ Schmidt ἐν τῷ Σαίξπηρῳ αὐτοῦ λεξικῷ λέγει ὅτι ὡς τὸ mortal σημαίνει ἀνθρώπινον ἐνταῦθα, ἦτοι οὕτω καὶ πᾶσα ἐρώσα φύσις εἶνε ἀνθρωπίνως τρέλλῃ. Wright.

ΓΕΛΩΤ. Καὶ τὸ ἰδικόν μου· ἀλλὰ εἰς ἐμὲ ἀρχίζει κάπως νὰ ξυνίζῃ.

ΚΕΑ. Σὺς παρακαλῶ ἄς ἐρωτήτῃ εἰς ἐξ ὑμῶν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, ἂν ἀντὶ χρημάτων δύναται νὰ μᾶς δώσῃ ὀλίγην τροφήν. Λιποθυμῶ.

ΓΕΛΩΤ. Ἔ, σὺ, βλάχε.

ΡΟΖΑΑ. Σιώπα, τρελλέ· δὲν εἶνε συγγενής σου.

ΚΟΡ. Ποῦς φωνάζει;

ΓΕΛΩΤ. Καλλίτεροί σου.

ΚΟΡ. Ἀλλέως θὰ ἦσαν πολὺ δυστυχεῖς.

ΡΟΖ. Σιώπα λέγω. Καλὴ ἴσπερα φίλε μου.

ΚΟΡ. Καλὴ ἴσπερα κομψὲ κύριε· καλὴ ἴσπερα σ' ὅλους σας.

ΡΟΖ. Σὲ παρακαλῶ βοσκέ, ἂν τὰ κακὰ λόγια ἢ τὰ χρήματα δύνανται νὰ μᾶς προμηθεύωσι κατὰ λυμὴν εἰς τὴν ἔρημον ταύτην, ὀδηγήσέ μας εἰς μέρος ὅπου νὰ ἡμπορέσωμεν νὰ εὐρωμεν ἀνάπυξιν καὶ τροφήν. Ἡ κόρη αὕτη εἶνε τόσο κατὰ βλημένη ἐκ τῆς ὀδοπορίας, ὥστε ἔχει ἀπόλυτον ἀνάγκην βοηθείας.

ΚΟΡ. Τὴν λυποῦμαι, ὦρατε μου κύριε, καὶ δι' αὐτὴν μᾶλλον περὰ δι' ἐμὲ, θὰ ἐπεθύμουν νὰ μοῦ ἐπέτρπεπεν ἡ τύχη νὰ τὴν βοηθήσω· ἀλλὰ εἶμαι βοσκὸς ἄλλου καὶ δὲν κουρεύω τὰ πρόβατα τοῦ βόσκω. Ὁ αὐθέντης μου εἶνε φιλάργυρος, καὶ δὲν ζητεῖ νὰ κερδίτῃ τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν διὰ τῆς φιλανθρωπίας. Ἐκτὸς τούτου, ἡ καλὴ, τὰ πρόβατά του καὶ αἱ βοσκαὶ του, πωλοῦνται, καὶ ἐνεκα τῆς ἀπουσίας του, δὲν ὑπάρχει τίποτε εἰς τὴν στάνην μᾶς διὰ νὰ φάγετε· ἔλθετε νὰ ἴδῃτε ὅτι εἶνε, καὶ πρὸς χάριν μου θὰ σᾶς δεχθοῦν πολὺ καλὰ.

ΡΟΖ. Ποῦς θὰ ἀγοράσῃ τὰ πρόβατα καὶ τὰς βοσκὰς του;

ΚΟΡ. Ὁ νέος ἐκεῖνος βοσκὸς τὸν ὁποῖον εἶδατε ἐδῶ πρὸ ὀλίγου, καὶ ὁ ὁποῖος ὀλίγον φροντίζει δι' ἀγορὰς τώρα.

ΡΟΖ. Ἄν δὲν ἀντιβαίνει εἰς τὴν τιμιότητα, σὲ παρακαλῶ νὰ ἀγοράσῃς τὴν καλύβην, τὰς βοσκὰς καὶ τὰ πρόβατα· ἡμεῖς θὰ σοὶ δώσωμεν τὰ ἀνεγκλίτῃ χρήματα διὰ τὴν ἀγοράν.

ΚΕΑ. Καὶ θὰ σοῦ αὐξήσωμεν τὸν μισθόν. Μοῦ ἀρέσκει τὸ μέρος καὶ εὐχαρίστως θὰ διέτριβον ἐν αὐτῷ.

ΚΟΡ. Τὸ πρᾶγμα πωλεῖται, χωρὶς ἀμφιβολίαν. Ἐλάτε μαζί μου, καὶ ἂν, ἀφοῦ λάβωμεν τὰς ἀναγκαίους πληροφορίες, εὐχαριστηθῆτε ἀπὸ τὴν γῆν, τὸ εἰσόδημα, καὶ τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, θὰ εἶμαι πιστότατος θεράπων σας, καὶ θὰ τὸ ἀγοράσω ἀμέσως μὲ τὰ χρήματά σας. (Ἐξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ Ε΄.

Τὸ δάσος

Εισέρχεται ὁ ΑΜΙΕΝΣ μετὰ τοῦ ΙΑΚΩΒΟΥ καὶ τινῶν ἄλλων.

Ἄσμα.

ΑΜΙΕΝΣ.

Ὅποιοι θέλει ἀπὸ κάτω ἀπὸ δένδρα δροσερὰ
ξαπλωμένοι νὰ περάσῃ τὸν καιρὸ του μὴ χαρὰ,
τραγουδῶντας μὲ τοῦ δάσους τὰ πουλάκια, ἃς ἔλθῃ·
ἄ! ἐδῶ ἐχθρὸ δὲν ἔχει ἄλλοτε νὰ φοβηθῇ,
πρᾶ μόνον τὸ χειμῶνα· ἔ, ποιὸς θέλει νὰ ἔλθῃ;

ΙΑΚΩΒΟΣ. Ἐξαικολούθει, ἐξαικολούθει σὲ παρακαλῶ.

ΑΜΙΕΝΣ. Θὰ σὲ κάμῃ μελαγχολικόν, κύριε Ἰάκωβε.

ΙΑΚΩΒ. Τόσῳ τὸ καλλίτερον. Ἐξαικολούθει σὲ παρακαλῶ, ἐξαικολούθει.
Ὅπως ἡ ἱκτίς ἐκμυζᾷ τὸ ὠόν, οὕτω κ' ἐγὼ δύναμει νὰ ἐκμυζήσω με-
λαγχολίαν ἐκ τοῦ ἄσματος. Ἐξαικολούθει σὲ παρακαλῶ, ἐξαικολούθει.

ΑΜ. Ἡ φωνή μου εἶπε βραγχχινή· ἠΐτις δὲν δύναμει νὰ σὲ τέρψω.

ΙΑΚΩΒ. Δὲν σοῦ ζητῶ νὰ μὲ τέρψῃς· σὲ παρακαλῶ νὰ τραγωδήσῃς.
Ἐμπρός, ἀκόμη μίαν στροφὴν· δὲν τὰς ὀνομάζετε στροφάς;

ΑΜ. Ὅπως θέλεις, κύριε Ἰάκωβε.

ΙΑΚΩΒ. Ἄ, δὲν μὲ μέλλει διὰ τὸ ὄνομά των· δὲν μοὶ χρωστοῦσι τί-
ποτε. Θὰ τραγωδήσῃς;

ΑΜ. Μᾶλλον κατ' ἀπαίτησίν σου πρᾶ πρὸς ἰδικήν μου τέρψιν.

ΙΑΚΩΒ. Καλὰ λοιπόν, ἂν ποτε εὐχαριστήσω τινὰ θὰ εὐχαριστήσω σέ.
Ἄλλ' ἐκεῖνο ὅπερ καλοῦσι φιλοφρόνησιν ὁμοιάζει πρὸς συνάντησιν δύο πι-
θήκων, καὶ ὅταν τις μὲ εὐχαριστῇ ἐγκερδίως, νομίζω ὅτι τοῦ ἔδωκα
ὀλίγα λεπτά, καὶ μὲ εὐχαριστεῖ ὡς ἐπαίτης. Ἐμπρός, ψάλλε· σιωπήσατε
δὲ σεῖς οἱ μὴ τραγωδοῦντες.

ΑΜ. Καλὰ, θὰ τελειώσω τὸ ἄσμα. Ἐτοιμάσατε τὴν τράπεζαν κύριοι.
Ὁ δούξ θὰ πῆ ὑπὸ τὸ δένδρον τοῦτο (πρὸς τὸν Ἰάκωβον). Σὲ ἐξήτει καθ'
ὄλην τὴν ἡμέραν.

ΙΑΚ. Καὶ ἐγὼ τὸν ἀπέφυγα καθ' ὄλην τὴν ἡμέραν, δὲν μοῦ ἀρέσκει
διότι ἀγαπᾷ πολὺ τὰς συζητήσεις. Σκέπτομαι κ' ἐγὼ περὶ τοσοῦτων
πραγμάτων ὅσων καὶ αὐτός, ἀλλ' εὐχαριστῶ τὸν Θεόν, καὶ δὲν καυχῶ-
μαι δι' αὐτά. Ἐμπρός. Τραγωδήσον.

Ἄσμα (πάντες ὁμοῦ).

Ὅποιοι θέλει χωρὶς δόξα τῇ ζωῇ του νὰ χαρῇ,
ὅποιοι θέλει νὰ γεμίξῃ τὴν κοιλιὰ του μ' ὅτι βρῇ,
ὅποιοι θέλει, ἃς κοπιᾷσι δίπλα μου νὰ ξεπλωθῇ·
ἄ! ἐδῶ ἐχθρὸ δὲν ἔχει ἄλλοτε νὰ φοβηθῇ,
παρὰ μόνον τὸ χειμῶνα· ἔ, ποιὸς θέλει νὰ ἔλθῃ;

ΙΑΚ. Θὰ σοὶ ἀπκγγείλω στίχους τινὰς τοῦ αὐτοῦ ῥυθμοῦ, τοὺς ὁποίους
ἔκκαμα πρὸς πεῖσμα τῆς φαντασίας μου.

ΑΜ. Καὶ ἐγὼ θὰ τοὺς τραγωδήσω.

ΙΑΚ. Ἰδοὺ αὐτοί:

Ἄν συμβῇ καρμιά φορὰ
ἄνθρωπος κανεὶς νὰ γείνη γαϊδούρι μὲ οὐρά,
ὥστε ὅλα τάγαθά του μονομιᾶς νὰ τάρνηθῃ,
γιὰ νὰ κἀνῃ ὅ,τι ταῦρθη 'ς τὸ ξερὸ του, ἃς ἔλθῃ,
δοῦκδαμ, δούκδαμ, δούκδαμ
ἃς ἔλθῃ νὰ τὸν ἰδῶ·
σὰν κ' αὐτὸν τρελλοὺς θὰ εὕρη, ἄλλο τίποτα, ἐδῶ.

ΑΜ. Τί εἶνε αὐτὸ τὸ δούκδαμ.

ΙΑΚ. Εἶνε μία ἐλληνικὴ ἐπίκλησις δι' ἧς ἐλκύουσι τοὺς μωροὺς εἰς τὸν
κύκλον. Θὰ ὑπάγω νὰ κοιμηθῶ, ἂν δυνηθῶ· ἂν δὲν ἠμπορέσω θὰ σκώψω
ὄλου; τοὺς πρωτογενεῖς τῆς Αἰγύπτου.

ΑΜ. Καὶ ἐγὼ θὰ ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν τοῦ δουκός· τὸ δεῖπνον του
εἶνε ἔτοιμον. (ἔξερχονται).

ΣΚΗΝΗ ΣΤ'.

Τὸ δάσος.

(εἰσέρχεται ὁ ΟΡΑΑΝΔΟΣ μετὰ τοῦ ΑΔΑΜ)

ΑΔΑΜ. Δὲν ἠμπορῶ νὰ προχωρήσω, ἀγαπητέ μου αὐθέντα· ἀποθνήσκω
ἀπὸ ἀσιτίαν· ἐδῶ θὰ πῆσω, καὶ πίπτων θὰ μετρήσω καὶ τὸ μῆκος τοῦ
τάφου μου, ὑγίαινε, καλέ μου αὐθέντα.

ΟΡΑΑΝΔΟΣ. Λοιπὸν Ἀδάμ! ἐξηνητλήθη ὄλον σου τὸ θάρρος; Ἐμψυ-
χώθητι· λάβε ὀλίγον θάρρος. Ἄν τὸ φοβερὸν τοῦτο δάσος περιέχῃ ἀγρια
θηρία, ἢ θὰ γίνω βραχὺ αὐτῶν, ἢ θὰ σοῦ φέρω τροφήν· ὄχι ἢ ἐξάντλησις
τῶν δυνάμεών σου, ἀλλ' ἢ φαντασία σου σὲ κάμνει νὰ νομίζῃς ὅτι εἶσαι
τόσον πλησίον τοῦ θανάτου. Λάβε θάρρος πρὸς χάριν μου. Κράτησε μακρὰν
τὸν θάνατον· θὰ ἔλθω ἀμέσως εἰς συνάντησίν σου, καὶ ἂν δὲν σοὶ φέρω
τροφήν, τότε ἀπόθανε· ἂν ὅμως ἀποθάνῃς πρὶν ἢ ἐπιστρέψω, τότε χλευά-

ζεις τούς κόπους μου. Πολύ καλά! βλέπω ότι φιδρύνεσαι, θά επανέλθω ταχέως. Ἄλλ' εἶσαι ἐκτεθειμένος εἰς τὸν ψυχρὸν ἀνεμὸν· ἐλθέ, θά σέ ὀδηγήσω εἰς ἐσπεκασμένον μέρος· καὶ ἂν ἐν τῇ ἐρήμῳ ταύτῃ ὑπάρχη τι ζῶν, δὲν θ' ἀποθάνῃ δι' ἑλλειψίν δειπνοῦ. Θάρρει, ἀγκυπητὲ Ἀδάμ! (ἐξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ Ζ'.

Τὸ δάσος.

(Φράπεζα ἐστρωμένη. Εἰσέρχεται ὁ ΔΟΥΞ. Ὁ AMIENS οἱ λόρδοι καὶ τινες ἄλλοι).

ΔΟΥΞ. Νομίζω ὅτι μετεμορφώθη εἰς κτῆνος, διότι οὐδαμοῦ δύναμαι νὰ τὸν εὔρω ὑπὸ μορφὴν ἀνθρώπου.

Α' ΛΟΡΔΟΣ. Πρὸ ὀλίγου, ἄρχων, ἀπῆλθεν ἐντεῦθεν, ἦτο εὐθυμὸς ἀκροώμενος ἄσμεττός τινος.

ΔΟΥΞ. Ἄν αὐτός, κρῆμα παρκλωνίων, γίνῃ φιλόμουσος, τότε θά παύσῃ ταχέως ἡ ἀρμονία τῶν οὐρανίων σωμάτων. Ὑπαγε εἰς ἀναζήτησίν του· εἰπέ αὐτῷ ὅτι ἐπεθύμουν νὰ τῷ ὁμιλήσω.

(εἰσέρχεται ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ).

Β' ΛΟΡΔΟΣ. Μὲ ἀπαλλάσσει τοῦ κόπου, ἐρχόμενος μόνος.

ΔΟΥΞ. Ἐ κύριε! τί βίος εἶν' αὐτός; νὰ ἀναγκάζῃς τοὺς δυστυχεῖς φίλους σου νὰ ἐκλιπαρῶσι, τὴν συνκαστροφὴν σου; Τί τρέχει, φρίνεται νεσαι εὐθυμὸς!

ΙΑΚ. Ἐνα τρελλόν, ἕνα τρελλόν! Συνήτησα εἰς τὸ δάσος ἕνα τρελλόν· τρελλόν μὲ ποικιλόστικτον ἔνδυμα. . . Ἄ τί θλιβὸς κόσμος. Ἄ ὅπως εἶνε ἀληθὲς ὅτι ζῶ ἐκ τῆς τροφῆς, οὕτω εἶνε ἐπίσης ἀληθὲς ὅτι συνήτησα ἕνα τρελλόν ἐξηπλωμένον κατὰ γῆς, ἠλιαζόμενον, καὶ διὰ καταλλήλων καὶ κομψῶν ἐκφράσεων σκώπτοντα τὴν δέσποιναν Τύχην, καὶ ὁμως ἦτο τρελλὸς μὲ ποικιλόχρουν ἔνδυμα. «Καλ' ἡμέρα τρελλέ» τῷ εἶπα. Ὅχι, κύριε, ἀπεκρίθη· «Νὰ μὲ ὀνομάσῃς τρελλόν μόνον ὅταν ἡ τύχη μοὶ ἀποστείλῃ τὰ ἀγαθὰ της». Ἄ ἔσυρεν ἔπειτα ἐκ τοῦ θυλακίου του ἠλιακὸν ὠρολόγιον, καὶ παρατηρῶν αὐτὸ μὲ ἀμβλεῖς ὀφθαλμοὺς εἶπε λίαν συνεισῶς «εἶνε ἡ δεκάτη ὥρα». Οὕτω, προσέθηκε, δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τὴν κίνησιν τοῦ κόσμου. «Πρὸ μιᾶς ὥρας ἦτον δεκάτη καὶ μετὰ μίαν ὥραν θά εἶνε ἐνδεκάτη» οὕτω ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, ὠριμάζομεν, ὠριμάζομεν,

1 II there live any thing in this desert.

1 A miserable world παρενετικὸν ἐπιφώνημα ἀρμόζον πρὸς τὸν κυνισμόν τοῦ Ἰακώβου.

1 Ἡ φράσις αὕτη λέγει ὁ Upton ἀναφέρεται εἰς τὴν παροιμίαν. «Fortuna favet fatuis». Ἡ τύχη εὐνοεῖ τοὺς μωρούς. Ὁ Ray ἐν τῇ συλλογῇ τῶν ἀγγλικῶν παροιμιῶν λέγει: «Fortune favours fools, ἢ fools have the best luck». Ἡ Τύχη εὐνοεῖ τοὺς τρελλοὺς, ἢ οἱ τυχηρότεροι εἶνε οἱ τρελλοί. Wright.

καὶ ἔπειτα ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν, σηπόμεθα σηπόμεθα, καὶ αὐτὸ εἶνε ὄλο τὸ πρκαμῆθι. Ὅτε ἤκουσα τὸν πρκαλοφορεμένον τοῦτον τρελλόν, (po-tley fool) νὰ φιλοσοφῇ τοιοῦτοτρόπως ἐπὶ τοῦ χρόνου, οἱ πνεύμονές μου ἤρχισαν νὰ κίχουν κό, κό, κό, (κοκκύζωσι) ὡς κόκορας, διὰ τὸ βαθὺ παρκτηριτικὸν τῶν τρελλῶν, καὶ ἀκατακλύστως ἐγέλων ἐπὶ μίαν ὥραν κατὰ τὸ ὠρολόγιόν του. Τί εὐγενής, τί λαμπρὸς τρελλός! Τὸ ποικιλόχρουν φόρεμα εἶνε τὸ μόνον κατάλληλον.

ΔΟΥΞ. Τί τρελλὸς εἶν' αὐτός;

ΙΑΚ. Σπουδαῖος τρελλός! Ἐνας ὅστις ὑπῆρξεν ἄλλοτε αὐλικός, καὶ ὅστις λέγει ὅτι ἂν αἱ κυρίαι εἶνε νέαι καὶ εὐειδεῖς, ἔχουσι τὴν ἀρετὴν νὰ τὸ ἡξείρωσι· εἰς δὲ τὸν ἐγκέφαλόν του, ξηρὸν ὡς τὰ λείψανα διπύρων μετὰ μακρὸν ταξείδιον, ἔχει παρκδόξους θήκας, ὅπου ἔχει ἐστιβασμένα πικροῦσχα σχόλια, τὰ ὁποῖα ἐξάγει κατὰ τεμάχια. Ὡ πόσον ἐπεθύμουν νὰ ἤμην τρελλός! Ἡ φιλοδοξία μου περιορίζεται εἰς τὸ ποικιλόστικτον ἔνδυμα.

ΔΟΥΞ. Θά λάβῃς ἔν.

ΙΑΚ. Εἶνε τὸ μόνον ἀρμόζον εἰς ἐμέ, ἄρκει μόνον νὰ καθαρίσῃς τὴν κρίσιν σου ἀπὸ τῆς ἰδέας ἧτις ἐκεῖ ὡς παρκτίτον φυτὸν ἐβλάστησε, ὅτι εἶμι φρόνιμος· πρέπει δὲ νὰ ἔχω ἐλευθερίαν καὶ πλήρη ἐξουσίαν ὡς ἡ τοῦ ἀνέμου, ἐνα ἀνεμοδέρνω οἰονδήποτε θέλω, διότι τοιοῦτον εἶνε τὸ προνόμιον τῶν τρελλῶν. Ὅσοι δὲ μάλιστα δάκνωνται ὑπὸ τῆς τρέλλας μου, ὀφείλουσι μάλιστα νὰ γελῶσι. Καὶ δικτὶ τοῦτο κύριε; Τὸ δικτὶ εἶνε τόσον ἀπλοῦν ὅσον ἡ δὸς ἡ ἄγουτα εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς ἐνορίας. Ὁ προσβελλόμενος ὑπὸ εὐφυοῦς σκώμματος τρελλοῦ, πρῶττοι ἀνοήτως ἂν μὴ φκίνητηι ἀδιαφορῶν πρὸς τὸ σκῶμμα, καὶ ἂν ἔτι δηχθῇ κακίως· εἰδεμῆ, ἡ τρέλλα τοῦ φρονίμου ἀποκαλύπτεται διὰ τῶν βλεμμάτων αἰτιν ὁ τρελλός ρίπτει εἰκῆ καὶ ὡς ἔτυχε. Ἐνδύσατέ με τὸ ποικιλόστικτον ἔνδυμα, ἐπιτρέψατέ μοι νὰ λέγω ἐλευθέως τὰς ἰδέας μου, καὶ σὰς ὑπόσχωμαι νὰ καθκρίσω ἐντελῶς τὸ μεμολυσμένον σῶμα τοῦ κόσμου, ἀρκει μόνον νὰ δέχηται μεθ' ὑπομονῆς τὰ φέρμακά μου.

ΔΟΥΞ. Ἄπαγε! Δύναμαι νὰ σοὶ εἶπω τί θά ἔπραττες.

ΙΑΚ. Ἐ, ἐπὶ τέλους, τί ἄλλο θά ἔπραττον εἰμὴ καλόν;

ΔΟΥΞ. Ἐλέγχων τὸ ἀμάρτημα, θά ἔπραττες δεινότατον ἀμάρτημα· διότι σὺ αὐτὸς ὑπῆρξες ἀκόλαστος, φιλήδονος ὡς αὐτὴ ἡ κνηνώδης ὀρμή, καὶ θά μετέδιδες εἰς τὸν κόσμον τὰ ἔλκη πάντα καὶ τὰ οἰδήματα, ὅφ' ὦν προσεβλήθης κατὰ τὸν ἀκόλαστον βίον σου.

ΙΑΚ. Ἄλλὰ τις ἐλέγχων τὴν ἀλαζόνειαν δύναται νὰ ψέξῃ ὠρισμένως ἀτομόν τι; Δὲν πλημμυρεῖ ὡς ἡ θάλασσα, μέχρις οὗ, ἐξαντληθέντων καὶ τῶν τελευταίων μέσων, ἐπέλθῃ ἡ ἀμπωτις; Τίνα γυναῖκα τῶν ἐν τῇ πόλει ὀνομάζω ὅταν λέγω ὅτι ἡ σύζυγος ἀστὸς φέρει εἰς ἀναξίους ὤμους

1 His my only suit. Παίζει μὲ τὴν λέξιν Suit, σημαίνουσαν ἔνδυμασιν καὶ παράκλησιν.

ἡγεμονικὸν φόρεμα ; Τίς δύναται νὰ ἔλθῃ νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι τὴν ὑπαινίττομαι, ὅταν ἡ γείτων τῆς τῆς ἐμοιάζει καθ' ὀλοκληρίαν ; ἢ τίς βαναυσότητος, νομίζων ὅτι ὑπαινίττομαι αὐτὸν, δύναται νὰ μοὶ εἴπῃ ὅτι ἡ πολυτέλειά του δὲν φέρει εἰς ἐμὲ καμμίαν δαπάνην ; ταῦτα λέγων, δὲν θὰ δείξῃ ὅτι ἡ μωρία του συμφωνεῖ ἐντελῶς πρὸς τοὺς λόγους μου ; Λοιπὸν ; Πῶς ; τί ; Δεῖξάτέ μου εἰς τί τὸν ὕβρισεν ἡ γλῶσσα μου· ἂν ὠμίλησεν ὀρθῶς περὶ αὐτοῦ, τότε αὐτὸς ὕβρισεν ἑαυτὸν· ἂν δὲ εἶνε ἀθῶος, τότε ὁ ἐλεγχόμενος περὶ ὡς ἀγρία χήν, χωρὶς νὰ ζητηθῇ παρ' οὐδενός. Ἄλλὰ ποῦτος ἔρχεται ;

(Εἰσέρχεται ὁ ΟΡΑΝΔΟΣ ξιφῆρης)

ΟΡΑΝΔΟΣ. Σταθῆτε· μὴ τρώγετε πλέον.

ΙΑΚ. Τί διάβολο, δὲν ἔφαγα τίποτε ἀκόμη.

ΟΡΑ. Οὐδὲ θὰ φάγῃς πρὶν ἢ θεραπευθῇ ἡ ἀνάγκη.

ΙΑΚ. Ποίους εἶδους πετεινὸς εἶν' αὐτὸς πάλιν ;

ΔΟΥΞ. Ἡ δυστυχία σὲ ἐθράσυνεν ἐπὶ τοσοῦτον, ὃ ἄνθρωπε, ἢ μήπως ἐξ ἀγροίκου περιφρονήσεως πρὸς τοὺς καλοὺς τρόπους, φαίνεται τόσον ἀπολίτευτος ;

ΟΡΑΝΔΟΣ. Ἐμάντευσες ἀμέτως τὴν διαθεσίμ μου· ἡ ἀκανθώδης αἰχμὴ τῆς ἐσχάτης δυστυχίας μὲ ἐστέρησεν τῶν τρόπων τῆς καλῆς συμπεριφορᾶς· καὶ ὅμως ἐγεννήθην ἐν χώρῃ πεπολιτισμένη καὶ ἔτυχε ἀνατροφῆς τινος. Ἀλλά, παύσατε σὰς λέγω. Θὰ ἀποθάνῃ ὅστις ἐγγίσῃ τοῦ καρπούς τούτους, πρὶν ἢ ικανοποιητῶ ἐμχυτὸν καὶ τὰς ἀνάγκας μου.

ΙΑΚ. Καὶ ἐγὼ πρέπει ν' ἀποθάνω ἂν ἡ λογικὴ δὲν δυναθῇ νὰ σὲ ἱκανοποιήσῃ.

ΔΟΥΞ. Τί θέλεις ; Διὰ τῆς πραότητος μᾶλλον ἢ διὰ τῆς βίας θὰ δικτεθῶμεν ὑπὲρ σοῦ.

ΟΡΑ. Σχεδὸν ἀποθνήσκω τῆς πείνης· δότε μοὶ νὰ φάγω.

ΔΟΥΞ. Κάθισε καὶ φάγε· καλῶς ἤλθε εἰς τὴν τράπεζάν ἡμῶν.

ΟΡΑ. Τόσον εὐγενῶς ὁμιλεῖτε ; Συγγνώμην σὰς παρακαλῶ. Ἐνόμιζον ὅτι τὰ πάντα ἦσαν ἄγρια ἐδῶ, καὶ διὰ τοῦτο ἔλαθον ἄγριον καὶ προστακτικὸν ὕφος· ἀλλ' οἰοιδήποτε καὶ ἂν εἴσθε, οἱ εἰς τὴν ἀπρόσιτον ταύτην ἔρημον διερχόμενοι ἀμερίμνω, τὸν χρόνον ὑπὸ τὴν σκιά τῶν μελαγχολικῶν κλάδων, ἂν ποτε εἶδετε εὐτυχιστέρας ἡμέρας, ἂν ἐξῆσατέ ποτε ἐκεῖ ἐν) καὶ οἱ κώδωνες καλοῦσιν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἂν ποτε παρεκαθήσαστε εἰς συμπόσιον ἀγαθοῦ ἀνδρός, ἂν ἐκ τῶν βλεφάρων σας ἐσπογγίσαστέ ποτε δάκρυ, καὶ γινώσκατε τί ἐστὶ ἐλεεῖν καὶ ἐλεεῖσθαι, μάθετε ὅτι μόνον διὰ μελιχίου τρόπου θὰ ὑποστηρίξω τὴν αἰτησίμ μου· ἐπὶ τῇ ἐλπίδι δὲ ταύτῃ ἐρῶθιῶ καὶ κρύπτω τὸ ζῆφος μου.

1 Let gentleness my strong enforcement be, τότε μόνον διὰ τῆς πραότητος θὰ πειθαναγκασθῶ ὑπὲρ ἐμοῦ.

ΔΟΥΞ. Εἶνε ἀληθές ὅτι εἶδομεν εὐτυχιστέρας ἡμέρας, ὅτι ἐκάλεσεν ἡμᾶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ὁ ἱερεὺς κώδων, ὅτι παρεκαθήσασμεν εἰς συμπόσιον ἀγαθῶν ἀνδρῶν, καὶ ἐσπογγίσασμεν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν ἡμῶν δάκρυα προκληθέντα ὑπὸ ἱεροῦ οἴκτου. Κάθισε λοιπὸν ἀταράχως, καὶ λάβε κατὰ βούλησιν ὅσα ἐκ τῶν βοηθημάτων ἡμῶν δύνανται νὰ θεραπεύσωσι τὰς ἀνάγκας σου.

ΟΡΑ. Δικκόψκατε λοιπὸν πρὸς στιγμὴν τὸ γεῦμα σας, ἵνα, καθὼς ἡ ἔλαφος, τρέξω εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ νεβροῦ μου, καὶ φέρω πρὸς αὐτὸν τροφήν. Ἐκεῖ πέραν εἶνε δυστυχῆς γέρον ὅστις, ἐξ ἀγάπης πρὸς ἐμὲ, μὲ ἠκολούθησε χωλαίνων εἰς τὴν ἐπίπονον ταύτην πορείαν· εἶνε καταβεβλημένος ἐκ τῶν δύο ἐκείνων κακῶν ἄτινα ἐξασθενίζουσι τὸ σῶμα, ἦτοι τοῦ γήρατος καὶ τῆς πείνης, καὶ οὐδὲν θὰ ἐγγίσω πρὶν ἢ ἀνακουφισθῇ.¹

ΔΟΥΞ. Ὑπαγε εἰς ἀναζήτησίμ του· οὐδὲν θὰ φάγωμεν πρὶν ἢ ἐπκνέλθῃς.

ΟΡΑ. Σὰς εὐχαριστῶ· εὐλογημένοι νὰ εἰσθε διὰ τὴν γενναίαν συνδρομήμ σας !
(Ἐξέρχεται).

ΔΟΥΞ. Βλέπετε ὅτι δὲν εἴμεθα μόνοι ἡμεῖς δυστυχεῖς. Τὸ εὐρὺ τοῦτο καὶ πεγκόσμιον θέατρον παρέχει θεάματα πολλῶ ἠλιβρώτερων τῆς σκηνης ἐν ἣ ὑποκρινόμεθα.

ΙΑΚ. Ὁ κόσμος σύμπας εἶνε θέατρον, πάντες δὲ ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες ἀπλοὶ ὑποκριταί. Πάντες παρέρχονται εἰς τὴν σκηνήν, καὶ πάλιν ἐξέρχονται. Ἐκαστος ὑποκρίνεται πολλὰ πρόσωπα κατὰ τὸν βίον του, αἱ δὲ πράξεις τοῦ δράματός του εἶνε αἱ ἐπτά ἡλικίαι. Πρῶτον ἡ τοῦ κλαυθμυρίζοντος καὶ εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς τροφοῦ σιαλίζοντος νηπίου· εἶτα ἡ τοῦ μινυρίζοντος παιδίου τὸ ὄποτον, μὲ τὸ σακκίδιον καὶ τὸ φαειρὸν πρωινὸν πρόσωπόν του, ὡς κοχλίς ἐρπει ἀκουσίως εἰς τὸ σχολεῖον, εἶτα ἡ τοῦ ἐραστοῦ, ὅστις στεναρίζει ὡς κάμιος, καὶ διὰ θρηνώδους ᾠδῆς ἐξυμνεῖ τὰ βλέφαρα τῆς ἐρωμένης του. Εἶτα ἡ τοῦ στρατιώτου μὲ στόμα πλήρες ἀλλοκότων βλασφημιῶν καὶ μύστακας λεοπαρδάλειας, φιλοτίμου εἰς ὑπερβολήν, ἰταμοῦ καὶ ζωροῦ εἰς τὰς ἐριδας, καὶ ὅστις ζητεῖ τὴν ἀπόκτησιν τῆς δόξης, τῆς πομπόλογος ταύτης, ἕως εἰς τὸ στόμιον τοῦ τηλεβόλου. Εἶτα ἡ τοῦ δικστοῦ, μὲ τὴν ὠραίαν στρογγύλην γαστέρα, τὴν σιτευθεῖσιν διὰ καλῶν καπῶνων, τὸν πώγωνα τοῦ συρμοῦ, ἐκστομιζόντος ἀδικόπως σορὰ γνωμιὰ καὶ κοινούς τόπους, καὶ οὕτω ὑποκρινόμενου καὶ τούτου τὸ μέρος του. Ἡ ἕκτη ἡλικία εἶνε ἡ τοῦ ἰσχυροῦ καὶ σκινδαλοφόρου Πανταλῶνη,² φέροντος διόπτρας ἐπὶ τῆς ρινός, καὶ βαλάντιον κρεμαμέ-

¹ Two weak evils ἦτοι ἐκ δύο κακῶν ἄτινα ἐπιφέρουσιν σωματικὴν ἐξασθένησιν Wright.

² The sixth age shifts into the lean and seipper'd pantaloon. Καὶ ἡ λέξις καὶ ὁ χαρακτήρ ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ θεάτρου. Καὶ ἡ λέξις καὶ ὁ χαρακτήρ τοῦ Jonhson ἀναφέρεται τὸ ἐξῆς περὶ τῶν ἐν Βενετία διδάσκωμένων δραμάτων: Ἰέσσαρες εἶνε οἱ πρῶτιστοι χαρακτήρες ἐκαστοῦ ἔργου ἀναδιβαζομένου ἐπὶ τῆς σκηνῆς. Ὁ τοῦ Ἀρλεκίνου, τοῦ Πανταλῶνη, ὁ τοῦ Δόκτορος καὶ ὁ τοῦ Κοβιέλου. Wright.

νον παρὰ τὴν πλευράν· ἡ ἀναξυρὶς τῆς νεότητός του, τὴν ὁποίαν πολὺ προσεῖχε, ἔχει ἀποβῆ λίαν εὐρεῖα διὰ τοὺς κατασκευαστικὰς μηρούς του· ἡ δὲ βαθεῖα ἀνδρική φωνή του, μεταπεσοῦσα εἰς λεπτὴν φωνὴν παιδός, ἐκπέμπει ὄξει· καὶ συριστικούς τόνους. Ἡ δὲ τελευταία πρᾶξις, δι' ἧς καταστρέφεται τὸ πρᾶξιον καὶ πληρὴς περιπετειῶν τοῦτο δρᾶμα, εἶνε ἡ τοῦ πηλὸν παιδός, ἦτοι παντελὴς λήθη, καὶ ἀπώλεια ὀδόντων, δράσεως, γέσεως, πάντων.

(Εἰσέρχεται πάλιν ὁ ΟΡΑΝΔΟΣ μετὰ τοῦ ΑΔΑΜ).

ΔΟΥΞ. Καλῶς ἦλθες. Κατάθεσε τὸ σεβαστόν σου φορτίον, καὶ δὸς εἰς αὐτὸν τροφήν.

ΟΡΑΝΔΟΣ. Σὲ εὐχαριστῶ πολὺ ἐξ ὀνόματός του.

ΑΔΑΜ. Κάμνεις καλὰ, διότι μὲν ἡμῶν νὰ δμιλήσω διὰ νὰ σὰς εὐχαριστήσω μόνος μου.

ΔΟΥΞ. Καλῶς ἦλθατε. Φάγετε καλὰ. Δὲν θέλω ἀκόμη νὰ σὰς ἐνοχλήσω ἐρωτῶν ὑμᾶς περὶ τῆς τύχης σας. Ἄς παικνίσῃ καὶ μουσική· ψάλλε δὲ σύ, ἀγαπητέ ἐξάδελφε.

AMIENS Φύσα, φύσα τοῦ χειμῶνος, ἄνεμο, τόσην καλίαν
σὺ δὲν ἔχεις ὅσην ἔχει ὁ θνητὸς ἀχαριστιάν.
Πνέεις καὶ ποτὲ δὲν εἶσαι ὁρατὸς εἰς τοὺς παρόντας,
δὲν αὐτοῦ καὶ δὲν ἔχεις ὄξει· τόσον τοὺς ὀδόντας,
ἂν καὶ ἔχῃς τὴν πνοήν σου σφοδροτάτην καὶ τραχίαν.
"ὦ, ὦ ἄ· τραγωδήσωμεν ἐδῶ εἰς τοὺς πρασίνοους
εἰς τοὺς πρασίνοους πρίνοους.

Ἄ· ἔρωσ εἶν' ἐνδοτε αὐτόχημα μῶρα,
καὶ καθαρά προσποίησις τῶν πλείστων ἡ φίλια.

Ἐμπρός, ἐμπρός, ἐμπρός!

ὑπὸ τοὺς πρίνοους εἶνε ὁ βίος ὁ λαμπρός.

"ὦ ἀτμόσφαιρα δριμυία πάγων, τὸ δάγκαμά σου
δὲν πληγώνει ὅσον δάκνει ἡ πρὸς εὐεργέτην λήθη.

"Ἄν καὶ εὐκολα παγώνεις τὸ νερόν, τὸ κέντημά σου
δὲν εἶν' ὅμως ὄξυ· τόσον, ὅσον τὰ ἀγροῖκα πλῆθη
τῶν ἀμνημονούντων φίλων, τῶν ψυχρὰ ἐχόντων στήθη!

"ὦ, ὦ, τραγωδήσωμεν κτλ. κτλ."

ΔΟΥΞ. Ἄν εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ κελοῦ Σὶρ Ρολάνδου, ὅπως εἰλικρινῶς ἐπιθυροῖς, καὶ ὅπως μαρτυρεῖται ἐκ τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ τῆς εικόνας του ἢν βλέπω ζωσαν ἐπὶ τοῦ προσώπου σου, καλῶς ἦλθες. Εἶμιαι ὁ δούξ ὅστις ἠγάπησεν τὸν πατέρα σου: Ἐλθέ εἰς τὸ σπήλαιόν μου, καὶ διηγήθητί μου τὸ ὑπόλοιπον τῶν περιπετειῶν σου (πρὸς τὸν Ἀδάμ). Ὅπως καὶ τὸν κύριόν σου, σὲ ὑποδέχομαι μετὰ χαρᾶς, καλὴ γέρον. Βοηθήσατέ τον ἐκ τοῦ βραχίονος. (πρὸς τὸν Ὁρλάνδον) Δός μοι τὴν χεῖρά σου, καὶ διηγήθητί μοι τὰ τῆς τύχης σας. (Ἐξέρχονται).

* Ἡ ἑμμετρος μετάφρασις τῶν ἐν τῷ κειμένῳ φρασμάτων ὑφείλεται εἰς τὴν χάριεσσαν τοῦ φίλου κ. Π. Φέρεπου Μουσάν.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΡΙΠΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Δωμάτιον ἐν τοῖς ἀνακτόροις

Εἰσέρχεται ὁ δούξ ΦΡΙΑΔΕΡΙΚΟΣ μετὰ τινων εὐπατριδῶν καὶ τοῦ Ὀλιβιέρου.

ΔΟΥΞ ΦΡΙΑΔΕΡΙΚΟΣ Δὲν τὸν εἶδατε ἔκτοτε; Ἀδύνατον, ἀδύνατον, κύριε. Ἄν μὴ ὑπερίσχυεν ἐν ἐμοὶ ἡ ἐπιείκεια, δὲν θὰ ἐζήτητον ἄλλο ἀντικείμενον πρὸς ἐκδίκησιν, ἀφ' οὗ ἔχω σὲ εἰς τὴν διακρίσιν μου. Ἀλλὰ πρόσεξον· εὐρὲ τὸν ἀδελφόν σου ὅπουδ' ἦποτε καὶ ἂν ἦνε. Ζήτησέ τον μετὰ τὸ κερί· ζῶντα ἢ νεκρόν, ἐπανάφερε αὐτὸν ἐντὸς ἐνὸς ἔτους, εἰδεμὴ, μὴ ἐπανεέλθῃς πλέον νὰ ζητήτῃς πόρον ζωῆς ἐν τῇ χώρῃ ἡμῶν. Τὰς γαίεις σου καὶ ὅτι ἄλλο ἄξιον κατασχέσεως; ὀνομάζεις ἰδικόν σου, θὰ κατὰσχόμεν εἰς χεῖράς μας, ἔως ὅτου διὰ τοῦ στόματός τοῦ ἀδελφοῦ σου, δυνηθῆς ν' ἀπαλλαγῇς τῶν περὶ σοῦ ὑπονοιῶν.

ΟΛΙΒΙΕΡΟΣ. ὦ, ἂν ἡ ἐξοχότης σου ἐγίνωσκε καλῶς τὴν καρδίαν μου ὡς πρὸς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην! Οὐδέποτε κατὰ τὸν βίον μου ἠγάπησαί τὸν ἀδελφόν μου.

ΔΟΥΞ Φ. Τοῦτο σὲ ἀποδεικνύει ἀκόμη φυχλότερον. Ἐκβάλλετε αὐτὸν ἔξω τῶν θυρῶν, καὶ ἄς ἐκτιμήσωσιν οἱ ἀρμόδιοι ὑπάλληλοι τὴν οἰκίαν καὶ τὰς γαίεις του. Πράξτε τὸ ἀμείσως καὶ ἐκδιώξατέ τον. (Ἐξέρχ. πάντες.)

ΣΚΗΝΗ Β΄.

Τὸ δάσος.

Εἰσέρχεται ὁ ΟΡΑΝΔΟΣ κρατῶν τεμάχιον χάρτου.

ΟΡΑΝΔΟΣ. Μείνατε αὐτοῦ ἀνηρημένοι ὡς στίχοι μου εἰς μαρτύριον τοῦ ἔρωτός μου· σὺ δὲ ἡ τριπλοῦν στέμμα φοροῦσα βικίλισσα τῆς νυκτός, ἐπίβλεψον διὰ τῶν ἀγνῶν ὀφθαλμῶν σου ἀπὸ τοῦ ὕψους τῆς ὠρχῆς σφαιρᾶς σου, ἐπὶ τὸ ὄνομα τῆς κυνηγοῦ θεᾶς! ἠτις κατέχει τὸν βίον μου. ὦ Ροζαλινδά! Τὰ δένδρα ταῦτα θὰ εἶνε τὰ βιβλία μου καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν θὰ χαράξω τὰς σκέψεις μου, ἵνα πάντες οἱ τὸ δάσος ποῦντες ὀφθαλμοί, ἴδωσι πανταχοῦ μαρτυρομένην τρέξον Ὁρλάνδε, χάραξον ἐπὶ ἐκάστου νέκφραστον ἐκείνην. (Ἐξέρχεται.)

1 Thy huntress name
huntress name

that my full life doth sway; πικρῶς ἐνταῦθα λέγει ὁ Schmidt τὸ
...αἰνῆ τὴν Ἄρτεμιν.

Εισέρχονται ὁ ΚΟΡΙΝΝΟΣ καὶ ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ.

ΚΟΡΙΝΝΟΣ. Καὶ πῶς σοῦ φαίνεται αὕτη ἡ ζωὴ τοῦ βοσκῆ;

ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν βοσκῆ, αὕτη καθ' ἑαυτὴν εἶνε καλὴ, ἀλλ' ὡς ζωὴ βοσκῆ δὲν ἔχει καμμίαν ἀξίαν· ὡς ζωὴ μονήρης μου ἀρέσκει ἀλλ' ὡς ἐρημικὸς βίος εἶνε πολὺ ἀθλιός. Ὡς ζωὴ ἀγροτικὴ μου ἀρέσκει πολὺ, ἀλλ' ὡς βίος τὸν ὁποῖον διάγει τις μακρὰν τῆς αὐλῆς, εἶνε μονότονος. Ὡς βίος ὀλιγαρκῆς συμβιβάζεται βλέπεις μὲ τὸν χαρακτῆρά μου, ἀλλ' ἐπειδὴ πάλιν τοῦ λείπει ἡ ἀφθονία δὲν συμφωνεῖ μὲ τὰς διαθέσεις μου, (τὸν στόμαχόν μου.) Καταλαμβάνεις ἀπὸ φιλοσοφίαν βοσκῆ;

ΚΟΡ. Ὅ,τι καταλαμβάνω εἶνε ὅτι, ὅσον περισσότερον ἀρρωστος εἶνε κανεῖς; τόσον περισσότερον στενοχωρεῖται· ὅτι λείπουν τρεῖς καλοὶ φίλοι ἀπὸ ἐκεῖνον ὅστις δὲν ἔχει χρήματα, μέσκα καὶ καλὴ καρδιά· ὅτι ἡ ἰδιότης τῆς βροχῆς εἶνε νὰ ὑγραίνῃ, καὶ τῆς φωτιᾶς νὰ καίῃ· ὅτι ἡ καλὴ βοσκὴ κάμνει τὰ πρόβκτα παχειὰ ὅτι ἡ κυριώτερη αἰτία τῆς νυκτὸς εἶνε ἡ ἔλλειψις τοῦ ἡλίου· καὶ ὅτι ὅστις δὲν ἐπροικίσθη ἀπὸ τὴν φύσιν μὲ πνεῦμα, ἡ δὲν τὸ ἀπέκτησε διὰ τῆς ἐπιστήμης, εἰμφορεῖ νὰ παρκαπονῆται ὅτι δὲν ἔλαβε καλὴν ἀνατροφὴν, ἢ ὅτι ἐγεννήθη ἀπὸ πολὺ κουτουῆς γονεῖς.

ΓΕΛ. Αὐτὸς ἐδῶ εἶνε φυσικὸς φιλόσοφος. Ἦσουν ποτὲ εἰς τὴν αὐλὴν βοσκῆ;

ΚΟΡ. Ὁχι, μὰ τὴν ἀληθειάν.

ΓΕΛ. Τότε εἶσαι κολασμένος.

ΚΟΡ. Ἐλπίζω πῶς δὲν εἶμαι.

ΓΕΛ. Ἀλήθεια εἶσαι κολασμένος, ὅπως ἓνα κακοφημένο αὐγὸ· ψημένον μόνον ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος.

ΚΟΡ. Διότι δὲν ἤμουν εἰς τὴν αὐλὴν; Ἀπόδειξέ το.

ΓΕΛ. Ἐ, ἂν δὲν ἦσουν ποτὲ εἰς τὴν αὐλὴν, δὲν εἶδες ποτὲ καλοὺς τρόπους· ἀφοῦ δὲ δὲν εἶδες ποτὲ καλοὺς τρόπους, τότε οἱ τρόποι σου κατ' ἀνάγκην θὰ εἶνε κακοὶ· καὶ τὸ κακὸν εἶνε ἀμάρτημα, καὶ τὸ ἀμάρτημα εἶνε κόλασις. Δὲν τὴν ἔχεις καλὰ βοσκῆ.

ΚΟΡ. Καθόλου, οἱ κακοὶ τρόποι τῆς αὐλῆς εἶνε τόσον γελοῖοι εἰς τὴν ἐξοχὴν, ὅσον οἱ τρόποι τῆς ἐξοχῆς εἶνε καταγέλαστοι εἰς τὴν αὐλὴν. Μοῦ εἶπες ὅτι εἰς τὴν αὐλὴν δὲν χαιρετᾶτε, καὶ ὅτι φιλεῖτε τὰ χέρια σας· ἡ εὐγένεια αὕτη θὰ ἦτο ῥυπαρὰ, ἂν οἱ αὐλικοὶ ἦσαν βοσκοί.

ΓΕΛ. Ἀπόδειξέ το ἀμέσως, ἐμπρός, ἀπόδειξέ το.

ἡμεῖς πιάνομε πάντοτε τὰ πρόβκτά μας, καὶ ἠξέυρεις ὅτι

ΚΟΡ. Ναι, παρὸν.

τὸ δέρμα των εἶνε ... ἰδρώνουν τὰ χέρια τῶν αὐλικῶν; μήπως τὸ ... νεινὸν ὅσον ὁ ἰδρῶς τοῦ ἀνθρώπου; ... ἴτερον.

ΓΕΛ. Μπά, καὶ μήπως οὐ ...

λίπος τοῦ πρόβκτου δὲν εἶνε τόσον ...

ἀσθενές, ἀθθενές παρὰδειγμα· φέρε ἓνα καλλ...

ΚΟΡ. Ἐκτὸς τούτου τὰ χέρια μας εἶνε σκληρόδεσμα.

ΓΕΛ. Τὰ χεῖλιά σου θὰ αἰσθανθῶσι καλλίτερον τὴν ἀφὴν αὐτῶν. Πά-
λιν ἀσθενές παρὰδειγμα. Ἐμπρός, φέρε καλλίτερον.

ΚΟΡ. Καὶ συχὰ εἶνε πιτωμένα, ἐπειδὴ θεραπεύομεν τὰς πληγὰς τῶν
προβκτων μας· ἠθελες λοιπὸν νὰ φιλοῦμεν πίσσαν; Τὰ χέρια τῶν αὐλι-
κῶν εἶνε μυρωμένα ἀπὸ μύσχον.

ΓΕΛΩΤ. Ὡ εὐηθέστατε ἀνθρώπε! ὦ ἀληθές σκωληκόδρωμα ἀπένκντι
τεμχίου κρέκτος νωποῦ. Μάνθανε παρὰ τῶν σοφῶν καὶ σκέπτου· ὁ μό-
σχος εἶνε ἀγενεστέρης κατὰγωγῆς ἢ ἡ πίσσα, διότι εἶνε αὕτη αὕτη ἢ
ρυπαρὰ κόπρος ἐνὸς αἰλούρου. Φέρε ὦ βοσκῆ, καλλιτέραν ἀπόδειξιν.

ΚΟΡ. Ἡ ἔξυπνὰ σου εἶνε παρκαπλὺ ἀλικὴ δι' ἐμένε. Παύω πλέον.

ΓΕΛΩΤ. Θεός νὰ μείνῃς κολασμένος; ὁ θεὸς νὰ σὲ βοηθήσῃ ἀνόητε
ἀνθρώπε· ὁ θεὸς νὰ σοῦ δώτῃ μυκλά.² Εἶσαι ἄξεστος.

ΚΟΡ. Κύριε, εἶμαι ἓνας τίμιος ἐργάτης. Κερδίζω μὲ τὸν κόπο μου ὅτι
τρώω καὶ ὅ,τι φορῶ· δὲν μισῶ κινέμε, δὲν φθονῶ τὴν εὐτυχίαν κανενός,
χαίρω διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν ἄλλων, ὑποφέρω μὲ ὑπομονὴ τὴν δυστυχίαν
μου καὶ ἡ μεγαλειότης μου ὑποσηρᾶνεῖ εἶνε νὰ βλέπω τὰ πρόβκτά μου
νὰ βόσκουν καὶ τὰ ἀρνία μου νὰ βυζαίνουν.

ΓΕΛΩΤ. Ἄλλο πάλιν ἀμάρτημα τῆς εὐηθείας σας νὰ ἀνακατώνετε
τὰ πρόβκτα μὲ τοὺς κριοὺς· ἂν δὲν κολασθῆς διὰ τοῦτο, τότε οὐδ' ὁ διά-
βολος θέλει νὰ ἔχη ἰδικού; του τοῦ; βοσκούς. Διαφορετικὰ δὲν βλέπω πῶς
θὰ ἠμποροῦσες νὰ δικαφύγῃς.

ΚΟΡ. Ἐρχεται ὁ νέος κύριος Γκνυμῆθης, ὁ ἀδελφὸς τῆς νέας κυρίας μου.

Εἰσέρχεται ἡ ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ κρατοῦσα τεμάχιον χάρτου καὶ ἀναγινώσκουσα

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ Μοναχὴ ἡ Ροζαλίνδα εἶν' ἄζη νὰ στολίσῃ
τὴν Ἀνατολὴ καὶ Δύσι.

Τὸνομά σου μὲ τάνέμου τὰ πτερὰ παντοῦ πηγαίνει,
Ροζαλίνδα παινιμένη.

Ἐμπρός ὅστην ὁμορφιά σου ὄλες εἶνε μαῦρες σὰν τὸ Χάρο.

Ἄπό τὴ Ροζαλίνδα τὴν καλὴ καὶ ζηλεμένη,
ὄλες εἶνε γιὰ τὸ κάρρο.

1 Most swallow man! thou worms meat, in respect of a good piece of flesh in deed. Τροφὴ
σκώληκος παραβολομένη πρὸς καλὸν τεμάχιον κρέατος. Δὲν εἶνε ἀπίθανον νὰ ἀνέγνω ὁ Σαίξπηρ
τὴν φράσιν ταύτην ἐν τινι πραγματείῃ τοῦ Vincento Saviola. Ἐν ἐμβλήματι τυπογράφου εὐ-
ρηται τὸ ἔξης· Ὡ σκοληκόδρωμα, ὦ πομφόλυξ, ὦ ματαιότης, διατί εἶσαι τόσον ὑπερφίαλος;
2 God make incision in thee. Ὁ θεὸς ἐξηγεῖ αὐτὸ ὡς ἔξης· Ὁ θεὸς νὰ σοῦ δώσῃ καλ-
λίτερον διάνοιαν, εἶσαι ἀπλοῦς καὶ ἄξεστος. Ἐνταῦθα ὁ ποιητὴς ὑπανίσταται τὴν παλαιὰν
θεραπευτικὴν, καθ' ἣν πᾶσαι αἱ νόσοι ἐθεραπεύοντο διὰ φλεβοτομίας. Wright.

1 Let no face be kept in mind but the fair of Rosalind. Τοιοῦτον τὸ κείμενον τῆς πρώτης
ἐκδόσεως. Ὁ Sidney Walker φρονεῖ ὡς ὀρθότεραν τὴν γραφὴν. Let no fair be kept in mind,
τὸ fair ἐνταῦθα ὄν ἀντι οὐσιαστικὸν καὶ σημαῖον «καλλονήν». Τὴν γραφὴν ταύτην ἦν καὶ ὁ
Wright θεωρεῖ ὡς ὀρθὴν, παρεδέχθημεν ἐν τῇ μεταφράσει.

ΓΕΛ. Ἐπὶ οὐκὼ συνεχῆ ἔτη, ἐκτὸς τῶν ὥρων τοῦ γεύματος, τοῦ δειπνου καὶ τοῦ ὕπνου, δύναμαι νὰ στιχουργῶ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον· ὁμοιάζουσι ἀκριβῶς μὲ βῆμα βουτυροπώλιδος πορευομένης εἰς τὴν ἀγ' ὁρᾶν.

ΡΟΖ. Σιώπηκ τρελλέ.

ΓΕΛ. Ἄς δοκιμάσωμεν.

• Ἄν ἄρρην ἔλαρος ἔχει ἀνάγκην συζύγου,

• ἄς ζητήσῃ τὴν Ροζαλίνδαν

• Ἄν ἡ γαλῆ θέλει νὰ συζευχθῆ

• τὸ αὐτὸ βεβαίως θὰ πράξῃ καὶ ἡ Ροζαλίνδα

• Χειμερινὰ ἐνδύματα δέον διπλᾶ νὰ εἶνε

• οὕτω πως καὶ ἡ ἰσχνὴ Ροζαλίνδα

• Ὅσοι θερζοῦν πρέπει νὰ χειροβουλιάζουσι καὶ νὰ δένουσι

• Κ' ἔπειτα νὰ φορτώνουσι μὲ τὴν Ροζαλίνδαν

• τὸ γλυκύτερον κάρυον ἔχει τὸν ξυνότερον φλοιὸν

• κάρυον τοιοῦτον εἶνε ἡ Ροζαλίνδα.

• Ὅστις ζητεῖ εὐωδέστατα ρόδα

• εὐρίσκει ἐρωτικὰς ἀκάνθας καὶ τὴν Ροζαλίνδαν.

• Αὐτὸ ἀκριβῶς εἶνε ὁ ψευδὴς τῶν στίχων ρυθμὸς. 1

• Διατὶ νὰ ρυπαίνεσαι μὲ αὐτούς;

ΡΟΖ. Σιώπηκ, τρελλέ, χονδροκέφαλε. Τοὺς εὔρον ἐπὶ τινος δένδρου.

ΓΕΛΩΤ. Μὰ τὴν ἀλήθεια, τὸ δένδρον αὐτὸ παρᾶγει κακοὺς καρπούς.

ΡΟΖ. Ὅτι τὸ ἐγκεντρίσω μετὰ σοῦ, καὶ ἔπειτα μετὰ μεσπίλης, 2 τότε θὰ παρᾶγῃ τοὺς πρώιμότερους καρπούς τῆς χώρας, διότι θὰ σήπεσθε πρὶν ἢ ὠριμάτῃτε κατὰ τὸ ἥμισυ, καὶ αὐτὴ δὲ εἶνε ἡ κατ' ἐξοχὴν ἀρετὴ τῆς μεσπίλης.

ΓΕΛ. Ὁμίλησες, ἀλλ' ἂν ὀρθῶς ἢ ὄχι, ἄς κρίνῃ τὸ δάσος.

(ἐκίερχεται ἡ Κελλία ἀναγινώσκουσα φύλλον χάρτου.)

ΡΟΖ. Σιωπή! ἔρχεται ἡ ἀδελφὴ μου (ἀναγινώσκουσα, ἄς παραμερίσωμεν)

ΚΕΛΙΑ ἀναγινώσκει.

«Διατὶ ὁ τόπος οὗτος νὰ εἶνε ἔρημος; διότι εἶνε ἀκατοίκητος; ἢ ὄχι; ἐπὶ ἐκάστου δένδρου θὰ κρεμάσω γλώσσας αἵτινες θὰ ἐκφέρωσι κοινωνικὰ ἀποφθέγματα. Τινὲς τούτων πόσον ταχέως ὁ ἀνθρώπινος βίος ὑδιανύει τὴν πλκνητικὴν αὐτοῦ πορείαν, καὶ ὅτι τὸ σύνολον τῶν ἡμερῶν καὶ αὐτοῦ δύναται νὰ περιληφθῆ ἐντὸς σπιθαμῆς.» Ἀλλὰ πάλιν περὶ ὄρκων, οὗς ψυχαὶ φίλων ἠθέτησαν· ἀλλ' ἐπὶ τῶν καλλίστων κλάδων, ἢ εἰς τὸ ἔτελος ἐκάστης στροφῆς, θὰ γράψω τὸ ὄνομα Ροζαλίνδαν, ἵνα γνωρίσω εἰς πᾶντα τοὺς ἀναγινώσκοντα, ὅτι ἐν τῷ προσώπῳ αὐτῆς ἐδημιούργησαν ὁ οὐρανὸς τὸ περικαλλέστατον καὶ ἐξοχώτατον τῶν πλασμάτων. 3

1 This is the very false gollop of verses. Αὐτὸ εἶνε τὸ κυρίως κάλπαμα τῶν στίχων.

2 J'll graft it with a medlar: παίζει μὲ τὴν λέξιν medlar καὶ meddler ἢ πρώτη σημαίνει τὴν μεσπίλην, ἢ δεύτερα τὸν φορτικὸν ἐπαχθῆ.

3 The quintessence of every sprite hedven would in little show 'H κατὰ λέξιν μετάφρασις τοῦ χωρίου ἔχει ὡς ἑξῆς: «Τὸ ἄνθος, πάσης χάριτος ὅπερ ἐν μικρογραφίᾳ ἠθέλησε νὰ ἐπιδείξῃ ὁ οὐρανός».

• Ὅθεν ὁ οὐρανὸς διέταξε τὴν φύσιν νὰ ἐγκλείσῃ ἐντὸς ἐνὸς σώματος, πάσας ὁμοῦ ἄς τῆδε ἄκλειτε ἐγκατεσπαρμένας χάριτας. Αὐθωρεὶ δὲ ἡ φύσις ἀπέστρεψε τὴν παροίαν, ἀλλ' ὄχι καὶ τὴν καρδίαν τῆς Ἑλένης, τὴν μεγалоπρέπειαν τῆς Κλεοπάτρας, τὰ ἔξοχα θέληθηται τῆς Ἀταλάντης καὶ τὴν σεμνότητα τῆς σοδομαῆς Λουκρητίας. Τοιοῦτοτρόπως ἡ Ροζαλίνδα ἐπλάθη ἐκ πολλῶν καλλίστων πραγμάτων δι' οὐρανίου συνδέσμου, ἐκ πολλῶν προσώπων, ὀρθοκλυῶν καὶ καρδιῶν, ἵνα ὑπὸ πάσης περιβάλληται χάριτος. 1 Ὁ οὐρανὸς ἠθέλησε νὰ προικίσῃ αὐτὴν διὰ τοιοῦτων δώρων, ἐγὼ δὲ νὰ ζήσω καὶ ν' ἀποθάνω δοῦλος τῆς.

ΡΟΖ. ὦ πανευγενέστατε ἱεροκέρυξ! διὰ πόσον μονοτόνου ἐρωτικῆς διδραχῆς ἐβάρυνες τὸ ἀκροκτήριόν σου, χωρὶς ποσῶς ν' ἀνκαράξῃς «Ἐχετε ὑπομονήν, ὦ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι.»

ΚΕΛ. Πῶς! φίλοι ὠτακουστοῦσι! Παραμέριτε ὀλίγον βοσκέ, καὶ σὺ μαζί του παλληκάρη.

ΓΕΛΩΤ. Ἐλα βόσκέ, ἄς ὑποχωρήσωμεν ἐντίμως, ἐὰν μὴ μὲ τὰ ὄπλα καὶ τὰς ἀποσκευὰς μου, τοῦλάχιστον μὲ πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν ἀπικιτούμενα- (ἐξέρχεται ὁ Κόρινθος καὶ ὁ Γελοτοποῖος.)

ΚΕΛ. Ἦκουστε αὐτοὺς τοὺς στίχους;

ΡΟΖ. ὦ ναι, τοὺς ἤκουσα ὅλους, καὶ κᾶτι ἐπὶ πλεόν, διότι τινὲς ἐξ αὐτῶν εἶχον περισσοτέρους πόδας, παρ' ὅσους ἠδύναντο νὰ βραστάτωσιν οἱ στίχοι.

ΚΕΛ. Δὲν πειράζει· οἱ πόδες ἠδύναντο νὰ βραστάσωσι τοὺς στίχους.

ΡΟΖ. Ναι, ἀλλ' οἱ πόδες ἦσαν χωλοὶ καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ στηριχθῶσιν ἄνευ τῆς βοήθειας τῶν στίχων, κατὰ συνέπειαν ἐχώλων ἐν τῷ μέσῳ τῶν στίχων.

ΚΕΛ. Ἀλλὰ δὲν ἐξεπλάγη; ἀκούουσα ὅτι τὸ ὄνομά σου ἀνηρτήθη καὶ ἐχαράχθη ἐπὶ τῶν δένδρων τούτων;

ΡΟΖ. Κατὰ ἐπιτὰ ἐπὶ ἐννέκ ἡμέρας δὲν ἐξεπληττόμην πλέον, πρὶν ἢ ἔλθῃς· διότι ἰδὲ τί εὔρον ἐπὶ ἐνὸς φοίνικος. Οὐδέποτε ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τοῦ Πυθαγόρου, 2 ὅτε ἤμην ποντικὸς τῆς Ἰρλανδίας, 3 ὅπερ μάλιστα ἐνθυμοῦμαι, ἔγεινα τόσον πολὺ ἀντικείμενον στιχουργίας.

ΚΕΛ. Εἰκάζεις ποῖος τοὺς ἔγραψε;

ΡΟΖ. Εἶνε ἀνὴρ;

ΚΕΛ. Ναι, καὶ φέρει ἐπὶ τοῦ λακμοῦ ἄλυσιν ἢν ἄλλοτε ἔφερες. Πῶς ὠχρᾶς;

1 To have the touches dearest prized· ὥστε νὰ ἔχη τὰ πολυτιμότερα χαρακτηριστικά.

2 Περὶ τῆς θεωρίας τῆς μετεμψυχώσεως ποιεῖται λόγος ὁ Σαίξπηρ ἐν τῷ «Ἐμπόρῳ τῆς Βενετίας» IV 431 καὶ ἐν τῷ «Δωδεκάτη Νυκτὶ» IV 2, 521—60.

3 Οἱ δραματικοὶ ποιηταὶ ἀναφέρουσι συνεχῶς ὅτι ἐν Ἰρλανδίᾳ ἐπιστεύετο ὅτι οἱ στίχοι εἶχον τὴν δύναμιν τοῦ φονεῖν τοὺς ποντικούς. Ὁ Steevens ἀναφέρει τὸ τοῦ Ben Jonson Rhime them to death as thed yio Irish rats. Φόνευσον αὐτοὺς διὰ τῶν στίχων, ὅπως φονεύουσι τοὺς Ἰρλανδικούς ποντικούς.

ΡΟΖ. Ποῦτος εἶνε σὲ πρρακαλῶ ;

ΚΕΑ. ὦ θεεῖ, θεεῖ ! Πόσον δύσκολος εἶνε ἡ συνάντησις δύο φίλων, ἐνῶ ἕρη δύνανται νὰ ἐκτοπισθῶσιν ὑπὸ σεισμῶν καὶ νὰ συνκνηθῶσι.

ΡΟΖ. Ποῦτος εἶνε λοιπόν ;

ΚΕΑ. Εἶνε δυνατὸν ;

ΡΟΖ. Ἔλα, σὲ καθικετεύω θερμότατα, εἰπέ μου, ποῦτος εἶνε ;

ΚΕΑ. ὦ θαυμασίον, θαυμασίον, θαυμασιώτατα θαυμασίον, καὶ προσέτι θαυμασίον καὶ ὑπερθαυμασίον !

ΡΟΖ. Μὴ μεταβληθῆς χρῶμα μου. ¹ Νομίζεις ὅτι ἐπειδὴ εἶμι ἐνδεδυμένη ὡς ἀνὴρ, ἔχω καὶ ἀνδρικὸν φρόνημα ! Μιὰ στιγμῆς βραδύτης εἶνε δι' ἐμέ, ὅτι διὰ τὸν θαλασσοπόρον μεσημβρινὴ θάλασσα χωρίζουσα αὐτὸν ἀπὸ τὴν χώραν τὴν ὁποῖαν ζητεῖ νὰ ἀνακαλύψῃ. Σὲ πρρακαλῶ εἰπέ μοι ἀμέσως ποῦτος εἶνε, καὶ ὁμίλησον ταχέως. Ἐπεθύμουν νὰ ἦτο τραυλὴ, ἵνα διαφύγῃ ἐκ τῶν χειλέων σου ὁ κεκρυμμένος οὗτος ἀνὴρ, ὅπως ὁ οἶνος ἐξέρχεται ἐκ στενολαίμου φιάλης, ἦτοι ἡ πρραπολὺς ἀμέσως, ἢ οὐδόλως. Ἀφαίρεσον σὲ παρακαλῶ τὸν φελλὸν ἐκ τοῦ στόματός σου, ἵνα δυνηθῶ νὰ ῥοφήσω τὰς ἀγγελίας σου.

ΚΕΑ. Τοιοῦτοτρόπως θὰ κατέπιες ἄνθρωπον.

ΡΟΖ. Εἶνε πλάσμα τοῦ θεοῦ; Τί εἶδους ἄνθρωπος εἶνε ; Εἶνε ἀξία πίλου ἢ κεφαλή του, καὶ πώγωνος ἢ σιαγῶν αὐτοῦ ;

ΚΕΑ. Ὅχι ἔχει βραχὺν πώγωνα.

ΡΟΖ. Ὁ θεὸς θὰ προνοήσῃ περὶ τῆς αὐξήσεώς του, ἀν φωνῇ εὐγενῶμων θὰ περιμένω μεθ' ὑπομονῆς τὴν αὕξησιν τοῦ πώγωνος, ἀν δὲν βραδύνης νὰ μοὶ περιγράψῃς τὴν σιαγῶνά του.

ΚΕΑ. Εἶνε ὁ νέος Ὀρλάνδος ὅστις ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἐνίκησε τὸν παλαιστὴν καὶ τὴν καρδίαν σου.

ΡΟΖ. Ἐστὸ διάβολο αἰ ἀστείότητές σου ὁμίλητον μὲ ὑφὸς σοβαρὸν ὡς φρόνιμος κόρη.

ΚΕΑ. Σὲ βεβαιῶ ὅτι εἶνε ἐκεῖνος ἐξαδέλφη.

ΡΟΖ. Ὁ Ὀρλάνδος ;

ΚΕΑ. Ὁ Ὀρλάνδος.

ΡΟΖ. ὦ ἀπορρὸς ἡμέρα ! Τί θὰ κάμω μὲ τὸν ὑπενδύτην καὶ τὰς περισκελίδας μου ; Τί ἔκαμνεν ὅτε τὸν εἶδες ; τί εἶπε ; τί ὄψιν εἶχε ; πῶς ἦτον ἐνδεδυμένος ; τί κάμνει ἐδῶ ; ἠρώτησε περὶ ἐμοῦ ; ποῦ μένει ; πῶς σὲ ἀρῆκε ; πότε θὰ τὸν ἴδῃς πάλιν ; ἀποκριθῆτι μὲ μίαν λέξιν.

ΚΕΑ. Πρέπει πρῶτον νὰ μοὶ προμηθεύσῃς τὸ στόμα τοῦ Γαργαντούκ. Ἡ λέξις αὕτη εἶνε τόσον μεγάλη, ὥστε οὐδὲν ἐκ τῶν στομάτων τοῦ αἰῶ-

¹ Gomdoy complexion. Ἡ Ροζαλίδα ἀποκρινομένη εἰς τὴν προηγουμένην ἐρώτησιν τῆς Κελίας, ἣτις λέγει αὕτη ὅτι χωρὶς ἐπικαλεῖται σῶτως εἰπεῖν τὴν βοήθειαν τῆς ιδιουσυχασίας της ἵνα μὴ μεταβληθῇ τὸ χρῶμά της καὶ προδοθῇ κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην.

νος τούτου δύναται νὰ τὴν χωρέτῃ. Τὸ ν' ἀποκριθῇ τις δι' ἐνὸς ναὶ καὶ ὄχι εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας, εἶνε δυσκολώτερον, πρὸς ν' ἀποκριθῇ εἰς ἐρωτήσεις κατηχήσεως.

ΡΟΖ. Ἄλλ' ἠξέυρει ὅτι εἶμι ἐδῶ εἰς τὸ δάσος ἐνδεδυμένη ὡς ἀνὴρ ; Εἶνε τόσον ζωηρὸς, ὅπως ἦτο τὴν ἡμέραν τοῦ ἀγῶνος ;

ΚΕΑ. Εἶνε εὐκολώτερον νὰ μετρήσῃ τις λεπτότατα ἄτομα, παρὰ νὰ λύσῃ προβλήματα ἐρωμένου. Ἄλλ' ἀπόλαυτον τὴν ἀγγελίαν τῆς ἀνακαλύψεώς μου, καὶ ἐντρυφήσον ἐν αὐτῇ μετὰ προσοχῆς. ¹ Τὸν εὐρον ὑποκάτω δένδρου, ὡς βάλκνον καταπετοῦσαν.

ΡΟΖ. Τὸ δένδρον τοῦτο δύναται νὰ ὀνομασθῇ δένδρον τοῦ Διός, ὅταν βίπτῃ τοιοῦτους κερπούς.

ΚΕΑ. Ἄκουσέ με σὲ παρακαλῶ, ἀγαπητή μου.

ΡΟΖ. Ἐξκολοῦθαι.

ΚΕΑ. Ἐκεῖ εἶνε ἐξηπλωμένος ὡς τετραυματισμένος ἰππότης.

ΡΟΖ. Ἄν καὶ θὰ εἶνε λυπηρὸν νὰ ἴδῃ τις τοιοῦτον θέαμα, οὐχ ἤττον θὰ ἐστόλιζε πολὺ τὸ τοπεῖον.

ΚΕΑ. Κράτησε τὴν γλῶσσαν σου, σὲ παρακαλῶ κάμνει ἄτακτα πηδήματα. Ἦτον ἐνδεδυμένος ὡς κυνηγός.

ΡΟΖ. ὦ, κακὸς οἰωνός ! ἔρχεται διὰ νὰ διαπεράσῃ τὴν καρδίαν μου.

ΚΕΑ. Ἐπεθύμουν νὰ τραγωδήσω τὸ τραγοῦδι μου χωρὶς νὰ συνοδεύωμαι ἄλλὰ σὺ μὲ κάμνεις νὰ πρραπωνῶ.

ΡΟΖ. Δὲν ἠξέυρεις ὅτι εἶμι γυνή ; ὅταν σκέπτωμαι πρέπει νὰ ὀμιλῶ. Ἐξκολοῦθαι φιλτάτη.

ΚΕΑ. Μὲ κάμνεις νὰ λησιμονῶ τὴν σειρὰν τῆς διηγῆσεώς μου. Σιωπή. Δὲν εἶν' αὐτὸς ποῦ ἔρχεται ;

Εἰσέρχονται ὁ ΟΡΑΑΝΔΟΣ καὶ ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ

ΡΟΖ. Αὐτὸς εἶνε. Ἄς ἀποσυρθῶμεν διὰ νὰ τὸν παρατηρήσωμεν.

ΙΑΚΩΒΟΣ. Σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν συναναστροφὴν σου, ἀλλὰ μὲ τὸν Θεόν, εὐχαρίστως θὰ ἔμενον καὶ μόνος.

ΟΡΑΑΝΔΟΣ. Καὶ ἐγώ ἄλλὰ χάριν τῶν τύπων σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν συναναστροφὴν σου.

ΙΑΚ. Ὁ Θεὸς μαζί σου εὐχομαι νὰ συναντώμεθα ὅσον τὸ δυνατὸν ὀλιγώτερον.

ΟΡΑ. Εὐχομαι καὶ ἐλπίζω εἰς τὸ ἐξῆς ν' ἀποξενωθῶμεν περισσότερον.

ΙΑΚ. Σὲ παρακαλῶ, μὴ καταστρέφῃς πλέον τὰ δένδρα γράφων ἐπὶ τῶν φλοιῶν αὐτῶν ἐρωτικὰ ἄσματα.

ΟΡΑ. Σὲ παρακαλῶ, μὴ καταστρέφῃς πλέον τοὺς στίχους μου ἀναγινώσκων αὐτοὺς οὕτω ἀηδῶς.

¹ Δοκίμασε (ὡς φαγητὸν) τὴν ἀνακάλυψιν του καὶ ἐντρυφήσον ἐν αὐτῇ μετὰ προσοχῆς.
² But take a taste of my finding him and relish him, with good observance.

ΙΑΚ. Ροζκλίνδα εἶε τὸ ὄνομα τῆς ἐρωμένης σου;

ΟΡΑ. Ναί, ἀκριβῶς.

ΙΑΚ. Δὲν μοῦ ἀρέσκει τὸ ὄνομά της.

ΟΡΑ. Δὲν ἐσκέπτοντο νὰ σὲ εὐχαριστήσωτι ὅτε τὴν ἐβάπτισαν.

ΙΑΚ. Τί ἀνάστημα ἔχει;

ΟΡΑ. Ἀκριβῶς, τόσον ὑψηλὸν ὅση εἶνε ἡ καρδίκα μου.

ΙΑΚ. Εἶσαι μεττὸς κομφῶν ἀπκνήσεων. Μήπως ἐγνώρισε; τὰς γυναῖκας τῶν χρυσοχῶν καὶ τὰς ἀπεστήσεις; ἐκ τῶν δακτυλίων των;

ΟΡΑ. Ὅχι, ἀποκρίνομαι διὰ τῆς φρασεολογίας τῶν τραπεζιῶν, ὁπόθεν ἔμυθε; τὰς ἐρωτήσεις σου.¹

ΙΑΚ. Ἐχεις πνεῦμα εὐκίνητον· νομίζω ὅτι κατεσκευάσθη ἀπὸ τὰς πτέρνας τῆς Ἀτκλάντης. Θέλεις νὰ καθίτης πλησίον μου; Ἐὰ σκώψωμεν τὸν δεσπότην ἡμῶν κόσμον, καὶ τὰς ἀθλιότητάς μας.

ΟΡΑ. Οὐδενὸς ἄλλου ἐν τῷ κόσμῳ θὰ μεμφθῶ, εἰμὴ τοῦ ἑαυτοῦ μου, οὔτινος γινώσκω πλεῖστα ἐλαττώματα.

ΙΑΚ. Τὸ χεῖριστον τῶν ἐλαττωμάτων σου εἶνε ὅτι εἶσαι ἐρωτευμένος.

ΟΡΑ. Εἶνε ἐλάττωμα τὸ ὁποῖον οὐδ' ἀντὶ τῆς μεγίστης ἀρετῆς σου θὰ ἀντήλλακσον. Σὲ ἐβραχέθηκα.

ΙΑΚ. Μὰ τὸν θεόν, ἐζήτουν ἓνα τρελλόν, ὅτε σὲ συνήνητα.

ΟΡΑ. Ἐπνίγη εἰς τὸν ῥύακα· παρτήρησον ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἃ τὸν ἴδης.

ΙΑΚ. Ἐὰ ἴδω τὴν ἰδικὴν μου μορφήν.

ΟΡΑ. Τὴν ὁποίαν θεωρῶ ὡς μορφήν τρελλοῦ ἢ ὡς μηδενικοῦ.

ΙΑΚ. Δὲν θὰ μείνω πλειότερον μετὰ σοῦ Χαῖρε, φίλε κύριε ἐρωτευμένε.

ΟΡΑ. Χαίρω πολὺ διὰ τὴν ἀναχώρησίν σου. Χαῖρε φίλε κύριε Μελαγχολικέ (ἐξέρχεται ὁ Ἰάκωβος.)

ΡΟΖ. (διὰ πρὸς τὴν Κελαν) Ἐὰ τῷ ὁμιλήτῳ ὡς αὐθάδης ὑπηρέτης, καὶ ὑπὸ τὸ ἔνδυμα τοῦτο θὰ ἐμπαιξῶ αὐτόν.² Ἐ δὲν ἀκούεις κυνηγέ;

ΟΡΑ. Πολὺ καλὰ· τί θέλετε;

ΡΟΖ. Σὲ παρακκλῶ, τί ὥρα δεικνύει τὸ ὠρολόγιον;

ΟΡΑ. Ἐπρεπε νὰ με ἐρωτήσης εἰς ποῖον μέρος τῆς ἡμέρας εὐρισκόμεθα· δὲν ὑπάρχει ὠρολόγιον εἰς τὸ δάσος.

ΡΟΖ. Τότε δὲν ὑπάρχει ἀληθὴς ἐρατῆς εἰς τὸ δάσος· διότι ἄλλως, οἱ στεναγμαὶ ἐκάστης στιγμῆς καὶ οἱ στόνοι ἐκάστης ὥρας, θὰ ἐδείκνυσον τὴν βραδείαν πορείαν τοῦ χρόνου τόσον καλῶς, ὅσον καὶ τὸ ὠρολόγιον.

ΟΡΑ. Καὶ δικτὶ ὄχι τὴν τραπεζικὴν πορείαν τοῦ χρόνου; δὲν θὰ ἦτο κατὰλληλοτέρα ἢ ἐκφρασις αὕτη;

1 Τὰ παρατετασμένα τῶν δωματίων κατασκευάζονται ἐξ ὑφάσματος πεποικιλμένου δι' εἰκόνας καὶ ἠθικῶν ἀποφθεγμάτων. Wright.

2 To play thkenave with him θὰ ἐξαπατήσω αὐτόν.

ΡΟΖ. Οὐδαμῶς, κύριε. Ἡ πορεία τοῦ χρόνου εἶνε διάφορος εἰς διαφόρους ἀνθρώπους. Ἐὰ σοὶ εἶπω διὰ ποίους βκδίζει ἡρέμα, διὰ ποίους τριποδίζει, διὰ ποίους καλπάζει, καὶ διὰ ποίους μένει ἀκίνητος.

ΟΡΑ. Διὰ ποίους σὲ παρακκλῶ τριποδίζει;

ΡΟΖ. Μὰ τὸ ναι, τριποδίζει διὰ τὴν νέαν κόρην ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῶν ἀρραβῶνων της, μέχρι τῆς ἡμέρας τῶν γάμων της· ἀν τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα εἶνε ἐπτεκήμερον, τὸ βῆμα τοῦ χρόνου εἶνε τότεν βραδύ, ὥστε φκίνεται ὅτι παρήλθον ἐπτὰ ἔτη.

ΟΡΑ. Διὰ ποίους βκδίζει ἡρέμα;

ΡΟΖ. Δι' ἑσέκα ἀγνοοῦντα τὴν λατινικὴν, καὶ διὰ πλούτιον μὴ πάσχοντα ἐκ ποδάγρας· διότι ὁ εἰς κοιμάται ἡσύχως ὡς μὴ δυνάμενος νὰ μελετῆ, ὁ δὲ ἄλλος ζῆ εὐθύμως, ὡς μὴ αἰσθανόμενος πόνους ὁ μὲν εἰς εἶνε ἀπηλλαγμένος τοῦ βήρους τῆς ἰσχυρῆς καὶ καταπιεστικῆς μαθήσεως, ὁ δὲ ἄλλος ἀγνοεῖ τὸ ἄχθος ἀνιαρῆς καὶ ἐπαχθοῦς πενίας. Δι' αὐτούς ὁ χρόνος χωρεῖ βραδέως.

ΟΡΑ. Διὰ ποῖον καλπάζει;

ΡΟΖ. Διὰ κλέπτην ὀδηγούμενον εἰς τὴν ἀγχόνην, διότι ὅσα βραδέως καὶ ἀν βκδίζει, νομίζει ὅτι θὰ φθάσῃ πολὺ ταχέως.

ΟΡΑ. Διὰ ποίους μένει ἀκίνητος;

ΡΟΖ. Διὰ δικκτὰς ἔχοντας διακοπὰς· διότι κοιμώμενοι καθ' ὅλον τοῦτο τὸ χρονικὸν διάστημα, δὲν παρατηροῦσι τὴν πορείαν τοῦ χρόνου.

ΟΡΑ. Ποῦ κατοικεῖς ὠραῖε νέε;

ΡΟΖ. Μὲ τὴν βοσκοπούλα αὐτὴν, τὴν ἀδελφὴν μου, ἐδῶ εἰς τὰ πέριξ τοῦ δάσους, ὅπως θίσανος ἐπὶ μιτοφορίου.

ΟΡΑ. Ἐντοπία εἶσαι;

ΡΟΖ. Ὅπως τὸ κουνέλι, τὸ ὁποῖον καθὼς ἠξέυρεις κατοικεῖ ἐκεῖ ὅπου γεννηθῆ.

ΟΡΑ. Ἡ προφορά σου εἶνε καὶ πως κομφοτέρα παρ' ὅσον ἦτο δυνατὸν ν' ἀποκτήσης εἰς τόσον ἀπόκεντρον τόπον.

ΡΟΖ. Παρὰ πολλῶν ἤκουσα τοῦτο· τὸ ἀληθὲς εἶνε ὅτι ἐδιδάχθην νὰ ὁμιλῶ ἀπὸ γηραιὸν τινα ἱερωμένον θεῖόν μου, ὅστις κατὰ τὴν νεότητά του ἦτον ἀνθρωπος τοῦ κόσμου, καὶ ὅστις εἶχε πολὺ καλὴν συμπεριφορὰν, διότι ἦτον ἐρωτευμένος. Ἴδὸν ἤκουσα νὰ ἀπαγγέλλῃ λόγους μετὰ τοῦ ἔρωτος, καὶ εὐχαριστῶ τὸν θεόν, διότι δὲν εἶμαι γυνὴ, ὥστε νὰ μοὶ προσάψωσι τὰ τόσα ἐπιπόλαια ἐλαττώματα, διὰ τῶν ὁποίων ἤλεγχεν ἐν γένει τὸ γυναικεῖον φύλον.

ΟΡΑ. Δύνασαι νὰ ἐνθυμηθῆς κἀνὲν τῶν κυριωτέρων ἐλαττωμάτων διὰ τὰ ὁποῖα ἐκατηγόρει τὰς γυναῖκας;

ΡΟΖ. Οὐδὲν ἐξέχον ἐνυπῆρχε· ὁμοίᾳζον ἀπκντα πρὸς ἄλληλα ὡς νεοκομμένα νομίματα· ἕκαστον ἐλάττωμα ἐφαίνετο τερατῶδες, ἕως οὔ ἤθελε παρατεθῆ τὸ ἐπόμενον, τὸ ὁποῖον ἐξισοῦτο πρὸς τὸ πρῶτον.

ΟΡΑ. Ἀπαρίθμησον τινὰ ἐξ αὐτῶν σὲ πρᾶκκαλῶ.

ΡΟΖ. Ὅχι, μόνον εἰς τοὺς ἀσθενεῖς θὰ δώσω τὰ φάρμακὰ μου. Ἄνθρωπός τις ἐπισκέπτεται τὸ δάσος, καὶ καταστρέφει τὰ νέκ μας δένδρα χαράσσω ἐπὶ τῶν φλοιῶν αὐτῶν τὸ ὄνομα «Ροζαλίνδα». Ἄναρτᾶ φθὰς εἰς τὰς λευκακάνθας, καὶ ἐλεγεῖα εἰς τοὺς ἀσπαλάθους. Πάντα δὲ αὐτὰ θεοποιοῦσι τὴν Ροζαλίνδα. Ἄν ἠδυνάμην νὰ συναπκντήσω τὸν ἐρωτέμπορον τοῦτον, θὰ τῷ ἔδιδον καλὴν συμβουλήν, διότι φαίνεται ὅτι πάσχει ἀπὸ καθημερινὸν ἐρωτικὸν πυρετόν.

ΟΡΑ. Ἐγὼ εἶμαι ὁ ἐρωτόπληκτος ἐκεῖνος· εἶπέ μου σὲ πρᾶκκαλῶ τὸ φάρμακόν σου.

ΡΟΖ. Οὐδὲν ἐκ τῶν συμπτωμάτων ἄτινα μὲ εἶπεν ὁ θεὸς μου ἐλέπω ἐπὶ σοῦ· μὲ ἐδίδαξε τίνα τρόπον νὰ ἀνκαλύπτω τὸν ὑπὸ τοῦ ἔρωτος κατεχόμενον· εἶμαι δὲ βέβαιος ὅτι δὲν ἐφυλακίσθης εἰς τὸν ἐκ σχίνου τοῦτον κλωδόν.

ΟΡΑ. Ποῖα εἶνε τὰ συμπτώματα;

ΡΟΖ. Παρεῖα ἰσχνή, ὅπερ δὲν ἔχεις· ὀφθαλμοὶ πελιδνοὶ καὶ κοῖλοι, ὅπερ δὲν ἔχεις· διάθεσις σιωπηρὰ, ὅπερ δὲν ἔχεις· πώγων παρημελημένος, ὅπερ δὲν ἔχεις· ἀλλ' ὡς πρὸς τοῦτο σὲ συγχωρῶ, διότι ἡ κατοχὴ τοῦ πώγωνος εἶνε τὸ μόνον εἰσόδημα τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ· ἔπειτα αἱ περικνημίδες σου δὲν ἔπρεπε νὰ ἔχουν γονατοδέσμους· ὁ πῖλος νὰ εἶνε λελυμένος, αἱ χεῖριδες σου ἀνοικταὶ, τὰ ὑποδήματά σου ἄδετα, καὶ τὸ πᾶν ἐπὶ σὲ νὰ ἀγγέλλῃ τὸ ἀτημέλητον τοῦ ἀπεγνωσμένου· ἀλλὰ σὺ δὲν εἶσαι τοιοῦτος· ἡ ἐνδυμασίαι σου εἶνε ἐπιμεμελημένα, καὶ φαίνεσαι μᾶλλον ἐραστής τοῦ ἑαυτοῦ σου ἢ ἄλλου τινος.

ΟΡΑ. Ἐπεθύμουν, ὠρᾶς νέε, νὰ σὲ κάμω νὰ πιστεύσης ὅτι ἐρῶ:

ΡΟΖ. Ἐγὼ νὰ τὸ πιστεύσω! Εὐκολώτερον εἶνε νὰ πείθης περὶ τούτου τὴν ἐρωμένην σου· σοῦ ἐγγυῶμαι δὲ ὅτι εἶνε διατεθειμένη νὰ τὸ πιστεύσῃ παρὰ νὰ ἁπολογήσῃ ὅτι τὸ πιστεύει· αὕτη εἶνε μίξ ἐκ τῶν περιστάσεων ἐκεῖνων καθ' ἃς αἱ γυναῖκες διαψεύδουσι πάντοτε τὴν συνείδησιν αὐτῶν. Ἄλλ' εἶπέ μοι σπουδαίως, σὺ εἶσαι ὁ ἀναρτῶν ἐπὶ τῶν δένδρων τοὺς στίχους ἐκεῖνους ἐν οἷς ἐπικινεῖται τόσον ἡ Ροζαλίνδα;

ΟΡΑ. Σοῦ ὁμνῶ νέε, μὰ τὴν λευκὴν χεῖρα τῆς Ροζαλίνδας, ὅτι εἶμαι ἐκεῖνος, ὁ δῦστηνος ἐκεῖνος.

ΡΟΖ. Ἄλλ' εἶσαι τόσον ἐρωτευμένος ὅσον ἐκφράζουσιν οἱ στίχοι σου;

ΟΡΑ. Οὔτε στίχοι, οὔτε λόγος, δύναται νὰ ἐκφράσῃ πόσον τὴν ἀγαπῶ.

ΡΟΖ. Ὁ ἔρωτος εἶνε καθαρὰ τρέλλα, καὶ σὲ βεβαιῶ ὅτι τοῦ χρειάζεται τὸ σκοτεινὸν κελλίον καὶ ἡ μᾶστιξ τὰ ὁποῖα μεταχειρίζονται διὰ τοὺς τρελλούς· ὁ λόγος δὲ διὰ τὸν ὁποῖον δὲν τιμωροῦνται καὶ δὲν θεραπεύονται διὰ τοῦ τρόπου τούτου εἶνε, ὅτι ἡ ἐρωτικὴ τρέλλα εἶνε τόσον κοινὴ, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ μαστιγῶται καταλαμβάνονται ὑπ' αὐτῆς. Καὶ ὅμως ἐγὼ τὴν θεραπεύω διὰ συμβουλῆς.

ΟΡΑ. Ἐθεράπευες ποτὲ κἀνέναν διὰ τοῦ τρόπου τούτου;

ΡΟΖ. Ναι, ἕνα, κατὰ τὸν ἀλόλουθον τρόπον. Συνεφωνήθη νὰ φαντάζε-ται ὅτι ἤμην ἡ ἐρωμένη, ἡ ἀγκνημένη του, καὶ καθ' ἐκάστην τὸν ἠνάγκασον νὰ μοὶ παρέχῃ τὰς ἐρωτικὰς του περιποιήσεις· τότε δ' ἐγὼ, νέος φαντασιόπληκτος, ἤμην δῦσθυμος, ιδιότροπος, εὐμετάβολος, ἀκορέστους ἔχων ἐπιθυμίας, ἀλαζῶν, παράδοξος, παλίμβουλος, ἐπιπόλαιος, ἀστατος, πότε κλαίων καὶ πότε γελῶν, μετέχων μὲν πάσης συγκινήσεως, οὐδεμίαν ὅμως αἰσθανόμενος, διότι τοιοῦτος εἶνε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ χαρακτήρ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν· ὁτὲ μὲν τὸν ἠγάπων, ἄλλοτε δὲ τὸν ἀπεστρεφόμεν, ἄλλοτε τὸν περιεπιούμεν, ἄλλοτε τὸν ἀπηρενούμεν, ἄλλοτε ἔκλαιον χάριν αὐτοῦ, καὶ ἄλλοτε ἔπτυν ἐπ' αὐτοῦ, οὕτως ὥστε, μετέβαλον τὴν ἐρωτικὴν τρέλλαν τοῦ μνηστῆρος μου εἰς ἀληθῆ παραφροσύνην, καὶ τὸν ἠνάγκασα νὰ κατκλίπῃ τὸν θόρυβον τοῦ κόσμου καὶ νὰ ζήσῃ ἐν τινι γωνίᾳ βίον ὄλως μονήρη. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐθεράπευσα αὐτόν· διὰ τῆς μεθόδου δὲ ταύτης ἀναδέχομαι νὰ θεραπεύσω τὴν καρδίαν σου, καὶ νὰ καταστήσω αὐτὴν καθαρὰν, ὅσον καρδίαν υἱοῦς προβάτου, ὥστε οὐδ' ἡ ἐλαχίστη ἐρωτικὴ κηλὶς νὰ ὑπάρχῃ ἐν αὐτῇ.

ΟΡΑ. Δὲν θὰ μὲ ἐθεράπευες νέε.

ΡΟΖ. Θὰ σὲ ἐθεράπευον, ἂν ἤθελες νὰ μὲ ὀνομάζῃς Ροζαλίνδα, καὶ νὰ ἔρχεσαι καθ' ἡμέραν εἰς τὴν καλύβην μου νὰ μοὶ προσφέρῃς τὰς περιποιήσεις σου.

ΟΡΑ. Καλὰ λοιπόν· μὰ τὴν ἐρωτικὴν μου πίστιν θὰ ἔλθω· εἶπέ μου ποῦ εἶνε ἡ καλύβη σου.

ΡΟΖ. Ἐλα μὰζὶ μου, θὰ σοῦ δείξω αὐτήν· καὶ καθ' ὁδὸν θὰ μοῦ εἴπῃς εἰς ποῖον μέρος τοῦ δάσους κατοικεῖς. Θὰ ἔλθῃς;

ΟΡΑ. Προθύμως, καλέ μου νέε.

ΡΟΖ. Ὅχι· πρέπει νὰ μὲ ὀνομάζῃς Ροζαλίνδαν. Ἐμπρός, ἔρχεσαι ἀδελφῆ. (Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'.

Τὸ δάσος.

Εἰσέρχεται ὁ ΓΕΩΤΟΠΟΙΟΣ ἢ ΟΔΡΙΑ καὶ ὁπισθεν αὐτῶν ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ.

ΓΕΛ. Ἐλα γρήγορα ἀγαπητῆ Ὀδρία. Πηγαίνω νὰ φέρω τὰ γίδια σου. Λοιπὸν Ὀδρία, εἶμαι πάντοτε ἰδιός σου; Σὲ εὐχαριστεῖ ἡ ἀθῶα μου φυσιογνωμία;

ΟΔΡΙΑ.¹ Ἡ φυσιογνωμία σου! Ὁ θεὸς νὰ μὲ βοηθήσῃ! Τί μοῦτρο;

¹ Doth my simple feature content you? Ἐνταῦθα λέγει ὁ Wright ὅτις ὑπάρχει λογοπαίγνιον οὗτινος ἀπολέσθη κλεις. Τὸ feature ἐπὶ Σαίξπηρ δὲν ἐσημαίνει μόνον τὸ πρόσωπον, ἀλλ' ἐν γένει τὸ σχῆμα τὴν μορφήν.

ΓΕΛ. Είμαι ἐδῶ μαζὶ μου καὶ μὲ τὰ γιδοῦ σου, ὅπως ὁ μᾶλλον ἰδιότροπος τῶν ποιητῶν, ὁ τίμιος Ὀβίδιος ἦτο μεταξὺ τῶν Γαιτῶν. ¹

ΙΑΚ. (ἦα) Ὡ μᾶθησις; κακῶς οἰκοῦσαι, χεῖρον ἢ Ζεὺς ἐν ἀχυρῖνῃ κελύβῃ!

ΓΕΛ. Ὅταν βλέπη τις ὅτι οἱ στίχοι τοῦ δὲν εἶνε καταληπτοὶ, καὶ ὅτι τὸ πνεῦμά τοῦ δὲν βοηθεῖται ἀπὸ τὸ εὐφυὲς παιδίον τὴν ἀντίληψιν, τοῦτο καταπλήττει πλειότερον, ἢ ἐξογκωμένος λογαρισμὸς ἐν μικρῷ δωματίῳ ξενοδοχείου. Μὴ τὸν Θεὸν ἐπεθύμουν νὰ σὲ εἶχαν κάμει ποιητικὴν οἱ θεοί.

ΟΔΡ. Δὲν ἤξεύρω τί θὰ ᾤη ποιητικὴ. Εἶνε πρᾶγμα τίμιον μὲ ἔργα καὶ μὲ λόγια; εἶνε πρᾶγμα ἀληθινόν;

ΟΡΑ. Ὅχι ἀληθῶς· διότι ἡ ἀληθεστέρα ποίησις εἶνε ἢ μᾶλλον πλαστή. Ἐπειδὴ δὲ οἱ ἐρῶνται δίδονται εἰς τὴν ποίησιν, δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι οἱ ποιητικοὶ τῶν ὅροι, δὲν εἶνε ἄλλο, ἢ ἐρωτικὰ πλάσματα.

ΟΔΡ. Ἥθελες λοιπὸν νὰ μὲ εἶχαν κάμει ποιητικὴν οἱ θεοί;

ΓΕΛ. Μάλιστα· διότι μοῦ ὠρκίσθης ὅτι εἶσαι τιμῆς ὥστε ἐὰν ἦτουν ποιήτρια, θὰ εἶχα κάποιον ἐλπίδα ὅτι προσποιεῖσαι.

ΟΔΡ. Δὲν ἤθελες; νὰ εἶμαι τιμῆς;

ΓΕΛ. Ὅχι μὴ τὴν ἀλλήθειαν, ἐκτὸς μόνον ἂν ἦτο ἄσχημη· διότι τιμιότης ζευγαρωμένη μὲ ὠρκιστῆτα εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἀρτύης μέλι μὲ ζάχαρι.

ΙΑΚ. (ἦα) Σορὸς τρελλός!

ΟΔΡ. Ἐγὼ δὲν εἶμαι εὐμαρῆ, καὶ διὰ τοῦτο πρᾶκκαλῶ τοὺς θεοὺς νὰ μὲ κάμουν τιμῆς.

ΤΡΑ. Ναι, ἀλλὰ τὸ νὰ δίδουν τιμιότητα εἰς ἕνα βρωμοκόριτσο, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ πρᾶκτιθεταὶ ἐξίκετον φρηγῆτὸν εἰς ρυπαρὸν πινάκιον.

ΟΔΡ. Δὲν εἶμαι βρωμερὰ, ἂν καὶ εὐχαριστῶ τὸν θεὸν ποῦ εἶμαι ἄσχημη.

ΓΕΛ. Εὐλογημένο νὰ ἦνε τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ διὰ τὴν ἀσχημίαν σου· ἢ ρυπαρότης ἤμπορεῖ νὰ ἔλθῃ ἀργότερα. Ἀλλ' ὅ,τι καὶ ἂν γίνῃ, ἐγὼ θὰ σὲ πᾶρω γυναῖκα, καὶ διὰ τοῦτο εὐρῆκα τὸν σὶρ Ὀλβιέρον πκπκτρέχα, ἐφημέριον τοῦ γειτονικοῦ χωρίου, ὁ ὁποῖος μοῦ ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἔλθῃ εἰς τὸ μέρος τοῦτο τοῦ δάσους διὰ νὰ μᾶς ζευγαρώσῃ.

ΙΑΚ. (ἰδία) Εὐχαρίστως θὰ ἔβλεπον τὴν συνέντευξιν αὐτήν.

ΟΔΡ. Ὁ θεὸς νὰ τὰ φέρῃ δεξιά!

ΓΕΛ. Ἀμήν. Ἐνας μικροψυχὸς ἄνθρωπος ἤμποροῦσε νὰ διττάσῃ ἐνώπιον τοιαύτης ἐπιχειρήσεως· διότι ἐδῶ ἔχομεν τὸ δάσος μόνον ἀντὶ ἐκκλησίας, καὶ ζῶα κερκασφόρα ἀντὶ μικρῶν ἄλλὰ τί πειράζει; Θάρος! Ὅσον μισητὰ, τόσον καὶ ἀναγκαῖα εἶνε τὰ κέρατα. Λέγεται ὅτι πολλοὶ ἄνθρωποι εἶνε τόσον πλοῦσιοι, ὥστε δὲν ἤξεύρουν πόσα ἔχουν· εἶνε σωτόν. Ἐπίσης πολλοὶ ἄνθρωποι ἔχουν τόσα πολλὰ κέρατα, ὥστε δὲν ἤξεύρουν

² Ἐνταῦθα ὁ Γελωτοποιὸς παίζει μὲ τὰς λέξεις goal καὶ Golts μὲ τὸ capricious ἐκ τοῦ capro.

τί νὰ τὰ κάμωσι. Καλὰ, ἀλλ' αὐτὸ εἶνε προῖξ τῆς γυναικὸς τῶν, δὲν εἶνε ἀπόκτημά τῶν. Κέρατα; Μάλιστα. Καὶ μόνοι οἱ πτωχοί; Ὅχι, ὄχι. Καὶ ἡ εὐγενεστέρη ἔλαφος ἔχει τόσον μεγάλα, ὅσον καὶ ἡ ἀσχημότερα. Εἶνε λοιπὸν εὐτυχὴς ὁ ἄγαμος; ὄχι. Ὅπως δρυρωμένη πόλις εἶνε μεγαλοπρεστέρα χωρίου, οὕτω καὶ τὸ μέτωπον τοῦ ἐγγάμου εἶνε σεβαστότερον ἀπὸ τοῦ; γυμνοῦ; κροτάφου τοῦ ἀγάμου· ὅσον δὲ ἡ εὐπορία τῶν ἀμυητικῶν μέσων εἶνε προτιμότερα τῆς ἀπορίας, τόσον καὶ τὰ κέρατα εἶνε πολυτιμότερα τῆς ἐλλείψεως κερμάτων. Ἐρχεται ὁ σὶρ Ὀλβιέρος.

(Εἰσέρχεται ὁ σὶρ Ὀλβιέρος; ὁ παπατρέχας.)

ΓΕΛ. Κελῶς ὠρῖσες σὶρ Ὀλβιέρε παπκτρέχα. Θέλεις νὰ μᾶς στεφανώσης ἐδῶ ὑποκάτω ἀπὸ τὸ δένδρον, ἢ θὰ ἔλθωμεν μαζὶ σου εἰς τὴν Ἐκκλησίαν;

ΣΙΡ-ΟΛΒΙΕΡΟΣ. Δὲν ὑπάρχει ἐδῶ κανεὶς ν' ἀντιπροσωπεύσῃ τὴν γυναῖκα;

ΓΕΛ. Δὲν θέλω νὰ τὴν λάβω ὡς δῶρον ἀπὸ κανένα.

ΣΙΡ-ΟΛΒ. Πρέπει νὰ ἀντιπροσωπευθῇ ἄλλως ὁ γάμος δὲν εἶνε νόμιμος.

ΙΑΚ. (Προχωρῶν.) Ἐξακολούθει, ἐξακολούθει· ἐγὼ θὰ τὴν ἀντιπροσωπεύσω.

ΓΕΛ. Καλησπέρα, φίλε κύριε· πῶς ὀνομάζεσαι; πῶς εἶσαι κύριε; καλῶς ὠρῖσες. Σὲ εὐχαριστῶ διὰ τὴν πρὸ ὀλίγου καλὴν συναναστροφὴν σου. Χάρις πολὺ ποῦ σὲ βλέπω. Ἐδῶ ἔχομεν μιὰ μικρὰ δουλειά. Σκεπάσου σὲ παρακαλῶ.

ΙΑΚ. Μήπως θὰ νυμφευθῆς τρελλέ;

ΓΕΛ. Ὅπως τὸ βόδι ἔχει τὸν ζυγόν, τὸ ἄλογον τὸν χαλινὸν καὶ τὸ γερῆναι τὰ κουδοῦνια, οὕτω καὶ ὁ ἄνθρωπος ἔχει τὰς ἐπιθυμίας του, καὶ ὅπως τὰ περιστέρια χαϊδεύονται, οὕτω καὶ οἱ σύζυγοι ἀγαποῦν νὰ ἐλαφροδαγκάνωνται.

ΙΑΚ. Πῶς, ἄνθρωπος τῆς ἀντροφῆς σου νὰ νυμφευθῇ ὑπὸ θάμνον ὡς ἐπαίτης; Ὑπάγετε εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ζητήσατε ἕνα κελὸν ἱερέα ὅστις νὰ σᾶς ἐξηγήσῃ τί ἐστὶ γάμος· αὐτὸς ἐδῶ θὰ σᾶς ἐνώσῃ ὅπως κολοῦν τὰ σανιδώματα τῶν τοίχων, ὁ εἰς ἐξ ὑμῶν θὰ συσταλῇ καὶ ὡς χλωρὸν ξύλον θὰ ζαρώσῃ, θὰ ζαρῶσῃ.

ΓΕΛ. (ἰδία.) Νομίζω πῶς θὰ ἦτο καλλίτερον νὰ στεφανωθῶ ἀπ' αὐτὸν, παρὰ ἀπὸ ἄλλον, διότι μοῦ φαίνεται ὅτι δὲν θὰ μᾶς στεφανώσῃ καλὰ, καὶ ἂν δὲν στεφανωθῶ καλὰ, θὰ ἔχω ἀργότερα μιὰ καλὴ πρόφασι ν' ἀφήσω τὴν γυναῖκά μου.

ΙΑΚ. Ἐλθέ μαζὶ μου καὶ ἀκουσὲν τὰς συμβουλὰς μου.

ΓΕΛ. Ἐλκ γλυκεῖα Ὀδριά. Χαῖρε παπᾶ Ὀλβιέρε· ὄχι, ὅπως λέγει τὸ τραγοῦδι.

» Ω γλυκεῖ Ὀλιβιέρε
 » Ω καλὲ Ὀλιβιέρε !
 » Μὴ μ' ἀφήσης ὀπισθὲν σου
 » Ἀλλὰ φύγε, φύγε ἀπ' ἐδῶ
 » Ἀδειάζε μας τὴν γωνιά
 » Δὲν θέλω νὰ στεφανωθῶ
 » Παππᾶ μου ἀπὸ σένα.

ΣΥΡ ΟΜΙΒ. Ἀδιάρρονον. Οὐδέποτε οἱ σαρκασμοὶ τῶν φαντασιοπλήκτων τούτων ἀνοήτων θὰ μὲ ἀποτρέψωσιν ἀπὸ τὴν ἐξάσκησην τοῦ ἐπαγγέλματός μου.

ΣΚΗΝΗ Δ'.

Τὸ Δάσος.

Εἰσέρχεται ἡ ΡΟΖΑΔΙΝΔΑ καὶ ἡ ΚΕΑΙΑ.

ΡΟΖ. Μὴ μοῦ λέγῃς τίποτε πλέον. Θὰ κλαύσω.

ΚΕΑ. Κλαῦσον, ἀλλὰ συλλογίσθητι, ὅτι τὰ δάκρυα δὲν ἀρμόζουν εἰς ἄνδρα.

ΡΟΖ. Ἀλλὰ δὲν ἔχω ἀφορμὴν νὰ κλαίω ;

ΚΕΑ. Ἀφορμὴν τόσον καλὴν, ὅσον δύναται τις νὰ ἐπιθυμήσῃ κλαῦσον λοιπόν.

ΡΟΖ. Καὶ αὐτῆς τῆς κόμης του τὸ χρῶμα εἶναι πλαστόν.

ΚΕΑ. Ὀλίγον μελανότερα ἀπὸ τὴν κόμην τοῦ Ἰούδα. Μὰ τὸν Θεὸν τὰ φιλήματά του εἶνε τέκνα τοῦ Ἰούδα.

ΡΟΖ. Τὸ ἀληθές εἶνε ὅτι ἡ κόμη του εἶνε χρώματος ὠραίου.

ΚΕΑ. Χρώματος ἐξαιρέτου· τὸ καστανὸν εἶνε ἀναμφιλέκτως τὸ ἄριστον χρῶμα.

ΡΟΖ. Καὶ τὰ φιλήματά του περιέχουν τόσην ἀγιότητα, ὅσην ἡ ψυχοῦς τοῦ ἀγίου ἄρτου.

ΚΕΑ. Ἐχει ἀγοράσει ἐν ζεῦγος παλαιῶν χειλέων Ἀρτέμιδος· οὐδὲ φίλημα κλογορξίας ἐκ τῶν τῆς ἀδελφότητος τοῦ χειμῶνος εἶνε ἀγιώτερον.

ΡΟΖ. Ἀλλὰ διατί ὠρκίσθη ὅτι θὰ ἤρχετο σήμερον τὸ πρωτὶ, καὶ δὲν ἔρχεται ;

ΚΕΑ. Ὡ βεβαίως δὲν εἶνε εἰλικρινής.

ΡΟΖ. Νομίζεις ;

ΚΕΑ. Ναί· πιστεύω ὅτι δὲν εἶνε οὔτε βλακντιοτόμος, οὔτε ζωοκλόπος· ἀλλ' ὡς πρὸς τὴν ἐρωτικὴν αὐτοῦ πίστιν νομίζω ὅτι εἶνε τόσον κενὴ ὅσον ἀνεστραμμένον ποτήριον, ἢ ὡς σκωληκόβρωτον κάρυον.

1 Παλαιὰ χοροῦδα μνημονευομένη ὑπὸ τοῦ Johnson ἤρχιζε δὲ τῶν λέξεων τούτων,

ΡΟΖ. Δὲν εἶνε πιστὸς εἰς τὸν ἔρωτα ;

ΚΕΑ. Ναί· ὅταν εἶνε ἐρωτευμένος· ἀλλὰ νομίζω ὅτι δὲν εἶνε.

ΡΟΖ. Τὸν ἤκουσες ὅμως ὀρκιζόμενον καθαρὰ ὅτι ἦτο.

ΚΕΑ. α ἦτο» δὲν εἶνε «εἶνε»· ἄλλως, τε ὁ ἄρκος τοῦ ἐρατοῦ δὲν ἔχει περισσοτέρην βρῦτητα ἀπὸ τὸν λόγον τοῦ οἰνοπώλου, ἀμφοτέρω ἐπιβεβαιουῦσι ψευδεῖς λογαριασμούς. Ὑπηρετεῖ τὸν δοῦκα πκτέρχ σου ἐδῶ εἰς τὸ δάσος.

ΡΟΖ. Συνήντησα χθές τὸν δοῦκα καὶ ὠμίλησα ἐπὶ μακρὸν μετ' αὐτοῦ· μὲ ἠρώτησε περὶ τῆς οἰκογενείας μου· τῷ εἶπον ὅτι εἶνε τόσον καλὴ ὅσον καὶ ἡ ἰδική του· ἐγέλασε καὶ μὲ ἀφῆκε ν' ἀπέλθω. Ἀλλὰ πρὸς τί νὰ ὀμιλῶμεν περὶ πατέρων, ὅταν ὑπάρχη Ὁρλάνδος ἐν τῷ κόσμῳ ;

ΚΕΑ. Ὡ εἶνε λαμπρὸς ἄνθρωπος! γράφει λαμπροὺς στίχους, ὀμιλεῖ λαμπρὰ, ὀρκίζεται λαμπροὺς ἄρκους, θραύει αὐτοὺς γενναίως ἐνώπιον τῆς ἐρωμένης του, καὶ ὡς ἐλευθέρου μονομάχος κεντᾷ μόνον τὴν μίαν πλευρὰν τοῦ ἔππου του καὶ θραύει ἀδεξίως τὸ δόρυ του. Ἀλλὰ πᾶν οὔτινος ἐπιβρίκει ἡ νεότης καὶ ὀδηγεῖ ἢ τρέλλη εἶνε γενναῖον. (Ποῖος ἔρχεται ;)

Εἰσέρχεται ὁ ΚΟΡΙΝΝΟΣ.

ΚΟΡ. Κυρίκ.. κύρις· συχνὰ ἠρωτήθητε διὰ τὸν βοσκὸν ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ἐπικραπονεῖτο ὅτι ἦτο ἐρωτευμένος· ἐκεῖνον ποῦ ἴδετε νὰ κάθετε πλησίον μου εἰς τὰ χόρτα καὶ νὰ ἐπικινή τὴν ὑπερήφανον καὶ ἀκατάδεκτον βοσκοποῦλαν τὴν ἐρωμένην του.

ΚΕΑ. Ἐ τί ἔγεινε.

ΚΟΡ. Ἄν θέλετε νὰ ἰδῆτε μία πραγματικὴ σκηνὴ μεταξὺ τοῦ ὄχρου προσώπου ἀληθινοῦ ἔρωτος καὶ τοῦ ζωηροῦ (πυροῦ) χρώματος, τοῦ σαρκασμοῦ καὶ τῆς ἀγερώχου ὑπεροψίας, ἔλθετε ὀλίγα βήματα ἀπ' ἐδῶ, καὶ θὰ σὰς ὀδηγήσω ἂν θέλετε νὰ ἰδῆτε τὴν θέαμα.¹

ΡΟΖ. Ὡ, ἔλθετε, ἄς ὑπάγωμεν· ἡ θέα τῶν ἐραστῶν τρέφει τοὺς ἐρώντας. Ὀδήγησέ μας εἰς τὸ θέαμα τοῦτο, καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι θὰ λάβω ἐνεργὸν μέρος εἰς τὴν κωμωδίαν των (εἰσέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Ε'.

Ἐτερον μέρος τοῦ δάσους.

Εἰσέρχεται ὁ ΣΙΑΒΙΟΣ καὶ ἡ ΦΟΙΒΗ.

ΣΙΑΒΙΟΣ. Μὴ μὲ περιφρονῆς, μὴ, γλυκεῖά μου Φοίβη. Εἶπέ ὅτι δὲν μὲ ἀγκᾶξ, ἀλλ' ὄχι μὲ τόσην πιρρίαν. Καὶ αὐτὸς ὁ δῆμιος τοῦ ὁποῖου ἡ καρδίκα ἔχει σκληρυνθῆ ἀπὸ τὸ σύνθησε; αὐτῷ θέαμα τοῦ θανάτου δὲν ἀφί-

1 Between the pale complexion of true love and the red glow of scorn and proud disdain. Τὸ ὕφος τοῦ ποιμένου εἶνε τόσον ὑψηλόν, ὥστε κατ' ἀνάγκην πρέπει νὰ τηρηθῆ τὸ αὐτὸ καὶ ἐν τῇ μεταφράσει.

νει τὸν πέλεκυν νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ κεκλιμένου λαίμου, πρὶν ἢ ζήτησῃ συγχώρησιν. Θέλεις λοιπὸν νὰ ἦσαι σκληροτέρα ἀπὸ ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος περνᾷ τὴν ζωὴν του σκοτώνων ἀνθρώπους;

ΦΟΙΒΗ. Δὲν ἤθελα νὰ εἶμαι δῆμιός σου· σὲ ἀποφεύγω διότι δὲν θέλω νὰ σὲ βλάψω· μοῦ λέγεις πῶς τὰ ἴματα δολοφονοῦν. Αὐτὸ δὲ πάλιν εἶνε νόστιμο, εἶνε ἀπὸ τ' ἄγρκα· τὰ ἴματα τὸ πλέον ἀδύνατον καὶ πλεον τρυφερὸν πρᾶγμα τοῦ κόσμου, ποῦ κλείουν τὰ δειλά των παρὰθουρα καὶ εἰς τὰ μικρότατα μόρια, νὰ ὀνομαζῶνται τύραννοι, σφαγεῖς, δολοφόνοι! Νὰ ἐγὼ σὲ ἀγριοκυττάζω μὲ ὄλη μου τὴν καρδιά· ἂν τὰ ἴματά μου ἠμποροῦν νὰ πληγώσουν, ἄς σὲ σκοτώσουν. Προσπονήσου τώρα ὅτι λιποθυμεῖς, πέσε κατὰ γῆς· ἂν ὅμως δὲν εἴμπορεῖς, τότε ἐντροπή, ἐντροπή σου! νὰ ψεύδῃσαι καὶ νὰ λέγῃς ὅτι τὰ ἴματά μου εἶνε δολοφόνοι! Δεῖξέ μου τώρα τὴν πληγὴν ὅπου σοῦ ἔλαμνεν τὰ ἴματά μου. Κεντήσου μὲ μίαν βελόνη, καὶ θὰ ἴδῃς καὶ θὰ μείνῃ τὸ σημεῖον· στηρίζου εἰς ἓνα καλάμι καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι ἡ πλάμη σου θὰ φέρῃ δι' ὀλίγας στιγμὰς τὰ σημεῖα· ἀλλὰ τὰ βλέμματα ποῦ ἔρριψεν ἐπάνω σου δὲν σὲ ἔβλαψαν, καὶ εἶμαι βεβαίη ὅτι τὰ ἴματα δὲν ἔχουν τὴν δύναμιν νὰ βλάψουν.

ΣΙΑ. Ὡ ἀγαπητὴ μου Φοίβη! ἂν κἀμμὴ ἡμέρα—καὶ ἴτως πλησιάζει—σὲ σαγηνεύσει κανέναν ἀνθρώπῳ πρόσωπον, τότε θὰ μάθῃς τὰς ἀοράτους πληγὰς τὰς ὁποίας προξενοῦν τὰ κοπτερὰ βέλη τοῦ ἔρωτος.

ΦΟΙΒΗ. Ἄλλ' ἕως τότε, μὴ μὲ πλησιάζῃς· ὅταν δὲ ἔλθῃ ὁ καιρὸς ἐκεῖνος, εἴμπορεῖς νὰ μὲ λυπῆς καὶ νὰ μὲ περιγελάς ἀσπλάγχχνως, διότι κ' ἐγὼ ἕως τότε θὰ εἶμαι ἀσπλάγχχνος μαζὺ σου.

ΡΟΖ. Καὶ δικτὶ σὲ παρκακλῶ; Ποίᾳ μητέρᾳ σὲ ἐγέννησεν, ὥστε νὰ ὑβρίζῃς τοὺς δυστυχεῖς καὶ νὰ χαιρεκκῆς οὕτω πως; Νομίζεις ὅτι ἐπειδὴ δὲν εἶσαι εὐμορφη—διότι μὴ τὸν θεὸν δὲν βλέπω τὴν ὠραϊότητά σου, ὅπως δὲν βλέπω οὐδὲ τὴν κλίνην μου εἰς τὸ σκότος—πρέπει διὰ τοῦτο νὰ ἦσαι ἀλαζὼν καὶ ἀσπλάγχχνος; Ἔ, τί σημαίνει τοῦτο; διατὶ μὲ παρατηρεῖς; εἰς σὲ βλέπω ὅ,τι καὶ εἰς τὸ κοινότατον πλάσμα τῆς φύσεως. Μὴ τοὺς θεοὺς φκίνεται ὅτι σκοπεύει νὰ σαγηνεύσῃ καὶ τοὺς ἰδικούς μου ὀφθαλμούς; ὄχι, ὄχι. μὴ ἐλπίζῃς τοιοῦτόν τι, ὃ ὑπερήφανος κυρά. Οὔτε τὰ μαῦρα βλέφαρά σου, οὔτε ἡ ὡς μύρη μέταξά κόμη σου, οὔτε οἱ μέλανες ὀφθαλμοί σου, οὔτε ἡ γαλακτώδης πρεια σου θὰ δυνήθωσι νὰ ὑποδουλώσωσι τὴν ψυχὴν μου οὕτως, ὥστε νὰ μὲ καταστήσωσι λάτριν σου. Σὺ δὲ βοσκὴ ἀνόητε, δικτὶ τὴν ἀκολουθεῖς ὡς ὑγρὸς νότος μεστὸς ἀνέμου καὶ βροχῆς; Ὡς ἀνὴρ εἶσαι γιλιάκις εὐμορφότερος ἐκεῖνης ὡς γυναικός. Ἐνεκὰ ὑμῶν τῶν ἀνοήτων πληροῦται ὁ κόσμος δυσειδῶν παιδίων. Σὺ τὴν κολακεύεις, ὄχι τὸ κάτοπτρόν της· εἰς σὲ κωτοπριζομένη βλέπει ἐκυτὴν ὠραιοτέραν παρ' ὅσον τὴν δεικνύουσι τὰ χαρακτηριστικά της. Γνώρισε τὸν ἐκυτόν σου, κυρά μου· γονάτισε, νῆστευσε καὶ εὐχαρίστησε

τὸν θεόν, διότι ἀγαπᾶται ἀπὸ ἀγαθὸν ἀνθρώπον· σοῦ λέγω δὲ κατ' ἰδίαν, ὡς φίλος· «πωλήθητι ὅταν εὕρῃς εὐκαιρίαν, δὲν εἶσαι διὰ κάθε ἀγοράν». Ζήτησε συγγνώμην ἀπὸ τὸν ἀνθρώπον τοῦτον, ἀγάπη αὐτὸν καὶ δέξαι τὴν πρότασίν του. Ὁ ἄτχημος καθίσταται ἀτχημότερος, ὅταν εἶνε σκώπτῃς. Ἄββε λοιπὸν αὐτὴν βοσκέ. Χαίρετε.

ΦΟΙΒΗ. Χαριτωμένε νέε· μάλωνέ με σὲ παρκακλῶ ἐπὶ ἓνα χρόνον διαρκῶς· προτιμῶ ν' ἀκούω τὰς ἐπιπλήξεις σου, παρὰ τὰς ἐρωτικὰς ἐκφράσεις τοῦ ἀνθρώπου τούτου.

ΡΟΖ. (πρὸς τὴν Φοίβην) Ἐκεῖνος μὲν ἠράσθη τῆς δυσμορφίης σου (πρὸς τὸν Σιλβιον) αὕτη δὲ τῆς ὀργῆς μου. Ἄν τὸ πρᾶγμα ἔχη οὕτω, δασάκις θὰ σοὶ ἀποκρίνεσαι δι' ἀγρίων βλεμμάτων, θὰ τὴν πεπερίξω μὲ πικροῦς λόγους (πρὸς τὴν Φοίβην) διὰ τί μὲ παρατηρεῖς; οὕτω πως;

ΦΟΙΒΗ. Ὅχι μὲ κακὸν σκοπόν.

ΡΟΖ. Μὴ μὲ ἐρωτευθῆς; σὲ παρκακλῶ, διότι εἶμαι κιθλητότερος καὶ ἀπὸ τοὺς ὄρκους ἀκόμη ἐκείνους οἵτινες γίνονται ἐν ὄρα μέρθῃ. Ἐκτός τούτου, δὲν σὲ ἀγαπῶ· ἂν θέλῃς νὰ μάθῃς τὸ σπῆτί μου, εἶνε ἐδῶ πλησίον τοῦ ἐλαϊῶνος. Θὰ ἔλθῃς ἀδελφή; βοσκέ μὴ τῆς χαρίζῃς κάστανα. Ἐλθέ ἀδελφή. Βοσκοπούλα, βλέπε τον μὲ γλυκύτερα ἴματα, καὶ μὴ εἶσαι τόσον ὑπερήφανος. Καὶ ὁ κόσμος ὅλος ἂν ἠδύνατο νὰ σὲ ἴδῃ, κανένα ἢ ὄρκους δὲν θὰ ἠπάτα ὡς αὐτόν. Ἐμπρός, ἄς ὑπάγωμεν εἰς τὰ πρόβιατά μας. (Ἐξέρχεται ἡ Ροζαλίδα, ἡ Κελία καὶ ὁ Κόρινος)

ΦΟΙΒΗ. Τώρα, ὃ μκακρίτη βοσκέ, ἀνγνωρίζω τὴν ἀλήθειαν τῶν λόγων σου. Ἄτί; ἐραστής δὲν ἠράσθη μὲ τὸ πρῶτον βλέμμα;

ΣΙΑ. Ἀγαπητὴ Φοίβη.

ΦΟΙΒΗ. Ἔ, τί λέγεις Σίλβιε;

ΣΙΑ. Λυπήσου με γλυκειά μου Φοίβη.

ΦΟΙΒΗ. Σὲ λυποῦμαι καλὴ μου Σίλβιε.

ΣΙΑ. Τὴν λύπην πρέπει νὰ παρκακλουθῇ ἡ παρηγορία. Ἄν λυπῆσαι διὰ τὰ ἐρωτικὰ βράνα, δός μου τὴν ἀγάπην σου, καὶ τότε καὶ ἡ λύπη καὶ τὰ βράνα μου ἐξφανίζονται.

ΦΟΙΒΗ. Ἐχεις τὴν ἀγάπην μου, δὲν εἶνε πρᾶγμα φιλόανθρωπον;

ΣΙΑ. Ἦθελα νὰ ἦσαι ἰδική μου.

ΦΟΙΒΗ. Ἄ, αὐτὸ θὰ ἦτο ἀπληστία. Ἦτο καιρὸς ποῦ σὲ ἐμιοῦσα. Καὶ ὅμως ὄχι ὅτι σὲ ἀγαπῶ, ἀλλ' ἐπειδὴ ὀμιλεῖς τόσον καλὰ τὴν γλῶσσά τῆς ἀγάπης, ἢ συντροφία σου, ἢ ὁποῖα ἕως τώρα μοῦ ἦτον ἐνοχλητικὴ, εἶνε τώρα ὑποφερτὴ· θὰ σοῦ ἀναθέσω καὶ μίαν ὑπηρεσίαν, ἀλλὰ μὴ περιμένης ἄλλην ἀμοιβὴν, ἀπὸ τὴν εὐχρηστῆσιν τοῦ νὰ μὲ ὑπηρετῇς.

1 Ὁ ὑπαινιττόμενος ποιητὴν εἶνε ὁ Χριστοφόρος Μαργλῶ ἀποθανὼν τῇ 1 Ἰουνίου 1593, οἱ δὲ ἀναφερόμενοι στίχοι εἶνε ἐκ τοῦ ποιήματός του «Ἴβρῶ καὶ Λέανδρος», δημοσιευθέντος τῷ 1598. — Wright.

ΣΙΑ. Τόσον ἱερὰ καὶ τόσον τελεία εἶνε ἡ ἀγάπη μου, τόσον δὲ ὀλίγη ἡ εὐνοία τὴν ὁποῖαν μοῦ δεῖκνύεις, ὥστε θὰ θεωρήσω ἄρθρον θερισμὸν, ἂν ὀπισθεν ἐκείνου ὁ ὁποῖος θερίζει, ἢ μπορέσω νὰ σταχυολογήτω. "Αφινε λοιπὸν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νὰ σοῦ διαφρεύῃ κἀνὲν μειδιάμα, καὶ τοῦτο μοῦ ἀρκεῖ διὰ νὰ ζῶ.

ΦΟΙΒ. Γνωρίζεις τὸν νέον ὁ ὁποῖος μοῦ ὠμίλησε πρὸ ὀλίγου;

ΣΙΑ. "Οχι πολὺ καλὰ, ἀλλὰ τὸν συνήτησα πολλάκις. Εἶνε ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος ἠγόρασε τὴν καλύβην καὶ τὰς βοτάνικας ποῦ εἶχεν ἄλλοτε ὁ γέρον Κάρολος.

ΦΟΙΒ. Μὴ νομίσῃς ὅτι τὸν ἀγαπῶ ἐπειδὴ ἐρωτῶ δι' αὐτόν. Εἶνε προπετὲς παιδίον· καὶ ὅμως ὁμιλεῖ καλὰ. Ἀλλὰ τί με μέλλει διὰ τὰ λόγια; καὶ ὅμως τὰ λόγια κἀμνουν καλὰ, ὅταν ἐκεῖνος ὁ ὁποῖος τὰ λέγει, εὐχαριστεῖ ἐκείνους οἱ ὁποῖοι τ' ἀκούουν. Εἶνε εὐμορφος νέος, ὄχι πολὺ εὐμορφος, ἀλλὰ βέβαια εἶνε υπερήφανος· καὶ ὅμως ἡ υπερηφάνεια τοῦ ταριάζει. Θὰ γίνῃ ὠραῖος ἄνδρας, τὸ καλλίτερον ποῦ ἔχει εἶνε τὸ χρῶμά του, καὶ ἂν ἡ γλώσσά του πληγόνει, τὰ ῥακτιὰ του γιγτρύουσι γρηγορότερον. Δὲν εἶνε πολὺ ὑψηλὸς, καὶ ὅμως διὰ τὴν ἡλικίαν του εἶνε ὑψηλός· τὰ σκέλη του εἶνε ἔτσι κ' ἔτσι, καὶ ὅμως εἶνε καλὰ. Τὰ χεῖλη του εἶχον ὠραῖον κόκκινον χρῶμα, ὀλίγον ζωηρότερον καὶ ἀθηρότερον ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ ἔχρωματίζε τὸ πρόσωπόν του. Ἦτον ἀκριβῶς ἡ διαφορὰ μεταξὺ τοῦ καθαροῦ κοκκίνου καὶ τοῦ ὀλίγον ἀνοικτοῦ ροδίνου. Ἐπάρχουν γυναικες, Σίλβια, αἱ ὁποῖαι ἂν τὸν εἶχον παρατηρήσει με τὴν προσηχὴν ὅπως ἐγὼ, σχεδὸν θὰ τὸν ἐρωτεύοντο. Ἀλλὰ, ὅσον δι' ἐμὲ, οὔτε τὸν ἀγαπῶ, οὔτε τὸν μισῶ· καὶ ὅμως ἔχω μεγαλειτέραν ἀφορμὴν νὰ τὸν μιμῶ παρὰ νὰ τὸν ἀγαπῶ. Τί δικαίωμα εἶχε νὰ με κλωσῇ; Εἶπε πῶς τὰ ῥακτιὰ μου εἶνε μαῦρα, καὶ μαῦρα τὰ κλλιὰ μου, καὶ τῶρα ἐνθυμούμαι ὅτι με ἐπεριφρόνει. Ἀπορῶ πῶς δὲν τοῦ ἀπεκρίθην. Ἀλλὰ δὲν πειράζει· δὲν ἐξοφλεῖ κανεὶς ὅ,τι ἀναβάλλει. Θὰ τοῦ γράψω ἓνα περιπαικτικὸν γράμμα, τὸ ὁποῖον θὰ τοῦ φέρεις· θέλεις Σίλβια;

ΣΙΑ. Ἀκοῦς ἐκεῖ; ἀμέτωγ; Φοίβη.

ΦΟΙΒ. Θὰ τὸ γράψω ἀμέτωγ; τὸ περιεχόμενον εἶνε εἰς τὴν κεφαλὴν καὶ εἰς τὴν καρδίαν μου. Θὰ τοῦ γράψω ὀλίγα, ἀλλὰ ἐγγικτικά. "Ἐλα μαζί μου Σίλβια. (ἐξέρχονται.)

ΠΡΑΞΕΙΣ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΣΚΗΝΗ Α'.

Τὸ Δάσος.

Εἰσέρχεται ἡ ΚΕΛΙΑ ἢ ΡΟΖΑΜΙΝΔΑ καὶ ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ.

ΙΑΚΩΒΟΣ. Ἐπιθυμῶ νὰ γνωρισθῶμεν καλλίτερον, κομψέ μου νέε.

ΡΟΖΑΜΙΝΔΑ. Λέγουν ὅτι εἶσαι μελαγχολικός.

ΙΑΚ. Εἶμαι πράγματι· ἀγαπῶ περισσότερο τὴν μελαγχολίαν παρὰ τὸν γέλωτα.

ΡΟΖ. "Οσοὶ κατέχονται εἰς υπερβολὴν ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης τῶν διαθέσεων τούτων, εἶνε ἄνθρωποι μισχροὶ καὶ ἐκτίθενται εἰς τὴν κοινὴν κατάρτισιν πλειότερον καὶ αὐτῶν ἀκόμη τῶν μεθύτων.

ΙΑΚ. Πῶς! εἶνε καλὸν νὰ ἦνέ τις σκυθρωπὸς καὶ νὰ μὴ λέγῃ τίποτε.

ΡΟΖ. Τότε εἶνε καλὸν νὰ ἦνέ τις πάσσαλος.

ΙΑΚ. Δὲν ἔχω οὔτε τοῦ λογιῦ τὴν μελαγχολίαν, ἥτις εἶνε ἀμιλλα, οὔτε τὴν τοῦ μουσικοῦ, ἥτις εἶνε ἰδιότροπος, οὔτε τὴν τοῦ αὐλικοῦ, ἥτις εἶνε ἀλαζονεία, οὔτε τὴν τοῦ στρατιώτου, ἥτις εἶνε φιλοτιμία, οὔτε τὴν τοῦ νομικοῦ, ἥτις εἶνε πολιτικὴ, οὔτε τὴν τῆς γυναικὸς, ἥτις εἶνε χάρις, οὔτε τὴν τοῦ ἐραστοῦ, ἥτις εἶνε πάντα ταῦτα· ἀλλ' εἶνε μελαγχολία ἰδιάζουσα εἰς ἐμὲ, συγκειμένη ἐκ πολλῶν οὐσιῶν καὶ ἐξηγμένη ἐκ πολλῶν προγμάτων· καὶ τῶ ὄντι αἱ ποιήλαι περὶ τῶν περιηγήσεών μου σκέψεις, εἰς τὰς ὁποῖας με βυθίζουσι συνεχῶς οἱ δικλογισμοὶ μου, μοὶ ἐμπνέουσιν ἀλλόκοτον δυσθυμίαν.

ΡΟΖ. Περιηγητής! Μὴ τὴν ἀλήθειαν ἔχει πολὺ δίκαιον νὰ μελαγχολῆς. Φοβοῦμαι ὅτι ἐπώλησες τὰς γαίης σου διὰ νὰ ἴδῃς τὰς τῶν ἄλλων. Τὸ νὰ ἔχη τις ἴδει πολλὰ, καὶ νὰ μὴν ἔχη τίποτε, εἶνε τὸ αὐτὸ ὡς νὰ ἔχη πλουσίους ὀφθαλμοὺς, καὶ πτωχὰς χεῖρας.

ΙΑΚ. Ναὶ· ἀλλ' ἀπέκτησα πείραν.

ΡΟΖ. Καὶ ἡ πείρά σου αὕτη σὲ καθιστᾷ μελαγχολικόν. Θὰ προετίμων τρέλλαν ἢ ὁποῖα νὰ με καθιστᾷ εὐθυμον, ἢ πείραν, ἥτις νὰ με ἐμπνέῃ μελαγχολίαν· καὶ ἔπειτα νὰ ταξιδεύῃ τις πρὸς τοῦτο!

ΟΡΑ. Χαῖρε καὶ εὐτύχει φιλότατη Ροζαλίνδα.

ΙΑΚ. "Α, ὁ θεὸς μαζί σου, ἂν ὁμιλῆς εἰς στίχους ἀνομοιοκαταλήκτους.

ΡΟΖ. Χεῖρε, κύριε περιηγητά· πρόσθε νὰ ὁμιλῆς με προφορὰν προσποιημένην, νὰ ἐνδύεσαι παράξενα ἐνδύματα, νὰ φέγῃς πάντα τὰ πλεονεκτήματα τῆς πατρίδος σου, νὰ κατακράσῃ τὴν ὠραν τῆς γεννήσεώς σου καὶ νὰ μέμνησαι σχεδὸν καὶ τοῦ θεοῦ διὰ τὴν φυσιολογίαν ἣν σοὶ ἔδωκε.

διότι ἄλλως θὰ διατάσω νὰ πιστεύσω ὅτι ἐπλευσεσες ποτὲ μὲ γονδόλαν¹ (ἐφέρεται ὁ Ίάκωβος.)—(Πρὸς τὸν Ὀρλάνδον) Λοιπὸν Ὀρλάνδε! ποῦ ἦσο καθ' ὄλον αὐτὸ τὸ διάστημα; σὺ ἐραστής! ἂν μοῦ ξηναπαίξῃς αὐτὸ τὸ παιγνίδι, νὰ μὴ σὲ ἴδωσιν πλέον τὰ μάτια μου.

ΟΡΑ. Μόλις μίαν ὥραν ἐβράδυνα ἀπὸ τὴν ὑπόσχεσίν μου, ὠραία μου Ροζαλίνδα.

ΡΟΖ. Βραδύτης μιᾶς ὥρας εἰς ἐρωτικὴν συνέντευξιν! Δι' ἐκεῖνον ὅστις ἤθελε διακρίσει τὸ λεπτὸν τῆς ὥρας εἰς χίλια μέρη, καὶ βραδύνει ἐν χιλιοστὸν τοῦ λεπτοῦ εἰς ἐρωτικὴν συνέντευξιν, δύναται τις νὰ εἴπῃ, ὅτι ἤγγισε μὲν αὐτὸν ὁ ἔρωσ εἰς τὸν ὦμον, ἢ καρδίαν του ὅμως εἶνε ἄτρωτος.

ΟΡΑ. Συγγνώμην, φιλάττη Ροζαλίνδα.

ΡΟΖ. Ὁχι: ἂν βραδύνης τόσον, μὴ παρουσιολογῇς; πλέον ἐνώπιόν μου. Θὰ μοῦ ἦτο τὸ ἴδιον νὰ εἶνε ἐραστής; μου ἕνας κοχλίας.

ΟΡΑ. Ἐνας κοχλίας;

ΡΟΖ. Βέβαια κοχλίας: διότι, ἂν καὶ ἔρχεσθε βραδέως, φέρει ὅμως τὸν οἶκόν του ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, ὅπερ εἶνε νομίζω προγαμιαία δωρεὰ, καλλιτέρα ἐκείνης, ἣν σὺ δύναται νὰ κάμῃς εἰς γυναικῶν. Ἐκτὸς τούτου φέρει μαζί του καὶ τὴν τύχην του.

ΟΡΑ. Τί πράγμα;

ΡΟΖ. Μπᾶ, τὰ κέρτα, τὰ ὁποῖα σεῖς ἐκόντες ἄκοντες, ὀφείλετε εἰς τὰς σύζυγους σας, ἐνῶ αὐτὸς ἔρχεσθε μὲ ὀπλισμένην τύχην, προφυλάττων οὕτω τὴν σύζυγόν του ἀπὸ τὴν συκοφαντίαν.

ΟΡΑ. Δὲν εἶνε κερματοποῖδς ἢ ἀρετῆ; ἢ δὲ Ροζαλίνδα μου εἶνε ἐνῆρτος.

ΡΟΖ. Καὶ εἶμαι ἡ Ροζαλίνδα σου.

ΚΕΑ. Ἀρέσκειται νὰ σὲ ὀνομάξῃ οὕτω, ἀλλ' ἔχει μίαν Ροζαλίνδαν τῆς ὁποίας τὸ χρῶμα εἶνε ὠραιότερον τοῦ ἰδικοῦ σου.

ΡΟΖ. Ἐλα, γίνου ἐραστής μου,² διότι τώρα εἶμαι κυριακάτικη,³ καὶ ἀρκετὰ διατεθειμένη νὰ συναινέσω. Τί θὰ μοῦ ἔλεγες τώρα ἂν ἤμην ἢ καθαυτὸ Ροζαλίνδα σου;

ΟΡΑ. Θὰ σὲ ἐφίλουν πρὶν ἢ ὀμιλήσω.

ΡΟΖ. Ὁχι θὰ ἔκαμνες καλλιτέρα νὰ ὀμιλήσῃς πρῶτον, ὅταν δὲ περιέλθῃς εἰς ἀμηχανίαν δι' ἔλλειψιν ὕλης, τότε δύνασαι νὰ καταφύγῃς εἰς τὸ φίλημα. Κάλλιστοι ρήτορες ξηροβόχουν ὅταν δὲν ἠξοῦρον τί νὰ εἰποῦν. Ὡς πρὸς τοὺς ἐραστὰς δὲ (ὁ θεὸς νὰ μᾶς φυλάξῃ), ὅταν δὲν ἔχωσιν ἀντικείμενον ὀμιλίας, καταφεύγουν ἀμέσως εἰς τὸ φίλημα.

¹ Swam in a gondola. Ἐρμηνεύεται ὑπὸ τοῦ Jonhson, ὅτι ἦσο εἰς Βενετίαν, πρωτεύουσαν πόσης ἀκολασίας κατὰ τοὺς χρόνους ἐκεῖνους, καὶ ἔνθα πάντες οἱ εὐγενεῖς ἄγγλοι ἔδαπάνων τὴν περιουσίαν των, ἔφθειρον τὰ ἦθη των καὶ ἤρνοῦντο καὶ αὐτὴν εἶ τὴν Ὀρσκειαν των. Wright.

² Woo me, Woo me, πρόσφερε μου τὰς ἐρωτικάς σου περιποιήσεις.

³ Διότι σήμερον ἔχω διαθέσιν ἐορτάσιμον holiday humour.

ΟΡΑ. Ἄλλ' ἂν δὲν τοῖς δολῇ τὸ φίλημα;

ΡΟΖ. Τότε σὲ ἀναγκάζει νὰ καθικετεύσῃς, καὶ τοῦτο παρέχει νέαν ὕλην.

ΟΡΑ. Καὶ τίς ἠδύνατο νὰ περιέλθῃ¹ εἰς ἀπορίαν λόγων, ἐνώπιον τῆς φιλάττης του ἐρωμένης;

ΡΟΖ. Σὺ αὐτὸς, ἂν ἤμην ἐρωμένη σου, ἄλλως θὰ ἐθεώρουν τὴν ἀρετὴν μου ἰσχυροτέραν τοῦ πνεύματός μου. Δὲν εἶμαι ἡ Ροζαλίνδα σου;

ΟΡΑ. Ἀρέσκομαι λέγων ὅτι εἶσαι, διότι ἐπιθυμῶ νὰ ὀμιλῶ περὶ αὐτῆς.

ΡΟΖ. Ἐ λοιπὸν, δι' ἐμοῦ ὡς ἀντιπροσώπου, ἡ Ροζαλίνδα σου λέγει ὅτι δὲν σὲ θέλει.

ΟΡΑ. Τότε δ' ἐγὼ ἀποθνήσκω αὐτοπροσώπως.

ΡΟΖ. Ὁχι, ἀπόθανε δι' ἐπιτροπείας. Ὁ κόσμος ἐκτίθη πρὸς εἴς χιλιάδων ἐτῶν, καθ' ὄλον δὲ τοῦτο τὸ διάστημα οὐδεὶς ἀπέθανεν αὐτοπροσώπως, ἕνεκα ἐρωτικῆς ἀφορηῆς. Ῥόπαλον ἐλληνικόν² ἔθραυσε τὸ κρηνίον τοῦ Τρωίλου, καὶ ὅμως οὗτος ἔπραξεν ὅτι ἠδυνήθη διὰ νὰ προκπαθάνῃ εἶνε δὲ πρότυπον ἔρωτος. Πολλὰ εὐδαιμόνια ἔτη θὰ ἔζη ὁ Λέανδρος, καὶ ἂν ἔτι ἡ Ἡρώ ἐγένετο κηλογαία, ἂν μὴ κερνεπέπιπτε θερμὴ θερινὴ νύξ διότι, ὁ καλὸς οὗτος νέος, μεταβὰς εἰς τὸν Ἑλλησποντον διὰ νὰ λουσθῇ, κατελήφθη ὑπὸ νάρκης καὶ ἐπνίγη· οἱ δὲ ἀνόητοι χρονογράφοι τοῦ καιροῦ ἐκεῖνου ἀπέδωκαν τὸν θάνατόν του εἰς τὴν Ἡρώ τῆς Σηστοῦ. Πάντα ταῦτα εἶνε ψεῦδη. Οἱ ἄνθρωποι ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν καὶ τρώγονται ὑπὸ τῶν σκωλήκων, οὐδεὶς ὅμως ἀπέθανεν εἰς ἔρωτος.

ΟΡΑ. Δὲν ἤθελον νὰ ἔχη τοιαῦτα αἰσθηήματα ἢ ἀληθείας μου Ροζαλίνδα, διότι σὲ βεβαίω ὅτι τὸ συνοφρύωμά της ἠδύνατο νὰ μὲ φρονέσῃ.

ΡΟΖ. Μὰ τὴν χειρὰ μου, οὐδὲ ἐντομὸν θὰ ἐρόνευε. Ἄλλ' ἔστω· τώρα θὰ εἶμαι ἡ Ροζαλίνδα σου μὲ εὐμενεστέρως δικησείας. Ζήτητόν μοι ὅ,τι θέλεις· θὰ σοὶ τὸ χορηγήσω.

ΟΡΑ. Ἀγάπη με, λοιπὸν, Ροζαλίνδα.

ΡΟΖ. Θὰ τὸ κάμω εὐχαρίστως, κάθε Τετάρτην καὶ Παρασκευὴν, καὶ ὅλας τὰς ἡμέρας.

ΟΡΑ. Μὲ θέλεις;

ΡΟΖ. Βεβαίως; καὶ εἴκοσι ἄλλους.

ΟΡΑ. Τί λέγεις;

ΡΟΖ. Δὲν εἶσαι καλός;

ΟΡΑ. Πιστεύω.

ΡΟΖ. Λοιπὸν, εἶνε δυνατὸν νὰ χορτάσῃ τις τὸ καλόν; Ἐλα ἀδελφὴ μου,

¹ R. Not out of your apparel and yet out of your suit. Ἡ Ροζαλίνδα παίξει μὲ τὰς λέξεις apparel καὶ suit, σημαίνουσα; ἐνδυμασίαν καὶ παράκλησιν. Τοῦ λογοπαίγνιου τούτου μὴ μεταφρασζομένου ἑλληνιστί, παρελείψμεν αὐτὸ ἐν τῇ μεταφράσει.

² Ὁ Τρωῖλος ἐφανεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀχιλλέως· τὸ δὲ ἐλληνικὸν ῥόπαλον ὅπερ ἔθραυσε τὸ κρηνίον του καὶ ἡ νάρκη ἐφ' ἣς κατελήφθη ὁ Λέανδρος, εἶνε ἐπιπόημα τῆς Ροζαλίνδας.

σύ θά εἶσαι ὁ ἱερεὺς ὅστις θά μᾶς στεφκλιώτη. Δός μοι τὸ χέρι σου Ὀρ-
λάνδε. Τί λέγεις ἀδελφή μου ;

ΟΡΑ. Στεφάνωτέ μας, σὲ πρκακλώ.

ΚΕΑ. Δὲν ἤξεύρω τί πρέπει νὰ εἶπω.

ΡΟΖ. Ἴδου πῶς πρέπει ν' ἀρχίσῃς : «Θέλεις Ὀρλάνδε... ;»

ΚΕΑ. Κκλά, ἐνόησα. Θέλεις Ὀρλάνδε νὰ λάβῃς σύζυγον αὐτὴν ἐδῶ
τὴν Ροζαλίνδα ;

ΟΡΑ. Θέλω.

ΡΟΖ. Ναι, ἀλλὰ πότε ;

ΟΡΑΝ. Τώρα ἀμέσως, ὅσον ταχύτερον εἰμπορέσῃ νὰ μᾶς στεφκλιώσῃ.

ΡΟΖ. Τότε πρέπει νὰ εἶπῃς «Σὲ λαμβάνω ὡς σύζυγον Ροζαλίνδα.»

ΟΡΑΝ. «Σὲ λαμβάνω ὡς σύζυγον Ροζαλίνδα.»

ΡΟΖ. Ἰδουάμην νὰ ζητήσω καὶ τὰ ἔγγραφά σου, ἀλλὰ δὲν πειράζει.
«Σὲ λαμβάνω ὡς σύζυγον Ὀρλάνδε.» Ἴδου μία κόρη ἢ ὁποῖα προλαμ-
βάνει τὴν ἱερέα.» Τὸ βέβκιον εἶναι ὅτι αἱ σκέψεις τῆς γυναικὸς προτρέ-
χουσι τῶν πράξεών της.

ΟΡΑΝ. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει εἰς ὅλα; τὰς σκέψεις· εἶνε πτερωτά.

ΡΟΖ. Εἰπέ μου τώρα, ἐπὶ πόσον καιρὸν θὰ τὴν ἔχῃς, ἀφοῦ γίνῃς κύ-
ριος αὐτῆς ;

ΟΡΑΝ. Πάντοτε, καὶ μίην ἡμέραν.

ΡΟΖ. Εἰπέ μίην ἡμέραν χωρὶς τὸ «πάντοτε», ὄχι, ὄχι Ὀρλάνδε· οἱ
ἄνδρες δμοιάζουσι πρὸς Ἀπρίλιον ὅταν ἐρῶσι καὶ πρὸς Δεκέμβριον ὅταν
εἶνε νυμφευμένοι· αἱ δὲ κόρῃς εἶνε μὲν Μάτις ἐφ' ὅσον εἶνε κόρῃς, ἀλλὰ
μεταβάλλεται ὁ καιρὸς των, ὅταν γίνωσι σύζυγοι. Θὰ σὲ ζηλεύω περισσό-
τερον πρ' ὅσον ἀγριωπερίτερον τῆς Βαρβαρίκας τὸ θῆλυ του· θὰ εἶμιι θο-
ρυβωδεστέρα ψιττακοῦ ἐκτεθειμένου εἰς βροχὴν, ἰδιοτροποτέρα πιθήκου,
καὶ μᾶλλον ἀκράτητος εἰς τὰς ἐπιθυμίας μου ἢ κερκοπίθηκος. Ὅπως ἢ
Ἄρτεμις παρὰ τῷ ἀναβρυτηρίῳ, θὰ κλαίω ἄνευ λόγου, καὶ θὰ πράττω
τοῦτο, ὅταν σύ θὰ εἶσαι εὐθυμὸς· θὰ γελῶ δὲ ὡς ὕαινα ὅταν σύ θὰ ἔχῃς
διάθεσιν ὕπνου.

ΟΡΑ. Ἀλλὰ θὰ πράττῃ ὅλα ταῦτα ἡ Ροζαλίνδα μου ;

ΡΟΖ. Μὰ τὴν ζωὴν μου θὰ πράξῃ ὅπως ἐγώ.

ΟΡΑ. Ὡ, ἀλλ' ἐκείνη εἶνε συνετή.

ΡΟΖ. Βεβκίως, διότι ἄλλως δὲν θὰ εἶχε τὴν εὐφυίαν νὰ πράξῃ ὅλα
ταῦτα· ὅσον νοημονεστέρα, τόσον καὶ δυστροπωτέρα. Ἄν κλείτῃς τὴν θύ-
ραν εἰς τὸ πνεῦμα τῆς γυναικὸς, θὰ ἐξέλθῃ διὰ τοῦ παραθύρου· ἂν κλεί-
σῃς τὸ πκράθυρον, θὰ ἐξέλθῃ διὰ τῆς ὀπῆς τοῦ κλείθρου· ἂν δὲ φράξῃς καὶ
ταύτην, θὰ ἐξέλθῃ μετὰ τοῦ καπνοῦ διὰ τῆς καπνοδόχου.

ΟΡΑ. Ὁ ἔχων σύζυγον μὲ τοιοῦτον πνεῦμα ἠδύνατο νὰ εἶπῃ. «Ποῦ
τρέχεις, ὦ πνεῦμα.»

ΡΟΖ. Ὅχι, τὴν ἐπίπληξιν ταύτην ἠδύνατο νὰ μετχειρισθῇ; ὅταν θὰ
ἔβλεπες τὸ πνεῦμα τῆς γυναικὸς σου μεταβαῖνον εἰς τὴν κοίτην τοῦ
γείτονός σου.

ΟΡΑ. Καὶ διὰ ποίας εὐφυίας θὰ ἐδικαιολογεῖτο τὸ πνεῦμα ;

ΡΟΖ. Μὰ τὸ ναι, θὰ ἔλεγεν ὅτι μετέβαινον ἐκεῖ εἰς ἀκζήτητίν σου.
Οὐδέποτε θὰ εὔρης γυναικα ἦτις νὰ μὴν ἔχῃ πρόχειρον τὴν ἀπάντησιν,
ἐκτὸς μόνον ἂν τῆς λείπει ἢ γλωσσα. Γυνὴ ἢ ὁποῖα δὲν εἶνε ἱκανὴ ν'
ἀποδίδῃ τὴν αἰτίαν τῶν σφκλιμάτων της εἰς τὸν σύζυγόν της, δὲν πρέπει
ποτὲ νὰ ἀνατρέφῃ μόνη τὸ τέκνον της, διότι θὰ τὸ κάμῃ βλάκα.

ΟΡΑ. Θὰ σὲ ἀρήσω διὰ δύο ὥρας, Ροζαλίνδα.

ΡΟΖ. Ἀλλοίμονον ! Δὲν δύναμαι, ἀγάπη μου, νὰ σὲ στερηθῶ ἐπὶ δύο
ὥρας.

ΟΡΑ. Πρέπει νὰ παρευρεθῶ εἰς τὸ γεῦμα τοῦ δουκός· εἰς τὰς δύο θὰ
εἶμιι πάλιν μετὰ σοῦ.

ΡΟΖ. Κκλά, κκλά, πῆγαίνε· ἤξευρ ποῦτος θὰ ἐδεικνύσῃ· οἱ φίλοι μου
μὲ εἶχον εἰδοποιήσει, καὶ τὸ ἐπερίμενα. Ἡ κολακευτικὴ σου γλωσσα μὲ
παρεπλόνησε. Δὲν πειράζει· μία ἐγκαταλειμμένη, ἄς ἀποθάνῃ καὶ αὐτή!
Εἰς τὰς δύο εἶπες ;

ΟΡΑ. Ναι, φιλότατη Ὀρλάνδα.

ΡΟΖ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν, σοῦ ὁμιλῶ σπουδαίως· μὲ τὸς ὥραίους ἐκεί-
νους ὄρκους οἵτινες εἶνε ἀκίνδυνοι, ἂν ἐν ἰῶτα πρκαλείψῃς ἐκ τῆς ὑποσχέ-
σεώς σου ἢ ἔλθῃς ἐν μόνον λεπτὸν βρκαδύτερον τῆς ὠριθείσης ὥρας, θὰ
σὲ θεωρήσω ὡς τὸν δεινότατον ἐπίτρονον, τὸν μάλιστα κίβδηλον ἐρκαστὴν
ἐξ ὅσων δύναται τις νὰ εὔρη μετὰ τῆς μεγάλης ἀγέλης τῶν ἀπίστων,
καὶ τὸν μάλιστα ἀνάξιον ἐκείνης τῆς ὀπῆς ὀνομάζεις Ροζαλίνδα. Φοβοῦ
λοιπὸν τὰς ἐπιπλήξεις μου, καὶ τήρησον τὴν ὑπόσχασίν σου.

ΟΡΑ. Μετὰ τσαύτης εὐλαθείας, ὡς ἐὰν πράγματι ἦσο ἡ Ροζαλίνδα
μου. Χαῖρε.

ΡΟΖ. Κκλά· ὁ Χρόνος εἶνε ὁ γηραιὸς δικαστὴς ὅστις ἐξελέγγει τὰ
τοικῦτα παταίσματα· ἄς ἀφήσωμεν τὸν χρόνον νὰ κρίνῃ. Χαῖρε.

(Ἐξέρχεται ὁ Ὀρλάνδος)

ΚΕΑ. Ἐκακολόγησες ἀφελῶς τὸ γυναικεῖον φύλον ἐν τῇ ἐρωτικῇ σου
φλυαρίᾳ· σοῦ ἀξίζει νὰ ἀρκαίρῃ τις τὸν ὑπενδύτην καὶ τὰς περικνημίδας
σου, καὶ νὰ δείξῃ εἰς τὸν κόσμον ὅτι τὸ πτηνὸν κατέστρεψε τὴν φω-
λεάν του.

ΡΟΖ. Ὡ ἐξκαδέλφη, ἐξκαδέλφη, ἀγαπητὴ μου ἐξκαδέλφη. Ἄν ἤξευρες
πόσον βαθέως εἶμιι βεβυθισμένη εἰς τὸν ἔρωτα ! Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ
μετρηθῇ. Ὅπως ὁ κόλπος τῆς Πορτογαλλίικας, οὕτω καὶ ὁ ἔρωτος μου εἶνε
ἀγνώστου πυθμένος.

ΚΕΑ. Ἡ μάλλον εἶνε ἄνευ πυθμένος, διότι ὄσσην ἀγάπην ἂν ἐκχύσης, ἐκχέεται πάλιν.

ΡΟΖ. Ὁχι, τὸ κακώτροπον ἐκεῖνο καὶ νόθον τέκνον τῆς Ἀφροδίτης, καρπὸς σκέψεως, σύλληψης φαντασιοκοπίας, γέννημα τρέλλας, ὁ τυφλὸς ἐκεῖνος καὶ ἀχρεῖος παῖς ὅστις ἀπκτᾶ τοὺς ὀρθοκλυοὺς πάντων, διότι ἀπόλεσε τοὺς ἰδικούς του, ἂς κρίνη περὶ τοῦ βάρους τοῦ ἔρωτός μου. Μάθε, Ἄλιένκ ὅτι δὲν δύνκμι νὰ ζήτω μακρὰν τῆς θέας τοῦ Ὁρλάνδου. Ὑπάγω εἰς ἀναζήτησιν σιαιροῦ μέρους, ὅπου θὰ στενάζω μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του.

ΚΕΑ. Καὶ ἐγὼ πηγάζω νὰ κοιμηθῶ. (Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Β'

Τὸ δάσος

Εἰσέρ. ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ οἱ εὐπατρίδαι, καὶ τινες κυνηγοί.

ΙΑΚΩΒΟΣ. Ποῖος ἐφόρευσε τὴν ἔλαφον;

Α' ΕΥΠΑΤΡΙΑΗΣ. Ἐγὼ, κύριε.

ΙΑΚ. Ἄς τὸν προουσιάζσωμεν εἰς τὸν δοῦκα ὡς Ρωμικὸν κατακτητήν· θὰ ἦτο δὲ καλὸν νὰ θέσωμεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του τὰ κέρκτα τῆς ἐλάφου ὡς στέφανον νίκης. Κυνηγέ, δὲν ἠξέυρεις κανένα τραγοῦδι κατὰλληλον διὰ τὴν περίστασιν ταύτην.

ΚΥΝΗΓΟΣ Νσί, κύριε.

ΙΑΚ. Τραγοῦδισέ το' ἀδίκρορον ἂν δὲν ἀποτελεῖται ἀρμονία, ἀρκεῖ μόνον νὰ γίνεταί θόρυβος.

ΚΥΝ.

Τί θὰ πάρη ὁποῖος ἐσκότωσε τὸ λάφι;
τὸ δέρμα καὶ τὰ κέρατα.

Τραγοῦδωντας λοιπὸν ἂς τὸ πᾶμε εἰρ τὸ σπίτι.

Μὴν ἐντρέπεσαι νὰ τα φορέσης,
ἦτο περικεφαλαία πρὶν ἀκόμη γεννηθῆς.

Τὰ ἐφόρεσε ὁ παπoὺς σου,
τὰ ἐφόρεσε ἀκόμη κ' ὁ πατέρας σου αὐτός,
δὲν εἶνε γιὰ περίγελο οὔτε γιὰ περιφρόνησι.

ΣΚΗΝΗ Γ'

Τὸ δάσος.

(Εἰσέρχεται ἡ ΡΟΖΑΔΙΝΔΑ μετὰ τῆς ΚΕΑΙΑΣ).

ΡΟΖ. Τί λέγεις τώρα; δὲν ἐπέρασαν αἱ δύο; καὶ ὅμως ὁ Ὁρλάνδος δὲν ἐφάνη.

ΚΕΑ. Σὲ βεβκωῶ ὅτι πκρσυρθεῖς ὑπὸ τοῦ ἀγνοῦ ἔρωτος καὶ τῆς τεταραγμένης διανοίας του, ἔλαβε τὸ τόξον καὶ τὰ βέλη του καὶ ἐξῆλθε νὰ κοιμηθῆ. Ποῖος ἔρχεται; (Εἰσέρχεται ὁ ΣΙΑΒΙΟΣ)

ΣΙΑΒΙΟΣ. Ἐχω μίαν πκρκαγγελίαν διὰ σὲ ὠρκτέ μου νέε καλήν. Ἡ Φοίβη μοῦ εἶπε νὰ σοῦ δώσω αὐτό· (τῆ ἐγγειρίζει ἐπιστολήν) δὲν ἠξέυρω τὸ περιεχόμενον, ἀλλὰ καθὼς συμπεραίνω ἀπὸ τὸ ἀγριεμένο πρόσωπο καὶ τὸν θυμωμένο τρόπον ποῦ εἶχε ὅταν τὸ ἔγραψε, πρέπει νὰ γράφῃ μὲ θυμό. Μὲ συγχωρεῖς, ἐγὼ εἶμαι ἀθῶος γραμματοκομιστής.

ΡΟΖ. Ἐπιστολὴ τοιαύτη δύναται καὶ αὐτὴν ἀκόμη τὴν ὑπομονὴν νὰ φέρῃ εἰς ἀγκνκτησιν καὶ νὰ τὴν ἀναγκάσῃ νὰ ὑποκριθῆ πρόσωπον φιλονείκου· ὅστις ὑπομένει τοῦτο, ἀνέχεται τὸ πᾶν. Λέγει ὅτι δὲν εἶμαι ὠραῖος, ὅτι δὲν ἔχω καλοὺς τρόπους· μὲ ὀνομάζει ἀλκζόνκ, καὶ ὅτι θὰ ἦτο ἀθύνακτον νὰ μὲ ἀγκπήσῃ καὶ ἂν ἔτι οἱ ἄνδρες ἦσαν τόσον σπάνιοι, ὅσον ὁ φοῖνιξ. Μὰ τὸν θεόν, ἡ ἀγάπη του δὲν εἶνε ὁ λαχφός τὸν ὅποιον κυνηγῶ. Διατί μοῦ γράφει αὐτὰ τὰ πράγμακτα; Ἄκοῦς βοσκέ, τὸ γράμμα αὐτὸ εἶνε στρατήγημα ἰδικόν σου.

ΣΙΑ. Ὁχι, μὰ τὸν θεόν· δὲν ἠξέυρω τί γράφει μέκκ. Ἡ Φοίβη τὸ ἔγραψε.

ΡΟΖ. Ἐλα, ἔλα, εἶται τρελλός καὶ σὲ πκρκαζάλισεν ὁ ἔρωκ· εἶδα τὴν χεῖρά της· ἔχει χεῖρα δερμκτίνην, χρώμκτος κερκαμολίθου. Ἀλήθεια, ἐνόμιζον ὅτι ἐφόρει τὰ χεῖροκτιὰ της, ἀλλ' ἦτο τὸ χρώμκ τῆς χεῖρός της· ἔχει χεῖρα οἰκοκυρῆς· ἀλλὰ δὲν πειράζει· λέγω ὅτι δὲν συνέλαβεν αὐτὴ τὴν ιδέαν τῆς ἐπιστολῆς ταύτης· εἶνε ἐπίνοκ καὶ γράψιμον ἀνδρός.

ΣΙΑ. Χωρὶς ἄλλο εἶνε ἰδικόν της.

ΡΟΖ. Μπᾶ, αὐτὸ εἶνε ἄγριον καὶ ἀπότομον ὕφος, ὕφος μονομάχου· αὐτὴ μὲ προκαλεῖ ὅπως ὁ Τοῦρκος τὸν Χριστιανόν· ὁ λεπτοφυῆς ἐγκέφαλος τῆς γυναικὸς δὲν δύναται νὰ πκρκαγγέῃ τόσον τερακτωδῶς ἀγρίως ἐπινοίας, λέξεις τόσον αἰθιοπικὰς, τῶν ὁποίων ἡ ἔννοια εἶνε μελανωτέρκ τῆς μελάνης δι' ἧς ἐγράφησαν. Θέλεις νὰ ἀκούσης τὴν ἐπιστολήν;

ΣΙΑ. Νκαὶ σὲ πκρκακκλῶ, γκατὶ δὲν ἠξέυρω τί λέγει· γνωρίζω ὅμως μὲ τὸ πκρκαπᾶνω τὴν σκληρότητα τῆς Φοίβης.

ΡΟΖ. Μὲ Φοῖβίζει πολύ! Ἄκουσε πῶς γράφει ἡ τύραννος (ἰναγινώσκει.) «Μήπως εἶσαι θεός καὶ μετεμορφώθης εἰς βοσκόν σὺ ὅστις ἔκαυσες τὴν κκαρδίαν βοσκοποῦλας; Εἶνε δυνατὸν γυνὴ νὰ χλευάζῃ τοιουτοτρόπως;»

ΣΙΑ. Χλευήν τὸ λέγεις αὐτό;

ΡΟΖ. (ἰναγινώσκει.) «Δικτὶ ἀποβκλῶν τὸν θεόν συ χαρκακτῆρα, ἐκῆρυξες πόλεμον κκατὰ τῆς γυναικείας κκαρδίας;» Ἡκουσες ποτέ τοιαύτας ὕβρεις; «Ὅταν ἀθρώπινα μάκτικα μὲ ἐγλυκοκῦτταζον, δὲν μοῦ ἔκκαμνον κανένα

1 Ἐκ τοῦ ὀνόματος Phebe παράγει ὁ ποιητὴς ῥῆμα ἐκφράζον τὸ τραχὺ καὶ ἀπότομον ἦθος τῆς ποιμενίδος, ὅπως καὶ ἐν τῇ Κοριολανῶ παράγει ῥῆμα «Ἀμφιδιάζω» ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ Ἀμφιδίου.—Σ. Μ.

πκακόν. Με ἐλλκμβάνει ὡς ζῶον. Ἀφοῦ ὁ χλευσμὸς τῶν λαμπρῶν ὀφθαλμῶν σου, ἔχει τὴν δύναμιν νὰ μοῦ ἐμπνεύτῃ τόσον ἔρωτα, ἀλλοίμονον ὑπόσον παρὰδοξά ἀποτελέσματα θὰ εἶχεν ἐπ' ἐμοῦ τὸ γλυκύ σου μειδιάμα! ὕστε σὺ μὲ ἐπέπληττες, ἐγὼ σὲ ἠγάπων φωντῆσου λοιπὸν πόσον θὰ μὲ πσυνεκίνουν αἱ δεήσεις σου!» Ὁ κομιστῆ; τῆ; ἐρωτικῆ; μου ἐπιστολῆ; ἀγνοεῖ τὸν ἔρωτά μου. Σταῖλέ μου δι' αὐτοῦ τὴν ἀπάντησίν σου, ἂν ἡ νεότη; καὶ ἡ συμπάθειά σου δέχωνται τὴν εἰλικρινῆ προσφορὰν τοῦ ἐχυτοῦ μου καὶ παντὸς ὅτι μοῦ ἀνήκει, ἢ ἀπόρριψον δι' αὐτοῦ τὸν ἔρωτά μου καὶ τότε θὰ ἐπιδιώξω τὸν θάνατον.

ΣΙΑ. Μάλωμα τὸ λέγεις αὐτὸ ἀδελφέ;

ΚΕΑ. Δύστηνε ποιμήν.

ΡΟΖ. Τὸν λυπεῖται; ὄχι, δὲν εἶνε ἄξιος οἴκτου (πρὸς τὸν Σιλβιον.) Εἶνε δυνάτων ν' ἀγαπήσῃ τοιαύτην γυναῖκα; Νὰ σὲ μεταχειρίζεται ὡς ὄργανον καὶ νὰ παιῖν ἐπὶ σοῦ παράτονον μουτικῆν; Αὐτὸ εἶνε ἀνυπόφορον! Καλὰ, ὑπαγε πρὸς αὐτήν, διότι βλέπω ὅτι ὁ ἔρω; σὲ κατέστησεν ἐρεπτόν χειρόητες, καὶ εἶπέ της τοῦτο. Ἄν μὲ ἀγκπῆ, τὴν δικτάσσω νὰ σὲ ἀγκπῆσῃ ἂν ἀρνηθῆ, δὲν θὰ τὴν ἀγκπῆσω ποτέ, ἐκτὸς ἂν σὺ μεσιτεῦσης ὑπὲρ αὐτῆ;. Ἄν εἴσαι ἀληθῆ; ἐρσστή;, ἔπειθε χωρὶς νὰ εἴπῃς λέξι, διότι ἔρχεται κάποιος. (Ἐξέρχεται ὁ Σιλβιος.)

Εἰσέρχεται ὁ ΟΛΒΙΕΡΟΣ.

ΟΛΒ. Καλ' ἡμέρα ὠραῖοί μου κύριοι. Σῆ; παρκακλῶ δύνασθε νὰ μοῦ εἴπητε ἂν ἤξεύρετε, ποῦ εἰς τὰ περίξ τοῦ δάτους τούτου εὐρίσκεται ποιμνική καλύβη περικυκλωμένη ἀπὸ ἐλκιόδενδρα;

ΚΕΑ. Πρὸς δυσμὰς τῆ; θέσεως τρύτης, πρὸς τὸ κάτω μέρος τῆ; γειτονικῆ; κοιλάδος. Ἄφες πρὸς τὰ δεξιὰ τὴν σειρὰν ἐκείνην τῶν ἰταῶν, αἱ ὅποισι περιβάλλουσι τὸν μορμυρίζοντα ρύκα, καὶ φθάνεις ἐκεῖ. Ἀλλ' αὐτὴν τὴν ὄρην ἢ καλύβη εὐρίσκεται μόνη δὲν ὑπάρχει μέσα οὐδεὶς.

ΟΛΒ. Ἄν ἡ γλῶσσά δύνκται νὰ δηγήσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς, νομίζω ὅτι σῆ; ἀνγνωρίζω ἐκ τῆ; γενομένη; περιγραφῆ;. Τὰ αὐτὰ ἐνδύματα, ἢ αὐτὴ ἡλικία. Ἄ ὁ νέος εἶνε εὐσεδῆ;, ἔχει γυναικεῖον φυσιογνωμὴν καὶ φέρεται ὡς πρῶτότοκος ἀδελφῆ;. Ἡ γυνὴ εἶνε μικροῦ ἀναστήματος, καὶ μελανωτέρη τοῦ ἀδελφοῦ της». Μήπως εἴσθε οἱ ἰδιοκτῆται τῆ; οἰκίας τὴν ὅποιαν ζητῶ;

ΚΕΑ. Ἐπειδὴ ἔρωτῆ;, δὲν εἶνε μεγαλκυχία νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἡμεῖ; ἤμεθα.

ΟΛΒ. Ὁ Ὀρλάνδος προσφέρει εἰς ἀμφοτέρους τὰς προσρήσεις του ἀποστέλλει δὲ τὸ αἰμόστικον τοῦτο μανδῆλιον εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον, τὸν ὅποιον ὀνομάζει Ροζάλινδᾶ του. Σὺ εἶσαι ἐκεῖνος;

ΡΟΖ. Ἐγὼ. Τί σηκίνει τοῦτο;

ΟΡΑ. Ὁ ἄ σῆ; εἴπω πρὸς κατασχύνην μου, ἂν θέλητε νὰ μάθητε παρ'

ἐμοῦ, τίς εἶμαι, πῶ; δικτί, καὶ ποῦ ἐκηλιδῶθη τὸ μανδῆλιον τοῦτο.

ΚΕΑ. Εἶπέ το σὲ παρκακλῶ.

ΟΡΑ. Ὅτε τελευταῖον σῆ; ἀφῆεν ὁ νέος; Ὀρλάνδος, ὑπετχέθη νὰ ἐπιστρέψῃ ἐντὸς μιᾶ; ὥρας· καθ' ἣν δὲ στιγμὴν διήρχετο τὸ δάσος βεβουθισμένος εἰς γλυκοπίκρους βρεθισμοῦ;. ὦ! ὅποιον θέμα! ἔστρεψε τὸ βλέμμα καὶ, ἀκούσατε τί ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιόν του. Ὑπὸ δρῦν ἦ; οἱ μὲν κλάδοι ἦσαν κεκαλυμμένοι ἐκ βρύων ὡς ἐκ τῆ; πολυκκιρίας, ἢ δὲ κορυφῆ φλακρὰ ὡς ἐκ τῆ; ἡλικίας, ἄθλιος ῥκενδύτης μὲ μακρὰν καὶ ἀτημέλητον κόμην, ἐκοιμῆτο ὑπτιος. Περὶ τὸν λαίμον αὐτοῦ εἶχε τυλιχθῆ χρυσοπράσινος ὄφισ, οὔτινος ἢ εὐκίνητος καὶ ἀπειλητικῆ κεφαλή ἐπλησίαζε πρὸς τὸ ἀνοικτὸν στόμα τοῦ κοιμωμένου· εὐθὺς ὡ; εἶδε τὸν Ὀρλάνδον ἐξετυλίχθη ἀμέσως καὶ δι' ἐλικοειδῶν συστρωφῶν ὑπείσηθεν εἰς τινὰ θάμνον. Ὑπὸ τὸν θάμνον τοῦτον ἔκειτο λέκινα κκτκβιβρωτωμένη ὑπὸ τῆ; πείνης!, ἦτι; στηρίζουσα ἐπὶ τῆ; γῆ; τὴν κεφαλὴν παρεφύλαττεν ὡς γαλῆ τὴν στιγμὴν καθ' ἣν ἦθελε κινηθῆ ὁ κοιμώμενος, διότι εἶνε ἴδιον τῆ; βκσιλικῆ; φύσεως τοῦ ζῶου τούτου νὰ μὴν ἐφορμῆ ἐπὶ πράγματος φκινωμένου νεκροῦ. Ταῦτα ἰδὼν ὁ Ὀρλάνδος, ἐπλησίασε πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ἀνεκάλυψεν ὅτι οὗτος ἦτον ὁ ἀδελφός του, ὁ πρῶτότοκος αὐτοῦ ἀδελφός.

ΚΕΑ. ὦ, τὸν ἤκουσα νὰ ὀμιλῆ περὶ τοῦ ἀδελφοῦ τούτου, καὶ νὰ κκρσιτιάνῃ αὐτὸν ὡς τὸν μῆλλον ἀπάνθρωπον τῶν θνητῶν.

ΟΛΒ. Καὶ εἶχε δίκαιον νὰ ὀμιλῆ οὕτω, διότι κ' ἐγὼ γινώσκω ὅτι εἶνε τῷ ὄντι ἀπάνθρωπος.

ΡΟΖ. Ἄλλ' ἐπανελέθωμεν εἰς τὸν Ὀρλάνδον· μήπως τὸν ἀφῆκεν ἐκεῖ βορὰν εἰς τὴν πεινκλέκν καὶ ἐκμεμυζημένην λέκιναν;

ΟΛΒ. Δι; ἔστρεψε τὰ νῶτα πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον· ἀλλ' ἢ στοργῆ εὐγενεστέρη πάντοτε τῆ; ἐκδικήσεως, ἢ δὲ φύσι; ἰσχυροτέρη τῆ; δικαίας του ἀγκανκτήσεως, τὸν ἠνάγκασαν νὰ κκλαίτῃ κκτὰ τῆ; λεαίνης, ἣν ταχέως κατέρριψεν ἐνώπιόν του, ὁ δὲ θόρυβος τῆ; πάλης μὲ ἀφύπνισεν ἐκ τοῦ ἀθλίου μου ὕπνου.

ΚΕΑ. Εἰσαι ὁ ἀδελφός του;

ΡΟΖ. Σὺ εἰσαι ἐκεῖνος τὸν ὅποιον ἔσωσε;

ΚΕΑ. Σὺ εἰσαι ἐκεῖνος ὅστις συνώμοσε τσάκις διὰ νὰ τὸν φονεύτῃ;

ΟΛΒ. Ἐγὼ ἤμην· ἀλλὰ δὲν εἶμαι πλέον. Δὲν αἰσχύνομαι νὰ εἴπω ποῖος ἤμην ἀφοῦ ἢ ἐπὶ τὰ βελτίω μεταβολῆ μὲ κκθιστᾶ εὐτυχῆ, ἐπειδὴ ἔγεινα ἀλλοῦ; κκρ' ὅτι ἤμην.

ΡΟΖ. Ἄλλὰ τί σηκίνει τὸ αἰμωσταγῆ; μανδῆλιον;

ΟΛΒ. Εὐθὺς ὡς διηγῆθημεν ἀλλήλοι; τὰ συμβάντα ἡμῶν ἀπὸ τοῦ πρῶτου μέχρι τοῦ τελευταίου, ὑγκρίνοντες διὰ δακρῶν στοργῆ; τὴν διήγησιν ἡμῶν εὐθὺς ὡς διηγῆθη αὐτῷ τίνι τρόπῳ ἦλλον εἰς τὸν ἔρημον

1 Wilk udders drawn dry μὲ μωστοῦ; στεγνοῦ; ἐπομένως ἀγρί; ἐκ τῆ; πείνης.

τοῦτον τόπον, μὲ ὠδήγησεν εἰς τὸν οἶκον τοῦ εὐγενοῦς δουκὸς, ὅστις ἀρ' οὐ μοὶ προσέφερε νέκ ἐνδύμκτα καὶ τροφήν, μὲ πκρέδοικεν εἰς τὴν ἀγάπην τοῦ ἀδελφοῦ μου· οὗτος δὲ μὲ ὠδήγησεν αὐθωρεὶ εἰς τὸν οἶκόν του. Ἀπέβκαλε τότε τὰ ἐνδύμκτά του, καὶ εἶδομεν ὅτι ἡ λέαινα εἶχεν ἀποσπάσει τεμάχιον κρέκτος ἐκ τοῦ βραχιόνος του, ἐξ οὗ διαρκῶς ἔρρεεν αἷμα τότε δὲ ἐλιποθύμησε καὶ λιποθυμῶν ἐπρόφερε τὸ ὄνομα Ροζκλίνδκ. Μετ' οὐ πολὺ τὸν ἐπανέφερον, τῷ ἔδωσα τὸ τραῦμα καὶ μετ' ὀλίγον ἀνακλιθὼν θάρρος, μὲ ἐξκπέστειλεν ἐδῶ ξένον ὄντα, ἵνα σὰς διηγηθῶ τὸ συμβάν, ὅπως τύχη τῆς ὑμετέρας συγγνώμης διὰ τὴν ἀθέτησιν τῆς ὑποσχέσεώς του, καὶ διὰ νὰ δώσω τὸ μκνδῆλιον τοῦτο, ὅπερ εἶνε βεβαμμένον διὰ τοῦ αἵμκτός του, εἰς τὸν νέον ἐκεῖνον ὃν ἀστεϊζόμενος ὀνομάζει Ροζκλίνδκ του. (Ἡ Ροζκλίνδκ λιποθυμεῖ.)

ΚΕΑ. Τί ἔχεις Γανυμήδη, ἀγαπητὲ Γανυμήδη!

ΟΑΙΒ. Πολλοὶ λιποθυμοῦσιν ὅταν βλέπουν αἷμα.

ΚΕΑ. Ἐδῶ ὑποκρύπτεται κῆτι περισσότερον. Ἐξάδελφε Γανυμήδη!

ΟΑΙΒ. Νά, συνέρχεται.

ΡΟΖ. Ἐπεθύμουν νὰ ἤμην εἰς τὸ σπίτι.

ΚΕΑ. Ἐκεὶ θὰ σὲ ὀδηγήσωμεν. Λάβε την ἐκ τοῦ βραχιόνος σὲ πκρκακλῶ.

ΟΑΙΒ. Λάβε θάρρος νέε, ἀνὴρ εἶσαι σύ! δὲν ἔχεις ἀνδρικὸν θάρρος.

ΡΟΖ. Δὲν ἔχω, τὸ ὀμολογῶ. Νομίζω φίλε μου ὅτι ὑπεκρίθην κκλὰ τὸ μέρος τοῦτο. Εἶπέ σὲ πκρκακλῶ εἰς τὸν ἀδελφόν σου πόσον κκλῶς προσποιήθην. Χά!... χά!

ΟΑΙΒ. Δὲν ἦτον προσποίησης· ἡ ὀχρότης τοῦ προσώπου μκρτυρεῖ ἀρκούντως ὅτι ἦτο ἀληθὴς συγκίνησης.

ΡΟΖ. Σὲ βεβαίῳ ὅτι ἦτο προσποίησης.

ΟΑΙΒ. Λάβε λοιπὸν θάρρος, καὶ ὑποκρίθητι τὸν ἀνδρα.

ΡΟΖ. Αὐτὸ πράττω, ἀλλὰ μὰ τὸν θεὸν δικαίως ἔπρεπε νὰ εἶμαι γυνή.

ΚΕΑ. Ὑπάγωμεν· βλέπω ὅτι αὐξάνει ἡ ὀχρότης σου· ὑπάγωμεν εἰς τὸ σπίτι σὲ πκρκακλῶ· ἔλα μκζί μκς ἀγαπητὲ κύριε.

ΟΑΙΒ. Θὰ ἔλθω, διότι πρέπει νὰ ἀναφῶ εἰς τὸν ἀδελφόν μου ὅτι τὸν ἐσυγχώρησες Ροζκλίνδκ.

ΡΟΖ. Θὰ ἐπινοήσω κῆτι τι· ἀλλ' εἶπέ του σὲ πκρκακλῶ πόσον κκλῶς προσποιήθην. Θὰ ἔλθης; (ἐξέρχονται.)

1 Cousin Canymede. Ὁ Jonhson μετέβαλε εἰς Cousin Canymede, λέγων ὅτι ἡ Κελία λησμονήσασα ἐν τῇ ταραχῇ αὐτῆς τὸν χαρακτῆρα καὶ τὸ ψυχρὸς ὄνομα τῆς Ροζκλίνδκας, ὀνομάζει αὐτὴν ἐξιδέλγην, ἀλλ' εἶτα ἐνοήσασα τὸ σφάλμα τῆς τὴν ἀποκαλεῖ Γανυμήδην.

ΠΡΑΞΙΣ ΠΕΜΠΤΗ

ΣΚΗΝΗ Α΄.

Τὸ Δάσος.

Εἰσέρχεται ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ καὶ ἡ ΟΔΡΙΑ.

ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. Θὰ εὐρωμεν τὴν κατὰλληλον στιγμὴν Ὀδρία, ὑπομονὴ ἀγαπητὴ Ὀδρία.

ΟΔΡΙΑ. Μὰ τὸν θεὸν ὁ πκππᾶς ἦτο πολὺ καλὸς, κ' ἄς λέγει ὅσα θέλει ὁ γερο-ἀφέντης.

ΓΕΛΩΤ. Εἶνε ἓνας ἄθλιος αὐτὸς ὁ πκππᾶς Ὀλδιέρως Ὀδρία, ἓνας πκππκτρέχας. Ἄκουσε Ὀδρία, ἐδῶ εἰς τὸ δάσος εἶνε ἓνας νέος ὁ ὁποῖος ἔχει ἀξιώσεις διὰ σέ.

ΟΔΡ. Ναι, ἡξεύρω ποῖος εἶνε· δὲν ἔχει κκνένκ δικαίωμα εἰς ἐμέ· νὰ ἔρχεται ἐκεῖνος ποῦ λέγεις.

ΓΕΛ. Εἶνε διασκέδασις! δι' ἐμὲ νὰ βλέπω ἓνα βλάχον. Μὰ τὸν θεὸν πολλὰς ἀμκρτίας ἔχομεν νὰ πληρώσωμεν ἡμεῖς οἱ ἔξυπνοὶ· εἴμεθα ἡναγκκασμένοι νὰ περιπκίζωμεν· δὲν εἰμποροῦμεν νὰ κκμωμεν διαφορετικὰ.

Εἰσέρχεται ὁ ΓΟΥΑΙΕΛΜΟΣ.

ΓΟΥΑΙΕΛΜΟΣ. Κκλή σπέρα Ὀδρία.

ΟΔΡΙΑ. Ὁ θεὸς μκζί σου Γουλιέλμο.

ΓΟΥΑ. (πρὸς τὸν γελωτοποιόν.) Κκλή σπέρα κύριε.

ΓΕΛ. Κκλή σπέρα φίλε μου. Φόρσε, φόρσε τὸ κκλυμμά σου σὲ πκρκακλῶ. Πόσον χρόνων εἶσαι;

ΓΟΥΑ. Εἴκοσι πέντε, κύριε.

ΓΕΛ. Ὁρμος ἡλικία. Γουλιέλμος ὀνομάζεσαι;

ΓΟΥΑ. Γουλιέλμος κύριε.

ΓΕΛ. Ὁρατὸν ὄνομα. Ἐδῶ εἰς τὸ δάσος ἐγεννήθης;

ΓΟΥΑ. Ναι, κύριε, δόξα νᾶχη ὁ θεός.

ΓΕΛ. Δόξα νᾶχη ὁ θεός, κκλή ἀπόκρισις. Εἶσαι πλούσιος;

ΓΟΥΑ. Ἐ, ἔτσι κ' ἔτσι, κύριε.

ΓΕΛ. Τὸ ἔτσι κ' ἔτσι εἶνε καλὸ, πολὺ καλὸ, ἐξαιρέτως καλόν· καὶ ὅμως δὲν εἶνε· εἶνε ἔτσι κ' ἔτσι· εἶσαι ἔξυπνος;

ΓΟΥΑ. Ἐχω ἀρκετούτσικο μυαλὸ, κύριε.

ΓΕΛ. Μὰ τὸ ναι, ὀμιλεῖς καλὰ. Τώρα ἐνθυμοῦμαι ἓνα γνωμικόν. Ὁ τρελλὸς νομίζει ὅτι εἶνε φρόνιμος, ἀλλ' ὁ φρόνιμος ἡξεύρει ὅτι εἶνε τρελλός. Ὅτε ὁ εἰδωλολάτρης φιλόσοφος ἐπεθύμει νὰ φάγη σταφύλια, ἦνοιγε

1 His meat and drink to me to see a clown εἶνε φαγοπῶτι δι' ἐμὲ νὰ βλέπω χωρικόν.

τὰ χεῖλη καὶ τὰ ἔσθρα εἰς τὸ στόμα, θέλων νὰ δείξῃ διὰ τούτου, ὅτι τὰ σταφύλια ἔγειναν διὰ νὰ τρώγονται καὶ τὰ χεῖλη διὰ νὰ ἀνοίγῃνται· (δεικνύων τὴν Ὀδρίαν). Ἄγαπᾷς αὐτὴν τὴν κόρην;

ΓΟΥΑ. Ναι, κύριε;

ΓΕΑ. Δός μου τὸ χέρι σου. Ξεύρεις γραμμὰτα;

ΓΟΥΑ. Ὁχι, κύριε.

ΓΕΑ. Λοιπὸν μάθε τοῦτο ἀπὸ ἐμένα. Τὸ ἔχειν εἶνε ἔχειν, διότι λέγεται σχῆμα ρητορικόν, ὅταν ποτὸν χυνόμενον ἀπὸ κύπελλον ἐντὸς ποτηρίου, κενόει τὸ ἐν καὶ γεμίζει τὸ ἄλλο· διότι ὅλοι οἱ συγγραφεῖς συμφωνοῦσιν ὅτι τὸ ipse σημαίνει αὐτός· σὺ ὅμως δὲν εἶσαι ipse, διότι ἐγὼ εἰμι αὐτός.

ΓΟΥΑ. Ποῖος αὐτός;

ΓΕΑ. Αὐτός ὁ ὁποῖος πρέπει νὰ πάρῃ αὐτὴν τὴν γυναικα. Λοιπὸν, βλάχε ἄφες, ὅπερ κοινῶς λέγεται, παρὰίτητε, τὴν συναναστροφὴν, ἢ καθὼς λέγουν εἰς τὴν χυδαίαν, τὴν συντροφίαν τοῦ θήλεος τούτου προσώπου, ἢ ὅπως κοινῶς λέγεται, τῆς γυναικὸς αὐτῆς. Τοῦτέστι, ἄφες τὴν συναναστροφὴν τοῦ θήλεος τούτου, εἶδαμὴ εἶσαι χαμένος βλάχε, ἢ διὰ νὰ τὸ καταλάβῃς καλλίτερα, ἀποθνήσκεις· ἦτοι θὰ σὲ φρονέσω, θὰ σὲ ἐξοντώσω, θὰ μεταφέρω τὴν ζωὴν σου εἰς τὸν θάνατον, τὴν ἐλευθερίαν σου εἰς τὴν δουλείαν, θὰ μεταχειρισθῶ κατὰ σοῦ φαρμάκι, ραβδισμοὺς, μαχαίρι· θὰ συγκροτήσω ἐναντίον σου κόμμα, θὰ σὲ ποδοπατήσω διὰ τῆς πολιτικῆς, θὰ σὲ φρονέσω μὲ ἐκατὸν πενήντα τρόπους. Τρέμε λοιπὸν, καὶ φύγε.

ΟΔΡ. Φύγε Γουλιέλμ.

ΓΟΥΑ. Ὁ θεὸς νὰ σ' ἔχη χαρούμενο κύριε. (Ἐξέρχεται.)

Ἐισέρχεται ὁ ΚΟΡΙΝΟΣ.

ΚΟΡΙΝΟΣ. Ὁ κύριος καὶ ἡ κυρία μας σὲ ζητοῦν. Ἐλθετε, γρηγόρα, γρηγόρα.

ΓΕΑ. Τρέχα, τρέχα Ὀδρίκι! σὲ ἀκολουθῶ. (Ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Β΄

Τὸ Δάσος.

Ἐισέρχονται ὁ ΟΡΑΝΔΟΣ καὶ ὁ ΟΑΒΙΕΡΟΣ.

ΟΡΑΝΔΟΣ. Εἶνε δυνατόν μὲ τόσον μικρὰν γνωριμίαν νὰ συμπληθῆς πρὸς αὐτὴν; εὐθὺς ὡς τὴν εἶδες νὰ τὴν ἀγαπήσῃς; εὐθὺς ὡς τὴν ἠγάπησες καὶ νὰ τὴν ζητήσῃς, καὶ ζητηθεῖσα νὰ συναινέσῃ; καὶ θὰ ἐπιμείνῃς νὰ τὴν συζευχθῆς;

ΟΑΒΙΕΡΟΣ. Μὴ συζητεῖ; οὔτε περὶ τοῦ ἀπεριτκίπτου τοῦ πράγματος, οὔτε περὶ τῆς πενίχης τῆς, οὔτε περὶ τῆς μικρῆς ἡμῶν γνωριμίας, οὔτε

περὶ τῆς ἐσπευσμένης ἐρωτικῆς μου ἐξομολογήσεως, οὔτε περὶ τῆς ταχεῖς συναινέσεώς της· ἀλλ' εἶπε μετ' ἐμοῦ μὲν ὅτι ἀγαπῶ τὴν Ἀλιέναν μετ' αὐτῆς δὲ ὅτι μὲ ἀγαπᾷ, καὶ συμφώνησον μετ' ἀμφοτέρων ἵνα δυνηθῶμεν νὰ συζευχθῶμεν. Τοῦτο θ' ἀποβῆ ὑπὲρ σοῦ, διότι θὰ σοὶ παραχωρήσω τὸν πατρικὸν οἶκον, καὶ πάντα τὰ εἰσοδήματα τοῦ γέροντος σὶρ Ρολάνδου, ἐγὼ δὲ θὰ ζήσω καὶ θὰ ἀποθάνω ἐδῶ ὡς ποιμὴν.

ΟΡΑ. Συγκατατίθεμαι. Ἄς τελεσθῆ αὔριον ὁ γάμος σου· θὰ προσκαλέσω τὸν δοῦκα καὶ πάντας τοὺς εὐτυχεῖς, ὁπαδοὺς του. Ὑπαγε νὰ προετοιμάσῃς τὴν Ἀλιέναν, διότι ἔρχεται ἡ Ροζαλίνδα μου.

Ἐισέρχεται ἡ ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ.

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ. Ὁ θεὸς νὰ σὲ φυλάττῃ ἀδελφέ.

ΟΑΒΙΕΡΟΣ. Καὶ σὲ ὠραία ἀδελφή.¹

ΡΟΖ. Πόσον λυποῦμαι, ἀγχαρητὲ μου Ὀρλάνδος νὰ βλέπω τὴν καρδίαν δεδεμένην μὲ ἐπίδεσμον.

ΟΡΑ. Εἶνε ὁ βραχίον μου.

ΡΟΖ. Ἐνόμιζον ὅτι τὴν καρδίαν σου εἶχον πλήξει ὄνυχες λέοντος.

ΟΡΑ. Ἐτραυματίσθη, ἀλλ' ὑπὸ δφθαλμῶν γυναικός.

ΡΟΖ. Σοὶ εἶπεν ὁ ἀδελφός σου πόσον καλῶς προσεποιήθη ὅτι ἐλιποθύμησα ὅτε μοὶ ἔδειξε τὸ μανδύλιόν σου;

ΟΡΑ. Ναι, καὶ θυμάτα ἔτι μεγαλείτερα.

ΡΟΖ. Ἄ, ἐννοῶ τί ὑπαινίττεσαι· ναὶ εἶνε ἀληθές· πρὸς τὴν ταχύτητα τοῦ πράγματος τούτου δύο μόνον δύνανται νὰ παραβληθῶσι· ἡ κριομαχία καὶ τὸ θρασύ ἐκεῖν ολόγιον τοῦ Κκίσσαρος· «Ἦλθον, εἶδον ἐνίκησα»· διότι εὐθὺς ὡς ὁ ἀδελφός σου καὶ ἡ ἀδελφή μου συνητήθησαν περρετήρησαν ἀλλήλους, εὐθὺς ὡς περρετήρηθησαν ἠγαπήθησαν, εὐθὺς ὡς ἀγαπήθησαν ἐπένεξαν, εὐθὺς δ' ὡς ἐπένεξαν ἐζήτησαν νὰ μάθωσι τὸν λόγον, εὐθὺς δ' ὡς ἔμαθον τὸν λόγον ἐζήτησαν καὶ τὴν θεωπεσίαν· διὰ τῶν βραχυμίδων τούτων κατεσκεύασαν κλίμακα ἀγούταν πρὸς τὸν γάμον, καὶ τὴν ὁποῖαν ν' ἀναβῶσιν ἀμέσως· εὐρίσκοντι εἰς ἀληθῆ ἐρωτικὸν ἀναθρασμὸν καὶ θὰ ἐνωθῶσι, οὐδὲ ρόπαλα δύνανται νὰ τοὺς χωρίσωσι.

ΟΡΑ. Αὔριον θὰ συζευχθῶσι καὶ θὰ καλέσω τὸν δοῦκα εἰς τοὺς γάμους. Ἀλλὰ πόσον πικρὸν εἶνε νὰ βλέπῃ τις τὴν εὐτυχίαν διὰ τῶν δφθαλμῶν ἄλλου. Ὅσον μεγαλείτεραν θλίψιν θὰ αἰσθάνομαι αὔριον, τόσον εὐτυχέστερον θὰ θεωρῶ τὸν ἀδελφόν μου, ὡς ἀπολαύσεντι ὅ,τι ἐπεθύμει.

ΡΟΖ. Καὶ μήπως δὲν δύνασαι αὔριον νὰ λάβω τὴν θέσιν τῆς Ροζαλίνδης σου;

¹ And you fair sister.. Ὁ Jonhson μετέβαλε τὴν γραφὴν εἰς and you and your fair sister. Σὲ καὶ τὴν ὠραία ἀδελφήν σου· ἀλλ' ὁ Ὀλιβιέρος ἀποκρίναται συμφώνως· πρὸς τὸ πνεῦμα τοῦ Ὀρλάνδου καὶ θεωρεῖ τὸν Γανυμήδην ὡς τὴν Ροζαλίνδην.

ΟΡΑ. Δέν δύναμαι πλέον νά ζῶ διὰ τῆς φαντασίας.

ΡΟΖ. Δέν θά σέ βαρύνω ἐπὶ πλέον μὲ κενούς λόγους. Μάθε λοιπὸν παρ' ἐμοῦ, διότι τώρα ὁμιλῶ σπουδαίως, ὅτι ἤξεύρω ὅτι εἶσαι ἀνὴρ πολλῆς ἀξίας. Δέν λέγω τοῦτο διὰ νὰ σέ κάμω νὰ συλλάβῃς καλὴν ἰδέαν περὶ τῶν γνώσεών μου λέγουσα ὅτι ἤξεύρω τί εἶσαι, οὐδὲ ζητῶ νὰ μὲ ἐκτιμᾷς περισσότερο, παρ' ὅσον ἀρκεῖ διὰ νὰ πιστεύσῃς εἰς τοὺς λόγους μου πρὸς τὸ συμφέρον σου καὶ ὄχι πρὸς ἰδίαν μου τιμὴν. Πίστευσον λοιπὸν, ἂν σοὶ ἀρέσκῃ, ὅτι δύναμαι νὰ πράξω παράδοξα πράγματα. Ἦμην τριετῆς τὴν ἡλικίαν ὅτε ἤρχισα νὰ συναναστρέφομαι μάγον τινά, ὅστις ἐγίνωσκε κάλλιστα τὴν τέχνην του, τέχνην ἣτις οὐδὲν εἶχε τὸ ἀξιοποιῶν. Ἄν ὁ πρὸς τὴν Ροζαλίνδαν ἔρωσ σου εἶνε τόσο ἐγκάρδιος ὅσον δεικνύει τὸ ἦθός σου, θά νυμφευθῇ αὐτήν, ὅτε καὶ ὁ ἀδελφός σου θά νυμφευθῇ τὴν Ἀλιέναν. Ἦξεύρω εἰς ποίας δυσχερεῖς ἔρριψεν αὐτὴν ἡ τύχη, ἔχω ὅμως τὴν δύναμιν ἂν δέν σοὶ φαίνεται τοῦτο ἄτοπον, νὰ παρουσιάσω αὐτὴν ἐνώπιόν σου, ὑπὸ τὴν ἀνθρωπίνην αὐτῆς μορφήν, ἄνευ οὐδενὸς κινδύνου.

ΟΡΑ. Σπουδαίως ὁμιλεῖς;

ΡΟΖ. Ναὶ μὰ τὴν ζωὴν μου, τὴν ὁποῖαν ἀγαπῶ περιπαθῶς, ἂν καὶ λέγω ὅτι εἶμαι μάγος. Φόρεσε λοιπὸν τὰ καλλίτερά σου ἐνδύματα καὶ προσκάλεσον τοὺς φίλους σου, διότι ἂν θέλῃς νὰ νυμφευθῇς αὔριον, νυμφεύεσαι, καὶ μάλιστα μετὰ τῆς Ροζαλίνδας, ἂν ἐπιθυμῇς. Ἴδου ἔρχεται ἡ ἐρωμένη μου μετὰ τοῦ ἑραστοῦ τῆς.

Εἰσέρχεται ὁ ΣΙΑΒΙΟΣ μετὰ τῆς ΦΟΙΒΗΣ.

ΦΟΙΒΗ. Μοῦ ἔκαμες μίαν μεγάλην χωριατικὰ νέαν νὰ δεῖξῃς τὸ γράμμα τοῦ σοῦ ἔγραψα.

ΡΟΖ. Ὅλιγον μὲ μέλλει ἂν τὸ ἔδειξαι προσπαθῶ νὰ φαίνωμαι ἀλαζῶν καὶ ἀπολίτευτος μαζί σου. Ἀκολουθεῖσαι ἀπὸ πιστὸν ποιμένα' στρέψε τὸ βλέμμα πρὸς αὐτὸν καὶ ἀγάπη τον, διότι σέ λατρεύει.

ΦΟΙΒ. Εἰπέ καλὲ βοσκὲ εἰς τὸν νέον τοῦτον, τί θά εἴπῃ ἔρωσ.

ΣΙΑ. Ἔρωσ θά εἴπῃ, νὰ εἶνέ τις ὅλος στεναγμὸς καὶ δάκρυα, καὶ ἔτσι εἶμαι διὰ τὴν Φοίβην.

ΦΟΙΒ. Καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Γανυμήδην.

ΟΡΑ. Κ' ἐγὼ διὰ τὴν Ροζαλίνδαν.

ΡΟΖ. Κ' ἐγὼ διὰ καμμίαν γυναῖκα.

ΣΙΑ. Θά εἴπῃ νὰ εἶνε κανεὶς ὅλος πίστις καὶ ἀφοσίωσις' καὶ ἔτσι εἶμαι διὰ τὴν Φοίβην.

ΦΟΙΒ. Κ' ἐγὼ διὰ τὸν Γανυμήδην.

ΟΡΑ. Κ' ἐγὼ διὰ τὴν Ροζαλίνδαν.

ΡΟΖ. Κ' ἐγὼ διὰ καμμίαν γυναῖκα.

ΣΙΑ. Θά εἴπῃ νὰ εἶνέ τις ὅλος φαντασία, πάθος, ἐπιθυμία, λατρεία,

ἀφοσίωσις, σέβας, ὅλος ταπεινότης, ὑπομονή, ἀνυπομονησία, ὅλος ἀγνότης, δοκιμασία καὶ προσοχή' καὶ ἔτσι εἶμαι διὰ τὴν Φοίβην.

ΦΟΙΒ. Καὶ ἐγὼ διὰ τὸν Γανυμήδην.

ΟΡΑ. Καὶ ἐγὼ διὰ τὴν Ροζαλίνδαν.

ΡΟΖ. Καὶ ἐγὼ διὰ καμμίαν γυναῖκα.

ΦΟΙΒ. Τότε, δικτὶ μὲ κατακρίνεις πῶς σέ ἀγαπῶ;

ΣΙΑ. (πρὸς τὴν Φοίβην.) Τότε δικτὶ μὲ κατακρίνεις πῶς σέ ἀγαπῶ;

ΟΡΑ. Τότε δικτὶ μὲ κατακρίνεις πῶς σέ ἀγαπῶ;

ΡΟΖ. Εἰς ποῖον λέγεις «δικτὶ μὲ κατακρίνεις πῶς σέ ἀγαπῶ»;

ΟΡΑ. Εἰς ἐκείνην ἣτις δέν εἶνε ἐδῶ καὶ δέν ἀκούει.

ΡΟΖ. Παύσατε πλέον αὐτὰ, σὰς παρκακλῶ' ὁμοιάζουσι πρὸς ὠρυγμοὺς λύκων Ἰρλανδικῶν ὠρουμένων κατὰ τῆς σελήνης. (Πρὸς τὸν Σιλβιον.) Θά σέ συνδράμω ἂν δυνηθῶ. (Πρὸς τὴν Φοίβην.) Θά σέ ἡγάπων ἂν ἠδυνάμην. Αὔριον ἔλθετε πάντες εἰς συνάντησίν μου. (Πρὸς τὴν Φοίβην.) Θά σέ νυμφευθῶ ἂν ποτε λάβω γυναῖκα, θά νυμφευθῶ δὲ αὔριον. (Πρὸς τὸν Ὁρλάνδον.) Θά σέ ἱκανοποιήσω ἂν ποτε ἱκανοποιήσω ἄνδρα, θά νυμφευθῇς δὲ αὔριον. (Πρὸς τὸν Σιλβιον.) Θά σέ εὐχαριστήσω ἂν ὅ,τι σοῦ ἀρέσκεις σέ εὐχαριστεῖ. θά νυμφευθῇς αὔριον; (Πρὸς τὸν Ὁρλάνδον.) Ἄν ἀγαπᾷς τὴν Ροζαλίνδαν ἔλθε εἰς συνάντησίν μου. (Πρὸς τὸν Σιλβιον.) Ἄν ἀγαπᾷς τὴν Φοίβην, ἔσο ἀκριβής. Μὰ τὸν ἔρωτα, ὃν πρὸς οὐδεμίαν γυναῖκα τρέφω θά εἶμαι κ' ἐγὼ ἀκριβής εἰς τὴν συνάντησιν ἡμῶν. Χαίρετε. Λάβετε γινῶσιν τῶν ὀδηγιῶν μου.

ΣΙΑ. Ἄν ζήτω δέν θά λείψω.

ΦΟΙΒ. Οὐτ' ἐγὼ.

ΟΡΑ. Οὐτ' ἐγὼ (ἐξέρχονται.)

ΣΚΗΝΗ Γ'

Τὸ δάσος

Εἰσέρχεται ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ καὶ ἡ ΟΔΡΙΑ

ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ. Αὔριον εἶνε ἡ φαεινὴ ἡμέρα' αὔριον θά στεφανωθῶμεν.

ΟΔΡΙΑ. Τὸ ἐπιθυμῶ μὲ ὅλη μου τὴν καρδίαν καὶ πῶς δέν εἶνε ἄσεμνο πρᾶγμα νὰ ἐπιθυμηθῇ κανεὶς νὰ ἀποκατχσταθῇ. Ἐρχονται δύο ἀκόλουθοι τοῦ ἐξόριστου δουκός.

Εἰσέρχονται δύο ἀκόλουθοι

† Observance respect. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ ἡ λέξις observance ἀπαντᾷ δις. Πολλοὶ ἐθεώρησαν ἐσφαλμένην τὴν ἐπιανάληψιν τῆς λέξεως προτείναντες ἀντ' αὐτῆς τὰς λέξεις obeisance, beifience, perseverance, endurance, deservance καὶ devotion. Ἐκ πασῶν τούτων αἱ λέξεις perseverance καὶ endurance κερτερία καὶ ὑπομονή, φαίνονται καταλληλότερα.

Α' ΑΚΟΛΟΥΘΟΣ (πρὸς τὸν Γελωτοποιόν.) Καλῶς σὲ ἠύραμεν, ἀξιότιμε φίλε.

ΓΕΛ. Καλῶς ἤλθετε. Καθίσατε, καθίσατε, καὶ τραγωδήσατε.

Β' ΑΚΟΑ. Εἴμεθ' εἰς τὰς διατρυγὰς σου κάθισε εἰς τὸ μέσον.

Α' ΑΚΟΑ. Θὰ τραγωδήσωμεν ἀμέσως χωρὶς νὰ βήχωμεν καὶ νὰ πτύωμεν, ἢ νὰ λέγωμεν ὅτι εἴμεθ' βραγχνοὶ, ἄτινα εἶνε συνήθη προοίμια κακῆς φωνῆς;

Β' ΑΚΟΑ. Ναὶ καὶ οἱ δύο εἰς τὸν αὐτὸν τόνον, ὅπως δύο ἀβίγανοι ἐπὶ ἐνὸς ἵππου.

ἌΣΜΑ

Ἐνας νεὶὸς μὲ τὴν καλὴν του, ζευγαράκι περιαστό,
ἔτρεχαν μὲς' εἰς τὰ χωράφια, χωχωχωὶ καὶ νινινὶ
Ἦταν ἀνοιξί, ποὺ κάνουν ἀραβῶνες καὶ χαρὲς,
ὅπου τὰ πουλάκια ψάλλουν ψιτ ψιτ ψιτ μὲς' εἰς τῆς φωλιές,

Μέι' εἰς τῶν χωραφιῶν ταυλάκια οἱ ἀργάτες μὲ χαρά,
ἦταν ὄλοι ξαπλωμένοι χαχαχά καὶ νινινί.

Ἦταν ἀνοιξί, ποὺ κάνουν ἀραβῶνες καὶ χαρὲς,
ὅπου τὰ πουλάκια ψάλλουν ψιτ ψιτ ψιτ μὲς' εἰς τῆς φωλιές.

Τὸ τραγοῦδι ἀρχινοῦνε ὄλοι ταυς μὲ μιὰ φωνή,
ἢ ζωὴ λουλοῦδι εἶνε» χαχαχά καὶ νινινί.

Ἦταν ἀνοιξί, ποὺ κάνουν ἀραβῶνες καὶ χαρὲς,
ὅπου τὰ πουλάκια ψάλλουν ψιτ ψιτ ψιτ μὲς' εἰς τῆς φωλιές.

Ἐί λοιπόν, ἀφελήθητε ὅσοι ἔχετε καιρό,
γιατὶ πρόγραμμα λουλοῦδι εἶνε ὁ ἔρωσ νινινί.

Ἦταν ἀνοιξί, ποὺ κάνουν ἀραβῶνες καὶ χαρὲς,
ὅπου τὰ πουλάκια ψάλλουν ψιτ ψιτ ψιτ μὲς' εἰς τῆς φωλιές.

ΓΕΛ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν κυριοὶ μου, μολονότι δὲν ἔχουν πολλὴν ἔννοιαν αἱ λέξεις, οὐχ ἦττον καὶ τὸ τραγοῦδι δὲν ἦτο πολὺ ἀρμονικόν.

Α. ΑΚΟΑ. Ἀπατᾶσαι κύριε. Ἐκρατήσαμεν τὸν χρόνον δὲν ἐχάσαμεν τὸν καιρὸν μας.

ΓΕΛ. Ναί, μὰ τὸν Θεόν· νομίζω ὅτι εἶνε χαμένος καιρὸς ν' ἀκούῃ τις τῶτον ἀνόητον τραγοῦδι. Ὁ Θεὸς μαζίσας εἶθε νὰ διορθώσῃ τὴν φωνήν σας! Ἐλα Ὀδριά. (Ἐξέρχονται).

ΣΚΗΝΗ Δ΄

Τὸ δάσος

Εἰσέρχεται ὁ γέρον ΔΟΥΞ, ὁ ΑΜΙΕΝΣ, ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ, ὁ ΟΡΛΑΝΔΟΣ,
ὁ ΟΛΒΙΕΡΟΣ καὶ ΚΕΛΙΑ.

ΓΕΡΩΝ ΔΟΥΞ. Πιστεύεις Ὀρλάνδε, ὅτι δύναται ὁ νεανίας νὰ ἐκτελέσῃ πάντα ὅσα ὑπεσχέθη;

ΟΡΑ. Ἄλλοτε τὸ πιστεύω, καὶ ἄλλοτε πάλιν ὄχι, ὅπως ἐλεῖνοι οἵτινες φοβοῦνται μὲν ἀλλ' ἐλπίζουν, καὶ τοὶ γινώσκοντες ὅτι ἔχουν λόγους νὰ φοβῶνται;¹

(Εἰσέρχεται ἡ ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ ὁ ΣΙΑΒΙΟΣ καὶ ἡ ΦΟΙΒΗ)

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ. Ἀκόμη ὀλίγην ὑπομονὴν διὰ νὰ ἀνκεφκλαιώσωμεν τὰ τῆς συμφωνίας μας. (Πρὸς τὸν Δοῦκα.) Λέγεις ὅτι ἂν σοὶ φέρω τὴν Ροζαλίνδα σου θὰ δώτῃς αὐτὴν εἰς τὸν Ὀρλάνδον;

ΔΟΥΞ. Ναί, καὶ βεβαίως ἀκόμη ἂν ἐπρόκειτο νὰ δώσω μετ' αὐτῆς.

ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΟΡΛΑΝΔΟΝ. Λέγεις ὅτι θὰ λάβῃς αὐτὴν ὅταν τὴν παρουσιάσω;

ΟΡΛΑΝ. Ναί, καὶ βεβαίως ὅλων τῶν ἄλων τῶν ἐθνῶν ἂν ἤμην.

ΡΟΖ. (Πρὸς τὴν Φοίβην) Λέγεις ὅτι θὰ μὲ νυμφευθῆς ἂν συναινέσω;

ΦΟΙΒΗ. Ναί, καὶ ἂν ἐπρόκειτο ν' ἀποθάνω μετὰ μίαν ὥραν.

ΡΟΖΑΛ. (Πρὸς τὴν Φοίβην) Ἄν ὅμως μὲ ἀρνηθῆς, θὰ λάβῃς σύζυγον τὸν πιστὸν τοῦτον ποιμένα.

ΦΟΙΒΗ. Αὐτὴ εἶνε ἡ συμφωνία.

ΡΟΖΑΛ. (Πρὸς τὸν Σίβιον). Λέγεις ὅτι θὰ νυμφευθῆς τὴν Φοίβην ἂν θελήσῃ;

ΣΙΑ. Καὶ ἂν ἀκόμη ἤξευρα ὅτι ἡ ὑπαινδρεῖα μου μὲ τὴν Φοίβην θὰ μὲ ἐθνατώανε.

ΡΟΖ. Ὑπεσχέθη νὰ διευθετήσω ὅλα ταῦτα. Τήρησον δούξ τὸν λόγον σου ὅτι θὰ δώσῃς τὴν θυγατέρα σου. Καὶ σὺ Ὀρλάνδε τὸν ἰδικόν σου, ὅτι θὰ λάβῃς τὴν θυγατέρα του. Τήρησον Φοίβην τὸν λόγον σου ὅτι θὰ μὲ ὑπανδρευθῆς, καὶ ὅτι θὰ συζευχθῆς μετὰ τοῦ ποιμένου σου, ἂν μὲ ἀρνηθῆς, Κράτησε τὸν λόγον σου Σίβιε, ὅτι θὰ νυμφευθῆς αὐτὴν ἐν ἣ περιπτώσει ἤθελε μὲ ἀρνηθῆ. Ἀπέρχομαι δὲ ἐντεῦθεν ἕνα ἐξομακύνω τὰς διαφορὰς ταύτας. (Ἐξέρχεται ἡ Ροζαλίνδα καὶ ἡ Κελία)

ΔΟΥΞ. Εἰς τὸν νέον τοῦτον ποιμένα, ἀνκεκλύπτω ζωηρὰ τινα χαρακτηριστικὰ τοῦ προσώπου τῆς θυγατρὸς μου.

ΟΡΑ. Ὅτε πρῶτον εἶδον αὐτὸν ἀρχων, ἐνόμισα ὅτι ἦτον ἀδελφὸς τῆς θυγατρὸς σου, ἀλλ' ὁ νεανίας οὗτος ἐγεννήθη εἰς τὸ δάσος, καὶ ὁ θεὸς αὐτοῦ, οὗ ἀναφέρει ὡς διασήμεον μάγον καὶ ὅστις ζῆ κεκρυμμένος εἰς τὰ βάθη τοῦ δάσους τούτου, ἐδίδαξεν αὐτὸν τὰ στοιχεῖα ἀπηγορευμένης τινὸς τέχνης.²

(Εἰσέρχεται ὁ ΓΕΛΩΤΟΠΟΙΟΣ καὶ ἡ ΟΔΡΙΑ)

ΙΑΚΩΒΟΣ. Βεβαίως θὰ ἐπίκειται νέος κατακλυσμός, καὶ τὰ ζεύγη ταῦ-

¹ As those that they fear hope and know they fear' ὅπως ἐκείνοι οἵτινες δυσπιστοῦσιν ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε ἐλπίζουν περιθεῖς, καὶ μόνον περὶ τοῦ φόβου τῶν εἶνε βέβαιοι. -Wright.

² Τέχνης ἧς ἡ ἐξάσκησις δὲν ἐπιτρέπεται.

τα ἔρχονται εἰς τὴν κυβωτόν. Ἐρχεται ζεῦγος ἀλλοκότων κτηνῶν τὰ ὅποια εἰς ὄλας τὰς γλώσσας ὀνομάζονται τρελλοί.

ΓΕΛ. Γελάσας καὶ χαράσας κύριοι!

ΙΑΚ. Δεξιώθητι αὐτόν, ἄρχων. Αὐτὸς εἶνε ὁ τρελλὸς ἐκείνος τὸν ὅποιον συνήντων συχὴν εἰς τὸ δάσος· ὀρκίζεται ὅτι ἦτον αὐλικός.

ΓΕΛ. Ἄν κανεὶς ἀμφιβάλλῃ περὶ τούτου, ἄς μὲ ὑποβάλλῃ εἰς οἰκνδήποτε ἐξέτασιν. Ἐχόρευσα χορὸν κανονικόν,¹ ἐκολάκευσα κυρίως, ἤμην πολιτικὸς μὲ τοὺς φίλους μου καὶ γλυκὺς μὲ τοὺς ἐχθρούς μου, κατέστρεψα τρεῖς ράπτια, ἐφιλονείκησα τέσσαρας φορὰς καὶ παρ' ἐλίγον νὰ μονομαχήσω ἄλλην μίαν.

ΙΑΚ. Καὶ τίνι τρόπῳ ἔληξεν ἡ ἔρις;

ΓΕΛ. Νὰ, συνηνητήθημεν καὶ εἶδομεν ὅτι ἡ ἔρις ἦτο τῆς ἐβδόμης κατηγορίας.

ΙΑΚ. Πῶς τῆς ἐβδόμης κατηγορίας; ἀγάπα τον, ὦ φίλε ἄρχων.

ΔΟΥΞ. Μοῦ ἀρέσκει πολὺ.

ΓΕΛ. Κ' ἐμένα μ' ἀρέσκει. Τρέχω κ' ἐγὼ ἐδῶ μὲ τὰ λοιπὰ ἐξοχικὰ ζεύγη, διὰ νὰ ὀρκισθῶ καὶ νὰ ἐπιορκήσω· διότι ὁ μὲν γάμος δεσμεύει, τὸ δὲ αἶμα διαλύει τοὺς δεσμούς· μία πτωχὴ καὶ ἀσχημὴ κόρη, ἀλλὰ ἰδική μου, ἰδιοτροπία· νὰ πάρω ἐκείνην τὴν ὅποιαν κανεὶς ἄλλος δὲν θέλει. Ἦ πλουσίαι τιμιότης κατοικεῖ ὡς ὁ φιλάργυρος εἰς ὄπιτι ταπεινόν, ὅπως ὁ ἀδάμας εἰς ρυπαρὸν ὄστρακον,

ΔΟΥΞ. Μὰ τὴν ἀλήθειαν εἶνε εὐρυέστιατος καὶ ἐμβριθής.

ΓΕΛ. Σύμφωνα μὲ τὰ βέλη τῶν τρελλῶν καὶ μὲ τὸτον γλυκεῖς σφακέλλους.²

ΙΑΚ. Ἄλλ' εἰπέ περὶ τῆς ἐβδόμης κατηγορίας, τίνι τρόπῳ ἀνεκαλύψατε ὅτι ἡ ἔρις ἦτο τῆς ἐβδόμης κατηγορίας;

ΓΕΛ. Ἐνεκα ψεύδους ἐπτάκις ἀπο κρουσθέντος. — Στάσου καλλίτερα Ὀδρὶς. — Ἴδου πῶς. Ἀπεδοκίμασα τὸ κόψιμον τοῦ πώγωνος ἐνὸς αὐλικοῦ. Μοῦ ἐμήνησεν ὅτι ἂν ἐγὼ εἶπα ὅτι δὲν ἦτο καλοκομμένος, αὐτὸς φρονεῖ τὸ ἐναντίον· τοῦτο ὀνομάζεται φιλόφρων ἀπάντησις. Ἄν πάλιν τῷ ἔλεγον ὅτι δὲν ἦτο καλοκομμένος θὰ μοὶ ἀπεκρίνετο ὅτι ἔκοψε τὸν πώγωνα πρὸς ἰδίαν του εὐχαρίστησιν· τοῦτο ὀνομάζεται μέτριος σαρκασμός. Ἄν ἐπέμενον ἀκόμη ὅτι δὲν ἦτο καλοκομμένος, θὰ μοῦ ἀπεκρίνετο ὅτι καταφρονεῖ τὴν κρίσιν μου· τοῦτο ὀνομάζεται βάνουσος ἀπόκρισις. Ἄν

¹ Have trod a measure. Μεγαλοπρεπὴς καὶ κανονικὸς χορὸς, χορευόμενος εἰς τὰς αὐλάς.

² According to the fools' bolt sir, and such dulcet diseases. Οἱ θέλοντες νὰ ἐξαγάγῃσιν ἔνοιαν τινα ἐκ τῆς ἀνοήσιας τοῦ Γελωτοποιοῦ, δεῖον νὰ μεταβάλλωσι τὰ diseases εἰς discourses ἢ phrases discord. Ἄλλ' ὁ Γελωτοποιὸς μιμεῖται ἐκείνους ὄφτινες καὶ σήμερον εἶμι μεταχειρίζονται καλλιπεῖς φράσεις, χωρὶς νὰ ἐννοῶσιν αὐτὰς, καταστρέφοντες τὴν ἔνοιαν Χάριν κομψῆς τινος λέξεως.

καὶ πάλιν τῷ ἔλεγον ὅτι δὲν ἦτο καλοκομμένος, θὰ μοὶ ἀπεκρίνετο, ὅτι δὲν εἶπα ἀλήθειαν· τοῦτο ὀνομάζεται τολμηρὰ ἐπιπληξίς. Ἄν καὶ πάλιν ἐπέμενον λέγων ὅτι δὲν εἶνε καλοκομμένος, θὰ μοὶ ἔλεγε ὅτι ψεύδομαι· τοῦτο ὀνομάζεται φιλόνοικος ἐπιτίμησις· καὶ οὕτω καθεξῆς, μέχρι τοῦ ἀμέσου καὶ τοῦ κατὰ συνήθειαν ψεύδους.

ΙΑΚ. Καὶ πόσας φορὰς εἶπας ὅτι ὁ πώγων του δὲν ἦτο καλοκομμένος.

ΓΕΛ. Δὲν ἐτόλμησα νὰ προβῶ μακρύτερα τοῦ κατὰ συνθήκην ψεύδους· ἀλλ' οὐδ' αὐτὸς ἐτόλμησε νὰ μοὶ ἀποδώτῃ τὸ ἄμεσον ψεῦδος· ἐμετρήσαμεν λοιπὸν τὰ ξίφη μας καὶ ἀπεχωρίσθημεν.

ΙΑΚ. Δύνασαι ν' ἀπαριθμῆς κατὰ τάξιν τοὺς βαθμοὺς τοῦ ψεύδους;

ΓΕΛ. Ἄ, κύριε, φιλονεικοῦμεν κατὰ τοὺς τύπους τῶν βιβλίων, ὅπως καὶ σεῖς ἔχετε βιβλίον τῶν κελῶν τρόπων. Ἴδου ἡ ἀπαριθμησις τῶν βαθμῶν. Πρῶτον ἡ Φιλόφρων Ἀπάντησις· δεύτερον ὁ Μέτριος Σαρκασμός· τρίτον ἡ Βάνουσος Ἀπόκρισις· τέταρτον ἡ Τολμηρὰ Ἐπιπληξίς· πέμπτον ἡ Φιλόνοικος Ἐπιτίμησις· ἕκτον τὸ κατὰ Συνθήκην Ψεῦδος· ἕβδομον τὸ Ἄμεσον Ψεῦδος. Δύνασαι νὰ ἀποφύγῃς πάντα ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ Ἀμέσου Ψεύδους· καὶ αὐτὸ ἀκόμη δύνασαι ν' ἀποφύγῃς δι' ἐνὸς ἐάν. Ἐνθυμοῦμαι ὅτι ἐπτά δικασταὶ δὲν κατώρθωσαν νὰ συμβιβάσωσι μίαν διαφορὰν· ὅτε δὲ σονητηθήτησαν οἱ ἀντίπαλοι, ὁ εἷς ἐξ αὐτῶν κατέφυγεν εἰς τὴν λέξιν ἐάν· λέγων ἐάν εἶπες τοῦτο, τότε εἶπα καὶ ἐγὼ ἐκεῖνο· τότε ἔτεινον τὰς χεῖρας ἀλλήλοις καὶ συνεφιλιώθησαν ὡς ἀδελφοί. Τὸ ἐάν εἶνε ὁ μόνος εἰρηνοποιός. Ἐχει πολλὴν ἀξίαν τὸ ἐάν.

ΙΑΚ. Δὲν εἶνε σπάνιος ἄνθρωπος ἄρχων; εἶνε λαμπρὸς εἰς ὄλα, καὶ ὅμως εἶνε τρελλός.

ΔΟΥΞ. Μεταχειρίζεται τὴν τρέλλαν του ὡς ζύβινον ἵππον ἀπὸ τοῦ ὀποίου ἐξακοντίζει τὰ βέλη τῆς εὐφυΐας του.

Εἰσέρχεται ὁ ΓΥΜΝΑΙΟΣ ἢ ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ καὶ ἡ ΚΕΛΙΑ. (Ἡ μουσικὴ παινίζει) ΓΥΜΝΑΙΟΣ.

Ἐν οὐρανοῖς ὀπὸση ἀγαλλίσις
ὅταν ἐν ὁμονοίᾳ τὰ ἐπίγεια
καὶ πλήρει ἀρμονίᾳ συμβαδίζουσι!
Ἀχθεῖ ὦ δούξ, τὴν κόρην σου· ἐξ οὐρανοῦ
τὴν ἔφερ' ἐδῶ κάτω ὁ Γυμναίος,
διὰ νὰ δυνηθῆς, ὦ δούξ, τὴν χεῖρά της
νὰ συνενώσῃ μετ' ἐκείνου, οὐτινος
ἐγκλείει τὴν καρδίαν ἐν τῷ στήθει της.

ΡΟΖ. (ἰδίᾳ πρὸς τὸν δούκα.) Εἰς σὲ παρκαθίδομαι διότι εἶμι ἰδική σου. (Πρὸς τὸν Ὀρλάνδον) Εἰς σὲ παρκαθίδομαι διότι εἶμι ἰδική σου.

ΔΟΥΞ. Ἄν ὅτι βλέπω εἶνε ἀληθές, εἶσαι ἡ θυγάτηρ μου.

ΟΡΑ. Ἄν ὅτι βλέπω εἶνε παρκαθιδόμων, εἶσαι ἡ Ροζαλίνδα μου.

ΦΟΙΒΗ. Ἄν ἡ ὄψις καὶ ἡ μορφή εἶνε ἀληθινὰ, τότε ἔχει ὑγιάν ἀγαπητή μου!

ΡΟΖ. (πρὸς τὸν δοῦκα.) Πατέρα ἄλλον ἐκτὸς σοῦ δὲν θέλω. (Πρὸς τὸν Ὀρλ.) Σύζυγον ἄλλον ἐκτὸς σοῦ δὲν θέλω. (Πρὸς τὴν Φοίβην.) Γυναίκα ἄλλην ἐκτὸς σοῦ οὐδέποτε θὰ νυμφευθῶ.

ΥΜΕΝΑΙΟΣ.

Ἔ! σιωπή! σὰς εἶπα τὸν ἐλάχιστον δὲν ἐπιτρέπω θόρυβον. Ἀκούσατε πῶς θ' ἀπολήξουν ταῦτα τὰ πικράδοξα¹ οἱ μὲν ὀκτῶ μνηστῆρες, οἱ ἐδῶ αὐτοὶ, μὲ τὰ δεσμὰ τοῦ Ὑμεναίου θὰ δεθοῦν, ἂν εἶνε ἡ ἀλήθεια ἀλήθεια!

(πρὸς τὸν Ὀρλάνδον καὶ τὴν Ροζαλίδα)
Οἱ δύο σεῖς, θὰ μείνετε ἀχώριστοι
(πρὸς τὸν Ὀλιβιέρον καὶ τὴν Κελίαν)
Ἔσεῖς οἱ δύο θὲ νὰ εἴσθε μιὰ καρδιά.

(πρὸς τὴν Φοίβην)
Σύ, ἡ τὸν ἔρωτά του θὰ παραδεχθῆς ἢ μὲ γυναίκα σὲ παντρεύομεν εὐθύς.
(πρὸς τὴν Ὀδρίαν καὶ τὸν Γελωτοποιόν)
Τόσον σφιγκτὰ οἱ δύο σας συνδέσθε, ὅσον μὲ τὴν κακοκίριν ὁ χειμῶν.
Ἐν ᾧ λοιπὸν ἡμεῖς ἐδῶ θὰ ψάλλωμεν, Σεῖς εἰμπορεῖτε κάλλιστα νὰ κάμετε μυρίαις ἐρωτήσεις, νὰ χορτάσετε, καὶ πλέον ἔς τὸ ἔξῃς νὰ μὲ θυμώξετε, ἀφ' οὗ ἴδῃτε πῶς εὐρέθημεν ἐδῶ καὶ πῶς τὰ γεγονότα ταῦτα ἔληξαν.

ΑΣΜΑ

Ὁ γάμος εἶνε στέφανος τῆς χρυσοθρόνου Ἦρας, εὐλογημένος σύνδεσμος τραπέζης τε καὶ κοίτης. Οἰκίζει ὁ Ὑμεναῖος οἰκίζει πᾶσαν πόλιν. Δεδοξασμένος ὁ σεπτὸς ὁ γάμος ἔστω. Δόξα δόξα μεγάλη καὶ τιμὴ τῷ θεῷ Ὑμεναίῳ.

¹ If truth holds true contents. Ἄν ὑπάρχῃ ἀλήθεια ἐν τῇ ἀληθείᾳ. Αὕτη εἶνε ἡ μόνη ἐννοία ἣν δύνανται τίς νὰ ἐξαγάγῃ ἐκ τῆς φράσεως ταύτης.

ΔΟΥΞ. Καλῶς ἤλθεσ, φιλιτάτη μου ἀνεψιά, οὐδὲ τὴν θυγατέρα μου θὰ ὑπεδεχόμενη ἐγκαρδιώτερον.

ΦΟΙΒΗ. Δὲν θὰ πάρω πίσω τὸν λόγον μου. (Πρὸς τὸν Σίλβιον.) Τώρα εἶσαι ἰδικός μου. Ἡ πίστις σου ἐκέρδησε τὴν ἀγάπην μου.

Εἰσέρχεται ὁ ΙΑΚΩΒΟΣ ΔΕΒΩΑ.

ΙΑΚΩΒΟΣ ΔΕΒΩΑ. Ἐπιτρέψατέ μοι νὰ σὰς εἶπω ὀλίγας λέξεις. Εἶμαι ὁ δευτερότοκος υἱὸς τοῦ σὶρ Ρολάνδου Δεβωᾶ, καὶ κοιμίζω εἰς τὴν σεβαστὴν ταύτην δμηγυριν τὰς ἀκολούθους ἀγγελίας. Ὁ δούξ Φριδερικός, μαθὼν ὅτι δικακεκριμένοι ἄνδρες κατέφρουγον καθ' ἐκάστην εἰς τὸ δάτος τοῦτο, συνήθροισεν ἰσχυρὸν στράτευμα, ὑπερ ἐξστράτευσεν ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν του, πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ συλλάβῃ ἐνταῦθα καὶ θανατώσῃ τὴν ἀδελφὸν αὐτοῦ. Φθὰς ὁμως εἰς τὸ ἄκρον τοῦ δάτους, συνήντησε γέροντα ἰερωμένον, καὶ μικρὸν μετ' αὐτοῦ συνδιαλεχθεὶς, ἀπεφάσισε νὰ ἐγκαταλείψῃ καὶ τὴν ἐστρατείαν του καὶ τὸν κόσμον. Κληροδοτεῖ δὲ τὸ στέμμα του εἰς τὸν ἐξορίστον ἀδελφόν του, καὶ ἀποκαθιστᾷ εἰς τὰς γαίαις των πάντας ἐκείνους οἵτινες τὸν ἠκολούθησαν εἰς τὴν ἐξορίαν. Περὶ τῆς ἀληθείας τῶν λόγων μου ἐγγυῶμαι διὰ τῆς ζωῆς μου.

ΔΟΥΞ. Καλῶς ἤλθεσ, νέε. Ὀρκία γαμήλια δῶρα προσφέρεις εἰς τοὺς ἀδελφούς σου. Εἰς μὲν τὸν ἕνα τὰς δημευθείσας γαίαις του, εἰς δὲ τὸν ἄλλον χώραν ὀλόκληρον, δουκάτον ἰσχυρόν. Ἐν πρώτοις, ἄς ἀποπερπατώσωμεν ἐν τῷ δάσει τούτῳ ὅ,τι ἐν αὐτῷ αἰσίως ἤρχισκμεν¹ εἶτα δὲ πάντες ὅσοι ἐκ τῆς εὐτυχουῦς ταύτης δμηγύρεως, ὑπέφερον μεθ' ἡμῶν ἡμέρας καὶ νύκτας χαλεπὰς, θὰ μετὰτρωσι τῆς ἀποδοθείσης ἡμῖν εὐτυχίας ἕκαστος ἀναλόγως τῆς περιουσίας του. Ἐν τούτοις ἄς λητμονήσωμεν τὴν νεοκτηθεῖσαν ταύτην ἐξουσίαν, καὶ παραδοθῶμεν εἰς τὰς ἀγροτικάς ἡμῶν διατκεδάσεις. Ἄς πικανίσῃ ἡ μουσική! Σεῖς δὲ νύμφαι καὶ νύμφιοι χορεύσατε μὲ φαιδρὸν βῆμα ὑπὸ τοὺς φθόγγους τῆς μουσικῆς.

ΙΑΚΩΒΟΣ (πρὸς τὸν Δεβωᾶ) Συγνώμην, Κύριε. Ἄν ἤκουσα καλῶ, ὁ δούξ ἐνεδύθη τὸν μοναχικὸν βίον καὶ ἐγκατέλιπε τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς αὐλῆς;

ΙΑΚΩΒΟΣ ΔΟΥΒΟΑ. Ναί, κύριε.

ΙΑΚ. Θὰ ὑπάγω πρὸς αὐτόν. Πολλὰ ἔχει τις ἀκούση καὶ νὰ διδαχθῇ παρὰ τῶν προσηλύτων τούτων² εἰς σὲ (πρὸς τὸν Δοῦκα) κληροδοτῶ τὰς προτέρας σου τιμὰς, ὧν κτετέτης ἄξιος διὰ τῆς ὑπομονῆς καὶ ἀρετῆς σου.

(Πρὸς τὸν Ὀρλάνδον.) Εἰς σὲ ἔρωτα, ἄξιον τῆς ἀφοσίωσέως σου.

(Πρὸς τὸν Ὀλιβιέρον.) Εἰς σὲ τὰς γαίαις σου, τὸν ἔρωτα καὶ τοὺς ἐπιφανεῖς σύμμαχους σου.

(Πρὸς τὸν Σίλβιον.) Εἰς σὲ κλίνη, μετὰ πολοῦ κόπου κτηθεῖσαν.

(Πρὸς τὸν Γελωτοποιόν.) Εἰς σὲ δὲ κληροδοτῶ τὰς οἰκιακάς ἔριδας.

διότι αἱ προμήθειαι τοῦ ἐρωτικοῦ σου ταξιδίου, θὰ διακρίσωσι μόνον ἐπὶ δύο μῆνας.

Ἐμπρὸς λοιπὸν ἐξκκολουθήσατε τὰς διασκεδάσεις σας, διότι ἐγὼ ἔχω ἀνάγκην ἄλλων, ὄχι χοροῦ.

ΔΟΥΞ. Μείνε, μείνε, Ἰάκωβε.

ΙΑΚ. Δὲν μοὶ ἀρέσουν αἱ διασκεδάσεις αὐταί. Θὰ περιμείνω τὰς διατάγας σας εἰς τὸ ἐγκαταλελειμμένον σπήλαιόν σας. (ἐξέρχεται.)

ΔΟΥΞ. Ἄς προβῶμεν, ἄς προβῶμεν· θὰ ἐορτάσωμεν τὴν τελετὴν ταύτην ἐλπίζοντες, ὅτι θὰ λήξει ἐν χαρᾷ καὶ ἀγαλλιότητι. (χορεύουσι.)

Ἐπίλογος

ΡΟΖΑΛΙΝΔΑ (πρὸς τὸ κοινόν)

Δὲν συνειθίζετο νὰ βλέπη τις τὴν ἡρώδη τοῦ ἔργου ὑποκρινομένην τὸν ἐπίλογον· ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶνε ἀπρεπέστερον, ἢ τὸ νὰ βλέπη τὸν ἥρωα ὑποκρινομένον τὸν πρόλογον. Ἄν εἶνε ἀληθές, ὅτι ὁ καλὸς οἶνος δὲν χρῆζει διακριτικοῦ σημείου, εἶνε ἐπίσης ἀληθές, ὅτι καλὸν ἔργον δὲν χρῆζει ἐπιλόγου, καὶ ὅμως εἰς τὸν καλὸν οἶνον θέτουσιν ὠραίους κλάδους κισσοῦ, τὰ δὲ καλὰ ἔργα καθίστανται καλλιτέρα τῇ βοηθείᾳ καλῶν ἐπιλόγων. Πόσον δυσχερὴς ἐνίε ἡ θέσις μου ἦτις οὔτε καλὸς ἐπίλογος, οὔτε δύναμαι νὰ συνηγορήσω περὶ ἡμῶν ὑπὲρ ἐνὸς καλοῦ ἔργου! Δὲν εἶμαι ἐνδεδυμένη ὡς ἐπαίτις, ἐπομένως δὲν μοὶ ἀρμόζει νὰ ἐπαιτῶ, οὐδὲν ἄλλο μοὶ ὑπολείπεται ἢ νὰ ἐξορκίσω ἡμᾶς· ἄρχομαι δὲ ἀπὸ τῶν γυναικῶν.

Σὺς ἐξορκίζω λοιπὸν ὧ γυναικες, ἐν ὀνόματι τοῦ ἔρωτος ὃν τρέφετε πρὸς τοὺς ἀνδρας, ν' ἀγαπήσητε ἐκ τοῦ ἔργου τούτου ὃ, τι ἐξ αὐτοῦ σὰς ἀρέσκει· ἐξορκίζω δὲ καὶ ἡμᾶς ὧ ἀνδρες, ἐν ὀνόματι τοῦ ἔρωτος, ὃν τρέφετε πρὸς τὰς γυναῖκας—καὶ καθὼς παρρητῶ ἐκ τῶν μειδιαιμάτων σας, οὐδεις ἐξ ἡμῶν τὰς μισεῖ—νὰ συντελέσητε ὥστε τὸ ἔργον τοῦτο ν' ἀρέση καὶ εἰς ἡμᾶς καὶ εἰς τὰς γυναῖκας. Ἄν ἤμην γυνή, ἤθελον ἀσπασθεῖ ἐξ ὑμῶν τόσους. ὅσους ἔχουσι πωγῶνας τῆς ἀρετικῆς μου, χρῶμα τῆς ὀρέξεώς μου καὶ ἀναπνοὴν μὴ ἀπαρέσκουσαν μοι· εἶμαι δὲ βεβαία ὅτι πάντες ἐκεῖνοι οἵτινες ἔχουσιν ὠραῖον πώγωνα εὐειδὲς πρόσωπον, ἢ γλυκεῖαν ἀναπνοήν, θὰ μοὶ ἀποτείνωσι, ὡς ἀμοιβὴν τῆς φιλικῆς προσφορᾶς μου, εὐμενῆ ἀποχαριστισμὸν ὅταν ὑποκλινῶς τοὺς ἀποχαριστίσω.

1 Cod wine need not bush· κλάδος κισσοῦ ἦτον ἄλλοτε τὸ διακριτικὸν σημεῖον τοῦ οἴνο-
πωλείου. Ἡ καλλονὴ τῶν γυναικῶν ὁμοιάζει πρὸς κλάδον κισσοῦ ὅστις ἐλαύει πρὸς τὸ οἴνο-
πωλεῖον.

Wright.

Τέλος τοῦ δράματος.

ΑΡΧΑΙΟΝ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟΝ ΜΗΗΜΕΙΟΝ

Σωθὲν ἐν τῇ βασιλικῇ τοῦ ἁγ. Μάρκου ἐν Ἐνεσίᾳ, διαφωτισθὲν ὑπὸ τοῦ καθη-
γητοῦ Ἰωάννου Βελούδου, μέλους τῆς Ἀκαδημείας τῶν Ἐπιστημῶν ἐν Ἐνε-
σίᾳ (μετὰ πίνακος)

Ἰπὸ τὸν ἀνωτέρω τίτλον ἐδημοσιεύθη κατ' αὐτὰς ὀκτασέλιδον φυλ-
λάδιον ἰταλιττὶ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἐνεσίᾳ ἡμετέρου λογίου κ. Βελούδου. Τὸ φυλ-
λάδιον τοῦτο ἐκρίναμεν καλὸν νὰ μεταφράσωμεν ἐκ τῆς Ἰταλικῆς καὶ δη-
μοσιεύσωμεν ἐν τῷ Παρνασσῷ χάριν τῶν ἀρχαιολογούντων.

Ἐν Κερκύρα

Σπυρ. Παπαγεωργίου.

Ἐν τῷ ἄνω ἐκείνῳ μέρει τῆς Βασιλικῆς τοῦ ἁγ. Μάρκου, ἐν ᾧ ἴσταν-
ται, ἢ, ὁμοιακρότερον εἰπεῖν, ἀρ' οὐ ἄρχοντα τοῦ ζωοῦ αὐτῶν ὁρό-
μου οἱ τέσσαρες ὀνομαστοὶ Ἴπποι οἱ ἐκ Χίου, ὑπάρχει ὀνομασίον, ἐν ᾧ
ἢ Ἐνετικὴ Δημοκρατία συνήθως ἐφύλακτεν ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς ἀπο-
στολὰς τῶν Πληρεξουσίων αὐτῆς, καὶ ἄλλα ἀρχαῖα ἐπίσημα ἔγγραφα ἄτι-
να λογισθέντα ὡς ἔγγραφα ἱστορικὰ κατετέθησαν ὑπ' αὐτῆς τῆς Δημο-
κρατίας ἐν τῇ Μαρκετικῇ βιβλίῳ θήκῃ. Ὡς πρὸς τὸν χρόνον ἐκεῖνον, ἤδη
ἀπὸ πολλῶν ἐτῶν ὠρίστη ἵνα ἐν αὐτῷ ἀποτίθενται παλαιὰ μωσικὰ
ἀδιόρθωτα, τεμάχια διάφορα μαρκερικὰ, ἀπλᾶ ἢ μετ' εἰκόνων, ἱερὰ τις
εἰκὼν παλαιὰ, λείψανα πάντα ταῦτα, ἄτινα, ἐν ταῖς παλαιότεραις καὶ
νεωτέραις ἐπισκευαῖς τῆς ἐκκλητικῆς συλλεχθέντα, ἐκεῖ ταῦν εὐλαβῶς
διατηροῦνται. Τούτων ὁ ἀξιότιμος κύριος Ἄντ. Pellanda, ἐπιμελεῖα καὶ
ζήλῳ τοῦ ὁποῦ καὶ τὰ λείψανα αὐτὰ διεφυλάχθησαν καὶ αἱ ἐπιδιορθώ-
σεις ἐν τῇ πολυτίμῳ Βασιλικῇ διηρθώθησαν, μετ' ἀγάπης ἠθέλησε νὰ
συλλέξῃ τὰ ἀπεικονίσματα. Τὰ ἀπεικονίσματα ταῦτα ἡμέραν τινα ἴσως
δὲν θὰ ἦναι ἀνωρελῆ εἰς τὰς μελέτας περιέργου τινὸς ἐρευνητοῦ.

Εἶδον τὸ ὀνομασίον ἐκεῖνο τὸν Νοέμβριον τοῦ 1883. Ἐν αὐτῷ παρ-
τήρησα πλὴν ἄλλων, μικρὸν κιβώριον, κοινῶς κομβούκλιον, ἐκ μαρμαροῦ
ἐλληνικοῦ, μνημεῖον ἀρχαῖον χριστιανικόν, ὅπερ καὶ διὰ τὴν ἀνατολικὴν
αὐτοῦ ἀρχὴν καὶ διὰ τὴν ἀπομεικρυμένην ἐποχὴν, εἰς ἣν ὡς φρονῶ ὅτι
πρέπει νὰ ποδοθῆ, δὲν ἀξίζει βεβαίως νὰ παραδοθῆ εἰς τὴν λήθην. Ἰψὸς
ἔχει 63 ἐκατοστῶν τοῦ μέτρου, ἢ βῆσις 43 ἐκ. ἢ δ' ἐργασία αὐτοῦ εἶναι
κομψή. Ἀπὸ τῶν γωνιῶν τετραγωνικῆς ἐπιφανείας, ἦτις ἀπὸ τῆς μιᾶς
πλευρᾶς παρουσιάζει μικρὰν τινα ἀνύψωσιν, ὑψοῦνται τέσσαρες κιονίσκοι
μετὰ κιονοκράνων κεκοσμημένων διὰ φύλλων κρίνου. Στηρίζονται ἐπὶ τῶν

κιονοκράτων τέσσαρες ἀψίδες, ὧν τὰ πέρατα ἐνοθῆντι εἰς τέσσαρας γωνίας, ὧν καλύπτεται ἐκάστη ὑπὸ φύλλου πρὸς ἐκὺθ συνεστραμμένου. Τὸ ἐπικάλυμμα ἢ ὁ ὄροφος, ἢ ὀρόφιον ¹ ἔχει σχῆμα μικροῦ θόλου ἐν τῷ ἐξωτερικῷ κέντρῳ τοῦ ὁποίου ἀπομένει εἰσέτι τμήμα μικρᾶς σφαίρας, ἢ μήλου τοῦ *Κιβωρίου* ² ἐφ' οὗ βεβχίως θὰ ἐστηρίζετο ὁ σταυρός. Ἐπιγραφὴ ἑλληνική, ἐγγεγλυμμένη ἐπὶ τῆς παραπλεύρου στοᾶς πρὸς ἀριστερὰν τοῦ ἀναγκινώσκοντος καὶ συνεχιζομένη ἐπὶ τῆς κατὰ μέτωπον στοᾶς λέγει:

† ΥΠΕΡ ΕΥΧΗΣ ΚΑΙ ΣΩΤΗΡΙΑΣ ΤΗΣ ΕΝΔΟΞΩΤΑΤΗΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΣ

Διὰ ταύτης δηλοῦται τὸ ὄνομα καὶ ὁ εὐσεβὴς σκοπὸς τῆς ἀναθεμένης τῷ ἱερῶν ἐκεῖνο κουβούκλιον εἰς ἐκκλησίαν τινὰ ἀνατολικήν· ἴσως τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἦττον πιθανῶς τῆς Ἀλεξανδρείας· ὁπόθεν, ὡς κατωτέρω θέλω δηλώσω, πιστεύω ὅτι ἔχει τὴν ἀρχὴν καὶ ὅτι μετ' ἄλλων λαφύρων μετηνέχθη εἰς Ἐνεσίαν. Τὸ περιεργὸν ἄλλως μνημεῖον, ὃ μὲχρι τοῦδε περιεγράψαμεν, ἀπεχωρίσθη ἀπὸ τοῦ ὀλοκλήρου τμήματος τοῦ μαρμαρίου.

Λαμβάνοντες ἡδὴ ὑπ' ὄψει τὸν γενικὸν καλλιτεχνικὸν χαρακτῆρα, εὐρισκόμεθα (ἐὰν δὲν ἀπατώμα) εἰς ἐποχὴν πολὺ προγενεστέρην τῶν χιλίων Μ. Χ. ἐτῶν· ἀφίημι δὲ εἰς τοὺς ἔχοντας πείραν τῆς ἱστορίας τῆς τέχνης ν' ἀποδείξωσιν ἢ ἐπιβεβαιώσωσι τὴν κρίσιν ταύτην. Καὶ τὸ σχῆμα δὲ γραμμάτων τινῶν, καὶ τινῶν συντομεύσεων ἐπὶ τοῦ λίθου ἔχουσιν ἐπίσης μεγάλην σημασίαν. Καὶ τοι δὲ αὐτὸ τοῦτο τὸ σχῆμα ἀπκντᾶ ἐνόησε ἐν τοῖς χριστιανικοῖς καλλιτεχνήμασιν, ἰδίως ἐν ταῖς ἀγιογραφίαις, κατὰ παράδοσιν ὅμοιον εἰς πάντα αἰῶνα, οὕτως ὥστε ἀποβίνει δύσκολος, καὶ πολλακίς πλανᾷ καὶ τὸν γεγυμνασμένον ὀφθαλμὸν, ὁ ὀρισμὸς εἰς τίνα ἐποχὴν ἀνήκει παρσταντικόν τι ἔργον, οὐχ' ἦττον ὅμως, παρατηρῶν τὸ εἰδικὸν σχῆμα τοῦ ξ (Σ) τὴν συντόμευσιν τῆς προθεσεως καὶ (Κ) ³ τὸ σημεῖον ὃ ἀποκόπτει τὴν τελευταίαν συλλαβὴν τοῦ ὀνόματος Ἀναστασίας, τὴν τετμημένην καὶ χαρακτηριστικὴν κύρτωσιν τοῦ θολίσκου, τὰ φύλλα κρίνου ἐπὶ τῶν γωνιῶν αὐτοῦ ⁴ τέλος τὴν χρῆσιν, πρὸς ἣν ἦτο προωρισμένον τὸ *Κιβώριον* τοῦτο, ἄγομαι νὰ ἀναγᾶγω αὐτὸ εἰς τὸ χρονικὸν διάστημα μεταξὺ τοῦ ς' καὶ ζ' αἰῶνος. Πρακτικῶς νὰ σημειώσω τὸ σχῆμα τῶν γραμμάτων α, ε, καὶ ω, (Α, Ε, Ω) διότι ταῦτα εἰσὶ κοινὰ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς πτώσεως τῆς ρωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐν

¹ S. German. Part Ep. Hist. Eccl. Mystag Theor.

² Codin Chron. σελ. 91 (ἐκδ. Commelin).

³ Cf. Montfaucon Palaeogr. graec.

⁴ Codin, ὄρα ἀντ. Ducange, Constantinop. Christ, β. βλίου Γ'. κ. σφ. 59 Goare, Rit. Graec σελ. 12.

πέρει ἀπκντῶσιν ἐν μνημείοις λίαν μεταγενεστέροις καὶ ἐν χειρογράφοις τοῦ δεκάτου αἰῶνος μετὰ γραμμάτων κεφαλαίων. Λέγω μᾶλλον ὅτι ὡς πρὸς τὴν ἐποχὴν τοῦ μνημείου, θὰ ἐκλινον νὰ ὀπισθοδρομήσω μέχρις ἐποχῆς ἐτι μᾶλλον ἀπομεμακρυσμένης, ἔνεκα τοῦ α ἔχοντος γωνίαν ἐν τῷ κέντρῳ. **Α** εἰ μὴ ἀπῆντων εἰς παραδείγματα μεταγενεστέρων λίθων, ἐφ' ὧν ἐνόησε τὸ α ἔχει τὸ αὐτὸ σχῆμα. Ὡς πρὸς τὸ ὄνομα δὲ τοῦ ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς σημαينوμένου προσώπου, ὁμολογῶ ὅτι κατ' ἀρχὰς δὲν ἐδίσταζον ὅτι προῦκειτο περὶ τῆς Ἀναστασίας ἐκεῖνης, εὐγενοῦς γυναικός, πλουσιωτάτης, ζησάσης ἐν τῇ Αὐλῇ ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, καὶ προσαγορευθείσης *Πατρικίας*. Αἱ σπάνια ἀρεταὶ καὶ ἡ ἀγιότης τοῦ βίου εἶχον ἀνυψώσῃ αὐτὴν εἰς τοσοῦτον μέγαν θυμασμὸν τῶν αὐλικῶν, καὶ τοῦ βρασιλέως, ὥστε ὁ φθόνος δὲν ἐδράδυνε νὰ διεγείρῃ διὰ συκοφαντιῶν τὴν ζηλοτυπίαν ἐν τῇ ψυχῇ τῆς αὐτοκρατορίας Θεοδώρου. Διὰ τοῦτο ἡ Ἀναστασία τυχοῦσα μυστικῆς εὐκαιρίας καὶ ἐγκαταλείψασα πᾶσαν μεγалоπρέπειαν καὶ λαμπρότητα ἐγκόσμιον, ἀπῆλθεν εἰς Ἀλεξανδρείαν, ἔδρυσε μοναστήριον, καλούμενον τῆς *Πατρικίας*, ἐν ᾧ ὁσίως ἐγκατεβίωσε καὶ ἀπέθανε περὶ τὸ 558 ἔτος. ¹ Πᾶς δισταγμὸς, γεννηθεὶς κατόπιν, μοὶ ἀφῆρηθη· ἐσκέφθη ἄλλως ὅτι τὸ ἐπίθετον *ἐνδοξότατος*, ὃ περιέχει ἢ ἐπιγραφῆ ἡρμολογεῖ κυριώτερον εἰς πρότωπα, ἔχοντα ἀνώτερον ἀξίωμα, π. χ. Ὑπάτου, Πατρικίου, Ἐπάρχου, Κουέστορος, ἢ τινος ὁμοίου. ² Ἀλλὰ περὶ τοῦτου ἀρκεῖ· διότι, ὅταν ἀπὸ τινος ἀρχαίου μνημείου ἐλλείπουσιν ἀποδείξεις θετικαὶ ὅπως καλῶς καὶ ἀσφαλῶς ὀρισθῶσιν ἢ ὁ χρόνος ἢ ὁ χαρακτῆρ ἢ τὰ πρόσωπα, ἢ ἄλλη τις περίπτωσις, τότε φρονιμωτέρως καὶ τιμιωτέρως εἶναι ἢ σιωπῆ. Φρονῶ λοιπὸν ὅτι δὲν πρέπει νὰ ρισκοκινδυνεύσω ἐν τῇ παρούσῃ περιπτώσει νὰ ἐκφράσω ἄλλην γνώμην, ὅπως μὴ ἐμπέσω εἰς τὸ λάθος ἐκεῖνων, οἵτινες, ὑπὸ κενοδοξίας ἐλαυνόμενοι, ἢ ὑπὸ τῆς ἐπιθυμίας νὰ ἐπιδείξωσι σοφίαν, λαλοῦσι περὶ ἀπομεμακρυσμένων καὶ σκοτεινῶν χρόνων κατὰ τὰς φανταστικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις.

Ἐπικνερχόμενοι λοιπὸν εἰς τὸ *Κιβώριον* ἀνάγκη ν' ἀναμνησθῶμεν τῆς ἀρχαίας λατρίας τῆς Ἐκκλησίας, λατρεῖς κοινῆς τοῖς τε Ἑλλησι καὶ Λατίνοις, καθ' ἣν ἡ ἀγ. Τράπεζα, ἀκριβῶς τετραγώνος, ὁμοίως πρὸς τοὺς τάφους τῶν μαρτύρων, ³ ἔκειτο ἐπὶ τῆς μεγάλης ἀψίδος τοῦ Ἱεροῦ, ὑπὸ εἰδός τι σκηνώματος (tabernaculum) ἢ ναίσκου, ἐπίσης τετραπλεύρου, ὑποβασταζομένου ὑπὸ τεσσάρων κινῶν, μετὰ πλευρῶν τοξοειδῶν καὶ θόλου ὑπεράνω, ἔχοντος κοινὸν σχῆμα, ὡς ἐν τῇ Ἀγ. Σοφίᾳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ⁴ ἢ καὶ ἐν σχήματι σφαιρικῷ. Περίεθλον αὐτὸ πολυτελέστατα

¹ Μηνιαῖον τῆς Ἰ. Μαρτίου.

² Ducange, Gloss. M. et I Graecit (αὐτολεξίαι).

³ Bona Card. Rev. Liturg. σελ. 150.

⁴ Paul Silent, Descript. magnae Eccl. II στ. 103 κτλ.

ἐξωγραφημένα πρᾶπετάσματα, ἅτινα κατὰ τὰς ἐπίσημοτέρας στιγμὰς τῆς Μυσταγωγίας ἐκλείοντο, ὅπως ἐμπροῆται ταῖς ψυχαῖς τῶν πιστῶν βελύτερος σεβασμὸς πρὸς τὸ θεῖον μυστήριον.¹ Οὐχὶ ἄλλως βλέπομεν ὅτι εἶναι κατεσκευασμένον, πλὴν τῶν Κιβωρίων τῶν ἀρχαιοτέρων Βασιλικῶν τῆς Ρώμης καὶ πολλῶν λαῶν τῆς Ἀνατολῆς· τὸ πολύτιμον κιβώριον τῆς Βασιλικῆς τοῦ ἁγ. Μάρκου, ἐξαιρουμένου τοῦ σφαιρικοῦ θόλου, ὅστις, κατὰ τὸν Σανσοβίνον² ἀφῆρηται κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας, ἐπειδὴ ξύλινος ὢν κατὰ σύμπτωσιν ἐκλήνυτο ὑπὸ τῶν πολλῶν λαμπάδων.

Ἀπὸ τοῦ κέντρου δὲ τοῦ θόλου κατήρχετο ἄνω ἡ ἐκρέματο ἡ *Peristera* τῆς *Eucharistias*, αἰωρουμένη ὑπὲρ τὴν ἁγ. Τραπεζῆν· ἡ *Peristera* αὕτη (σύμβολον τοῦ ἁγ. Πνεύματος) κατεσκευάζετο συνήθως ἐκ χρυσοῦ, ἐνίοτε δὲ καὶ ἐξ ἀργύρου. Ἐντὸς αὐτῆς ἐφυλάσσετο ὁ ἁγ. Ἄρτος χάριν τῶν ἀσθενῶν. Αἱ μαρτυρίαι τῶν Πατέρων καὶ λειτουργικῶν συγγραφέων ἀμφοτέρων τῶν Ἐκκλησιῶν, αἱ ὑπὸ τοῦ βενεδικτίνου Μαρτίνου καὶ τοῦ Ducange καὶ (τοῦθ' ὅπερ ἀποσιωπῶσι πολλοὶ) τοῦ Martigny³ ἐπιμελῶς συλλεγεῖται καὶ ἐρευνῆσθαι, ἀποδεικνύουσιν ὅτι ἡ χρῆσις τῆς *Peristeras*, τῆς ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς κρεμαμένης, ἀνέρχεται μέχρι τοῦ Δ' αἰῶνος, ἀπκντᾶ δὲ σπκνίως καὶ ἕνα αἰῶνα ἀρχαιότερον. Ἀλλά, καὶ ἕτερον τι εἶδος Ἄρτοφορίου ὑπῆρχε, σχήματος ἢ στρογγύλου ἢ ἄλλως κωνικοῦ, περιπῶν ὡς πυργίσκου, ὡς ἐξάγεται ἐξ ἀρχαίων μνημείων⁴. Ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ καλύμματος τοῦ ἀρτοφορίου τούτου ἴστατο *peristera* ἢ μικρὸς σταυρὸς. Τοιοῦτον στρογγύλον ἀρτοφόριον, μετὰ καλύμματος καὶ σταυροῦ, εἶναι τανῦν ἐν χρήσει παρὰ τῇ Ἀνατολικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ τυλισσόμενον εἰς λευκὴν ὀθόνην, τηρεῖται ἐν σκηνώματι (*tabernaculum*), τοποθετημένῳ ἐπὶ τῆς ἀγίας Τραπεζῆς, ὑπὸ τὸ κιβώριον τὸ καλύπτον αὐτὴν⁵ ὡς ἐν τῇ ἀγίᾳ Αἰκατερίνῃ τοῦ Ὄρους Σινᾶ καὶ ἐν τῇ Μονῇ τοῦ ἁγίου Ἀθωνασίου ἐν Ἀθῶνι καὶ ἀλλαχοῦ⁶ ἢ τὸ σκηνώμα τοῦτο εὐρίσκεται ἐντὸς τῆς μεγάλης ἀψίδος, ὅπισθεν τῆς ἀγίας Τραπεζῆς, ἐπὶ ἐξέχοντος ὀλίγον ἐπιπέδου,⁷ τοῦθ' ὅπερ παρατηρεῖται ἔτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ τοῦ ἁγίου Μάρκου Βασιλικῇ.

Σύγχυσις τις ἄλλως καὶ ἀβεβησιότης παρατηρητέον ὅτι ἐπικρατεῖ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις συγγραφεῦσι, τοῦθ' ὅπερ καὶ αὐτὸς ὁ Martigny ὁμολογεῖ λέγων· «tout ceci n'est pas sans quelques obscurités». Πράγματι παρατηροῦν-

¹ Θεοφ. εἰς I. Μιχ. Κουροπ.

² Χρυσοστ. Ὁμιλ. Γ' εἰς Ἐφεσούς.

³ Venezia descritta. βιβλ. Α' κεφ. 41.

⁴ Martigny, ἐνθ. ἀνωτ.

⁵ Συμῶν Θεσσαλ. ἐκδ. 1683. σ. 368.

⁶ Νεκταρίου πατριάρχου Ἐπιτομὴ Ἱστορίας σ. 150. Μακάριος Κυδων. Περιοδ. Μονῶν Ἀθῶν. καὶ ἁγ. Ἀθωνας.

⁷ Coan, ἐνθ. ἀνωτ.

τες ὅτι αἱ δωρεαὶ αἱ γενόμεναι πρὸς Ἐκκλησίαις τινὰς τῆς Ρώμης καὶ ἀλλαχοῦ ὑπὸ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καὶ δύο Παπῶν, Ἰννοκεντίου καὶ Γλαρίου, ποιοῦνται μνησίαν πύργου καὶ περιστεραῖ, οὕτως ὥστε τὸ ἐν τῶν δύο τούτων ἱερῶν ἀντικειμένων ἦν συμπλήρωμα τοῦ ἑτέρου· καὶ παρατηροῦντες ὅτι ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐπίσκοπος Κκισαρδοῦνου (Tours) ἔδωκε ῥεῖτο τῷ ἱερεῖ Ἀμακλήριῳ κατὰ τὸν 5' αἰῶνα *Peristerium et columbam argenteam ad repositorium*, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὴν γνώμην τοῦ Ducange, μὴ δεχομένου διαφορὰν μετὰ τὴν περιστερὰν καὶ περιστερίον, καὶ στηριζομένου, ὡς πιστεύω, ἐπὶ τῆς χρήσεως ὑπὸ τῶν ἀρχαίων καὶ νεωτέρων Ἑλλήνων τῶν υποκοριστικῶν ὀνομάτων ἀντὶ τῶν θετικῶν. Ἀλλ' ὁ λόγιος Martigny συμπεραίνει ἐντεῦθεν ὅτι τὸ *peristerion* ἦν τὸ φυλακτῆριον τῆς περιστερᾶς, ὀρθῶς σκεπτόμενος Ἄλλως δυσκόλως νοῶ πῶς τὸ *peristerion* ἠδύνατο *abriter et envelopper de colombe*. Τίς ἢ σχέσις μετὰ τὸ πύργου καὶ τῆς περιστερᾶς καὶ μετὰ τὴν αὐτῆς καὶ τοῦ περιστερίου. Πῶς συμβιβαστέον τὴν διαφορὰν καὶ τὰ ἔθιμα πρὸς τὸν πιθανώτερον τῶν λόγων, εἰ μὴ παραδεχόμενοι ὅτι πύργος καὶ περιστερίον ἦσαν ταυτόσημα, καὶ ὅτι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον οἱ Λατῖνοι, ἕνεκα τοῦ σχήματος ἴσως, ἐκάλουσαν πύργον (*turris*), οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον *peristerion*; Τί τὸ παράδοξον, ἂν ἐν ἀντικείμενον, ὠρισμένον εἰς ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν, ἔφερε παρὰ λαοῖς διαφόροις διάφορα καὶ τὰ ὀνόματα; Τὸ κατ' ἐμὲ δὲν ἀρίστα μὲν τῆς ιδέας ὅτι πύργος καὶ περιστερίον ἦσαν ὁμοῦ ἀφιερωμένα εἰς τὸ ν' ἀποτίθηται ἐν αὐτῷ τὸ ποτήριον τῆς εὐχαριστίας, ὡς ἐν μικροῖς ἀργυροῖς κιβωρίαις, ἐπικρεμαμένοις ἢ τεθειμένοις ἐπὶ τῆς Τραπεζῆς ἀφ' ὧν ἀνηρτᾶτο ἡ *peristera* ἢ ἄλλο δοχεῖον, οὐχὶ ἄλλως ὡς ἀπὸ τῶν μεγάλων κιβωρίων, περὶ ὧν εἴπομεν. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ τὴν λειτουργικὴν ἀσχολούμενοι βεβησιῶσιν ὅτι ὑπὸ τὸ μέγα κιβώριον ὑπῆρχεν ἐνίοτε καὶ ἕτερον ἐπάνω τῆς Τραπεζῆς,¹ εὐκόλον εἶναι νὰ συμπεράνωμεν ὅτι ἡ γνώμη ἡμῶν δὲν ἀπέχει πολὺ τῆς ἀληθείας. Τοῦτο λέγομεν παρεκβατικώτερον καὶ ἐπ' ἐλπίδι νὰ διαχύσωμεν κατὰ δύναμιν φῶς ἐπὶ τοῦ ἡμετέρου θέματος.

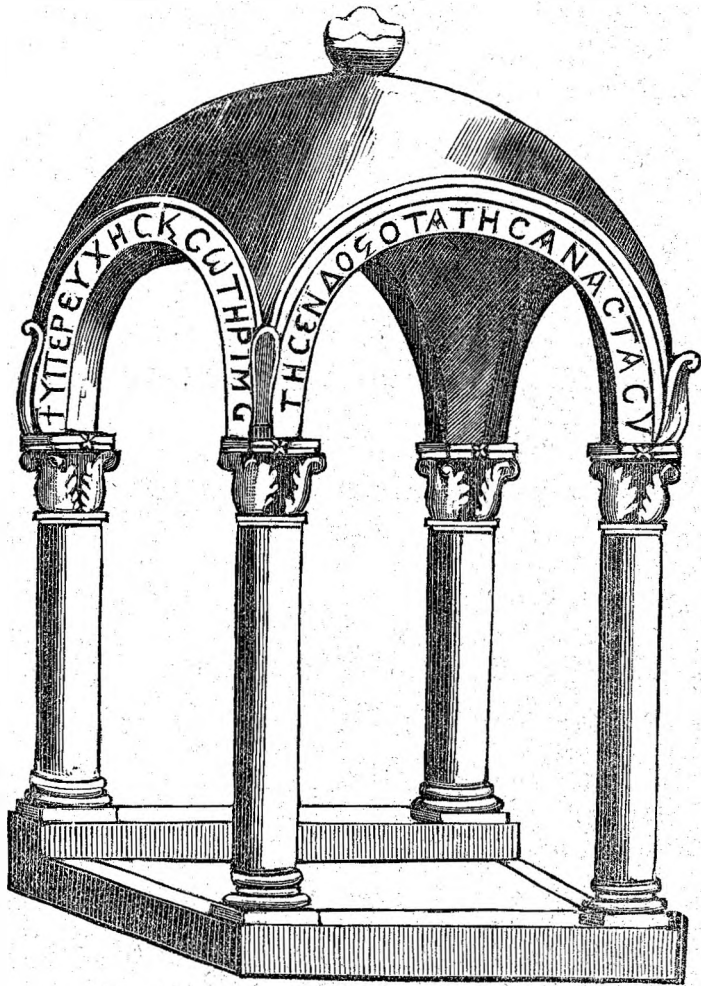
Παρατηροῦντες δὲ τὸ σχῆμα τῶν μεγάλων κιβωρίων, τὴν μεγάλην διαπύρην χρυσοῦ καὶ ἐκλεκτῶν μαρμάρων τὴν γενομένην πρὸς κατασκευὴν αὐτῶν, τὴν μεγαλοπρέπειαν ἐν ἣ περιεβάλλετο τὸ ὕψος τοῦ Μυστηρίου, τὴν εὐλόγησιν καὶ τὸν σεβασμὸν, ὃν ἐνέπνεον τοῖς πιστοῖς, οὐδὲ ὅπως θαυμάζομεν ἂν ὡς γράφει ὁ Παῦλος Σιωπηλὸς² αὐτὰ αἱ ἐκκλησίαι ἐκαλοῦντο *Κιβώρια* καὶ ἐνομιζοντο ἀργυραῖ. «Καὶ πῶς ἐνὶ ναοὺς ἀργυροῦς γενέσθαι;» ἐρωτᾷ ὁ Χρυσόστομος καὶ ἀπκντᾶ ὁ αὐτός. «Ἴσως ὡς κιβώρια μικρά.»³ Δὲν ὑπῆρχον λοιπὸν μόνον μεγάλα κιβώρια, ἀλλὰ καὶ μικρά· ταῦτα ἦσαν ἐν χρήσει, νομίζω ἐν τοῖς μικροτέροις ναοῖς· ἐκεῖνα ἤρμοζον

¹ Martigny, ἐνλ. Ciborium.

² Paul. Silent. ἐνθ. ἀνωτ.

³ Ὁμιλ. MB' καὶ πράξεις κεφ. 19.

εἰς τὰς βασιλικὰς καὶ ἀπὸ τούτων καὶ ἀπὸ ἐκείνων ἐκρέματο ἡ περιστέρα. Τὸ ἱερόν μνημεῖον ἐν τούτοις, περὶ οὗ δὲν ἐνόμισα ἀκκαιρον τὴν παροῦσαν ἐκθεσιν, ἀριθμητέον μεταξὺ τῶν μικρῶν κιβωρίων τῶν χρόνων ἐκείνων. Τοιαύτη γνώμη, πλὴν τοῦ ὅτι ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ρηθέντων βεβαιούται, ἀποδεικνύεται καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος ὅτι ὑπὸ τὸν θολίσκον σώζεται εἰσέτι ὁ κρίκος ὁ σιδηροῦς, ἐφ' οὗ ἐστηρίζετο ἡ ἄλυσις τῆς περιστέρας· ἀκριβῶς ὡς ὁ Marténe βεβαίωσι, ὅτι ἐπὶ τῆς ἐποχῆς του εἶδε κρεμάμενον πύργον ἀργυροῦν ἐν τινι μονῇ τοῦ Καισαροδούου καὶ ἐν τισὶ νεοῖς τῆς Ρώμης. Ὡς πρὸς τὸ ἡμέτερον κιβώριον ὁ μέγας αὐτοῦ ὄγκος βεβαίωσι ὅτι ἀρχῆθεν ἀπέκειτο ἐπὶ τῆς ἁγίας Τραπέζης. Ὅπως ποτ' ἀνὴρ, δημοσιεύω ἐνταῦθα ἀπεικόνισμα αὐτοῦ, ὡς χριστιανικῆς ἀρχαιότητος, καὶ διὰ τὴν σπουδαιότητα αὐτοῦ τὴν λειτουργικὴν καὶ διότι, ἐκτὸς τοῦ ἀξιώματος τῶν συγγραφέων, δὲν γνωρίζομεν ἄλλην σύγχρονον μαρτυρίαν.

Τοῦτο φρονῶ ὅτι διετήρουν ὡς σπανίην ἀρχαιότητα οἱ Ἐνετοὶ, οἵτινες ἐν χρόνοις σοφωτέροις καὶ γενναϊότεροις προὔτιμων ἀντὶ τῶν καρπῶν στρατιωτικῶν θριαμβῶν τὴν εἰρηνικὴν καὶ τὴν εὐσεβῆ κτῆσιν ἱερῶν θησαυρῶν οὐδὲ καὶ διετήρουν ἐπιζήλωσ'· καὶ ὅτι περικλείσαντες αὐτὸ διὰ κιγκλίδων ἀπὸ τῶν τεσσάρων πλευρῶν, τὸ εἶχον τοποθετήσαι πρὸς διακτήρησιν τῆς ἁγίας Δωρεᾶς, ἀπ' αὐτῆς τῆς οἰκοδομῆς τῆς Βασιλικῆς αὐτῶν, ἐπὶ τοῦ μεγάλου βήμματος, ὅπισθεν τῆς ἁγίας Τραπέζης, ἐκεῖ ἀκριβῶς ὅπου αἱ ὀνομασται ἀλαβάζστρηναι στήλαι καὶ ἄλλα κειμήλια μαρμαρέων μαρτυροῦσιν ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ τόπου. Φρονῶ μάλιστα ὅτι τὸ κιβώριον ἐκεῖνο ἀφῆρθη πρὸς τριῶν αἰῶνων, καὶ ἀντικατέστη διὰ τοῦ σημερινοῦ μικροῦ ἀλτάριου (ἔργου τοῦ Σανσοβίνου), μετὰ θήκης περιπεφραγμένης διὰ θυρίδος ὀρειχαλκίνης ἐπιχρῦσου, πρὸς χρῆσιν τῆς εὐχαριστίας. Τοῦτο διήρκεσε μέχρι οὗ πεσοῦσης τῆς Δημοκρατίας, ὠρίσθη πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον τὸ πρὸς δεξιὰν ἀλτάριον, καλούμενον νῦν τῆς ἁγίας Δωρεᾶς. Τοσαῦτα περὶ τοῦ μικροῦ κιβωρίου. Ἦδη δὲ, ἀν ἀτυχῶς ἡ περιγραφή μου αὕτη δὲν ἀξίζει νὰ κατηγορηθῆ ὡς ἀνωφελῆς, παρκαλιῶ ἵνα τὸ σεβάζσιμον τοῦτο καὶ πολυτίμον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῆς ἀρχαίας λατρείας τῆς Ἐκκλησίας μνημεῖον ἀρῆθῆ ἐκεῖθεν, ὅπου τανῦν (βεβαίως οὐχὶ πολὺ ἐντίμως) κατὰκειται, καὶ διαχυλαχθῆ κατ' ἀξίαν ἐν τῷ θησαυροφυλακείῳ τῆς Μαρκικῆς Βασιλικῆς.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΕΥΔΙΑ *

ΠΑΡΑΛΛΑΓΗ ΥΜΝΟΥ ΤΙΝΟΣ ΤΟΥ ΡΗΓΑ ΦΕΡΑΙΟΥ

Λαμβάνων ἀφορμὴν ἐκ τοῦ ἐν τῇ ἐκθέσει τῶν κειμηλίων τοῦ ἱεροῦ ἀγῶνος κατατεθέντος ἀντιτύπου δυσσευρέτου τινος ὕμνου τοῦ πρωτομάρτυρος βάρδου τῆς ἑλληνικῆς παλιγγενεσίας, δημοσιευθέντος κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ παρόντος αἰῶνος ἐν Κερκύρα, ἐσχάτως δὲ ἀνκδημοσιευθέντος ἐν τῷ περιοδικῷ «Παρνασσῶ», ἐπιστέλλω πρὸς τὴν διεύθυνσιν τοῦ περιοδικοῦ τούτου πρὸς δημοσίευσιν, παρκαλλαγὴν ἐτέρου ὕμνου τοῦ Ρήγα, περιελθοῦσαν εἰς χειρὰς μου πολὺ, δυστυχῶς, μετὰ τὴν λήξιν τῆς ἐκθέσεως.

* Μακάριος ἱερεὺς ὁ Ευδιάς, ἐκ τοῦ γνωστοῦ ἀριστοκρατικοῦ τῶν ἐν Ληξουρίῳ Τυπάλδων οἴκου, τὸ πρὶν Μιχαὴλ λεγόμενος, ἦν ἐκ πατρὸς συγγενὴς τοῦ Ἀγγέλου καὶ Γζαννέτου Ευδιά, ἐκ πάππου δὲ θεῖος τοῦ διαπρεποῦς ζωγράφου κ. Νικ. Ευδιά Γεννηθεῖς ἐν Ληξουρίῳ περὶ τὰ μέσα τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος ἔζησεν ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1798, ὃν κατὰ τὴν παράδοσιν ἐκ τῶν μέλλον ἐναρτέων κληρικῶν, καὶ εὐμαθῶν, κατὰ τὴν τότε τῶν γραμμάτων κατὰστασιν, Κεφαλλήνων. Ἐσομέρευσε ἐν Σμύρῃ, εἶτα δὲ ἐν Ἀυστολοδάμῳ τῆς τότε ἐκεῖ τὸσον μεγάλης καὶ πλουσίας ἑλληνικῆς κοινότητος πατρὸς καὶ διδάσκαλος. Ἐμεινεν ἐκεῖ τεσσαράκοντα περίπου ἔτη, καταρτίσας καὶ ἀξίαν λόγου βιβλιοθήκην, ἐπιγὴν δὲ κατὰ τὸν πλοῦν ἐπανερχόμενος εἰς τὴν πατρίδα, ἢ κατὰ τὸ πιθανώτερον στραγγαλισθεὶς πρὸς ληστείαν, διαρκούντος τοῦ πλοῦ ἐρίφηθῆ εἰς τὴν Θάλασσαν. Ἦν στιχομυρῆς καὶ ἐκκλησιαστικὸς ὕμνογράφος, γράψας πολλὰ, περὶ ὧν ἄλλοτε πλείονα.

Ὁ περὶ οὗ πρόκειται, εὐρίσκεται εἰς παλαιὸν χειρόγραφον ἀνεκδότων ἐκκλησιαστικῶν κανόνων, τροπαρίων καὶ ἄλλων στιχοῦργημάτων, γραφείς ἐν παραλλαγῇ παρὰ τοῦ Μακκαρίου Ξυδιᾶ, ἱερέως Κεφαλλήνος, ἀνδρὸς τὰ μάλα εὐσεβοῦς, φιλοπατρίδος καὶ ἐρξτοῦ τῶν γραμμῶν, οὗτινος ἔργα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, περιέχει τὸ ἐν λόγῳ χειρόγραφον. Δὲν ἔτυχέ ποτε εἰς ἐμὲ νὰ ἴδω τὸ πρωτότυπον τοῦ παραλλαγέντος ὕμνου, οὔτε ἰδίᾳ οὔτε ἐν συλλογῇ τῶν ἄλλων τοῦ Ρήγα θουρίων, ἐκ τῆς συμπαραβολῆς ὅμως τοῦ παραλλαγέντος πρὸς τὰ ἄλλα ἔργα τοῦ Θετταλοῦ ἀοιδοῦ, καὶ ἐκ τῆς γνωστῆς αὐτῶν ὕφης, δὲν νομίζω ὅτι ὁ ὕμνος πολὺ ἠλλάχθη· ὅπως δὲ ποτε ὅμως καὶ ἐν τούτῳ παρατηρεῖται τὸ αὐτὸ τῆς φιλοπατρίας καὶ πίστεως πῦρ, καὶ τὸ αὐτὸ περίπου ἀνεπιτήδευτον καὶ ἀφελὲς ὕφος τῶν λοιπῶν ποιητικῶν ἔργων τοῦ πρωτοφάλτου τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν ἀγώνων. Ἡ αὐτὴ πολυλογία, ἡ αὐτὴ γλωσσικὴ καὶ ποιητικὴ χαλαρότης, οἷα εἰς τὰς λοιπὰς στροφὰς τοῦ λογιωτάτου ἄλλως τε ἐνδόξου τῶν Φερῶν τέκνου, ἀλλ' ἐμπεδαπτισμέναι εἰς αἶμα καὶ δάκρυον καὶ ἀποπνεύσαι ἀνδρείαν, ἐκδίκησιν καὶ ἐλπίδα. Τὸ αἰσθημα τῆς ἀνεξαρτησίας, ὁ πόθος πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους καὶ τὸ θάρρος ὑπερ ἐνέπνεον τοῖς τυραννουμένοις λαοῖς, τὰ ἱερὰ καὶ ἀνθρωποσωτήρια διδάγματα τῆς γαλλικῆς ἐπαναστάσεως, ἐκδηλοῦνται προλαχοῦ τοῦ στιχοῦργήματος· ὁ Ρήγας ἦτο φίλος τῆς γαλλικῆς πολιτικῆς, τὰ δὲ φλογερά του ἔσμηκα ἦσαν ἀντίλαλοι τῶν θουρίων τῆς ἐπαναστάσεως ἐκείνης· ὁ Ρήγας ἐξεδήλου τότε τὸ ἐπικρατοῦν ὑπὲρ τῆς Γαλλικῆς αἰσθημα καὶ τὴν πρὸς ταύτην ἐλπίδα τοῦ ἑλληνικοῦ γένους.¹

Ἀντιγράφωμεν κατὰ γράμμα τὸν τε ὕμνον καὶ τὰ πρὸ αὐτοῦ, τηροῦντες τὴν ὁρθογραφίαν τοῦ χειρογράφου² ἀπὸ τῆς σελίδος 46 αὐτοῦ. Ὁ Ξυδιᾶς προτάσσει τάδε :

«Στίχοι οκτωσύλλαβοι (sic) ποιηθέντες παρὰ τινος (!) Ρήγα Ζαγοραίου » τοῦ ἀποκτανθέντος παρὰ τῶν Ἀγαρηνῶν³ προστάξει τοῦ gran signor » Σουλτάν Σελήμη⁴ μεθ' ἐτέρων πέντε γραικῶν⁵ ζηλωτῶν τῶν Γραικο-

¹ Ἴδε ἐν ἐκτάσει περὶ τούτων Mendelson Bartholdy Ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος κτλ. βιβλ. δεῦτερον σελ. 408 καὶ ἐπόμενα. Παπαρηγοπούλου καὶ Γ. Γερβίνου Ἱστορίαν τῆς Ἑπαναστάσεως καὶ ἀναγεννήσεως τῆς Ἑλλάδος ὑπὸ Περδανόγλου, ἐν τόμῳ Α'. σελ. 40 ἐπομ. καὶ 77 καὶ ἐπόμενα.

² Τὸ χειρόγραφον βιβλιόριον, εὐρίσκεται παρὰ τῷ κυρίῳ Νέστορι Τ. Ξυδιᾶ, ὅστις εὐμενῶς μοι τὸ ἔδωκε πρὸς ἀνάγνωσιν καὶ δημοσίευσιν.

³ Τὸ ὄνομα ἀγαρηνῶς ἦν ἐν πολλῇ τῇ χρήσει τότε καὶ ἔτι ἀκόμα περιπεσοῦν μάλιστα εἰς τὴν ἐπιθετικὴν σημασίαν, τοῦ ἀπίστου, σκληροῦ. «Ἀγαρηναὶ σκυλιὰ», καλεῖ πολλάκις ἔτι ὁ λαὸς τοῦς Ὀθωμανοῦς.

⁴ Ἦσαν ὡς φαίνεται ἀκόμη ἀνερεύνητα τὰ περὶ τοῦ ἐν Βελιγραδίῳ θανάτου τοῦ μάρτυρος, ἡ προδοσία τοῦ Οἰκονόμου καὶ ἡ συνδρομὴ τῶν αὐστριακῶν ἀρχῶν ἐν Τεργέστη καὶ Βιέννῃ εἰς τὸ δράμα ἐκεῖνο· ἦτο ἄλλως τε πολὺ φυσικόν τότε νὰ ἐπιρριφθῇ ὅλη ἡ ἔθνη ἀρὰ κατὰ μόνον τῶν Ὀθωμανῶν καὶ νὰ αἰτιῶνται μόνον τὸν Σελήμη Ι' (1789—1808).

⁵ Γνωστότατος ἐκ τούτων τυγχάνει ὁ συνέταιρος καὶ φίλος τοῦ ἥρωος Κορωνοῖς. Γ ρ α ι-

»Γάλλων· οὗτοι δὲ οἱ στίχοι ἦσαν πάντῃ ἀδιόρθωτοι (;) οὗς διωρθωσάμην » κατὰ δύναμιν ἐγὼ ὁ ταπεινὸς Μ. Ι. Τ. ὁ Ξυδιᾶς ὁ Κεφαλληναῖος⁶ καὶ » κατέστρωσα αὐτοὺς ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ ἐν Ἀμστερδὰμ τῇ πόλει » ἐν τῷ ΑΩΙΘ' νοεμβρ. Θ' ἔ. π.

- 1 Φίλοι μου συμπαιδιῶται
δοῦλοι νῆμεθα ὡς πότε ;
τῶν ἀπίστων Μουσουλμάνων
τῆς Ἑλλάδος τῶν τυράννων ;
- 2 Ἐκδικήσεως ἡ ὥρα
ἔφθασεν ὦ φίλοι τώρα
ἡ κοινὴ πατρὶς φωνάζει
μὲ τὰ δάκρυα μᾶς κρᾶζει
- 3 Τέκνα μου γραικοὶ γενναῖοι
δοῦμετ' ἄνδρες τε καὶ νέοι
Κ' εἶπατε μεγαλοφώνως
Κι' ὅλοι λέγετε συμφώνως
- 4 Ἀσπαζόμεν' εἰς τὸν ἄλλον
μ' ἐνθουσιασμὸν μέγαν
ἕως πότε ἡ τυραννία
ζήτω ἡ ἐλευθερία.
- 5 Μία μεγάλη ἀπροσύνη
τῶν γραικῶν εἶναι αἰσχύνη
Τούρκος φεῖ μᾶς ἐτυράννει
καὶ ἄλλοῦ που δὲν ἐφάνη.
- 6 Τόση βία κι' ἀδικία
κι' ἄλλη τόση δυναστεία
τῶν ἀθεοτάτων Τούρκων
καὶ ἀνόμων Μακκλούκων
- 7 Σ' κόπους ἔβανον κι' ὀδύνας
καὶ ἀπεθνήσκουμεν τῆς πείνας
οἱ γραικοὶ ἐπιποῦσαν
νὰ ποῦν τι δὲν ἐτολμοῦσαν
- 8 Ἔως πότε Μουσουλμάνους
νὰ ποφέρωμεν τυράννους ;
ἕως πότε ἡ δουλεία ;
ζήτω ἡ ἐλευθερία !
- 9 Ποῦ νῦν τέχνη ; ποῦ πιστήμη ;
ποῦ γραικῶν ἡ τόση φήμη ;
κατηργήθησαν φεῖ ! ὅλα

- κι' ἄλλα τε ἔτι παμπόλλα.
- 10 Τῶν τουρκῶν ἡ τυραννία
ἔφερε μᾶς εἰς πείναν
σ' βόσκανα, μόχθους καὶ πόνους
σ' μάστιγας σφαγὰς καὶ φόνους.
 - 11 Καὶ ξενιτευμὸν πατρίδος
στερευμὸν πάσης ἐλπίδος
ὅλ' αὐτὰ συλλογισθῆτε
τοὺς προγόνους μιμηθεῖτε
 - 12 Ὡ γραικοὶ ἀνδρειωμένοι
κ' εἶπατ' ὅλοι ἐνωμένοι
ἕως πότε ἡ τυραννία ;
ζήτω ἡ ἐλευθερία !
 - 13 Τῶν γραικῶν τε ἡ ἀνδρεία
καὶ αὐτῶν (*) ἡ ἀνδρεία
ἠγνώσθησαν σ' ὅλην τὴν κτίσιν
κ' εἰς Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν.
 - 14 Ταῦτα κάμν' ἡ τυραννία
μουσουλμάνων ἡ ἀγρία
ἀλλὰ ἦλθε τέλος πάντων
μεταξὺ τῶν συμβάντων
 - 15 Ἐκδικήσεως ἡ ὥρα
κ' οἱ γραικοὶ φωνάζουν τώρα
ἀλλαλάζοντες μὲ κρότον
ἔσχατον ἁμοῦ καὶ πρώτον.
 - 16 Ἐλαμψεν ἡ σωτηρία
ζήτω ἡ ἐλευθερία.
Τῶν τουρκῶν ἡ τυραννία
τούτων δὲ καὶ ἡ μανία
 - 17 Πανταχόθεν εἶν' γνωστὴ
λοιπὸν πάντες οἱ πιστοὶ
δεῦτε ὅλοι συναχθῆτε
καὶ τοὺς πάλαι μιμηθεῖτε
 - 18 Νίκης ὅπλα νὰ ζωσθῆτε
(*) Δηλ. τῶν Τούρκων.

κ ὅς. Σπανίως πρὸ ὀλίγων ἔτι ἐτῶν ἐλέγετο ἡ λέξις Ἐ λ λ η ν. Ἡ λέξις Γραικός, Γραικικὴ Ὁρησκία, γλώσσα κτλ. ἦσαν συνηθέστατα, ἐντεθεν καὶ τὸ στιχοῦργημα πολλαχοῦ ἔχει τὴν λέξιν Γραικός, ἧτις καὶ ὑπὸ τοῦ Ξυδιᾶ ἀν' ἐγράφετο, ἦν σύμφωνος πρὸς τὸ γλωσσικὸν ἰδιῶμα τῆς ἐποχῆς.

⁶ Κοινῶς «Κεφαλλονίτης» λέγεται ὁ Κεφαλλῆν, παρὰ τισὶ δὲ εὐρηται «Κεφαλλήνιος» «Κεφαλληναῖος» καὶ «Κεφαλληναῖος».

- ἴπειτε τους ξεκουμπισθήτε
ἴπαγετ' ὅλοι εἰς τὴν Μέκκαν
δρισμὸς ἀπὸ τὸν Τέκκαν
- 19 Ἦρωα τὸν Ἀθηναῖον
νικητὴν καὶ ρωμαλαῖον.
Τοὺς υἱοὺς σας οἱ πατέρες
καρδίαν δότε καὶ μητέρες
- 20 Τέκνα μας ἐτοιμασθήτε
καὶ τὰ ὄπλα σας ζωσθήτε
μ' ἐνθουσιασμὸν μεγάλον
δροῦ μ' ἦρωα τὸν Γάλλον
- 21 Ὅλους δὲ φονεύσατέ τους
παντελῶς φανίσατέ τους
μὲ σπαθιά ξεγυμνωμένα
τὰ αἵματοχειλισμένα.
- 22 Ἀνηλεῶς κτυπάτε τους
καὶ ὄλους καταφάτε τους
ἀσπαζόμε' εἰς τὸν ἄλλον
καὶ μὲ τὸν γενναῖον Γάλλον
- 23 Κι' ὅταν αὐτοὺς νικήσετε
τότε καὶ νὰ τ' ἀφήσετε
ζήτω ἡ ἐλευθερία,
δροῦ δὲ καὶ ἡ σωτηρία
- 24 Τῆς Ἑλλάδος ἡ πρὶν δόξα
μὲ τῶν τέκνων τῆς τὰ τόξα
θέλεις πάλιν ἐπιστρέψη
καὶ τοὺς Τούρκους ν' ἀποστρέψη
ἕως πότ' ἡ τυραννία,
ζήτω ἡ ἐλευθερία
- 26 Τρόπαια τοῦ Μακκαρίου
δὲν ἠφάνισεν ὁ χρόνος
μήτε Σαλαμῖνος ἔργα
τῶν Ἑλλήνων θαῦμα μέγα
- 27 Οἱ γραικοὶ τὰ ἱστοροῦνται
καὶ καλὰ τὰ ἐνθυμοῦνται
πρόγονοι τῶν ἦν ὁ Μίνως
καὶ Λυκοῦργος τε ἐκεῖνος
- 28 Μιλτιάδης Ἀεωνίδης
ἔτι καὶ ὁ Ἀριστείδης
ἄνδρες θαυμαστοὶ μεγάλοι
ποῦ νικοῦσαν σ' κάθε πάλην

Ἐνταῦθα λήγει τὸ μακροσκελὲς καὶ εἰς πολλὰ περιττολόγον στιχοῦργημα. Ὁ Μακκάριος εἰ καὶ δὲν μετέβαλε τὴν βῆσιν καὶ τὸν σκοπὸν, βεβαίως ὅμως πολλὰ θὰ προσέθετο, προσόμοια τὸν νοῦν καὶ τὴν φράσιν πρὸς ἄλλα τοιαύτης φύσεως ἴδια αὐτοῦ στιχοῦργήματα οἷα τὰ ἐν σελίδι 48

- 29 Τοῦτους, οἱ γραικοὶ μιμοῦνται
Τούρκους πλέον δὲν φοβοῦνται,
τὴν ζωὴν καταφρονοῦσι
τοὺς τυράννους δὲν ψηφοῦσι.
- 30 Παρὰ νὰ ὑποταχθῶσι
προτιμοῦν νὰ φονευθῶσι
οἱ γραικοὶ αἰεὶ νικῶσι
τοὺς ἐχθροὺς καταπακτῶσι
- 31 Καὶ αὐτοὺς δὲ πολεμοῦσι
συνῆκαρδίζ τῇ ζεύσει
ἤλθεν ἡ παρηγορία
ζήτω ἡ ἐλευθερία.
- 32 Ὅταν οἱ γραικοὶ στὴν πάλην
εἶναι μετ' αὐτῶν κ' οἱ Γάλλοι
κ' ἐνωθῶσιν εἰς ἓν σῶμα
δὲν φοβοῦνται πλέον πτώμα.
- 33 Ἦρωες γενναῖοι Γάλλοι
ἀπ' ἑτάς δὲν εἶναι ἄλλοι
πλήν γραικοὶ ἀνδρειωμένοι
οἱ πικροῦθεν ξακουσμένοι.
- 34 Φίλοι τῆς ἐλευθερίας
τῆς πατρίδος σωτηρίας
ὅταν ἔγωμεν τοὺς Γάλλους
δὲν φοβούμεθα ἀπ' ἄλλους.
- 35 Γάλλοι καὶ Γραικοὶ δεμένοι
μὲ φιλίαν ἐνωμένοι
αὐτοὶ μόνοι θὰ λυτρώσουν
καὶ Γραικίαν ἐλευθερώσουν
- 36 Ἐκ τῆς τῶν Τουρκῶν μανίας
καὶ σκληρῆς τῶν τυραννίας
ἔξω ἡ πειρατηρία
ζήτω ἡ ἐλευθερία.
- 37 Ἄμποτε ὁ κύριός μας
νὰ τροπώσῃ τὸν ἐχθρόν μας
νίκην δώσ' εἰς γραικογάλλους
ἰσχυροὺς τε καὶ μεγάλους
- 38 Καὶ οὕτω νὰ δοξάζωμεν
τὸ ἅγιον ὄνομά του
κ' αἰεὶ τοῦτον λατρεύοντες
κατὰ τὸ θέλημά του.

καὶ 49 τοῦ χειρογράφου, ἀποβλέποντα τὰς τότε γενομένας μάχας τοῦ ἀγῶνος καθ' ἃ διεδίδοντο περὶ αὐτῶν, τὸν ἀπυγχονισμὸν τοῦ πατριάρχου καὶ ἄλλα ὅμοια. Παρὰ πόδας τοῦ περὶ ἀλλογεντοῦ ὕμνου, ἔπονται γραφέντα περὶ τοῦ ἰδίου Μακκαρίου τὰ ἑξῆς :

«Τυπάλδος ὁ Μακκάριος
»λαχὼν ἑτέρους σίχους
»πάντη τε ἀδιόρθωτους
»τοὺς ἔκαμε ὑποθρύχους
»κ' ὡς ἐδυνήθη δὲ αὐτὸς
»τούτους διώρθωσέ τους
»κ' εἰς Γραικογάλλους ἔπεμψε
»καὶ ἐπαράδοσέ τους.

Ἐν Ληξουρίῳ τῆς Κεφαλληνίας.

Ἡλ. Α. Γαστέλης.

ΑΙ ΘΕΙΟΚΗΡΙΑΔΕΣ

ΦΑΝΤΑΣΙΑ

I

Πρῶτα τινί, μεγάλη εορτὴ ἐτελεῖτο ἐν τῇ ἐπαύλει Ροσπραλέν.

Μετὰ μακρῶν σειρῶν βροχερῶν ἡμερῶν, ὁ ἥλιος ἤρχιζε τέλος λάμπων, ὠρτικός φθινοπωρινὸς ἥλιος, χρυσίζων διὰ τῶν ἀκτίνων του τὰ ἐκ τῶν φύλων αὐτῶν ἡμιγυμνωθέντα δένδρα. Τέλος πάντων! Ἡδύναντο ἐπὶ τέλους νὰ μετκῶσιν εἰς τὰ βῆθη τοῦ δάσους, καὶ νὰ συμπάγωσιν ἐπὶ τῆς χλόης τὸ περίρημον ἐκεῖνο ἄριστον, τὸ τοσοῦτον ἀνυπομόμως ἀναμενόμενον καὶ ὕπερ ἢ ἀνεπιείκεια τοῦ καιροῦ ἐφάνετο οἶονεὶ θέλουσα νὰ καταστήσῃ ἐς αἰεὶ ἀδύνατον.

Ἀπὸ τῆς ἐννάτης πρωϊνῆς ὥρας, πάντες οἱ ἐν τῇ ἐπαύλει ξενιζόμενοι εἶχον συνέλθει ἐν τῇ μεγάλῃ τῶν προγόνων αἰθούσῃ. Ὁ κόμης καὶ ἡ κόμισσα Δε-Ροσπραλέν, πᾶσαν κατέβηλον προσπάθειαν πρὸς καλὴν ὑποδοχὴν τῶν προσκεκλημένων. Ἀνήκον δὲ οὗτοι εἰς τὴν δευτέραν τάξιν τὴν προνομιοῦχον, τὴν κατ' ἐξοχὴν φαιδρῶν τάξιν τῶν προσκεκλημένων, ἐκείνην δηλαδή, ἣτις ἀφικνεῖται πάντοτε λίαν βραδέως καὶ ἀναχωρεῖ λίαν ἐνωρίς.

Μεταξὺ τῶν πρώτων, ἡ μικρὰ βικωνία Δε-λαΚρουά-Δανζύ, μὲ τὸ μικρὸν ξανθὸν προσωπάκι τῆς, ροδόχρους ὡς ροδάκινον, καὶ φλύαρος ὡς κίσσα, σύρουσα κατόπιν τῆς δλόκληρον ἔλην ἐκ τῶν κυρίων : Πρεβάλ, Φαβερὸλ,

Λανσάκ και ιδίως τοῦ εὐφλέκτου και ἀκαταμαχίτου Πρεζιλβέρ τοῦ εὐ-
γλωττοτάτου—καθώς ἔλεγον αἱ κακκαὶ γλώσσαί.—τοῦ μᾶλλον εὐαρέστως
ἀκουομένου.

Αἱ κακκαὶ γλώτται ἐβούδοντο. Ἀναμφιβόλως, ὁ Πρεζιλβέρ ἐξετέλει ἀ-
κούραστον παρὰ τῆ μικρᾷ βραωνίδι ἐρωτικὴν διακονεῖν· ἀλλὰ μέχρι τῆς
ἐποχῆς ἐκείνης τοῦλάχιστον, ἡ μικρὰ βραωνίς εἶχεν ἀνθέξει εἰς τὴν ἀκά-
ματον τοῦ Πρεζιλβέρ διακονεῖαν. Διετήρησε ἀλώθητον τὸ δικαίωμα νὰ
ἐνατενίζῃ αὐτὸν χωρὶς νὰ ἐρυθρίξῃ. Ἄ! εὐχαρίστως ἡ πτωχὴ ἐκείνη ἤθελε
πραιτηθῆ τοῦ δικαίωματος τούτου, ἡ δὲ καρδία της ἔπαλλε παραφύρως
ἐντὸς τοῦ στήθους της, ὅσάκις ὁ Πρεζιλβέρ τῆ ἐπιθύριζε μυρίας ἀνοησίας
εἰς τὸ οὖς. Ἄλλ' ἐφοβεῖτο τρομερὰ τὸν βρόνον σύζυγόν της, ἀνθρωπον
ἰσχυρὸν ὡς βουῦν, ζηλότυπον ὡς τίγριν και φιλύποπτον ὡς ζηλότυπον.

Τὴν δεκάτην ἀνεχώρησαν ἐντὸς τοῦ μεγάλου λεωφορείου, ὀδηγουμένου
ὑπὸ τοῦ κόμητος μὲ τὴν γνωστὴν ἐκείνην ἐπιτηδειότητά του. Τί θελ-
κτικὸς περίπατος, και τί ὠραία πρωία!... Τὸ κροκινόβαφές κῆτος τοῦ
ὄχηματος διέβαινε ἀστραπηδὸν διὰ μέσου τῶν ὑψηλῶν δενδροστοιχιῶν·
ὁ ἥλιος ἔκκαμε ν' ἀπτράπτωσι τὰ θρεχάλλικα τῆς ἀμάξης κοσμήματα·
εὐάρεστος δροσερὸς ἀῆρ ἤρχισε νὰ θωπεύῃ τοὺς ἐλαφροὺς πέπλους, τῶν
κυριῶν και νὰ πρρασύρῃ τὸν καπνὸν τῶν σιγάρων τῶν κυριῶν. Ἐπιδεξίως
ἤχουμένη ὑπὸ κυνηγοῦ ἡ μακρὰ και σπινθηροβόλος κυνηγετικὴ σάλπιγξ,
ἄφινεν ὀπίσω τῆς φαιδράς ὀμάδος σειρὰν ὀλόκληρον εὐθύμων ἤχων. Περί-
φοβὸς τις αἰγαγρος ἢ φιλοπαίγμων κόνικλος διήρχετο ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν
τὴν ὁδὸν και παραχρῆμα ἠφάνιζετο εἰς τὴν ἀντίπερην λόχμην. Ὁ οὐρανὸς,
χρῶματος ὑποκυάνου, μετὰ νεφηδίων ροδοχρόων, ἐμειδία ὑπεράνω αὐτῶν.

Ὁ Λόφος τῶν Λύκων ὀλίγον ἀπέχει τῆς ἐπαύλεως Ροσπρλέν. Μετὰ
τρία τέταρτα τῆς ὥρας εἶχον φθάσει.

Γραφικωτάτη θέσις, ὁ Λόφος οὗτος τῶν Λύκων, ἐν μέσῳ ἀμφιθεάτρου
ἐκ γηραιῶν και γιγανταίων δρυῶν, πανταχοῦ δὲ πραγματικὴ θάλασσα
βάτων, ἀκανθῶν και ὑψηλῶν σπάρτων. Ἐν τῇ χώρᾳ διηγοῦνται περὶ τοῦ
λόφου τούτου παραδοξωτάτας ἱστορίας· βρουκόλακες, μάγισσαι, φάσματα
και ἐξωτικά. Ἀπᾶξ ἐπελθούσης τῆς νυκτὸς ψυχὴ ζῶσα δὲν ἤθελε δια-
κινδυνεύσῃ νὰ πλησιάσῃ ἐκεῖ. Τὸ ἀληθές εἶναι ὅτι ὁ τόπος οὗτος συχνά-
ζεται πολὺ ὑπὸ τῶν λύκων, πολυαριθμῶν πάντοτε ἐν τῷ μέρει ἐκείνῳ
τοῦ δάσους παρὰ τὰς συχὰς κυνηγεσίας τὰς ὑπὸ τοῦ λυκοθηράρχου τῆς πε-
ριφερείας συνεχῶς ὀργανιζομένης. Πρὸ ὀκτῶ μόλις ἡμερῶν ὑλοτόμος ἐν μέθῃ
διατελῶν και διαβαίνων ἐκεῖθεν περὶ τὴν δειλὴν εἶχε πέσει θῦμα τῆς
ἀδηφαγίας τῶν θηριῶν ἐκείνων.

Τὸ ὄχημα ἐσταμάτησε παρὰ τοὺς πρόποδας τοῦ λόφου, οἱ πεζοπόροι
θεράποντες ἐξήγαγον τῶν κιβωτίων τὰ περιέχοντα τὰ τρόφιμα κάνιστρα
και παρέθεσαν τὸ γεῦμα ἐπὶ τῆς χλόης. Παρεκάθησαν... οὐχὶ παρὰ τρά-

πέζαν, μετὰ τῆς μεγαλειτέρας φαιδρότητος, οἱ δὲ ἀστεῖστοι και οἱ ἀληθινοὶ
γέλωτες τῶν κυριῶν ἤρχισαν συντόμως περιιπτάμενοι εἰς τὸν ἀέρα.

Ὁ Πρεζιλβέρ δὲν εἶχεν ἀπομακρυνθῆ ποσῶ, τῆς βραωνίδος. Καθήμενος
πλησίον της—χαμηλότερον αὐτῆς—δὲν ἔπαυσεν ὑπηρετῶν αὐτῇ και κερ-
νῶν μεθ' ἧλα τὰ ὑποπτα βλέμματα τοῦ ὀλίγον ἑμιλοῦντος και πολλὰ
τρώγοντος βρόνου, μετὰ τοῦ θάρρους τῆς περὶ τὴν ἰδιοκλήτου ἡμιστα δια-
τεθειμένου ν' ἀνοιξῇ τὴν θύραν αὐτοῦ εἰς ὑπενοικιαστάς.

Ἡ βραωνίς ἦτο τῷ ὄντι θελατικωτάτη κατὰ τὴν στιγμὴν ἐκείνην. Ὁ
πρωινὸς ζέφυρος εἶχεν ἐκπυξήσει τὴν δροσερότητα τῶν παρειῶν της· τὰ
χεῖλη της κάθυγρα ἐκ τοῦ καμπανίτου, ἦσαν τόσον ἐρυθρὰ, ὡς αἱ φράου-
λαι τὰς ὁποίας ἀπλήστως κτετρόχθιζε—φράουλαι θαυμασῖαι, χονδραὶ
ὡς δαμάσκηνα, προϊόντα τοῦ θερμοκηπίου τῆς ἐπαύλεως. Ἀκτὶς ἡλίου
δικυγεστάτη ἐσπινθηροβόλοι ἐντὸς τῶν οὐλῶν τῆς γρυσῆς αὐτῆς κόμης.
Ἐφερὲν ἐσθῆτα ἐκ πρατίνου ἐριούχου μὲ σειρήτια, θαυμασῖαι σχεδιογρα-
φοῦσαν τὸ σῶμά της· ἐπὶ τῆς κεφαλῆς της στακτόχρουν καστόρινον πῖλον
μὲ πτερὸν φασινοῦ· και ὑπὸ τὴ κοντὸν φρέμα της δύο μικροὶ, δύο μι-
κροσκοπικοὶ πόδες, ἐν ἀνέσει ἐντὸς ἐστιλβωμένων πεδῖλων μέχοι τῶν
ἀπτραγῶλων μετὰ πτερνίων χαμηλῶν, διεσείοντο ἐντὸς τῆς χλόης ὡς δύο
τροχίλοι.

Ὁ πτωχὸς Πρεζιλβέρ δὲν ἔπαυε νὰ παρατηρῇ τοὺς μικροὺς ἐκείνους
πόδας, και τῷ ἐφαίνετο—ὡ τῶν ἐρωτευμένων φαντασίαι!—ὅτι οἱ μικροὶ
ἐκεῖνοι πόδες τὸν παρετήρουν ἐπίσης και τῷ ἔλεγον γλυκῶς—«Ναί...
ναί... ἔλα!... πηγαίνωμεν... ἐμπρός... Εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ σὲ ἀκολου-
θήσωμεν... ἀδιάφορον ποῦ, εἰς τὴν ἄκρην τοῦ κόσμου, και περαιτέρω ἂν
θέλης!»

Τοῦ καφέ προσενεχθέντος ἐντὸς κυάθων ἐπηργυρωμένων, ἠγέρθησαν,
τὰς κεφαλὰς ἔχοντες βεβαίως ἦπτον στερεοτέρως τῶν στομάχων. Τὸ πρό-
γευμα διήρκεσεν ἐπὶ πολὺ. Ἦτο σχεδὸν ἡ δευτέρα μ. μ. και ἔπρεπε νὰ
ἐπιστρέψωσι πρὸ τῆς νυκτὸς διὰ ν' ἀποφύγωσι τὰς ἀνωμαλίας τοῦ δρό-
μου. Γενικὴ συνάθροισις ὄρισθη περὶ τὴν τετάρτην ὥραν παρὰ τῷ ὄχη-
ματι και διεσκορπίσθησαν ἔπειτα καθ' ὀμίλους.

Ὁ βρόνος συνεφώνησε μετὰ τοῦ κόμητος ὅπως μεταβῶσι διὰ νὰ θαυμά-
σωσι τὴν ὑλοτομικὴν γεινιάζοντός τινος δάσους, ἡ δὲ μικρὰ βραωνίς πάν-
τοτε ἀκολουθημένη ὑπὸ τῶν λατρευτῶν της, διηθύνθη θαρραλέως πρὸς
τὸ δάσος. Μεθ' ἧλα τὰ κεντήματα τῶν ἀκανθῶν και τῶν περιπλοκῶν
τῶν σπάρτων, βεβραυμένη ὀλίγον μὲν ὑπὸ τοῦ καμπανίτου, πολὺ δὲ ὑπὸ
τῆς ταραχῆς τῆς καρδίας της ἐτέρπετο ἐν ἄκρᾳ εὐθυμίας. Αἴφνης ἀλλό-
κοτος ἰδέα διήλθε τοῦ βρόνου.

— Ἐν rallye-papier, ἀνέκραξε, τὸ κυνήγιον τῆς ἀλώπεκος. Ἐγὼ θά

ἤμκι τὸ ζῶον... Δόσατέ μου καιρὸν νὰ προχωρήσω... καὶ ὁποῖος μὲ προφθάσει θὰ λάβῃ τ'οὔτο.

Καὶ ταῦτα λέγουσα, δι' ἐρωτοτρόπου χειρονομίας, ἀνύψωσεν ὑπεράνω τῆς κεφαλῆς τῆς ρόδον ἀποσπασθὲν ἐκ τοῦ στηθοδέσμου τῆς.

Ἡ πρότασις κυνηγεσίας ἐντὸς τοῦ ἀδιεξόδου ἐκείνου δάσους ἦτον εἰς ἄκρον ἄφρων· καὶ ἐπομένως ἐγένετο ἐν δημοφωνίᾳ ἀποδεκτή. Ἐκοψν ἐν τάχει τὰ μικρὰ χαρτία ἢ βαρωνίς ἐγέμισεν ἐξ αὐτῶν τὰ θυλάκια τῆς καὶ ἔδραμε προπορευθεῖσα, ἵνα ἐκπληρώσῃ τὰ τοῦ διωκομένου ζώου καθήκοντα. Ὁλόκληρον τῆς ὥρας τέταρτον μετὰ ταῦτα, οἱ νέοι ὄρμουν ἐντὸς τοῦ πυκνοῦ δάσους ἀπομιμούμενοι τὰς μανιώδεις θηρευτικῶν κυνῶν ὑλακίας.

Θερμότερος καὶ ταχύτερος τῶν ἄλλων ὁ Πρεζιλβέρ τυχέως ὑπερέβη αὐτούς. Ἠκολούθησαν ἐπὶ τινα χρόνον τὸ ἴχνος τῶν διεσκορπισμένων χαρτίων... Αἴφνης, ἐπὶ τινος ἀδένδρου μέρους, τὸ ἴχνος εὐρέθη διακεκομμένον... δι' ἐτλαστικῶν βλέμματος ἀνεδίφησε τὰς πέριξ λόχμας... Παρὰ τὸ χεῖλος μεγάλῃς τάφρου, ἀναχωρούσης ἐκ τινος ἀδιεξόδου λόχμης θάμνων, πκρητήρησε τὸ ἄκρον, ἀλλὰ τὸ ἀκρότατον ἄκρον μικροῦ ποδὸς ὄνπερ ἐγνώριζε καὶ κάλλιστα ἀνεγνώρισε... τὸ ζῶον ἦτο ἐκεῖ!

Ἐπήδησε τὴν τάφρον. Κατὰ τὴν αὐτὴν δὲ στιγμὴν, ἀρικνοῦντο καὶ οἱ διώκται ἐπὶ τοῦ ἀδένδρου μέρους.

— Τὸ πόδι!... τραβήξατε τὸ πόδι σας!... ἐψιθύρισεν ὁ Πρεζιλβέρ πρὸς τὴν βρονίδα.

Ὁ μικρὸς ποὺς ἐξηφανίσθη.

Οἱ διώκται, περιστοιχίζον ἀσθμίζοντες τὸν Πρεζιλβέρ.

— Τίποτε; ἠρώτησαν.

— Τίποτε!... ἀλλ' εἶμκι τῆς ιδέας ὅτι ἐκεῖ κάτω... καὶ ἔδειξε πρὸς τοὺς νέους γωνίαν τινα τοῦ δάσους,

Ἐρημῆσαν ἐπὶ τοῦ ψευδοῦς ἐκείνου ἴχνους ἀνακαγγάζοντες. Ὁ Πρεζιλβέρ τοὺς ἠκολούθησεν... ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἐπὶ πολὺ. Στιγμὰς τινὰς μετὰ ταῦτα, ἐπέστρεψε σιγαλὰ, σιγαλὰ, ὀπίθεν ἦλθε, παρὰ τὴν τάφρον δηλ. ὅπου ἢ μικρὰ βαρωνίς ἔμενε κεκρυμμένη καὶ ἐκ τῆς ὁποίας ἐξῆλθε καταπόρφυρος καὶ γελῶσα μὲ τὴν κόμην γέμουσαν ἀκανθῶν καὶ φύλλων.

— Μ' ἐσώσατε, εἶπε πρὸς τὸν Πρεζιλβέρ· σὰς εὐχαριστῶ.

Ἐκίθησεν, ὀπωσοῦν καταβεβλημένη, ἐπὶ τοῦ χεῖλους τῆς τάφρου. Ὁ Πρεζιλβέρ ἐκάθησε καὶ αὐτὸς πλησίον τῆς καὶ αἱ ὑλακαὶ τοῦ ψευδοῦς κυνολογίου ἀπεμακρύνθησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν ἐντὸς τῶν μεγαλοπρεπῶς ὑπὸ τοῦ δύνοντος ἡλίου χρυσίζομένων δρυμῶν.

II

Κατὰ τὴν ὠρισμένην ὥραν, πάντες ἦσαν συνηθροισμένοι περὶ τὸ λεωφορεῖον, πάντες... πλην τῆς βρονίδος καὶ τοῦ Πρεζιλβέρ. Ἀνέμειναν αὐτοὺς ἐπὶ ἐν τέταρτον, ἐπὶ ἡμίσειαν ὥραν... κανεῖς! Ὁ βαρόνος ἤρχιζε νὰ βλασφημῇ μανιώδῶς ὑπὸ τὸν μύστικόν του. Ἐκραζεν, ἐκάλεσαν... ἢ ἤλῳ τοῦ δάτους μόνῃ ἀπεκρίθη. Ἐγέλασεν κατ' ἀρχὰς, ἀλλ' ἤρχισαν ἔπειτα ἀνησυχῶντες. Περιπολία ὀργανώθη σπουδαία τὴν φορὰν ταύτην. Τίποτε. Ἡ νύξ ἐπήρχετο· ἔδει νὰ ἐπανεέλθωσιν εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἄλλως θὰ διέτρεχον τὸν κίνδυνον νὰ καταληφθῶσιν ὑπὸ τοῦ σκοτούς ἐπὶ ὁδῶν ἤμισα ἀνέτων καὶ ὄλωσ κελύγων ἐκ τῶν τελευταίων βροχῶν.

— Θὰ ἀπεμακρύνθησαν καὶ θὰ ἐπκνήθηον ἴτως εἰς τὴν ἔπαυλιν, εἶπεν ἡ κόμησσα.

— Μάλιστα... ἂς ἀναχωρήσωμεν καὶ θὰ εὐρωμεν ἐκεῖ, προσέθετο πρὸς ὑποστήριξιν ὁ κόμης.

Ὁ βαρόνος ἐποδοκράτει.

Ἐξέπεμψεν ὑστάτην τινα κλησιν, γεγωνυῖα τῇ φωνῇ καὶ ὀμαδόν. Ἀπομακρυσμένος κρότος ἀπεκρίθη, κρότος πκρητεταμένος, ἀλλόκοτος, πένθιμος, ὅστις οὐδὲν εἶχε τὸ ἀνθρώπινον, εἰδός τι ὀρυγμοῦ μῆλλον. Πάντες ἐρρίγησαν.

— Λύκος, ἐψιθύρισεν ὁ Ἀκυσάκ εἰς τὸ οὖς τοῦ Φακερόλ. Νοστιμώτατα τὸ δράμα περιπλέκεται!

Ἡ νύξ εἶχεν ἐπέλθει. Δὲν ἔμεινε πλέον ἢ ἐν καὶ μόνον· ν' ἀναχωρήσωσι τὸ ταχύτερον, νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὴν ἔπαυλιν καὶ νὰ ἐπανεέλθωσιν πολυάριθμοι καὶ ὀπλισμένοι. Τοῦτο καὶ ἐπραξεν.

Ὀλιγώτερον τῆς ἀπίξεως φαιδρὰ ὑπῆρξεν ἢ ἐν τῷ σκοτει, διὰ μέσου ὑψηλῶν καὶ φανταστικῶν δένδρων καὶ αὐλακίων πλήρων ὕδατος βορβορώδους, ἢ ἐπιστροφή. Οἱ γέλωτες ἐσίγησαν. Συνδιάλεξις σχεδὸν καμμία. Ἀνεμιμνήσκοντο τοῦ κατὰ τὴν πκρηλοῦσιν ἐβδομάδα συμβάντος εἰς τὸν ὕλοτόμον, ἀνητυχία δὲ τις, ἣν μάτην προσεπάθουν ν' ἀποκρύψωσι συνέσφιγγε τὴν καρδίαν πάντων.

Ἀφίκοντο τέλος. Οἱ θεράποντες, ἀποροῦντες ἐπὶ τῇ βραδύτητι, ἀνέμεινον ἐπὶ τοῦ προθύρου.

— Ἡ βαρωνίς Δε-λά-Κρουά-Δανζύ ;, .. ὁ κ. Πρεζιλβέρ ;, .. ἠρώτησε τὸν θυρωρὸν ὁ κόμης.

— Δὲν ἐπέστρεψεν ἀκόμη, κύριε κόμης, ἀπεκρίθησαν.

Ὁ δύστηνος βαρόνος ἀνεσκήρτησεν. Εἰς τὴν ἀνησυχίαν τοῦ νὰ γνωρίζῃ τὴν σύζυγόν του μόνῃν ἐντὸς τοῦ δάτους μετὰ τοῦ Πρεζιλβέρ, προσετίθετο ἐτέρω οὐχ ἦττον ζωηρά· ἢ τοῦ πραγματικοῦ κινδύνου, ὃν ἠδύ-

νατο να διατρέξει. Δέν είχε οὐδ' αὐτὸς λησμονήσει τὸ εἰς τὸν ὑλοτόμον συμβάν· καὶ πρὸ μικροῦ ἔτι, μολοντί ἐδοκίμασαν νὰ πείσωσιν αὐτὸν περὶ τοῦ ἐναντίου, εἶχε καλῶς ἀναγνωρίσει τοῦ λύκου τὴν ὄρυγν. Ἄ! τὸν ἄθλιον Πρεζιλβέρ! πῶς θὰ τὸν ἐφόνευα!

Ὁλόκληρον τὸ προσωπίκον τῆς ἐπκύλεως διετάχθη νὰ συνέλθῃ. Οἱ ἀγροφύλακες ὠπλίσθησαν, οἱ ὑπηρέται ἐφωδίσθησαν μὲ δᾶδας, οἱ κύριοι ἔλαβον τὰ θηρευτικὰ των ὄπλα. Συνήλθον εἰς τὸ ἐστιατόριον ἵνα καταπίωσιν ἐν σπουδῇ κύκθον τσίτου. Πάντες ἐφαίνοντο κατάπληκτοι. Νύξ βαθυτάτη ἔξω, δᾶδες περιπλανώμενοι τῆδε κάκιστε, ὡσεὶ αἰμοθαφεῖς ὀφθαλμοί, ἐντὸς τῆς μεγάλης αὐλῆς, πάντα ταῦτα μετεῖχον πενθίμου τινὸς ὄψεως... Ἐν τούτοις ἔδει ν' ἀπέλθωσιν· ἐξεκίνησαν.

Αἴφνης ἡ θύρα τῆς αἰθούσης ἠνεώχθη. Ὁ Πρεζιλβέρ καὶ ἡ βρωνίς ἐνεφανίσθησαν.

Ὁμόφρονος ζητωκραυγὴ ὑπεδέχθη αὐτούς.

Ἐφαίνοντο ἀμφοτέρω ἄνθρωποι λίαν τετραγαμένοι. Ὁ Πρεζιλβέρ δὲν εἶχε τὸν πῖλόν του, ὅ,τι δὲ ἀπέμενον ἐκ τοῦ πῖλου τῆς μικρᾶς βρωνίδος δὲν θὰ ἐπήρκει ὅπως καλύψῃ καὶ τὴν μικρὰν κεφαλὴν τῆς βασιλίσσης Μάβ, τοῦ παιδικοῦ περκαμυθίου. Καὶ τῶν δύο τὰ ἐνδύματα ἦσαν κατεσχισμένα ἐκ τῶν βᾶτων, ἡ κόμη των ἀκατάστατος, οἱ ὀφθαλμοὶ των λάμποντες οἰονεὶ ὑπὸ τὸ κράτος ἐκτάκτου συγκινήσεως.

Ὁ βρόνος ἔριψε τὸ τυφέκιόν του ἐπὶ τινος ἀνεκλίντρου καὶ ὤρμησε πρὸς τὴν γυναῖκά του.

— Τί συνέβη ;... ὑπετραύλισε, τί συνέβη ;...

— Οἱ λύκοι, φίλε μου... οἱ λύκοι... Ὁ κύριος Πρεζιλβέρ θὰ σοῦ διηγήθῃ... Ἄ! θεέ μου, θεέ μου!

Καὶ κατέπεσεν ἐπὶ τινος ἔδρας.

Τί ἄρα γε ἐνυπῆρχεν εἰς ὄλα ταῦτα ;... δῖμα ἢ κωμωδία ;... Πάντες ἀνέμενον νὰ τὸ μάθωσιν.

— Ναί, εἶπε μετὰ ζωηρᾶς συγκινήσεως... οἱ λύκοι... Εἶχον ἀνακαλύψει τὸ ζῶον... τὴν βρωνίδα δηλαδή... ἦτο κρυμμένη μακρὰν πολὺ μακρὰν. Ἡ ὥρα εἶχε προχωρήσει ἄρκετὰ ἤδη... Ἐσκέφθημεν νὰ σπεύσωμεν εἰς συνάντησίν σας... ἀλλ' ὑπῆρξεν ἀδύνατον νὰ ἐπνεύρωμεν τὸν δρόμον...

— Ἀδύνατον! ἐψιθύρισεν στενάξασα ἡ βρωνίς.

— Ἀλλὰ θὰ ἠκούσατε βεβίως τὰς προσκλήσεις μας! ἀνέκραξεν ὁ βρόνος.

— Τὰς προσκλήσεις σας... μάλιστα! Ἄλλ' ὑπῆρχεν ἐκεῖ ἡχὼ, μία διαβολευμένη ἡχὼ, ἡ ὁποία μᾶς ἠπάτησε...

— Ναί!... ἡ ἡχὼ... προσέθηκε στενάξασα ἡ βρωνίς.

— Τέλος, ἐχάθημεν καθ' ὀλοκληρίαν... Ἡ νύξ εἶχεν ἐπέλθει... Τότε προσεπάθησα νὰ ἰδῶ ποῦ εὐρίσκομαι διὰ τῆς ἐξετάσεως τῶν ἀστέρων.

— Διὰ τῆς μεγάλης ἄρκτου, ὑπετονύρισεν ἡ βρωνίς. Ἐζητήσαμεν τὴν μεγάλην ἄρκτον.

— Καὶ τὴν εὔρετε, τέλος πάντων ; ἠρώτησεν ὁ Φαβερόλ.

— Ναί... καὶ τὸν δρόμον μας μαζ' ἡ... ὅθεν, κατηυθύνθημεν γρήγορα, γρήγορα πρὸς τὴν ἔπαυλιν, ὅτε αἴφνης, ἐν τῷ σκότει, ἐκεῖ, καταντικρὺ μας... δύο μεγάλοι ὀφθαλμοί, δύο μεγάλοι σπινθηροβουλοῦντες ὀφθαλμοί.

— Συνοδευόμενοι καὶ ἀπὸ δύο ἄλλους!

— Λύκοι!... λύκοι!... ἀνέκραξαν πάντες μιᾶ φωνῇ.

— Μάλιστα, εἶπεν ἡ βρωνίς... τρεῖς λύκοι!... Ἄ! θεέ μου, θεέ μου!...

— Οἱ ἐξ ἐκεῖνοι πυριφλεγεῖς ὀφθαλμοὶ προσήγγιζον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον... Ὁ κίνδυνος ἐπέκειτο... τί νὰ πράξωμεν ;... νὰ φύγωμεν ; ὁ θάνατός μας ἦτο βέβηκος... Νὰ μείνωμεν ὅπου ἰστάμεθα ;... ἐπροχώρουν ὀλονέν... Μία φωτεινὴ ἰδέα διήλθε τότε τὸν νοῦν μου.

— Ἄ! μάλιστα! φωτεινὴ, φωτεινοτάτη!... ἀνέκραξεν ἡ βρωνίς. Τὴν ζωὴν μου!... τὴν ζωὴν μου ἔσωσεν ἡ εὐλογημένη ἰδέα!

— Εἶχον ἀκούσει κάπου περὶ τοῦ φόβου, τὸν ὁποῖον αἰσθάνονται τὰ ἄγρια θηρία εἰς τὴν θέαν τοῦ πυρός... Εἶχον εἰς ἐν ἀπὸ τὰ θυλκία μου ἐν κουτίον θειοκηρίδων. Τὸ ἔλαβον... ἠναψα μίαν... οἱ ἐξ ὀφθαλμοὶ ἐγένοντο ἄρκνοι... οἱ λύκοι ἀπεμκρύνθησαν... καὶ ἡμεῖς ἐπανελάβομεν τὴν πορείαν μας... Πέντε λεπτὰ βραδύτερον, τὰ θηρία ἐπανέρχονται εἰς προσβολὴν... Νέα θειοκηρία, νέα ἐξοφάνισις.

Ὅτω δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἀπὸ τῆς μιᾶς θειοκηρίδος εἰς τὴν ἄλλην, κατωρθώσαμεν νὰ προχωρήσωμεν κάτι τι. Εὐρισκόμεθα σχεδὸν πλησίον τῆς ἐπκύλεως, ὁπότε παρετήρησα ἔντρομος ὅτι τὸ κουτίον, κενωθὲν κάπως ἀπὸ τὸ πρῶτ, ἐξηντλεῖτο μετὰ φοβερᾶς ταχύτητος... Καὶ ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον εἶχομεν νὰ διανύσωμεν, ἦτο ἀκόμη ἄρκετὰ μακρός. Μετὰ παρέλευσιν μιᾶς στιγμῆς, δὲν ἔμενον πλέον ἢ πέντε ἐξ θειοκηρίδες!

— Τρεῖς μόνον, προσεῖπεν ἡ βρωνίς.

— Δύο μόνον!...

— Μία καὶ μόνον!

— Μάλιστα, μία καὶ μόνον, ὑπέλαβεν ὁ Πρεζιλβέρ... ἡ τελευταία τῆς σωτηρίας μας ἐλπίς!... Διὰ νὰ κερδήσωμεν καιρὸν, ἐβχδίζομεν μὲ ὅσον ἠδυναμέθα μεγαλείτερα βήματα... Ἀφίνω τοὺς λύκους νὰ προχωρήσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλησιέστερον. Ἐπειτα αἴφνης... Φερρουτ!... τὸ σκότος φωτίζεται... οἱ λύκοι φεύγουσιν ὠρούμενοι... ἀναλαμβάνομεν μανιωδῶς τὴν πορείαν μας... τέλος, ἰδοὺ ἡ πάροδος... ἰδοὺ ἡ κιγκλῖς... ἰδοὺ ἡ ἔπαυλις... ἐσώθημεν!

— Ναί, ἐσώθημεν, ἀνέκραξεν ἡ βρωνίς, σ' εὐχαριστῶ, θεέ μου!

Πάντες ἐχειροκρότησαν. Αἱ γυναῖκες προσήλθον συνωστιζόμενοι παρὰ τῆς βρωνίδος. «Φιλτάτη μου, ἀγαπητὴ βρωνίς...» Οἱ κύριοι συνεχάρησαν

τὸν Πρεζιλβέρ διὰ τὴν ἐτοιμότητα τοῦ πνεύματός του. Μόνος δὲ βερόνος ἐσιώπα.

Ἐπλησίασε, σιωπηλῶς, εἰς τὴν τράπεζαν ἐφ' ἧς ὁ Πρεζιλβέρ εἶχε ρίψει τὸ κουτίον τῶν θειοκηρίδων κενόν, τὸ ἐξήτασεν. Εἶτα, ἀφῆνης, οἶονεὶ καταληφθεὶς ὑπ' αἰφνιδικῆς ἰδέας, προὐχώρησε πρὸς τὸν νέον καί:

— Αὐτὸ εἶναι τὸ κουτίον; ἤρρωτήσε.

— Μάλιστα, βερόνε.

— Καὶ λέγετε, ὅτι αἱ θειοκηρίδες αὐταὶ ἦναι;

— Βεβχιότκτκ' χωρὶς τοῦτο....

Ἄβρονος τῷ ἔθηκε τὸ κουτίον ὑπὸ τὴν ρῖναν.

— Ψεύδεσθε! Ἄνάπτουν αὐταὶ αἱ θειοκηρίδες τοῦ μονοπωλείου;

III

Τὴν πρωΐαν τῆς ἐπαύριον, ὁ Πρεζιλβέρ ἐμονομάχει μετὰ τοῦ βερόνου καὶ ἐπλήττετο διὰ τοῦ ζῆφρος κατὰ μέσον τοῦ στήθους.

Μετὰ πρέλευσιν τεσσάρων μηνῶν, εἶχε σχεδὸν θεραπευθῆ ἐκ τῆς πληγῆς του, καὶ καθ' ὄλοκληρίαν λησμονήσει τὴν μικρὰν βερονίδα.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ.)

Μετὰφρασις Π. Σ. Οἰκ.

ΡΩΣΙΚΑ ΠΕΡΙ ΕΛΛΑΔΟΣ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΘΕΝΤΑ ΕΚ ΤΟΥ ΡΩΣΙΚΟΥ

Ἰπὸ Κ. Α. ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ

Ἰπόμνημα¹ τοῦ κόμητος Θ. Β. Ροστοφίν²

Ἦ ὑμετέρη αὐτοκρατορικὴ μεγαλειότης ἠδύοκησε χθὲς νὰ με διατάξῃ ὅπως καθυποβάλλω αὐτῇ ἐγγράφως τὴν σύγχρονον κατάστασιν τῶν μετὰξὺ Ρωσίας καὶ λοιπῶν δυνάμεων σχέσεων, προσθέτων τὴν ἰδίαν ἐμοῦ γνώμην καὶ προτείνων τὰ καταλληλότερα μέσα πρὸς ἔκβυσιν ἐν τῷ μέλλονι τῆς Ρωσίας ἀπέναντι τῶν σκοπῶν τῶν φθονούντων τὴν δόξαν καὶ τὸ μεγαλεῖον τῆς, ἵνα χρησιμεύσωσιν αὐτῇ κατὰ τὰ σύγχρονα περίπλοκα γεγονότα ἐν Εὐρώπῃ, καὶ πρὸς ἀπόκτησιν νέων ὠφελειῶν διὰ τὸ μέλλον.

Οὕτω ἐκτελῶν τὴν χθεσινὴν τῆς ὑμετέρας αὐτοκρατορικῆς μεγαλειότητος διαταγὴν περὶ τῆς γνώμης μου μετὰ τῆς ἀπεικονήσεως τῆς ἐν τῇ δύσει συγχρόνου καταστάσεως, προτιθέμενος νὰ καθυποβάλλω ἐν τέλει τὰ πρὸς προκοπὴν τῆς Ρωσίας ὠφελειῶν καταλληλότερα μέσα.¹

Αἱ ὠφέλειαι αὐταὶ θέλουσι περὶ αὐτῆς νέαν πλοῦτην, θαλάσσιαν καὶ δόξαν, θέλουσι ἀναδείξει αὐτὴν ὑπερτέραν πασῶν τῶν δυνάμεων, τὸ δὲ ὑμέτερον ὄνομα ἀνώτερον παντὸς ἀνακτος, ἀθανάτου καὶ μετὰ θάνατον, δι' ὃ προτινῶ τὸν διαμελισμὸν τῆς Τουρκίας μετὰξὺ Πρωσίας, Αὐστρίας καὶ Γαλλίας. Ἡ Ρωσία θέλει λάβῃ τὴν Ρωμανίαν, Βουλγαρίαν καὶ Μολδαυίαν, ἢ Αὐστρίαν τὴν Βοσνίαν, Σερβίαν καὶ Βλαχίαν. (Σημείωσις τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου. «Δὲν εἶνε ἄρα γε πολλά;» Τῇ Πρωσίᾳ εἰς ἀντάλλαγμα καὶ ἰκανοποίησιν θέλει δοθῆ τὸ δουκάτον τοῦ Ἄννοβέρου καὶ τὰ τοῦ Βραδενδούργου καὶ Μίνστερ, τῇ δὲ Γαλλίᾳ ἢ Αἴγυπτος· ἢ Ἑλλάς μεθ' ἀπασῶν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πελάγους θέλει σχηματισθῆ ὁμοίμορφον

¹ Τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀρθροῦται ἐκ τοῦ «Ρωσικοῦ Ἀρχείου» 1878 σελ. 403· εἶνε δὲ σπουδαιότατον ὡς ἀπεικονίζον πληρέστατα τὴν πολιτικὴν ἢ ἐμελλε νὰ ἐπιληφθῆ ἡ Ρωσία ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου μετὰ τὰ τρώπια τοῦ διασημοῦ στρατηγοῦ Σουβάροφ ἐν Ἰταλίᾳ. τὴν διάρρηξιν τὴν μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Ἀγγλίας. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀκριβῶς ἡγέται τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς τῆς Ρωσίας ὑπῆρξαν ὁ συγγραφεὺς τοῦ παρόντος ὑπομνήματος καὶ ὁ Ν. Π. Πάνιν. Τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ αὐτοκράτωρ Παῦλος ἐπέκρινε τῇ 2 Ὀκτωβρίου 1800 ἔτους καὶ ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ ἐβάδιζεν ἡ πολιτικὴ τῆς Ρωσίας, ὅτε ὁ ἐπισυμβὰς τῷ 1801 ἔτει θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου παρεκώλυσε τὴν ἐνδεχομένην πραγματοποίησιν τῶν ἐν τῷ εἰρημένῳ ὑπομνήματι κρυφίῳν σχεδίων. Ἐν τῷ χειρογράφῳ τοῦ ὑπομνήματος τούτου ὁ αὐτοκράτωρ Παῦλος, ἰδιοχείρως προσεπέγραψε τὴν ἰδίαν αὐτοῦ γνώμην εἰς ὃ πρὸ πάντων παρακαλῶ τὸν ἀναγνώστην νὰ ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, ὡς καὶ ἐν τῇ περὶ Ἑλλάδος περιόδῳ. Περιττὸν δὲ θεωρῶ νὰ προσθέσω ὅτι παρέλειψά τινα μὴ ἐνδιαφέροντα ἀπ' εὐθείας τὸν ἑλληνομῶν.

² Εὐνοοῦμενος τοῦ αὐτοκράτορος Παύλου ἐπὶ τῆς βασιλείας οὐτινος διεδραμάτισε τὸ πρῶτον ἐν τῇ πολιτικῇ πρόσωπον. Γνωστὸς ἐπὶ τέλους ὡς ἀποτεφρώσας ἤδη ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Α' τὴν Μόσχαν κατὰ τὸ 1812 ἔτος, προφασισθεὶς μεταγενεστέρως ὅτι ἔπραξε τοῦτο ἀκουσίως δι' ὃ δῆθεν κυρίως ἔπαιεν ὁ Ναπολέων.

τῇ Ἐνείκῃ δημοκρατίᾳ ὑπὸ τὴν προστασίαν τῶν τεσσάρων δυνάμεων, αἵτινες διανεμηθήσονται τὴν Τουρκίαν, προῦντος δὲ τοῦ χρόνου οἱ Ἕλληνες ἐκουσίως θέλουσιν ὑποταχθῆ τῇ Ρωσίᾳ (Σημείωσις αὐτοκράτορος Παύλου. «Δυνάμεθα καὶ νὰ πειθαναγκάσωμεν αὐτοὺς εἰς τοῦτο.»)

Ἡ ἐπίτευξις τῆς σπουδαίας καὶ εὐκόλως πραγματοποιουμένης ταύτης ἐπιχειρήσεως ἐξαρτᾶται ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς μυστικότητος καὶ ταχύτητος. Τὸ ἀνακτοβούλιον τῆς Βιέννης ἔξακλον θέλει πικραδεχθῆ τὴν ὅλως ἀνέλπιστον ταύτην πρότασιν. Τὸ τῆς Πρωσσίας θέλει εὐρῆ ἐν αὐτῷ μέγα ὄφελος· ἀλλὰ τὸ κέντρον τοῦ ἐν λόγῳ σχεδίου πρέπει νὰ καταστῆ ὁ Βοναπάρτης καθ' ὅτι θέλει τύχη διὰ τῆς εἰρημένης διανομῆς τὸ πιθανώτερον μέσον πρὸς ταπεινώσιν τῆς Μεγάλῃς Βρεττανίας καὶ ἀναγνώρισιν ἐν γενικῇ εἰρήνῃ πασῶν τῶν κατακτήσεων ἃς ἡ Γαλλία ἐποίησατο. Μὴ ἀποκαλύπτοντες αὐθωρεὶ τὰς περὶ προσελάσεως τῇ Γαλλίᾳ ἡμετέρας προθέσεις ὀφείλομεν νῦν μὲν πικραλύνοντες ἐκ μέρους ἡμῶν τὴν συμμαχίαν ὅπως ἀπασχολήσωμεν προηγουμένως τὴν Ἀγγλίαν καὶ πικρακωλύσωμεν αὐτὴν ν' ἀντιπράξῃ ἐν τῇ διανομῇ τῆς Τουρκίας, νὰ προτείνωμεν τῇ Δανίᾳ καὶ Σουηδίᾳ τὴν ἀνακνέωσιν τῆς βορείου οὐδετερότητος καὶ ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῶν διαπραγματεύσεων νὰ προτείνωμεν τῷ Βοναπάρτῃ νὰ ἐπιληφθῆ ὁμοῦ μετὰ τῆς Ἰσπανίας αὐτῆς μετὰ τὴν σύναψιν τῆς εἰρήνης. Ὁ Βοναπάρτης θέλει τύχη ὡς ἐκ τούτου ἰσχυροῦ μέσου πρὸς βλάβην τῆς Ἀγγλίας καὶ θέλει ἀναγκάσῃ αὐτὴν ἢ νὰ πικραιτηθῆ τῶν ἀθεμίτων ναυτικῶν αὐτῆς δικαίων, ἢ κηρύσσουσα τὸν πόλεμον ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ νὰ μὴ ἔχῃ οὐδαμῶς καταφύγιον ἐν ἀπάσαις ταῖς θαλάσσαις ἐκτὸς τῆς Γιβραλτάρης. Ἴνα παρέξωμεν σπουδαιότητά τινα ταῖς περὶ τῆς ἐνόπλου οὐδετερότητος διαπραγματεύσεσιν, ὀφείλομεν νὰ διεξελθῶμεν αὐτὰς μυστικῶς. Ἄμα δὲ ἐπέβη ἡ λύσις τοῦ ἐν λόγῳ ζητήματος, νὰ πέμψωμεν εἰς Πηρισίους πληρεξούσιον....

Ἐτοιμάσας κρυφίως τ. ἔ. μόνος πάντα τὰ περὶ τοῦ σχεδίου τῆς διανομῆς τῆς Τουρκίας ἔγγραφα, τὰς πρὸς τὸν Βοναπάρτην καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας ἐπιστολάς τῆς ἡμετέρας Μεγαλειότητος, τὸν πληρεξούσιον καὶ τὸ διαδοκτῆριον κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἀναχωρήσεώς μου, θέλω διαδώσῃ ὅτι ὑπέκυψα τῇ ἡμετέρᾳ δυσμενείᾳ, καὶ θὰ γράψω τῇ ἡμετέρᾳ Μεγαλειότητι ἐξαιτουόμενος ἄδειαν ἀπουσίας ἵνα ἀπέλθω εἰς τὰ λουτρὰ, χάριν θερμότητος. Τῇ ἐπαύριον κατὰ τὸ γέῦμα θέλετε εὐαρεστηθῆ νὰ ἐρωτήσητε τὸν Ναρίσκυϊ' «πότε θ' ἀναχωρήσω» καὶ μετὰ ταῦτα δι' αὐτοῦ νὰ με πικραγγείλητε ν' ἀπέλθω ὅσον τάχιον διὰ Φραγκφορτίου, Λειψίας καὶ οὕτω καθεξῆς· Ἐγὼ δὲ ἐκ τινος πολιχνίου θέλω προχωρήτῃ ὑπὸ ψευδώνυμον ἤδη, πιθανὸν δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως Μέμελ. Οὕτω θέλομεν ἀποσοβῆσαι πᾶσαν ὑπόψιν.